సంఖ్య 7

ఓం.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము.

(తిక్కన సోమయాజి ప్రణీతము)

ప్రకాశకులు,

దావులూరు కోటిసూర్యప్రకాశరావు,

ఆంధ్ర గ్రంథమండలి,

తెనాలి.

1931

చందాదారులకు రు 0—11—0]   [ఇతరులకు రు 1—0—0

విషయసూచిక.

భీష్మపర్వము-ప్రథమాశ్వాసము.

భీష్మపర్వము-ద్వితీయాశ్వాసము.

భీష్మపర్వము ; తృతీయాశ్వాసము.

అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణుని విశ్వరూపంబు గనుంగొని స్తుతించుట.

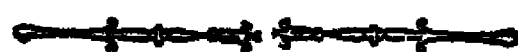
53వ పేజీ.

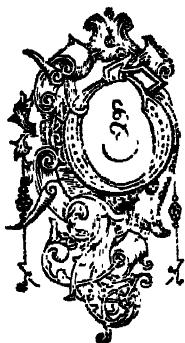

హరిహరనాథాయనమః

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

భీష్మపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

స పాదపదాంబుజ
నాసాగ్రనివాసరసిక ♦ నాదామృతధా
రాసారరూప వేద
వ్యాసవ్యంజితవిహార ♦ హరిహరనాథా. 1

— *ధృతరాష్ట్రుని కడకు వేదవ్యాసుండు వచ్చుట *—

క. దేవా జనమేజయుఁడను,
భూవల్లభుఁ డధికవినయ ♦ తత్పరుఁడై సం
భావించి కుతూహలమునఁ,
దా వైశంపాయనునకుఁ ♦ దగ నిట్లనియెన్. 2

క. ఒండొరుల గెలుచుతలఁపునఁ,
బాండవులును గౌరవులును ♦ బాహాగర్వో
ద్దండత నెట్లు దొడంగిరి,
భండన మెప్పాటఁ జెల్లెఁ ♦ బరమమునీంద్రా. 3

క. అనుటయు వైశంపాయనుఁ,
డనుమోదరసార్ద్రహృదయుఁ ♦ డై యిట్లనియెన్
జనమేజయుమనమున సం,
జనితం బగుకౌతుకంబు ♦ సఫలతఁ బొందన్. 4

వ. పుణ్యక్షేత్రోత్తమం బయిన యా కురుక్షేత్రంబున నారెండు
దెఱంగులవారి కటకంబులును విడిసి కయ్యంబునకుఁ గాలు
ద్రవ్వనట్టిసమయంబున ధృతరాష్ట్రుండు గొడుకుల దుర్విన
యంబునకు నిర్వేదనంబు నొంది సంజయద్వితీయుం డై
చింతించుచున్నయెడకుం ద్రికాలవేదియగు వేదవ్యా
సుండు విజయంచేసి యమ్మహీపతి సేయు నర్చనంబులం
గైకొని యతని కిట్లనియె. 5

క. కాలంబగుటయు నృపులకు,
నాలము సమకూరె దీని ♦ కడపలకు మది నీ
వాలోకింపఁగ వలసిన,
నేలోనికి దివ్యదృష్టి • నిచ్చెదఁ బుత్రా. 6

చ. అనుడు నతండు ఘోరముగ ♦ నన్నలుఁ దమ్ములుఁ బోరఁ
గూరితం, గనుఁగొనఁ జాల నేను వినఁ • గా వలతుం
దదనుగ్రహంబు సే, సినఁ గడు లెస్సయన్న ముని ♦ చిత్త
మునం గరుణించి సంజయుం, బనిచె మహారణంబు పరి ♦
పాటిమెయిన్ సకలంబుఁ జెప్పఁగన్. 7

వ. ఇట్లు ధృతరాష్ట్రునకుం గయ్యంబు తెఱంగు వినిపింప
నియోగించి యాసూతనందనునకు నారెండు దెఱంగుల

వారి దివారాత్రపరివర్తనంబులు గనునట్లును రహస్య ప్రకారభాషణంబులు వినునట్లును మనోవృత్తంబు లెఱుంగు నట్లునుంగా వరం బిచ్చి యతి శీఘ్రగమనంబు నొసంగి భారతసమరధరణిం దిరిగినను శస్త్రాస్త్రంబు లెవ్వియుం దాఁకకుండునట్టి ప్రభావంబుఁ బ్రసాదించి దివ్యాలయాలాపంబులు రూపంబులుం దలంపులుం దేటపడునట్టి సుహృనీయబోధంబును గలుగ ననుగ్రహించి యావైచిత్రవీర్యు నాలోకించి యిది ప్రాప్తకాలం బై వచ్చిన భూప్రజాక్షయంబు దీనికి వగవం బనిలేదు ధర్మోజయాతెనుచు నిశ్చింతంబున నుండు మేనును కురుపాండవుల కీర్తిఁ బ్రకటింపం గలవాఁడ నని యతని నాశ్వాసించి సాత్యవతేయుండు వెండియు. 8

క. మొగిళులు లేకయు నఱుములు,
గగనక్షోభంబు సేసెఁ ♦ గరిహయతతిఁ బె
ల్లుగ నశ్రు లురలఁ జొచ్చెను,
మృగములు పక్షులకు బనులు ♦ మృగముల నీనెఁ. 9

క. నలువురు నేవురు బిడ్డలు,
గలిగెద రొక్కొక్క వనిత ♦ గర్భంబున వా
రలు పుట్టినపుడ యాడుచుఁ,
గలకల నవ్వుచుఁ జెలంగఁ ♦ గనిమొద మెందుఁ. 10

తే. అర్కునుదయాస్తమయముల ♦ యందుఁ గృష్ణ
కాంతి ఘోరకబంధంబు ♦ గప్పఁ జొచ్చె

నిందులాంఛనస్థితి దల ♦ క్రిందు గాఁగఁ
దోఁచుచున్నది ప్రజయెల్లఁ ♦ ద్రుంగకున్నె. 11

వ. విశేషించియుం గౌరవనికేతనంబులఁ గేతనాబులఁ బొగ లెగయుటయు నాయుధంబులు మండుటయు నివి మొదలుగా ననేక దుర్నిమిత్తంబులు పుట్టుచున్న యవి కులక్షయంబును నానానరేంద్రనాశంబునునగు నుపేక్షింపం దగదు దుష్టభవర్తులగు దుర్యోధనాదికుమారుల వారించి నీతమ్మునిపాలితనికొడుకుల కొసంగి శాంతి సేయుటమేలు మముబోంట్లమనంబులకుం బ్రియంబుగాని యీరాజ్యంబు నీకేటికనిన విని యమ్మనుజేంద్రుం డమ్మునీంద్రున కిట్లనియె. 12

చ. హితమును ధర్మముం దలఁచి ♦ యిమ్మెయిఁ జెప్పితి రిట్లు మున్న నా, సుతుల నయంబుమైఁ దటీనిః ♦ చూచితి వారలఁ బంపు సేయ నే, జతురుఁడఁ గాను బ్రాభవము ♦ సాలదు నాదెసఁ దప్పులేమి మీ, మతిఁ దలపోసి యీపలుకు ♦ మానుఁడు పాకముదప్పెఁ గార్యముల్ 13

వ. అనిన విని పరాశరసూనుం డది యట్లుండ నిమ్మింక వేమేనియుం జెప్పవలయునది గలదే యనిపలికిన నాంబికేయుండు గయ్యంబున గెలుపుదెలుపునిమిత్తంబు లడిగిన నమ్మునివరేణ్యుండు వహ్నులు హోమకాలంబునం బుణ్యగంధంబులతోఁ బ్రదక్షిణార్చు లగుటయు భేరీప్రముఖంబులు గంభీరఘోషంబు లగుటయు

వాయువు లనుకూలమృదుమనోహర ప్రచారంబు లగుటయు నివి మొదలుగాఁ గొన్ని శుభసూచకంబులు నిర్దేశించి కొంచెంబు పెద్ద యనలేదు సమరంబున జయంబు దైవాధీనంబు గావునం బెద్దలు పెనఁకువ లొప్పవని చెప్పుదు రేను బోయివచ్చెదనని చెప్పి సముచితప్రకారంబున నంతర్ధానంబు సేసెఁ దదనంతరంబ యక్కౌరవేంద్రుండు గొండొకసేపు చింతించి నిట్టూర్పు నిగిడించి సంజయున కిట్లనియె. 14

ఉ. భూమికిఁ గాఁగఁ బ్రాణములఁ ♦ బోకదలంపక రౌద్రఘోర
సంగ్రామము సేయుచుండుదురు ♦ రాజులు దొల్లియు నెంతె
దీపొకో, భూమి మునీంద్రసంగతి సుబుద్ధము నీకు జగంబు
నాకు నీ భూమి తెఱంగు సెప్పుము ♦ ప్రబోధ నిగూఢ
ముగా సమస్తమున్. 15

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను నా యెఱింగినంతయు నెఱింగించెద భూతత్త్వప్రకారం బవధరింపుము. 16

—* సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు భూపరిణామంబు సెప్పుట *—

తే. అధిప నానాప్రకార చ ♦ రాచరంబు,
లింద వేర్వేర జనియించు ♦ నింద పెరుఁగుఁ
బిదప నింద యడంగు నీ ♦ పృథ్వి దాన,
సకలమునకుఁ బరాయణ ♦ స్థాన మరయ. 17

వ. అదియునుంగాక విను మాకాశంబునకు గుణంబు శబ్దంబు వాయువునకు శబ్దస్పర్శంబులును తేజంబునకు శబ్దస్పర్శ

రూపంబులును నప్పులకు శబ్దస్పర్శరూపరసంబులును
గుణంబులు పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధాత్మకంబైన
గుణసముదయం బంతయుం గలదు గావున నిమ్మహా
భూతంబు లేనింటిలోనం బృథివి యెక్కుడు దీనియున్న
విధంబు వివరించెద నాకర్ణింపుము. 18

సీ. ధాత్రీశ మేరువు ♦ దక్షిణంబున సుద,
ర్శన మనునభిధాన ♦ మునఁ బ్రభూతి
విస్తారమై రెండు ♦ వేలు నేనూఱుయో,
జనములపొడవునై ♦ సరసమధుర
విపులశాశ్వత ఫల ♦ విశ్రుతిసమేతమై,
యొక్క జంబూతరు ♦ వొప్పియుండు
దానిపండులు మహీ ♦ స్థలి మహారవముగ,
ననిశంబుఁ బడి రాలి ♦ యవియుచుండు

ఆ. వానిరసము పొంగి ♦ వాహినీమూర్తి న,
న్నగమునకుఁ బ్రదక్షి ♦ ణంబు గాఁగ
నొరసికొనుచుఁ దిరిగి ♦ యుత్తరకురుభూము,
లందుఁ జొచ్చి పాఱు ♦ నంబుధికిని. 19

వ. జంబూనది యనం బరఁగిన యాతరంగిణీనీరు సోఁకిన
చోట్లెల్లను సువర్ణంబగుటం జేసి కనకంబునకు జాంబూనదం
బనునామంబునుం గలిగెఁ దదీయజలపానంబు సేసిన మాన
వులకుముదిమియుం దెవులును దప్పియు లేదని చెప్పుదు
రయ్యేటి పడమటం బెరిఁగి పజ్జపు గలిగి శరనిధిచందంబున

జంబూఖండంబు గాఁ బొగడొనుచుండు నింతటికిం గారణం బయిన యాజంబూవృక్షంబుపేర నీద్వీపంబు జంబూద్వీపంబును సుదర్శనద్వీపంబు నన నెగడెఁ లవణసముద్రము పరివృతంబయి పొలుచు నద్దీవియందు. 20

సీ. నిడుపునఁ దూర్పును • బడమరనై రెండు,
గడలు నంభోనిధి • గదిసియుండు
రత్నమయంబులు • రమణీయములు సాధ్య,
సిద్ధచారణ గణ • సేవితములు
నై హిమాచలమును • నావల హేమకూ,
టంబును నట నిష • ధంబు నొప్ప
లలితంబు లైన నీ • లశ్వేతశృంగవం,
తంబులు క్రమమునఁ • దనరి పొలుచు

ఆ. నివ్వులమునాఁటి కవల • నవ్వులయమ్మునాఁటికి,
నివలఁ దేజరిల్లు • దివిజనగము
గమలకర్ణికాను • కారిదై కాంచన,
మణిమయత్వమహిమ • మహితి మగుడ. 22

తే. అతిదృఢం బగుపాఁతు ప • దాఱువేల,
యోజనము లంద్రు దానికి • రాజముఖ్య
యిందు మెనుబదినాలుగు • వేల యోజ
నంబు లని హేమధాత్రీధ • రంబు పొడవు. 22

వ. ఇవ్విధంబున భూమధ్యంబున నున్న యమ్మేరు మహాధరం బున దేవతలును దేవమునులును గంధర్వకింపురుషాది దేవ

యోనులును దేవేంద్రప్రముఖదిక్పతులును బరమేష్ఠియుం
దత్తత్పురీదేశంబులం బుణ్యావర్తనంబులం బరమ సుఖంబు
లనుభవించుచు నుత్తరతటంబునం గర్ణికాగ్రవనంబున గౌరీ
సమేతుండై సిద్ధగణంబులు పరివేష్టింప విశ్వేశ్వరుండు
విహరించుచుండు. 23

క. తొమ్మిది ఖండములై వ,
ర్షమ్ములనం జాల నొప్పు • సంగు జంబూద్వీ
పమ్మున జనపదములు విను,
మమ్మహితాంశములు దెలియ • ననువర్ణింతున్. 24

వ. ఉత్తరసముద్రంబు శృంగవంతంబు మధ్యమం బైరావత
వర్షం బన నొప్పు శ్వేతపర్వత శృంగవంతంబుల నడుము
హైరణ్మయవర్షం బనం బొలుచు నీలశైలోత్తర దక్షిణ
దేశంబులు క్రమంబున రమణకవర్షంబును నిలావృత
వర్షంబును ననం జెలువమరు మేరువునకుం బ్రాచ్యప్రతీ
చ్యంబు లగు భాగంబులు వరుసన భద్రాశ్వవర్షంబును
గేతుమాలావర్షంబును ననం బొగడొందు హేమకూ
టోత్తర భూమిహరివర్షం బన నెగడు హిమవంతంబు
నక్కడయు నిక్కడయు నోలిన కింపురుషవర్షంబును భార
తవర్షంబును ననం బెంపారు నిట్లున్న దీనియందు. 25

క. భారతవర్షముఁ దొడఁగి మ,
హీరమణ యుదీచ్యములన • యెక్కుడు బలస

త్ర్యారోగ్యమున్సుఖవు,
శౌర్యారంభగుణంబు లంత ♦ కంతకు నరయన్. ౨౬

అనిన విని వైచిత్రవీర్యుండు సమస్త ద్వీపంబులు సకల జలనిధులు నున్న పరిపాటియుఁ బ్రమాణంబులుఁ బ్రకాశంబుగ నెఱిఁగింపు మనుటయు సూతసూనుండు జంబూద్వీపవిష్కంభంబు కొలంది యెనుబదివేలు నాలుగువేలు యోజనంబులు దీని రెండంతలు దొడంగి లవణేక్షురసను రాఘృత దధిక్షీరశుద్ధ జలమయంబు లయిన, మహార్ణవంబుల విష్కంభంబులు క్రమంబున నొకటి కొకటి రెట్టియై యుండు, ప్లక్షద్వీపశాల్మలద్వీప క్రౌంచద్వీప కుశద్వీప శాకద్వీప పుష్కరద్వీపంబుల విష్కంభంబులును జంబూద్వీప విష్కంభ ద్విగుణ ప్రమాణంబు మొదలుగా నోలి నొకటి కొకటి యినుమడి యైయుండు నయ్యారుదీవులును జంబూద్వీపంబుకంటె నెల్లదానను బొగడ్తవడి యనేక పర్వతంబులను నానా నదులను బహుజనపదంబులను నొప్పి వరుస నొండొంటికి గుణవిశేషంబుల నధికంబులై యుండు నింతకుం గర్తయు భర్తయు హర్తయునై దుగ్ధాంబుధి యుత్తరంబునం గనకమయంబై యష్టచక్రంబును బ్రభూతభూతయుక్తంబును మనోజవంబును నగు మహానీయశకటంబున వినోదపరాయణుండైన నారాయణుండు వికుంఠనిధానుం డగుచు వైకుంఠాభిధానంబున విఖ్యాతుండై విహరించుచుండునని చెప్పుటయు నతండు. 27

క. భారతవర్షమునకుఁ గాఁ,
గౌరవులును బాండవులును ♦ గాంక్షం గడుఁ బె
ల్లయిరాసి యొండొరులతోఁ,
బోరం దెగి రిట్టి లుబ్ధ ♦ బుద్ధులు గలరే. 29

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతికి సంజయుం డిట్లనియె. 28

ఆ. అధిప పాండు సుతుల ♦ కరయంగ నతికాంక్ష,
లేదు లుబ్ధబుద్ధి ♦ నీదు సుతుఁడు
శకునికతన విని య ♦ సన్మార్గవర్తికిఁ,
జొచ్చి యిట్టి యెడరు ♦ దెచ్చికొనియె. 30

సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు భారతవర్షంబునం గల విశేషంబులు సెప్పుట.

క. తమతమ దేశంబులకై,
మిముఁ గొని పాండవుల గెలుచు ♦ మెయి కోలున భూ
రమణులుఁ గొందఱు వచ్చిరి,
సమగ్రసత్త్వానులఁ గూడు ♦ చందమునఁ దగన్. 31

తే. వారి నన నేల తొల్లియు ♦ వసుధకై య
నేక నృపతులు పోరాడి ♦ రిట్లు నేల
వ్రాలి కాదె భగీరథ ♦ రఘుయయాతి
నహుషముఖ్యులు విశ్రుతో ♦ న్నతులు గనిరి. 32

వ. భారతవర్షంబున యుదారవిభూతివిలాసంబున కాసపడి యీసునం బెనంగకుండరు దీనివిస్తారంబు విను వివరించెద. 33

ఆ. మలయ మనఁగ శుక్తి ♦ మంతంబు నా వింధ్య
మనఁగఁ బారియాత్ర ♦ మన మహేంద్రి
మనఁగ ఋక్షవంత ♦ మన సహ్య మన నిందుఁ
గులనగంబు లేడు ♦ వొలుచు నధిప. 34

వ. ఏనియందు వివిధమణిగణంబులు సమకూర్పవచ్చుననిన ఖనివిశేషంబులు సెప్పనేల మఱియు నుపమహీధరంబులనే కంబులు గలిగియుండు వానియందు. 35

క. ఇనుమును రాగియుఁ దగరం,
బును వెండియుఁ బసిఁడియుం బ్ర ♦ భూతమునై పే
ర్చినశిరిఁ జేయఁగ నొప్పెను,
ఖను లెడ నెడఁ బెక్కుగలవు కౌరవనాథా. 36

క. వెండియు ధనార్జనంబులు,
కొండలవలనన ఘటించి ♦ కొననగు నేర్పుల్
దండితనంబును బాడియు,
నొండొంటికి మిగులఁ గలిగి ♦ యున్నట్లయినన్. 37

వ. గంగయుఁ దుంగభద్రయు వేత్రవతియు వేదవతియుఁ గృష్ణవేణియుఁ బెన్నయు యమునయుఁ దమసయు శరావతియుఁ గావేరియు గోదావరియు నర్మదయు బాహుదయును సరయువును శతద్రువును వితస్తయు విపాశయు దామ్రపర్ణియు నను మహానదులు మఱియు ననేక సరిద్విశేషంబులునుం గలిగి వీనివలన నానా ముఖంబుల ధనధాన్యాది సంపదాగమంబులు సొంపుమిగిలియుండు. 38

క. ఎడ నెడఁ బఱ్ఱపై యొప్పెడి,
యడవు లనేకములు వాని ♦ యం దర్థము సే
రెడు వెరవులు పెక్కులు సొ,
ప్పడి యుండు నయంబుతోడి ♦ బలిమి గలిగినన్. 39

వ. పాంచాల పాండ్య బర్బర వత్స మత్స్య మగధ మళయాళ
కళింగ కుళింగ కుకురుకొంకణ టెంకణ త్రిగర్త సాముద్ర
సాళ్వ శూరసేన సుదేష్ణ సుహ్మ కురుకరూశ కాశకోసల
యవన యుగంధ రాంధ్రసింధు చేది చోళ పుళింద
పుండ్రక పాండ్యాభీర సౌవీర సౌరాష్ట్ర మహారాష్ట్ర
విదేహ విదర్భ ద్రవిళ దశార్ణ కర్ణాట గౌళాంగ వంగ
మరాట లాట బాహ్లీక బహుదాన కిరాత కేక యాశ్మ
శక కాశ్మీర గాంధార కాంభోజ కేరళ మాళవ నేపాళ
ఘూర్జర కుంతి లావంతి కానూపాదిజనపదంబులు సమస్త
వస్తుసంపత్సంపాదనంబు లయిన గుణవిశేషంబుల వెలసి
పురుషార్థంబు లగు ధర్మార్థకామంబులకుం గారణంబులై
కమనీయంబు లగు చుండు.

క. వినికి గలిగి రక్షించుచు,
ననువున దయతోడి పాడి ♦ నాయతు లెల్లం
గొనుచుఁ దగ నేలి పొగడొం,
దిన రాజున కుర్వి గామ ♦ ధేనువు గాదే. 41

ఆ. వెరవు లావుఁ గలుగు ♦ నరనాథు లింతదే,
శంబు గలదు తమకుఁ ♦ జాలుననరు

తండ్రి బిడ్డ యన్న ♦ దమ్ముఁడు నాకెత్తి,
పోయి పోటు లాడి ♦ పుడమిఁ గూల్రుఁ.

క. కావునఁ గౌరవపాండవు,
లీవసుధకునై పెనంగు ♦ టెగ్గై దైవం
బేవంక వ్రాసె వారిక,
పోవుం గాకిది నరేంద్ర ♦ పొగలకు మింకన్. 43

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు సంజయునితో నీవింక సంగ
రంబు, జూడం బొమ్మని సముచితంబుగ వీడుకొలిపినం
బోయి భారతరణప్రకారం బనుసంధించి యాతండు కతి
పయదినంబులకుం జనుదెంచి తగిన తెఱంగునం గాంచి. 44

క. కొడుకులదెస నెవ్వగఁ జే,
డ్పడి పందిరి యున్నయాన్మ ♦ పాలునడుగులం
బడి భీష్ముపాటు సెప్పుచు,
నడలి కరుణ నాదమెసఁగ ♦ నాక్రందించెన్. 45

వ. అయ్యేడ్పుతో నిట్లని విలాపంబు సేయు. 46

సీ. ఆత్మయోధుల కెల్ల ♦ నాధార మగునట్టి,
తనకు నస్త్రంబు లా ♦ ధార మయ్యెఁ
బరశురామునకు మే ♦ ల్సరియైన తనయందుఁ,
గలిగె భంగంబు శి ♦ ఖండిచేత
జనపతి దన నచ్చి ♦ మును జూద మొనరించెఁ,
దాను గయ్యంపుజూ ♦ దమున నోడెఁ

దనయార్పు చెలుఁగునఁ ♦ దలఁకు వైరులు వొంగ,
నొఱలుచు నేలకు ♦ నొఱగెనేఁడు

ఆ. తీవ్రబాణజాల ♦ దీప్తులు వరఁగించి,
పాండుతనయసైన్య ♦ బహుళతమము
లీలఁ బదిదినంబు ♦ లోలి వినోదించి,
యధిప భీష్మభానుఁ ♦ డస్తమించె. 47

క. పదవేవురు రాజులు దన,
కెదిరి పొలిసి రాశిఖండి ♦ యేమిటివాఁడై
తుదిఁ బోయి తన్ను నాజిం,
గదియుచుఁ బొలియించె నియతిఁ ♦ గడవగ వశమే. 48
తే. చాపవక్త్రుండు భల్లదం ♦ ష్ట్రావితాన,
ఘోరమూర్తి నారాచన ♦ ఖుండు ఖడ్గ
జిహ్వికాభీషణుఁడు నర ♦ సింహమూర్తి,
గాక కేవలనరుఁడై గం ♦ గాసుతుండు. 49

— ధృతరాష్ట్రుఁడు భీష్మమరణంబు విని పలవించుట. —

వ. అని సంజయుండు పలవించుపలుకులకుఁ జిత్తంబు జల్లని
యొల్లంబోయి మూర్ఛిల్లి కొండొకసేపునకు శిశిరవిధానఁ
బుల సేదదేఱి ధృతరాష్ట్రుండు గన్నీరు దొరఁగ గద్గదకం
ఠుండై. 50
క. దేవాసురవరు లొక్కటి,
యైవచ్చినఁ జిక్కువడుచు ♦ నాహవమున నా

దేవవ్రతుఁడు శిఖండిశ,
రావలిపా లయ్యె నేమి ♦ యనఁ దల దిరక౯. 51

ఉ. అంచితతాలకేతుకిర ♦ ణాళి మెఱుంగులుగాఁగ మార్వి
క్రమో, యించుట గర్జచందము గ ♦ నేచి విరోధిపవాన
లంబు మా, యించుశితాస్త్రవర్షమున ♦ నిట్టిది భీష్మమహ
ఘోఘ మెట్లడం, గించెనోకో శిఖండి యను ♦ క్రూరత
వాయువు దానికి దైవమా. 52

తే. పెరిగి పాండవాంబుధి వెల్లి ♦ విరిసినపుడు,
నిలువ నిష్మగుదీవిగా ♦ నిన్నుఁదలఁచి
యుండ నత్యంతతుచ్ఛ శి ♦ ఖండిపల్వ,
లాక్రమంబున మునిఁగితే ♦ యకట తండ్రి.

ఉ పీకర సాంబుపూరమును ♦ విశ్రుత బాహు మహోగ్ర
సత్త్వము జాయగదాధ్వజాచల వి♦శాలము నంవక జాల
వీచికా స్ఫారము నైన భీష్ముఁ డను ♦ సాగరము గడ
వంగ నీఁదఁగా నేరిమి యెట్లొకో గలుగ ♦ నేర్చె శిఖం
డికి నేమి సేయుదు౯. 54

తే. అంబకై పూని వచ్చి బ ♦ లాధికుండు,
జామదగ్న్యుండు సాధింపఁ ♦ జాలకున్న
వాని భీష్ముఁ బాండవులకై ♦ పూని వచ్చి,
కడిమి సాధించి తౌర శి ♦ ఖండి పోర. 55

క. ఆశౌర్యం బాసత్త్వం,
బాశీలం బాపరాక్ర ♦ మాభీలత్వం

బాశుద్ధవ్రత మెందు న,
నాశము లని భీష్ముఁ బెద్ద • నమ్మితిమి గదే. 56

వ. అని బహుప్రకారంబులం బలవించి యా సూతనందనుఁ
నిచే నేతం గీలించి. 57

సీ. అతఁడు నొచ్చిన తటి • నష్టంబు సొచ్చెద
మని వచ్చువారు లే • రైరె యచట
నడరి పోరాడక • యన్ని యక్షౌహిణు,
లొప్పరికించెనె • యొకనిఁ గలన
సతని నోర్వఁగఁ జాల • వని నిశ్చయించితి
మంతకు నోపనే • యరిబలములు
ద్రోణుండుఁ గృపుఁడును • ద్రోణసుతుఁడును,
శల్యుండుఁ గ్రేడించి • చనిరె యపుడు

తే. పాండు సుతులు శిఖండియుఁ • జండశక్తి,
మెఱయ నొక్కటఁ బైఁబడ్డ • వెఱచి తాత
విడిచి నాపుత్రు లంవఱు • విఱిగి యడవి,
గలసిరో యాతనికిఁ బడ • వలసె నకట. 58

వ. దేవవ్రతుండు దెగినయప్పుడ తక్కిన యంతవట్టునుం దెగి
యెన కాఁ దలంచెద నని మఱియు నిట్లనియె. 59

సీ. కులగురు వృద్ధు ని • ర్మలచిత్తు గాంగేయుఁ,
జంపి రాజ్యము సేయ • సమ్మతించి
తొడరిన పాండు పు • త్రులకును దైవంబుఁ,
దోడయ్యె ధర్మంబు • గీడు పఱిచి

పరఁగి యధర్మంబు ♦ జరిఁగిన ట్లున్నది,
వార లాతనిఁ గూల్చి ♦ వసుధ, గానఁగ
నిశ్చయించుట గదు ♦ నిష్ఠురత్వము దాని,
కంటెను బాపంబు ♦ గాదె మనకు

తే. సంగరంబున నాతండు ♦ సచ్చు టోర్చి,
సంపదకుఁగాఁ బెనంగిన ♦ చంద మరయ
గులములం దెల్ల నీరాచ ♦ కులము సాల,
జెట్టిదం బిక్కులంబునఁ ♦ బుట్టనగునె. 60

వ. అని పలుమాటలాడి వెండియు. 61

ఆ. మగఁడు లేని మగువ ♦ మాడ్కిఁ గాకున్న నా,
సేన భీష్ము లేమిఁ ♦ జేసి నేఁడు
కురు కుమారు లెంత ♦ గుందిరో యెవ్వరే,
మైరొ యింక నెట్టు ♦ లగుదురొక్కొ. 62

క. రాజులు మంత్రులు నని యెడు,
నా జూడరు లాత్మ నేమి ♦ యని తలఁచిరో యే
యోజం బలికిరొక్కో తమ,
కాజికి నిట మీఁద నెవ్వ ♦ రాధారంబో. 63

వ. అని పలికి సంజయు కరంబు విడిచి కయ్యం బెయ్యెడం
బొడిచిరి పదిదినంబులు నుభయబలంబులవారలు నెవ్వి
ధంబున మోహరించి రెవ్వ రెవ్వ రెప్పు డెప్పు డేమి సేసి
రిన్నాళ్ళు గాంగేయుఁ డెబ్బంగుల సంగరంబు సేసెఁ దుది

నెత్తఱుంగునం దెగిమె నంతయు వివరించి పరిపాటిం
దేటపడం జెప్పుము. 64

ఉ. నెట్టన యాపగాసుతుఁడు ♦ నేలకు వ్రాలె ననంగ విన్ననా
కట్టెడిపీను లేమి విను • కౌఱియ కోర్వవు దుర్నీతికిం
బుట్టినయిల్లనై వినక ♦ పోవగ వచ్చునె యింక నాకు నే
దిట్టఁడ నైతి నెల్లవియుఁ♦దెల్లముగా విన నేర్తు సంజయా. 65

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లనియె. 66

ఆ. అధిప నీవు సెప్పి ♦ నట్టిద నీయవి,
నీతిఁజేసి ధర్మ ♦ నిరతు లైన
పాండుసుతుల కన్ని ♦ పాటులు వాటిల్లె,
నింత దెచ్చికొంటి ♦ వంత సేసి. 67

క. కీడొనరించినవారికిఁ,
గీడగు టరుదయ్యె మేలు ♦ గీడేమియు నీ
వాడక విను నసుఁ గయ్యెముఁ,
జూడఁగఁ బుచ్చుట వినఁగఁ ♦ జూచియు కాదే. 68

క. వేదవ్యాస మునీశ్వరు,
పాదంబులు దలఁచి మ్రొక్కి ♦ భక్తిరసైకా
స్వాదనసుకరానందో,
త్పాదనదివ్యమతి నగుచుఁ ♦ దగ నెఱింగింతున్ 69

వ. అనిన నాంబికేయుండు నట్లు కౌళ యెఱింగింపు మనుటయు
సంజయుండు. 70

—* సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు భారతయుద్ధంబు సెప్పం బూనుట *—

ప్రాంశుం బయోదనీలతను ♦ భాసితు సుజ్జ్వలదండధారుఁ
బింగాంశు జటాచ్ఛటాభరణు ♦ నాగమపుంజ పదార్థ
తత్త్వని స్సంశయకారుఁ గృష్ణమృగ ♦ చర్మకృతాంబరుఁ
గృతవిద్య భారతీ వంశవివర్ధనుం ద్రిదశ ♦ వందితు సాత్యవ
తేయుం గొల్చెదన్. 71

అని పలికి పారాశర్యుం జిత్తంబున నిలిపిన నమస్కరించి ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె. 72

వినినదియును నెయ్యెడ నేఁ,
గనినదియును మునికృపం బ్ర ♦ కాశంబై తోఁ
చినయదియును విశదంబుగ,
వినిపించెద మొదలుగొని స ♦ విస్తారముగన్. 73

ఆరాత్రి నిన్ను వీడుకొని మనదండునకుం జని నీకొడుకు నగరు సముచితప్రకారంబునం బ్రవేశించునప్పు డతండు గాంగేయాది కౌరవులును దగురాజులును బరివేష్టింప బరిమితస్థానంబుననుండ నేనును బొడసూపి యతని యాదరణంబువడసి కొలిచియుండితిం బదంపడి సమరవిషయంబు లైన సంభాషణంబుల సమయంబున నమ్మేదినీశ్వరుండు దుశ్శాసనుం గనుంగొని యిట్లనియె, 74

మనకుఁ బాండురాజ ♦ తనయవర్గమునకుఁ
గయ్య మయ్యెఁ బెద్ద ♦ కాలమేని

నెదురుచూచు చుండ ♦ నొదవె నివ్విధ మిందుఁ
బూని చేయ వలయు ♦ దాని వినుము. 75

క. కన్యాకు మనకు భీష్ముం,
డిన్నరవరుఁ గావ వలయు ♦ నెమ్మెయి నైనం
దన్నుం గాచిన నితఁడు జ,
గన్నుతముగ రణమునం బ ♦ గఱ నడఁగించున్. 76

ఆ. ఎల్లవారిఁ గాచు ♦ నితఁడని యెప్పుడుఁ,
దలఁతు మితనిఁ గావ ♦ వలయు లేమి
యని తలంచె దేని ♦ విను మిందఱకు నిది,
వినఁగ వలయునట్టి ♦ పని కుమార. 77

వ. సత్యవ్రతుం డగు నిమ్మహానుభావుండు. 78

క. వినుఁ డన్య లెవ్వరును నా,
మొనమునఁ బడి బ్రదుక రాల ♦ మున నేను శిఖం
డిని నోర్వఁ జాలఁ జూండీ,
యని మన యుద్యోగవేళ ♦ యప్పుడ చెప్పెన్. 79

ఉ. ఏమఱి రక్ష సాలనమ్ము ♦ గేంద్రుని నక్కయుఁ గోలు
పుచ్చు సంగ్రామములోనఁ గన్కలిగి ♦ కావక తక్కిన
నా శిఖండిచే నీ మనుజేంద్రుఁ గోల్పడమె ♦ యిట్టిది
గోల్పులి నిద్రవోవ నుద్దామబలంబుమై గొజీయ ♦ దాఁకి
వధించినయట్లు లుండదే. 80

క. కావున నీ యుద్భటరధి,
కావలి నివ్విభునిఁ గాచు♦నట్లుగఁ బనుపం

గావలయు మీర లందఱు,
సేవలఁ జూచిన శిఖండి ♦ కెదురుం డెప్పుడున్. 81

వ. అని నియమించి కొలువు విడిచి చని యుచితవిధంబున నుండె నంతఁ బ్రభాతంబగుటయు నమ్మహీపతి పడవాళ్లఁ బనిచి బలుసామంతులను బలంబులను బవరంబునకు వెడల నియోగించిన శంఖదుందుభి ప్రముఖమంగళ తూర్యనిస్వనంబులను నస్త్రసాధనంబులు సమకట్టు సముచిత పరివారంబునకుం జెప్పెడు దొరల పలుకుల గంభీరనాదంబులను గట్టుఁబట్లకడలఁ దిగిచినం జెలంగుకరితురంగంబుల బృంహితహేషితఘోషంబులను బూన్పందిగుచురథంబుల నేమిస్వనంబులను బెలుచ నొండొరులం బిలుచుపదాతుల మెలుంగుల విపులధ్వనులనుం బేర్చిన మహారవంబున శిబిరంబు చంద్రోదయఘూర్ణమానమహార్ణవంబును బ్రేణి సేయుచుండ సూర్యోదయం బైన సైన్యంబులు సెలంగుచు వెడలునప్పుడు. 82

తే. కనకభూషణజాలంబు ♦ కతన గజము,
లెరవళులఁబ్రోవుకొండల ♦ నెనసి యొప్పె
వల్గనంబుల హేషల ♦ వలన నబ్ధి,
ఘనతరంగంబు లనఁ దురం ♦ గములు వొలిచె.

క. అరదములు సవరణలతోఁ,
బరపై యొక్కొక్కయూరి ♦ పరపున నరిగెం

బరుసనిపలుకుల నాకృతి,
పరుషత నసురాలివోలె ♦ భటతతి మెఱసెన్. 84

వ. అట్టియెడ. 85

మ. పరిధానంబును దేరు నశ్వములు, జా ♦ పంబుం బరిస్ఫీ
తవ, భ్రరుచివ్యాప్తసువర్ణతాళమయుచం ♦ చత్కేతువున్
వర్మమునుం, గర మొప్పం దెలు పారు వేల్గాడుగుంగో ♦ గం
గాసుతుం డాసుధా, కరుఁడుంబోలె వెలింగె దర్ప మెసఁ
గం ♦ గౌరవ్యసైన్యాబ్ధికిన్. 86

సీ. కాంచనమయవేది ♦ కాకనత్తైతనో,
జ్జ్వలవిభ్రమం బొప్పఁ ♦ గలశజుండు
గనకగోవృషసాంద్ర ♦ కాంతికాంతధ్వజ.
విభవవిలాసంబు ♦ వెలయఁ గృపుఁడు
మణిసింహలాంగూల ♦ మహితకేతుప్రభా,
స్ఫురణంబు మెఱయంగ ♦ గురుసుతుండు
రత్నశిలారశ్మి • రాజితకపళికా,
మహిమ శోభిల్లంగ • మద్రవిభుఁడు

తే. వెడలి తమతమ చతురంగ ♦ వితతులెల్ల
నుచితగతి నూల్కొనఁగఁ జే ♦ యుచుఁ గడంగి
సంగరోత్సవ సంభృతో ♦ త్సాహు లగుచు
నగుచుఁ దగుమాట లాడుచు ♦ నడచి రెలమి. 87

క. సమరక్రీడాసన్నా,
హము లొప్పఁగఁ దక్కుఁ గలుగు ♦ నట్టి దొరలు ద

ర్షము పల్లవింప వెడలిరి,
తమ తమ కేతువులు గ్రాల ♦ ధరణీనాథా. 88

వ. వా రెవ్వ రంటేని వినుము. 89

క. కల్పిత దృఢచతురంగా,
నల్పంబై గండు మిగిలి ♦ యాదవబలమా
కల్పోజ్జ్వలతఁ గొలువ నవి,
కల్పుఁడు గృతవర్మ ననియె ♦ గాఢస్ఫూర్తిన్. 90

క. రథములు దశశతి చెలు వగు,
పృథుసైన్యముతోడ బంధు ♦ బృందముఁ దానుం
బ్రథనోత్సుకవృత్తి మహా,
రథుఁడు జయద్రథుఁడు వొలిచెఁ ♦ బ్రస్ఫురితగతిన్. 91

మ. చలదుర్వీధరలీలఁ గ్రాలుమదవ ♦ త్సామోద్భవస్తోమ మ
గ్గలమై యేచినసేన లొప్పఁగ దిశల్ ♦ గంపింప విందాను
విందులుఁ గాళింగమహీవిభుండు భగద ♦ త్తుండును భవ
త్సేనయో ధులకుం గన్నులపండువై నడచి రు♦త్తుంగాంగ
సంరంభులై. 92

క. కొడుకులుఁ దమ్ములు గుఱ్ఱపు,
దడములుఁ బెక్కైన బలవి ♦ తానముఁ దగుమై
నడపించుచు మెలపున సం,
గడములతో నరుగు శకుని ♦ గడునొప్పారెన్. 93

సీ. తనతోఁ గొల్వయి సాలఁ గల్గు బలసం ♦ తానంబుతోఁ
బ్రీతిఁబు త్రుని వీరోత్తముఁ సోమదత్తు విలస ♦ ద్దోర్దర్ప

దుర్దాంతుఁ బౌత్రుని భూరిశ్రవసుం గనుంగొనుచు
నింద్రుం గేణి సేయంగ నే చినపెం పొప్పఁగ బాహ్లికుం
డరిగె నిశ్చింతంబునం బోరికిన్. 94

వ. కాంభోజరా జగు సుదక్షిణుం డక్షీణవిభవంబున వెడలె
మఱియుం గోసలపతియగు బృహద్బలుండును మాహిష్మ
తీపురనాథుం డగు నీలుండును త్రిగర్తేశ్వరుం డగు సుశ
ర్మయు నసురేంద్రు లగు నలంబసహాలాయుధులును సాల్వ
సౌవీరశూరసేనాభీర యవన వసుధాధిపులును లోనుగా
ననేక దేశాధీశు లాత్మీయచతురంగ బలసమన్వితులును
నిజధ్వజవిరాజమానులును నానాభరణోజ్జ్వలాంగులును
నయిసంగరకౌతుకంబు మొగంబులందొంగలింపనరిగి రివ్వి
ధంబునం బదియక్షౌహిణులు నడువం బదునొకండవ యక్షౌ
హిణితోఁ గురుక్షోణీవల్లభుండు విస్ఫురిత భూషణభూషి
తంబై నగంధసింధురంబు నెక్కి వెలిగొడుగులు మెఱయం
దొడవులం దఱచైన వజ్రంబుల యుద్దామంబు లగు దీధితి
స్తోమంబులును జామరంబులుం గలయం బొలయ బహు
రత్న ప్రభావిభాసితం బయిన భుజంగకేతనంబు గ్రాలఁ
గెలంకుల దుశ్శాసన దుర్మర్షణ వివింశతి వికర్ణాదు లగు
సోదరులు వాహన వల్గనంబులు మెఱసి మెఱుఁగారు
తమ తమ సిడంబు లుల్లసిల్లం జెలువు మిగిలి చనుదేరం
జనియె. నిట్లు కౌరవసైన్యంబు గూడికొని కోదండ గదా
దండ కుంత క్షురికా ముసల ముద్గరతోమర పరశు భింది

పాల శూలప్రముఖ నిఖిల హేతివ్రాతంబులను ధగద్ధగిత
కద్రత్ననిర్మాణశోభితవర్మంబులను వివిధవస్త్ర [illegible]
ణంబులను మణిగణోజ్జ్వల జ్వాలాజటిల [illegible]
బరమాభీలను దర సమ్మర్దం బయ్యె నప్పు డాస్థలం.

తే. అనురుతోడవుల వజ్రాంశు ♦ లావరింప,
కరణి హరినీలములఁ బెం ♦ పొంది యచల
పగిది మాణిక్యరుచిపద్మ ♦ భంగి మెఱయఁ,
గురుబలంబు గెందామర ♦ కొలనిఁబోలె. 96

వ. అట్టియెడ భీష్ముండు భూవల్లభుల నెల్లం గూడం బిలిపించి
వారలతో నిట్లనియె. 97

—* భీష్ముఁడు నిజయోధులకెల్ల నుత్సాహంబుగాఁ జెప్పిన సెప్పుట *—

క. ఆరయ వివృతస్వర్గ,
ద్వారము రాజులకు నాహ ♦ వం బందు మహా
దారులు దొల్లియు నరిగిరి,
మీ రీమార్గమున నడవ ♦ మెయికొను టొప్పున్. 98

క. ఇంటం దెవులునఁ జచ్చుట,
కంటెను బాపంబు లొండు ♦ గలవె నృపులకున్
బంటుకలను పోలిగల నిది,
గంట నిధానంబు గంట ♦ గాదె మనకున్. 99

తే. అనిన విని వార లందఱు ♦ నగ్గలికలు
నెఱయు మాటలఁ దనతన ♦ తెఱఁగు మెఱయ
బహువిధంబుల నతనికి ♦ బాసయిచ్చి
యేచి నిజసైన్యములలోని ♦ కేఁగ రథిప. 100

వ. అయ్యవసరంబున గాంగేయుండు గాంధారేయు నాలో
కించి మదీయ సంగర సమయంబునఁ గర్ణుండు పుత్త్ర
మిత్త్రామాత్య బంధు సహితంబుగాఁ గయ్యంబునకు
రాకుండుం గలవాఁ డని తేటపడం బలికిన. 101

క. చలముకొని యొరుల నుడువుట,
బలియుండై తెంపు సేసి ♦ బవరమునకు దాఁ
జెలియుటగాదే యని కురు,
కులముఖ్యుఁడు వొంగి యతనిఁ ♦ గొనియాడెఁ దగన్.

వ. ఇట్లు పితామహు నెత్తికోలునకుం జిత్తంబు వికసిల్ల ననుజ సహితంబుగా నతనిం బరివేష్టించి యన్నరపతి నిబిడచారు సన్నాహంబుగా నుచితవ్యూహం బమర్పుమని యతనికిం జెప్పిన నతండును బడమర మొగం బయి తానును ద్రోణుండును దాలధ్వజంబును వేదికాకేతనంబును గ్రాలుచుండ ముందర నిలిచి వలపటఁ గృపాశ్వత్థాములును దాపటం గృతవర్మమద్రేశ్వరులు వెనుక బాహ్లీకసోమదత్త భూరిశ్రవసులును నడుమం గురుకుమారసమేతంబుగా నమ్మహీనాథుండును నతని యగ్రభాగంబున నర్జునుఁ డంపుదుము చత్తు మింతియ కాని యొండు లేదని శపథంబులు పలికి సంశప్తకు లనం బ్రఖ్యాతు లయిన సుశర్మ మొదలుగాఁ గల పదివేవురు రథికముఖ్యులును గలయ నెడనెడం దక్కిన యోధవీరులును నిలుచునట్లుగా నియమించి తగ నయ్యైసైన్యంబుల కేనుంగులు నేనుంగుల కరదంబులు నరదంబులకుం దురంగంబులుఁ దురంగంబులకు విండ్ల

వాగు విండ్లవారికి నర్థాయుధులు నడ్డం బగు తెఱంగున నిలువ నియోగించి మానుషవ్యూహంబు సమకట్టిన నెన్నండును నిట్టి దృఢవ్యూహంబు గనియును వినియు నెఱుంగమని యెల్లవారు నచ్చెరువునం బొరయుచుఁ బ్రియంబునందు చుండిరి బృందారక ప్రముఖదేవయోను లును దివంబున నున్నపురాతన ధరారమణులును భారత రణంబు గనుంగొను కుతూహలంబున వివిధవిమానా రూఢులై యేతెంచి రంతకు మున్న యక్కడ.

— పాండవయోధులు యుద్ధంబునకు వెడలుట —

సీ. ఏనికమదమున ♦ కెలయు తేఁటులమొత్త,
ములు వెలిగొడుగుల ♦ చెలువు గొలుపఁ
దురగఖురోద్ధూత♦ధూళి యప్సరసల,
చిన్ని పువ్వులతోడఁ♦జెలిమి సేయఁ
గేతనంబుల మణి♦వ్రాతంబురోచులు,
రవికిరణంబుల♦నవలఁద్రోవ
జైత్రభేరుల మహా♦స్వనములు సకలప,
ర్వతములఁ బ్రతివిరా♦వముల నీన
తే. నంబరము రథఘోషభీ ♦ మాభిరామ,
కింకిణీగణఝుణఝుణ ♦ త్కృతిమయముగఁ
బటుపదాతిహేతిప్రభా ♦ పటలి యెల్ల,
దిశలు వెలిఁగింప వెడలె యు♦ధిష్ఠిరుండు.
మ. ప్రమదం బాననకాంతిఁ గ్రొత్తపఱుపం ♦ బాదాతిభూ
యిష్ఠసైన్యముతో భీముఁడు భూషణద్యుతిని కా♦యంబుఁ

గదాఖ్యాయుధో గ్రమరీచిప్రకరంబునుం గలిసి చి ♦ త్ర
స్ఫూర్తి శోభిల్లఁగా సమరక్రీడకు వచ్చె. జృంభిత భుజా ♦
స్తంభోజ్జ్వలాకారుఁడై. 105

సీ. దివ్యరథస్ఫార ♦ దీప్తిజాలంబులు,
పద్మరాగోజ్జ్వల ♦ ప్రభలు గాఁగ
మహనీయరథ్యవి ♦ గ్రహముల జిగిసొంపు,
ఘనవజ్రవసుసము ♦ త్కరముగాఁగ
నొగలపైనున్న కృ ♦ ష్ణుని మేనినునుఁజాయ,
హరినీలకాంతివి ♦ స్ఫురణ గాఁగఁ
బ్రస్ఫీత కేతనా ♦ గ్రస్థితకపిదేహ,
రోచులు గరుడాశ్మ ♦ రుచులు గాఁగ

ఆ. నంపసొదుల నిగుడు ♦ నంశువితానంబు.
దీప్రమరకతముల ♦ దీధితులు గఁ
దాలిమియును బెంపుఁ ♦ దనకు నైజములు గ,
విజయరోహిణాద్రి ♦ వెడలి వెలిఁగె.

క. అతులితరథప్రతానో,
ద్ధతసైన్యము గొలువ దేవ ♦ దత్తం బాగి
కృత సకలతూర్యనాదో,
ద్ధతి యొసుచుఁ జెలంగఁ గ్రీడి ♦ గడు నొప్పారెన్. 107

తే. గాండివం బింద్రచాపంబు ♦ కరణి నొప్ప,
మెఱసి దివ్యకిరీటంబు ♦ మెఱుఁగు లడర
జ్యానినాదంబు గర్జగా ♦ మేనికృష్ణ,
కాంతిఁ బొలిచెఁ గవ్వడి యను ♦ కారు మొగులు. 108

మ. వివిధోద్దామమహాయూవళీబహుళశ్రీమై ♦ విక్రాంతికేళీసము
త్సవకౌతూహలసుందరం బగుమహా♦సైన్యంబుతో మేదినీ
ధవసందోహము ప్రీతిఁ బొంద ♦ మహిమో ♦ దాత్తోగ్ర
యానంబులం గవ లేతెంచిరి వేడ్క నొండొరులకుం ♦
గయ్యంబుమైఁ జెప్పుచున్. 109

మ. రథసంక్షోభితమేదినీతలముపై ♦ రథ్యప్రచారంబు లొ
ప్ప భుజాగర్వము నెమ్మొగంబులఁ దలి ♦ ర్పం గన్నె
కయ్యంబు నర్థి భవత్పుత్త్రులమీఁది కోపమున ను♦ద్దీపింప
నేతెంచి రయ్యభిమన్యుండును ద్రౌపదేయులును మా♦ద్య
ద్దంతియూథాకృతిన్. 110

వ. ఇవ్విధంబున ప్రతివింధ్యుండును శ్రుతసోముండును శ్రుత
కీర్తియు శతానీకుండును శ్రుతసేనుండును సౌభద్రుండును
సముకం గన్నాకుగా జెన్ను మిగిలి చనుదేరం గనుంగొని
కౌంతేయబలంబులు సంతసంబునం బొదలె నప్పుడు. 111

సీ. కురులసందడి నొప్పు ♦ ఘనసేన దుర్గము,
లీలఁదో నడవఁ బాఁ ♦ చాల విభుఁడుఁ
తనుజులు ననుజులు ♦ దర్పమున్నయ సైన్య,
మహిమఁదో నేతేర ♦ మత్స్యపతియు
యాదవానీకంబు ♦ లవని గ్రక్కదలఁదోఁ,
జనుదేరఁ బొలుపారి ♦ సాత్యకియును
యోధవీరులు ప్రతా ♦ పోగ్రవాక్యములతోఁ,
దనుఁ జుట్టి రాఁ జేకి ♦ తాన విభుఁడు

తే. బాసఁబై వీరరథికులు ♦ బలసి యెలమి,
నొండొరుల గరువంబుగ ♦ నుల్లసంబు
లాడుచును జేరి నడతేర ♦ నత్యుదార,
గతి శిఖండియు నడచిరి ♦ కౌరవేంద్ర. 112

చ. బధిరితదిఙ్ముఖం బగుచు ♦ బంధురరతూర్య నికాయనాద
మం| బుధియును బోలె సేనకు వి♦భూతి యొనర్పఁగ నేసు
దెంచె మా| గధసహదేవుఁ డప్పు రణ ♦ కౌతుకసల్లపనంబు
నుజ్జ్వలా| యుధవిభవంబుఁజెన్నొసఁగ ♦ నొప్పెడు తమ్ముని
ప్రీతిఁ జూచుచుకా. 113

ఉ. చండభుజాబలంబుఁ బటు ♦ శౌర్యసముల్లసనంబుఁ దోఁప
ను| ద్దండత నాత్మసైనికుల ♦ దర్ప మెలర్పఁగ నెమ్మిఁ
బల్కుచుఁ| బాండవకోటిచూడ్కులకుఁ ♦ బండువుగాఁ
జనుదెంచె ధృష్టకే| తుండు సహోదరుండు దన♦తోనడ
తేరఁ బరాక్రమోద్ధతిక. 114

మ. విచలద్దండధరోపమాశ్రయవపు ♦ ర్విస్ఫారమై దానవ
ప్రచయం బుద్ధతలీలఁ గొల్వఁగఁ దమో ♦ రాశి ప్రతీకా
శఘో| రచల ద్రూపము భంగికిం దగినదం ♦ ష్ట్రా[illegible]
మొప్పక ఘటోత్కచుఁ డేతెంచెఁ గరస్థశూలరుచు లా♦
కాశంబునం బర్వఁగక. 115

వ. పాండ్యపతియును గేకయపంచకంబును శైబ్యుండును మఱి
యుం గాశకరూశాది బహుదేశాధీశులును దమతమ
బలంబుల దళంబుల నవరణలయొప్పను గయ్యంపుఁ గడం
కయు నెఱయం గేతనంబులు మెఱయందోఁ తెంచి రిత్తె

ఱంగునం గూడి సప్తాక్షౌహిణీబంధురంబుగాఁ జేసిన
పాండవసేన మొగంబునకుం దిలకంబై. 116

శా. హృష్టోదంచితసార వీరరససం♦పూర్ణాంగముం సంగరా
వష్టంభోజ్జ్వలవీర రేఖయును భా ♦ స్వద్వ్యాహసంవల్గనో
త్కృష్టస్యందనముం గనద్ధనువు ను♦ద్దీప్తధ్వజంబుం దగన్
ధృష్టద్యుమ్నుఁడు వొల్చెనైజవిల స ♦ త్తేజోవిరాజద్గతిన్.

వ. ఇట్లొప్పి సేనాపతి యగు నా ద్రుపద సుతుండు ముంగలి
యై నడపించుచుండ. 118

సీ. ఇల ధూళి యెగసినఁ ♦ బలుచగాకుండంగ,
రాసినతొడవుల ♦ రజము వొరఁగు
సమురవికాసంబు ♦ చెమట నొప్పఱకుండ.
హేతిదీధితులు రే ♦ యెండ నొడుచు
భేరీధ్వనుల నింగి ♦ బీఁటలు వోకుండఁ,
గరికరశీకరో ♦ త్కరము దడుపు
దర్పంబు గనుఁజాటు ♦ దాఁకకుండఁగఁ గొడు,
గుల వెల్లు ఖచరదృ ♦ క్కోటినాఁగు

తే. ననిన నిజమైన యట్లుండె ♦ మనుజనాథ,
ధరణి వడవడ వడఁకె ది ♦ క్తటము లద్రువ
భూరిచతురంగ చండవి ♦ స్ఫూర్తిఁ బాండు,
నందనులసేన గలని ♦ నడచునపుడు.

వ. ఇట్లు నడచి కురుక్షేత్రంబులోన నుత్తమప్రదేశం బగు
శమంత పంచకసమీపస్థలంబు సేరుసమయంబున ధర్మ

నందసునయుం దోఁచు దక్షిణాక్షి స్పందనాది శుభసూచకం
బులకు మెఱుంగు వెట్టిన చందంబున. 120

క. ఏనుఁగులమదముతావియు,
సైనికనికరానులేప ♦ సౌరభ్యములుం
దా నుపలాలించుచుఁ బవ
మానుం డనుకూల మృదుగ ♦ మనమునఁ బొలసెన్. 121

వ. దాని కయ్యుధిష్ఠిరుండు ప్రముదితచిత్తుండగుచుఁ బ్రీతచే
తస్కు లగు తమ్ములుం బాంచాలమాత్స్యాదిపతులును
సకలజనంబులును బరివేష్టింపం దూర్పు మొగంబై కౌరవు
లున్న చక్కటికిం గట్టెదురుగా నిలిచి యెల్లవారి సైన్యం
బులుం గ్రమంబునఁ గొలంది వెట్టుకొనుచు నందఱకు
సంజ్ఞలు నడియాలంబులుం గల్పించి దొరలచెనం గనుఁ
గొని మన మీ రణంబునందు ధరణీరాజ్యంబు వడసెద
మొండెఁ బూజ్యంబగు నాకలోకనివాసంబు గనియెద
మొండె నని నిశ్చయించి నా కెలంకుల నిలువుం డని
పలికిన విని వారలు ధీరోదాత్తంబు లగు వివిధవాక్యం
బులం బ్రతిజ్ఞలు సేసి నిజశంఖంబులు పూరించి తమతమ
బలంబులలోనికిం జని రజ్జనపతియును దన కమర్చిన కజ్జం
బులును బుష్పఫలకర్పూర కస్తూరికాదులను వారలకుం
బుచ్చుచుండె. 122

క. అనిన విని యాంబికేయుఁడు,
మనమొన గడుఁ బెద్ద దీని ♦ మార్కొనఁ గుంతీ

తనయులు గొంచెం బయ్యెను,
ననుమానింపక కడంగు • టది యెట్లొకొ. 123

వ. అనుటయు సంజయుం డడియునుం జెప్పెద విను మని యాతని కిట్లనియెం గౌంతేయాగ్రజుండు గురుబలంబు గనుంగొని కొండొక విన్ననై వివ్వచ్చు నాలోకించి.

చ. ఘన మయి తోఁచుచున్న యది • కౌరవసైన్యము చూడ్కి
కందు శాం। తనవుని తాల కేతనము • దగ్గఱ ముందటఁ
బొల్చెఁ। జూచితే యనవుడుఁ బిన్ననవ్వు నగి • యన్నసుఁ
డన్న మొగంబుఁ జూచి నె। ట్టన బలుమాటలాడఁగఁ గ•
డంగఁగ నొల్లక యత్యుదాత్తతన్. 125

— ధర్మజునకు నర్జునుఁ డుత్సాహంబు గలిగించుట. —

వ. అతనితో నిట్లనియె. 126

చ. మునివరుఁ డైన నారదుఁడు • మున్నొకయప్పుడు సెప్పె
ధర్మనా, శను లగువారలం బ్రబల • సైన్యము గల్గిన
యేనిఁ గొంచెమై, నను రిపుసేన గెల్చు నని • నాకు
గురుండును దేవతానదీ, తనయుఁడు నేర్పడన్ వినఁగఁ •
దాను బరాశరసూనుఁడుం గృపన్. 127

వ. అది యట్లుండె నమానుషశక్తి సముద్దామం బగు భీము గదావిహారంబు వైరిదుస్సహంబు ధృష్టద్యుమ్న శిఖండిప్రముఖ పాంచాలవర్గం బనర్గళవిక్రమంబు విరాటశంఖముఖ్యామాత్యనికరం బతిభయంకరంబు సాత్యకిచేకితానాది యాదవ నివహంబు భవజ్జయావహం బభిమన్యు హైడింబ ప్రభృతికుమారలోకం బలోకసామాన్యబల శౌర్యధు

ర్పంబు నీ కటాక్షంబును గృష్ణుసంరక్షణంబునుం గలిగి గాండీవంబను పామునకు ఱెక్కలు వచ్చినట్లున్నయది యట్లుంగాక యేనుంగుంబోలె నీలావు నీ వెఱుంగవు దివి జులకు నజయ్యుండవు నీ వలిగిన నెవ్వ రెట్లయ్యెదరో యటుసూడు మనినం జెలివొంది సంక్రందననందనునకు ధర్మనందనుం డిట్లనియె. 123

తే. కౌరవవ్యూహమునకుఁ ద♦గంగ నొక్క
బంధురవ్యూహ మొనరింపఁ ♦ బంపు మనిన
నతఁడు ద్రుపదాత్మజుని నచ ♦ లాఖ్యమైన
ఘనతరవ్యూహ మొనరింపఁ ♦ బనుచుటయును. 129

వ. ఆధృష్టద్యుమ్నుండును గలయమెలంగి మోహరం బమర్చె నయ్యచలవ్యూహంబు నందుఁ దానగ్రభాగంబున నభి మన్యు ప్రభద్రకుమార నకులసహదేవ సహితంబుగా భీమ సేన పరిపాలితుండై నిలిచెఁ దమతమ బంధులకును బలం బులకును బలువుతోడి చెలువు గలుగఁ జేకితాన సాత్యకి సమేతంబుగాఁ బాంచాలమాత్స్యాధిపతులు దక్షిణోత్తర భాగంబుల నిలిచిరి నడుమ నడగొండగమియుం బోనిగజ రాజితో రాజు రథారూఢుండై ధవళచ్ఛత్ర చామరం బులు మెఱయ విప్రవర్గంబునకు నంబర జాంబూనదంబు లొసంగుచు విజయాశీర్వాదంబు లాదరించుచుండె ముం దటఁ బురందరనందన సంరక్షితుండై శిఖండి గాంగేయు నకుఁ గట్టెదురుగా నిలిచి గంటుమిగిలి యొప్పె నపరభాగ

స్వైరి మాగధసహదేవ ధృష్టకేతు లవష్టంభ విజృంభణం
బునం బొలిచి యివ్విధంబునం జారుభీషణంబై. 130

క. అరదములు దీవు లున్నత,
కరులు గిరులు హరులు వీచి ♦ కలు సుభటసము
త్కర ముగ్రసత్త్వములుగా,
శరనిధిగతిఁ బాండుపుత్ర ♦ సైన్యంబొప్పెన్. 131

క. ఉభయాబలదీప్తకేతు,
ప్రభలం గీడ్పఱచి కురుధ ♦ రావల్లభునై
స్వప్రభయుం గరమై శక్ర,
ప్రభవు కపిధ్వజము వెలిఁగెఁ ♦ బ్రకటస్ఫురణన్. 132

తే. అరుణములు సితంబులు ♦ నసితములును
నైన జోడులతో దొర ♦ లందు నిందు
నాలలోని యాశ్రితులఁ ♦ బోలి పొలిచి
వెసఁగు జెడిదంపుమాట లా ♦ కసము ముట్టె. 133

తే. కొన్ని భూముల బలములు ♦ గుఱునృపాలుఁ,
బాండవులఁ గొన్ని భూముల ♦ బలములీసు
గలిగి పాయలై కొన్ని భూ ♦ ముల బలములు,
రెండు దిక్కులయందుఁ జే ♦ రినవి యధిప.

వ. కావున.

క. బాలురు వృద్ధులుఁ దక్కఁగ,
వ్రాలి యిలం గలుగు పురుష ♦ వర్గంబు జయ
శ్రీలోలత నేతెంచుట,
నేల యవిసి మూఁగినట్లు ♦ నెఱసె బలంబుల్. 136

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డప్పు డప్పాండవ కౌరవ
సైన్యంబులలో నెయ్యది యుబ్బు గలిగి యుండె నని
యడిగిన సంజయుం డతని కిట్లనియె. 137

క. రెండుబలంబుల వారలు,
నొండొరువులకంటెఁ జాల ♦ నుత్కట మిగిలి యొం
డొండ కడంగుచు నుజ్జ్వల,
చండస్థితి నొప్పి రపుడు ♦ జగతీనాథా, 138

వ. అని వెండియు.

క. ఆరెండుబలములందును,
దారంబై యున్నయట్లు ♦ దోఁచెం బాండు
క్ష్మారమణసుతుబలము నర,
నారాయణు లునికిఁ జేసి ♦ నాకుం జూడన్. 140

క. ఎలసి పయి వారి దంతి ఘ
టలమదముల రాహు వెట్టు ♦ టయుఁ గౌరవసే
నల యేనుంగుల మదధా,
రలు డొంకెం బొలయు మధుక ♦ రము లుబ్బడఁగన్.

తే. అధిపనీతనయుండు గ♦య్యంబు వొడుచు,
తెంపువదలక విభవంబు ♦ పెంపు మెఱసె
సారసానకు వచ్చిన ♦ చందమునను,
నెలమిఁ బొందిరి పాండవే ♦ యులును హరియు.

వ. అట్టియెడఁ గృష్ణార్జునులు పాంచజన్య దేవదత్తంబులు
పూరించిన. 143

క. ఆనినదము విని పాండవ,
సేన లలరె ధార్తరాష్ట్ర • సేనాగతయో
ధానీక మలికె నెత్తురు,
వాన గురిసె నంతఁ గౌర•వవ్యూహమునన్. 144

వ. మఱియు ననేక దుర్నిమిత్తంబులు పుట్టెఁ బుట్టు కేల యిక్కు-
దేవవ్రతుండును గురుండును గురునందనుండును గృపుండును
నిచ్చలుఁ గయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు పాండవులకు
జయం బవశ్యంబు నయ్యెడు మనుచు వెడలుదు రది
యట్లుండె నయ్యశుభసూచకంబులకు ధార్తరాష్ట్రులు
దలంకక తూర్యంబులు మొరయింప నియోగించిన. 145

ఉ. అప్పుడు రెండుసైన్యములు • నాహవకేళికి నుత్సహించి
పెల్లొప్పఁ జెలంగి యుబ్బిన స•ముద్రతఁ బొల్పగు త్రోఁటి
చందముల్ దప్పి యుగాంతకాలచలి • తత్వము నొంద
పరస్పరాకృతుల్ గప్ప నెదుర్చు నంబుధి యు • గంబు
మహోగ్రతఁ గేణిసేయుచున్. 146

వ. తదవసరంబున నుభయబలంబుల వారును. 147

చ. బవరము సేయు చుండియును • భాషణముల్ దగఁ బల్కు
చుండఁగా, నవినయవృత్తి మై వలవ•దాయుధ మూన్చుటఁ
దాఁకి పడ్డఁ గై, దువు వడినం దొలంగినను • దోర్బల
మేది భయంబుఁ బొందినం, గవియక బీఱు వోయినను •
గాదు వధింపఁగ నెట్టిశత్రునిన్. 148

వ. అని సమయంబు సేసి రాసమయంబున. 149

క. పలుచాయల నొప్పినయా,
బలము లొకటి కొకటి కెదురఁ ♦ బల్లవపుష్పా
వలి గలవనములక్రియ ని,
శ్చలత నిలిచి పొలిచె నతిమ ♦ సమద్ధైర్యములన్. 150

క. అప్పుడు సురఖచరాదుల,
చిత్తము లనిఁ జూచువేడ్కఁ ♦ జిడిముడి పడఁగా
నొత్తొరద్రవ్వన వినువెఱఁగుల,
యుత్తమవిభులును దాఁక ♦ నుంకింపఁగన్. 151

ధర్మరాజు పాదచారియై భీష్మునియొద్దకుఁ బోవుట.

తే. సమరకౌతుకి యైన య ♦ జాతశత్రుఁ
డొక్క మిగిలెను నైనము ♦ బ్రాడ్వి యాయు
ధములతోఁ గూడఁ దనయర ♦ దమునఁ బెట్టి
యిలకు డిగి కాలినడై కరం ♦ బులు మొగిడ్చి. 152

వ. భీష్మునిపనకుం జనుచున్నం గనుంగొని యమ్మహీవల్లభు
తమ్ములును శౌరిసాత్యకులును బరమాప్తులగు ధరణీశులు
నతని చేతోవృత్తిం బెఱుంగమి నుత్తలపడు చిత్తంబులతో
వాహనంబులు డిగ్గి యతనిం గూడం జని యవ్వాడు. 153

సీ. ఏ మెల్లనుండఁ నీ ♦ విట్లొంటి గాల్నడ,
నేఁగు చున్కికిఁ గత ♦ మెద్ది యొకొ.
పన్నినపగఱకై ♦ సన్నాహ ముంచియు,
నెడలించి నడచుట ♦ యెట్టులొకొ
రిపులు దేఁకువ సెడ, ♦ గృపణత దుర్బలు,
చాఱ్పునఁ జనుటేమి ♦ చంద మొకొ

యుడరి పోరాటకు ♦ నదనైనచో నొప్పఁ,
పొలివోవఁ బోవుట ♦ పోలునొక్కొ

తే. యనిక్రమంబున నావఱు ♦ త్తనయు విజయ
నకులసహదేవు లడుగ భూ♦నాథుఁ డొక్క
పలుకుఁ బలుకక యుఱుగంగ ♦ బద్మనాభుఁ
డక్కుమారులతో నిట్లు ♦ లనియె నగుచు. 154

వ. ఇట్లనిపలికి పెనుఁజీఁగిన నితండు భీష్మద్రోణకృపశల్యులకు నమస్కరించి వారలచేత ననుజ్ఞాతుండై భండనంబు సేయువాఁడుగాఁ దలంచి చనియెను: పెద్దల యనుజ్ఞగొని కయ్యంబు సేసిన జయంబగుట నిశ్చయంబని యార్యులు సెప్పుదురు గావున నానుకర్మం బాచరించుట మేలుగాక యనిన విని యజాతశత్రు వెనుక నప్పు డరిగిన వారలు పలుకు లుడిగి నిలిచి వెఱఁగుపడి చిత్రరూపంబుల చందంబై చూచుచుండిరి కృష్ణార్జునులును భీముండును గవలును దోన చనం గౌంతేయాగ్రజుండు గాంగేయు చేరు సేరంబోవం గౌరవసైన్యంబు జనంబు లేవ్వ మిగిలి మెడలెత్తి కనుంగొని యయ్యవసరంబున నందలి యోధవీరు లితం డింత వెఱచునే యనువారును వెఱవ నిప్పు డితని కేమివచ్చె ననువారును వృకోదరుండు వివ్వచ్చుండు గవలు సౌభద్రుండు సాత్యకి విరాటుండు ద్రుపదుండు ధృష్టద్యుమ్నుండు శిఖండియుం గలుగఁ దన కింత యేల యనువారును ధర్మతనయుండు భీరుండుగాఁ డేమి తలంపున వచ్చెనో యనువారును మఱియు ననేకప్రకారం

బులం బలుకువారును నై యుండిరి. పాండవసైనికులు
మానధనుం డగు నిమ్నగానందనుతో నేమ
నువాఁడతం డితని నేమిభంగి సమ్మానించు మాధవధనం
జయులెల్లు వలుకువారు మారుతసుతుండును మాద్రీసూ
నులు నెత్తెఱంగున మాటలాడుదురు. వీరేమిటి కివ్విధంబు
కుండొడంగి రనుచు వగచి వెండియు వివిధవచనముఖరుల
గుచుండి రయ్యుధిష్ఠిరుండు సముద్యతనానాయుధ బహుళం
బైన కురువ్యూహంబు దఱిసి పితామహుపాలికిం బోయి
తత్పాదంబులకుఁ బ్రణామంబు సేసి సవినయంబుగా నతని
కిట్లనియె. 155

ఆ. అనఘ నీకెదిర్చి • యని సేయువాఁడనై
మున్ననుజ్ఞ గొనఁగ • నిన్నుఁ గాన
నెమ్మి వచ్చినాఁడ • నీచేత దీవన
వడసి చనిన నేను • జగతి గెలుతు. 156

సీ. అన విని గాంగేయుఁ • డక్కడ నీవిట్లు
నను దేక దక్కిన • శాపమిత్తు
వచ్చితి మేలయ్యె • వైరుల నిర్జింపు
మిదిగాక యును వర • మెద్దియైన
నడుగుము నీకుఁ గా • నని సేయుటొక్కటి
దక్కంగ నావుడు • ధర్మసుతుఁడు
నారాజు పక్షమై • రణము సేయుము నాకు
హితమగు కార్యంబు • మతిఁదలంపు

ఆ. మనుఁడు నట్లు కాక ♦ యట నీతలం పేమి
యనిన భీష్ముతోడ ♦ నతఁడు నన్నుఁ
బోరఁ గెలుచువిధము ♦ బోధింపు మనుటయు
నస్మితాస్యుఁ డగుచు ♦ శాంతనవుఁడు. 157

క. నను మార్కొని గెలువఁగ న
య్యనిమిషులకు నరిది యనుచు ♦ నట్లగుటఁ గదా
నిను వేఁడెద నని కుంతీ
తనయుఁడు వలుకుటయుఁ దత్పి ♦ తామహుఁడు గృపన్.

ఉ. చుట్టఱికంబునన్ మనసు ♦ సొచ్చినను౦ గరఁగించి వేఁడినన్
దిట్టతనంబు వోవిడిచి ♦ తీవ్రరణంబు కడంక నక్కు నేఁ
బట్టినయాయుధంబు వెడఁ ♦ బాసినఁ గాని వధింపఁబోల దె
ట్టిట్టన కేఁగుమిప్పరున ♦ యింతకుఁ గాలముగాదు దానికిన్.

—* ధర్మరాజు గురుకృపశల్యులచేత యుద్ధమున కనుజ్ఞాతుఁ డగుట *—

తే. క్రమ్మఱంగ నేతెంచెదు ♦ గాక యనుచు
నతిముదంబునఁ బ్రణమిల్లి ♦ యాతనివాక్య
మవుడుదలనిడుకొనినవాఁ ♦ డగుచు నప్పి
తామహుని నెమ్మిఁ వీడ్కొని ♦ ధర్మసుతుఁడు. 160

వ. కృష్ణార్జునాదులుం దోడన చనుదేర గురుకృపశల్యుల కడకుం గ్రమంబున నరిగి పాదప్రణామంబు లాచరించి వారలచేత రణంబునకు ననుజ్ఞ వడసి యమ్మనుజపతి దనకు జయం బాశాసింపు మని యభ్యర్థించిన నయ్యాచార్యుండు నీకుం గృష్ణుండు మంత్రి యై యుండ నొరుల జయం బాసింపు మన నేల ధర్మం బేవలనం గ

లుగు నవ్వులన కృష్ణుండు గైకొను నవ్వులనికి జయంబగు
ననియె నిజవధోపాయంబు వేఁడిన నతండు నాచేత నాయు
ధంబున్నంత సేపు నన్నుం జంప నెట్టి వారికి నశక్యం బేను
బ్రాయోపవేశంబున సన్న్యస్త శస్త్రుండనైనం జంపుటకు
నోపునట్టి వారికి నది దొరకొనుఁ బెద్దయు నమ్మఁగలవాఁడు
సెప్ప నత్యంత దుస్సహంబైన కీడుమాట వింటినేని నట్టి
వాఁడనగుదు నప్పుడట్టిపగఱకు నప్పనిదీర్ప ననువైయుండు
నని చెప్పినఁ గృపాచార్యునిం బరిమార్చు తెఱంగు నడుగం
బోడ గృహయేర్పడం బలుకనేరకున్న నతండెఱింగి తాను
వధ్యుండగామి యెఱింగించి గెలువుమని దీవించె మద్ర
పతితో నీవు రాధేయునకు సారథివగుట సంభవింప నోపు
నని చెప్పి కయ్యంబు నప్పుడు కర్ణుతేజంబు దూలం బలికి
యతనిఁ జిక్కువఱుప వలయునని వరంబుగోరిన నతండవ్వి
ధంబు నీయుద్యోగ సమయంబున నియ్యకొనినయది గావున
యట్ల చేయుదునని పలికె నిత్తెఱంగున నందఱు వీడ్కొని
యజాతశత్రుండు దనుజన్మానుగతుండై మరలె నయ్యవ
సరంబున. 161

క. మొనల వినోదంబునకుం
గనుఁగొన నేతెంచి యున్న ♦ కర్ణుని కడకుం
జని హరి యిట్లను నొండొరుఁ
గని యప్పటి యుచితభంగి ♦ గడతేర్చి తగన్. 162

తే. అమర తటినీ తనూజుపై ♦ యలుకఁ జేసి
యనికిఁ జొరవలె యట్లయిన ♦ నతఁడు నచ్చు

నంతఁ దాకఁ బాండవులకై ♦ కొంత సమర
కేలి వేడుకఁ జలుపుట ♦ యోలదొక్కొ. 163

వ. అనిన విని దేవకీ నందనునకు రాధానందనుం డిట్లనియె.

క. కినుక వొడమి గంగా పు
త్రుని కయ్యమునప్పు డనికి ♦ దొలఁగితి నేనిం
జనుఁ గాకేఁ గురుపతి కి
చ్చిన ప్రాణం బొందువలసఁ ♦ జేర్పం దగునే. 165

వ. అనవుడు నప్పలుకులకు సంతోషించినవాఁ డయి వాసు
దేవుండు గాంతేయులం గూడఁ జనుదెంచె నివ్విధంబున
ధర్మనందనుండు గౌరవసైన్యంబు వెడలి నిలిచి యుద్దిక్కు
మొగంబు సేసి యెలుంగెత్తి యిట్లనియె. 166

తే. మమ్ము నెమ్మనమ్మునఁ గలయఁ జి ♦ త్తమ్ము గలుగు
వార లెవ్వరు గలిగిన ♦ వచ్చి కలయుఁ
డట్టివారిని నాతమ్ము ♦ లంతవారిఁ
గాఁగఁ బాటింతు నెంతయు ♦ గారవమున. 167

వ. అనిన విని నీపుత్రుండు యుయుత్సుం డేను వచ్చెద నన్నుం
గలపికొను మని పలికిన దానికిం బాండవాగ్రజుండు ప్రి
యంబందిన పలుకులు పలుకుచుయు నతండు దుర్యోధనా
దుల దుశ్చేష్టితంబు లుగ్గడించుచు గాంతేయులగుణంబు
లగ్గించుచు నిజసేనాసమేతంబుగా నిస్సాణాదిరావంబులు
సెలంగం జని ధర్మనందను బలంబులం గలసె నది యట్టిద
కాక పవతాలి ప్రజలు పొంద నేర్తురే యది య ట్లుండె
నిట్లు దన్నుం గలసిన సంతుష్టాంతరంగుం డగుచు నయ్యు

ధిష్ఠిరుండు యుయుత్సునకు నత్యుపచారసమాచారంబులఁ
బ్రమోదం బొనరించి. 168

తే. రథము మీఁదికిఁ జనుదెంచి ♦ పృథులసైన్య
హర్ష భాషణధ్వనులుఁ దూ ♦ ర్యస్వనములు
నెగసి దివి ముట్ట మైమఱు ♦ విడి తలిర్చు
నెలమిఁ గోదండ తూణీర ♦ ములు ధరించె. 169

వ. తదవసరంబున నతని తమ్ములుఁ దక్కటి దొరలును దమతమ రథంబు లెక్కి యెప్పటినెలవుల నిలిచినం దనీయ వ్యూహంబు పూర్వ ప్రకార సన్నాహంబై యొప్పె నట్టి యెడ రెండు బలంబులవారును బాండవులు దొల్లి పడిన పాట్లు సెప్పికొని వగచుచు వారు సంధికై చేసినయత్నంబు వాక్రుచ్చి మెచ్చుచు నప్పుడు గురుజనంబులయెడఁ బాటిం చిన వినయంబు వర్ణించి యనురాగించు చుండిరని చెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 170

క. ఘనుగ ధర్మక్షేత్రం
బైన కురుక్షేత్రమున మ ♦ హా హవమునకుం
బూని మన బలముఁ బాండవ
సేనయు నిటువన్ని యేమి ♦ సేసెం జెపుమా. 171

వ. అనినవిని సంజయుం డతని కిట్లను దుర్యోధనుండు పాండవ వ్యూహంబు గనుంగొని గురుని కడకుం బోయి. 172

తే. చూడు మాచార్య నీదు శి ♦ ష్యుండు ద్రుపద
సుతుఁ డమర్చినయది పాండు ♦ సుతుల సేన

పెంపు బలువును గలిగి చెయి ♦ ప్పినది యందు
భీము నర్జునుఁ బోలిన ♦ బిరుదు మగలు. 173

వ. సాత్యకి విరాటుండు ద్రుపదుండు దృష్టకేతుండు చేకితానుండు గాశిరాజు పురుజిత్తు కుంతిభోజుండు శైబ్యుండు యుధామన్యుండు నుత్తమౌజుండు నభిమన్యుండు ద్రౌపదేయులు వారలందఱుం జాలుమానుసులయిట్లుగూడి భీమాభిరక్షితంబగు నబ్బలంబు సాల సమర్థంబునుం బోలె మెఱసె మనసేనానాయకులం జెప్పెద నిన్నును భీష్ముని నెన్ననేల కృపాచార్యుం డశ్వత్థామ శల్యుండు వికర్ణుండు భూరిశ్రవసుండు మఱియుం బెక్కండ్రు రథికులుఁ గలరు నానాస్త్రకోవిదులు వివిధయుద్ధ విశారదులు వీర లందఱు నాకై ప్రాణంబులు విడిచెద మని యున్న వా రిట్లు పెరసి భీష్మపరిపాలితం బయిన యీసైన్యంబు పెద్ద యసమర్థంబై తోఁచుచున్నయది మీరెల్లను వలయు నెడల నిలిచి భీష్మునకుఁ గావలి గావలయు ననిన ద్రోణుం డట్ల కాక యింత సెప్పనేమిటి కనియె నప్పలుకులు విని యమ్మహీపతిఁ బ్రియంబు పుట్ట శాంతనవుండు సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించిన. 174

క. తనతన శంఖంబును ద
క్కను గలదొర లెల్ల ననికి ♦ నొనకొని పూరిం
చిన వివిధతూర్యనాదం
బును జెలఁగె నభంబు దిశలుఁ ♦ బూర్ణంబులుగాన్. 175

వ. అప్పుడు కృష్ణార్జునులు పాంచజన్య దేవదత్తంబులును
భీమసేనుండు పౌండ్రంబును యుధిష్ఠిరుం డనంతవిజయం
బును నకులసహదేవులు సుఘోషమణిపుష్పకంబులును
పాంచాల విరాట సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి ప్రముఖ
దండనాయకులు సమతమ శంఖంబులుఁ బూరించిన. 176

క. అనయము నుగ్రం బగుత
ద్ధ్వని గాంధారేయహృదయ ♦ దారణమై పాం
డునరేంద్రపుత్ర సైనిక
మనోరమం బగుచుఁ జెలఁగె ♦ మనుజాధీశా. 177

వ. తదనంతరంబ శస్త్రసంపాతనంబునకు సమయంబగుటయుఁ
గపిధ్వజుండు గాండీవంబు పుచ్చికొని గుణంబు సారించి
బాణపాణియై నీకొడుకులఁజూచి కృష్ణునితో నిట్లనియె.

తే. కౌరవులలోన నెవ్వఁడే ♦ వ్వానితోడ
ననికిఁ గడఁగుచున్నో చూచి ♦ కొనఁగ వలయు
నరద మల్లన యుభయసై ♦ న్యముల నడిమి
నేల కటువోవఁగా నిచ్చి ♦ నిలుపు మచట. 179

అర్జునుఁడు స్వజన సంహారంబునకు శంకించి మోహాక్రాంతుఁడగుట.

వ. అనిన గుడాకేశు పలుకులకు హృషీకేశుండు భీష్మద్రోణ
ప్రముఖ యోధవీరులు గనుంగొను చుండ నత్తెఱంగున
రథోత్తమంబునిలిపి యతనితో నీవీకూడినకౌరవులం జూడు
మనవుడు నప్పార్థుండు రెండు బలంబులయందునున్న సోద
రసుతమాతు లాచార్యాదులగు బంధుశిష్ట జనంబుల నా
లోకించి పరమకృపావేశంబున నత్యంత విషాదంబు నొంది

గోవిందు మొగంబు గనుంగొని దుర్మదాంధుం డయిన దుర్యోధను దుష్టినయంబున నింత వుట్టెం జూచితే యని పలికి వెండియు. 180

చ. సరసిజనాభ బంధుజన ♦ సంతతిం గయ్యపునేలం జూడంగా విరవిరం బోయి మేను నిజు ♦ వెంద్రుక వెట్టుచుం గంప మొందెం జే| నిరతము గాదు గాండివము ♦ నిల్వంగ నో ర్వవు గాళ్ళు నేను ని | ష్ఠురతకుం జాల నొల్ల నొకం ♦ డుగా మహి యేలుట యేటిసౌఖ్యముల్. 181

తే. ఎవ్వరికిం గాంగ శరణియు ♦ నెల్లసుఖముం
గోరెదము వార లందఱు ♦ వీరె వచ్చి
ప్రాణములు నర్థములు నొల్లం ♦ బాటు సేసి
కయ్యమునం జావ నుంకుట ♦ గంటి గాదె. 182

ఉ. తాతలు మామలుం సుతులం ♦ దండ్రులం దమ్ములు నన్న లుం గురు | ప్రాజ్ఞు శిష్టకోటి సఖ ♦ వర్గముం దుచ్ఛ జనానుదూపము | క్ష్మితి వధించి యేం బడయు ♦ నెత్తుటం దోంగిన రాజ్యభోగముల్ | ప్రీతి యొసర్చునే యశము ♦ పెల్లొడంగూర్చునె పెం పొనర్చునే. 183

క. అక్కడిబంధులం జంపుచు
నిక్కడిబాంధవులు సచ్చు ♦ టియ్యకొనుచు నిం
దెక్కడి పెం పొందెదం దుదిం
ద్రెక్కొనుం బాపంబు రణము ♦ తెరు వే నొల్లన్. 184
ఎల్లభువనములను ♦ నేలుటకైనను
నిట్టి కూరకర్మ ♦ మెట్లు సేయ

వచ్చెఁ గడఁగి యెదిరి ♦ వారేమి సేసిన
మాఱుసేయనాకు ♦ మనసురాదు. 185

చ. అకటని తాంత్రిలోభమున ♦ నావలఁ బాటిలుకీడుగానఁ జా
లకధృతరాష్ట్రసూనులుకు♦లక్షయమయ్యెడుదానికోర్చిపో
రికి దెగివచ్చి రక్కలుచ ♦ రెండు నెఱింగెడు నీవు నేను నీ
నికిఁజొరనేల పీరినిటు ♦ నిర్దయఁజంపిన నేమియయ్యెడున్.

క. కుల నాశము సేసినఁ ద
త్కులధర్మము లడఁగు నష్టి ♦ కుల ధర్ములకుం
గలుగును దుస్సంకర మ
క్కులఘ్ను లేఁగుదురు నరక ♦ కూపంబులకున్. 187

తే. ఇంత పాపంబు సేయంగ ♦ నెత్తికొందు
మయ్య రాజ్యలోభంబున ♦ నఖిలబాధు
జనుల వధియింపఁ దొడఁగితి ♦ మని రథంబు
మీఁదఁ గూర్చుండఁబడియెఁ జే ♦ యూదికొనుచు. 188

వ. ఇవ్విధంబున శోకసంవిగ్న మానసుండును విషాద విహ్వ
లుండును బరమ కరుణా భరితుండును నై శర శరాసనం
బులు విడిచి కన్నీరుదొరంగ నూరకున్న సవ్యసాచింజూచి
మధుసూదనుం డిట్లనియె. 189

క. దెప్పరపుఁజోట నీ కీ
యొప్పనివిధ మెచటనుండి ♦ యొదవెను వినుమీ
చొప్పవివేకులయది యిది
దప్పించును సద్గతియు ను ♦ దాత్త యశంబున్. 190

వ. అని మఱియును. 191

తే. తగునె యర్జున యీపెంటి ◆ తనము నీకు,
దండివై లెమ్ము మనసు పే ◆ దఱిమి విడిచి
యనిన నట్లున్నభంగిన ◆ యల్లనిట్లు,
లనియె నాతండు పుండరీ ◆ కాక్షుతోడ. 192

సీ. అక్కటపూజార్హు ◆ లగుద్రోణభీష్ముల,
నమ్మలనొప్పింప ◆ నగునె చెపుమ
మాన్యులఁ జంపుట ◆ మగపాడి గాదు భి,
క్షాశనంబైన న ◆ త్యంతసుఖము
కడఁగి యెవ్వరిఁ జంపఁ ◆ గాఁ బెద్దబ్రదుకయ్యు,
నూహింప బ్రదుకుఁగా ◆ కుందునాకు
విను మట్టిధృతరాష్ట్ర ◆ తనయులుగారె యీ,
యొడ్డిన మొనలలో ◆ నున్నవార

ఆ. లింద్రియముల నెల్ల ◆ నివురంగఁ జేయుచు,
నడరుశోకవహ్ని ◆ యూఱ నేర
దింద్రపదవి సేరె ◆ నేనియుఁ గావున,
భండనంబు సేయ ◆ కుందువాఁడ. 193

వ. ఎల్లభంగుల గురుజనంబుల నొప్పించుటకుం జాల వారిని గెలిపించుటయును మనము వారల గెలిచినవారల మగుటయు ననునీరెంటియందును జెద్ద మేలెయ్యది యేను గార్పణ్యదోషోపహతస్వభావుండను ధర్మసమ్మూఢచేతస్కుండను నై నిన్ను శరణు సొచ్చి యడిగెద నీశిష్యుండ నగునన్ను శాసింపు మనిన విని కలకల నవ్వి నారాయణుండు నరున కిట్లనియె. 194

చ. వగవఁగనేమియుండఁగని ♦ వారికినైన హృదయంబుగుందఁగా
వగచెదు బుద్ధిమాటలును ♦ వావిరి నాడెదునీవు పండితుల్
వగతురె యున్నవారికి న ♦ పశ్యవిధేయతఁ జన్నవారికిం
దెగువగ లెల్లఁజిత్తము ప్ర ♦ దీప్తవివేకమయత్వ మొందినన్.

వ. అవి పలికి పార్థునిం బరమజ్ఞానంబునకుఁ గారణంబు లగు వాక్యంబులు వినుటకుంజొనిపి యిద్దేహంబునందు బాల్యంబుయౌవనంబు వార్ధకంబు ననం గలుగు నవస్థలం బొందినట్లును జీర్ణంబులైన వస్త్రంబులు విడిచి నూతనంబులైన వానిం గైకొనిన చాడ్పుననుం గాని దేహాంతర గమనం బాత్మహానిం జేయ దనియుఁ బుట్టువుఁ జావు ననునివి లేమిం జేసి శరీరంబువోలె శస్త్రచ్ఛేదనంబు మొదలైనవి కృతికారణంబులకు నాత్ముండు లోను గాఁ డనియు నప్పురుషుండు నొప్పించు వాఁడును నొప్పింపంబడియెడు వాఁడును గాఁ డనియుం జెప్పి మఱియు ననేక వాక్యంబుల నాత్మకు నభావంబును శరీరంబునకు భావంబును గలుగమి దెలిపి యాత్మతత్త్వంబు శాశ్వతం బగుట యెఱింగించి యిట్లనియె.

శ్రీకృష్ణుఁ డర్జునునకు దత్త్వజ్ఞానోపదేశంబు సేయుట.

ఆ. ఇట్టు లగుటఁజేసి • యెవ్వరిదెసకు శో
కంబుఁ బొంద గార ♦ ణంబు లేదు
జీవుఁ డెల్లభంగిఁ ♦ జెడియెడు వాఁడుగాఁ
దలఁచితేని వగవ ♦ వలదు మున్న. 197

క. పురుషుఁడు సెడు ననువాఁడును,
బురుషుఁడు సెఱచునని పలుకు ♦ పురుషుండును న

య్యెరువును నవివేకుల యు,
ప్పురుషుఁడు సెఱుసంతు సెడఁడు • భుజవీర్యవిధి. 193

క. పురుషుఁ డన వేఱొకండే,
పురుషోత్తముఁ డైనయేన • పురుషోత్తమతా
స్ఫురణకుఁ బురుషత్వంబను,
మెఱమెఱ గలదదియుఁ గాదె • మెయికొనుఁ గ్రియకున్.

వ. అని మఱియు వివిధవాక్యంబుల నాత్మునకు బాధ్యబాధకత్వంబులు లేకునికి వివరించి వివ్వచ్చునకుం గృపాశోకంబులకు మూలంబు లగునహంకారంబులు వారించి యతనికి రణోత్సాహంబునకుం గారణం బైనస్వకర్మావలంబనంబు నడలఁ దగమి తెలియుటకు వలయు వాక్యంబులు పెక్కులుపన్యసించి. 200

క. సమరంబు రాజులకు ను
త్తమకర్మంబది యపావృ • తస్వర్గద్వా
రము సుమ్ము లెమ్ము దగఁ గ,
య్యము సేయుము దీనికేల • యనుమానింపన్. 201

క. ఫలములయెడ బ్రహ్మార్పణ,
కలనపరుం డగుచుఁ గార్య • కర్మము నడపన్
వలయుం దత్త్వజ్ఞానము,
తలకొనినం గర్మశేషము • దానై కలుగున్. 202

వ. అని మఱియు నీదృశంబు లగువాక్యంబు లనేకంబు లనుగ్రహించుచు వివిధ ప్రకారంబుల వికల్పించి విజయుం డడిగిన వానికెల్ల సదుత్తరంబు లిచ్చి సందేహంబు వాపుచు. 203

క. భారమున నులిచి త్రెంపక,
కారాకులు మల్లినట్లు ♦ కర్మములెల్లం
దార పెడఁ బాయువలయుట,
సారకృపం దెలియఁ జెప్పె ♦ శౌరి యతనికిన్. 204

వ. ఇవ్విధంబునం జెప్పిన విని కవ్వడి సముత్థితుండై జగన్నా
థున కిట్లనియె. 205

మ. అతిగుహ్యం బిది నీవు భూరికృప నీ ♦ యధ్యాత్మముం
గానఁజే | సితి నా కిమ్మెయి విన్కిఁ గొంత భ్రమ వా ♦ సెన్
యోగిహృద్ధ్యేయ మై | యతులైశ్వర్య విభూతి నొప్పు
భవదీ ♦ యంబైన రూపంబు నూ | చుతలం పెత్తెడుఁ
బోలునేని దయఁ జ ♦ క్షుఃప్రీతిఁ గావింపవే. 206

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని కిట్లనియె. 207

క. నానాస్ఫుట వర్ణంబులు,
నానాభంగులును గలుగు ♦ నారూపములో
నానాశ్చర్య విధంబులు,
గానఁగ నగుఁ జూపెదం బ్ర ♦ కాశస్ఫూర్తిన్. 208

క. విను మానుషచక్షుర్గతి,
గనుఁగొన శక్యంబు గాదు ♦ గావున దానిం
గనుటకయి దివ్యచక్షు
ర్జననం బొనరింతు నీకు ♦ శత్రువిదారీ. 209

వ. అని యతనికి దివ్యదృష్టి యొసంగి యోగీశ్వరేశ్వరుం
డైన యాలక్ష్మీశ్వరుండు దన దివ్యరూపంబు సూపె నా
విశ్వరూపుని దివ్యతేజంబు సహస్రసూర్య ప్రభానిభంబను

టయుం జాల ఘనుండుం గావున వాక్రువ్వం గొలఁది గా
దట్టిమహామూర్తిఁ గనుంగొని ధనంజయుండు విస్మయరో
మహర్షణ ప్రహర్షోత్కర్షంబులతో దండ ప్రణామంబులు
సేసి నిలిచి కేలు మొగిచి యిట్లనియె. 210

అర్జునుండు శ్రీకృష్ణువిశ్వరూపంబు గనుంగొని స్తుతించుట.

సీ. దేవ నీ దగుదివ్య ♦ దేహంబునందు సు,
రాసురగంధర్వ ♦ లాది గాఁగఁ
గలదేవ యోనులుఁ ♦ గమలాసనుండును,
సచరాచరం బైన ♦ జగము నాకు
దోఁచె మొగంబులు ♦ దోర్దండములును బా
దములుఁ గన్నులు ననే ♦ కములుగంటి
మకుటాదిభూషణ ♦ నికరంబుఁ జక్రగ
దాద్యాయుధములు మా ♦ ల్యాంబరములుఁ
ఆ. ఒక్క గానవచ్చె ♦ నక్కజమ్మై యిది
నడుము మొదలు తుది యు ♦ నంగరాదు
తేజ మప్రమేయ ♦ దేదీప్యమాన ని
ర్వికృతిమహిమ దుర్ని ♦ రీక్ష్యమయ్యె. 211
క. జగములకు నాదికారణ
మగుపరమజ్ఞేయ మీవ ♦ యని కనియెద భూ
గగనదిగంతర మంతయు
నగణితమూర్తి భవన్మ ♦ యంబై తోఁచెన్. 212
వ. చంద్రార్కులు లోచనంబులుగాఁ గలిగి దంష్ట్రాకరా
ళంబు లైననీముఖంబులు ప్రజ్వరిల్లుచున్నయవి నిన్ను

రుద్రాదిత్యమరు ద్వసువులు ప్రవేశించెదరు సంఘంబులై
వచ్చి మహామునులు ప్రస్తుతించెదరు సిద్ధసాధ్యవియచ్చ
రులు వెఱఁగంది వీక్షించెద రిట్లు దీప్తోగ్రం బగు భవ
దీయ దివ్యరూపంబు గనుంగొని నాకు విభ్రాంతి వొడమి
ధృతి దూలి సుఖంబు వడయ నేరక చిక్కువడియున్న
వాఁడఁ బ్రసన్నుండ వగుము రక్షింపుము. 213

మ. అనలజ్వాలలు వస్వానీముఖములం ♦ దా ధార్తరాష్ట్రవ్రజం
బును భీష్మాదులు నిద్రైనం గలుగునీ ♦ భూపాలలోకంబు గ్ర
స్యన నొక్కుమ్మడి వచ్చి చొచ్చెదరు నా ♦ కుం జెప్పవే
యెవ్వరో । యని శంకించెద నిన్ను భూరికరుణా ♦ యత్తై
కచిత్తుండవై. 214

వ. అనవుడు నప్పరమేశ్వరుండేను లోకక్షయకర్త యగుకా
లుండ నిచ్చో జన సమాజసమాహరణంబునకుఁ బ్రవృ
త్తుండ నైతి నీవు సంప వలయు నని లేదీ గురుభీష్మాదు
లెట్లును లేకుండువార నా చేతం జచ్చిన వీరి నెల్లను
జయించినవాఁడ వగుటకు నిమిత్తమాత్రమ్మగుమ్ము లెమ్ము
రాజ్యమ్ము గైకొనుమనిన విని వడవడవడంకుచుం జేతులు
మొగిడ్చి గద్గద కంఠంబుతో గాండీవి యిట్లనియె. 215

తే. అంబుపవమాన సూర్యచం ♦ ద్రానలాది
వివిధ తత్త్వంబులును నీవ ♦ విశ్వలోక
సంప్రవర్తన కరుఁడవు ♦ శాశ్వతుండ
వచ్యుతుండవు పుండరీ ♦ కాక్ష నీవు. 216

క. నిను నెఱుఁగకుండి యాదవుఁ
డని సఖుఁడని మేనబావ ♦ యనియే సహాభో
జనములు సల్లాపంబులు
నొనరించుచు మేలమాడు ♦ చుండుదు నెపుడున్. 217

తే. మఱియుఁ బెక్కులు లోకసా ♦ మాన్యభంగు
లాచరించితి నీ డెస ♦ నంతవట్టు
దల్లిదండ్రులు ప్రజలకుఁ ♦ దప్పుఁదారు
లెల్ల సైరించునట్లు స ♦ హింపవలయు. 218

వ. అని సంప్రార్థనంబు సేసి పార్థుండు వెండియు నిట్లను నదృష్ట
పూర్వంబైన భవదీయ రూపంబు గనుంగొనం బడయుటం
బ్రమోదంబును బిట్టుచూచిన వెక్కసంబును హృదయవ్య
థయునుం బుట్టియున్నయది నీ తొంటి సౌమ్యాకారంబు
గైకొని నిలిచి నాకు నాహ్లాదంబు సేయుము. 219

చ. అనుడు దయార్ద్రచిత్తుఁ డగు ♦ నప్పరమేశ్వరుఁ డిక్క
రీటి కి । ట్లనుఁ దప మాచరించి నిగ ♦ మాధ్యయనం బొ
నరించి కానరా । దనఘ మదీయదివ్యపర ♦ మాకృతి పే
ర్చినయేకభక్తిభా । వనమునఁ దోఁచు దీని జన ♦ వర్గము
గానదు నీక చూపితిన్. 220

వ. నీకు హృదయవ్యథం బొంద నేలమూఢత్వంబు విడిచి విగ
తభయుండవై సంప్రీత చేతస్కుండవు గమ్మని చెప్పి పూ
ర్వప్రకారరూపంబు దాల్చి నిల్చినం గనుంగొని కౌంతే
యుండా సౌమ్యరూపంబు సూచి సచేతనత్వంబు నొం

దితఁ బ్రకృతిస్థుండ నైతి నని పలుకుటయు వాసుదేవుండు
మత్పరాయణుండును మద్భక్తుండును నైనవానికి నన్నుం
బడయవచ్చునని యతని నాశ్వాసించి. 221

తే. అతఁడు మఱియును బ్రహ్మాది ♦ ద్యాన్వయమునఁ
దనకు సందిగ్ధ మైనట్టి • దాని నెల్ల
నడుగఁగా నమ్మహాత్ముఁ డ ♦ త్యంతకరుణఁ
దెలియఁ జెప్పుచు హృదయసం ♦ చలత మాన్చె. 222

వ. ఇవ్విధంబునఁ బార్థున కుపనిషదర్థజాతం బవగతంబు సేసి
మనసునకు సంతుష్టి వివేకంబునకుఁ జేవ గలిగించి కృ
ష్ణుం డీగుహ్యాతరజ్ఞానం బుపదేశించితి దీని నెఱింగి కొని
నీ కెట్లు సూడం బోలె నట్లు ప్రవర్తింపు మను పలుకు
వలికి యింత కంటెం బరమరహస్యం బొక్కటి సెప్పెద
విను మని యతని కిట్లనియె. 223

తే. క్రందుకొను సర్వధర్మ వి ♦ కల్పములను
నెడల విడిచి దృఢంబుగ ♦ నేనొకండ
శరణముగ నాశ్రయింపుము ♦ సకల దురిత
ములకుఁ దొలగింతు నిన్నుఁ బ్ర ♦ మోదమొంద 224

వ. ఇప్పరమోపాయంబు. 225

క. నియతియుఁ దపమును నీచెన
భయభక్తులుఁ గలిగి నాకు • భక్తుండై ని
శ్చయ నిపుణుఁ డయినవానికిఁ
బ్రియమున నెఱిఁగింపు వలదు ♦ పెఱవారలకున్. 226

వ. అని వాసుదేవుండు పుండరీకాక్షుండు నాచెప్పినయది విన్నగా నాకర్ణించితే నీ యజ్ఞానసమ్మోహం బంతయుం బాసెనే యనవుడు నర్జునుండు. 227

సీ. మోహాతిశయంబు వాసెఁ దుదిని ♦ ముక్తిద నీప్రసత్తిపేర్మి సం
దేహుండనైతి నాథసరి ♦ దీప్తమహాకృతిఁ గాంచి బోధ స
న్నాహ విరామయస్థిర మ ♦ నస్స్థితిఁ బొందితి సర్వలోక ని
స్తారవినోద నీవిమల ♦ వాక్యముచొప్పున నెల్లఁ జేసెదన్.

వ. అని పలికి యప్పరమపురుషునకు సభక్తికం బగు సాష్టాంగదండ ప్రణామంబు సేసి పార్థుండు కృతార్థుండై కృతాయుధుం డయ్యెనని చెప్పి సంజయుండు వెండియు నిట్లనుం గురుకులే శ్వరా యేను మునిగణేశ్వరుండైన పారాశర్యు కారుణ్యం బునం గృష్ణార్జునుల యద్భుత పుణ్యసంవాదంబు వినుటకు మహాయోగీంద్ర హృదయానందకరుండైన యద్దేవుని దివ్య రూపంబు గనుటకుం బాత్రభూతుండనైతి నమ్మహాత్ముండు దన మధురవాక్యంబుల నుపదేశింప నత్యంత గుహ్యంబైన యోగప్రకారంబు విశదంబుగా ననుసంధించితి నమ్మహాను భావుల సంభాషణంబులు నవ్విశ్వరూపుని సుహాసియాకా రంబునుం దలంచి తలంచి యచ్చెరువందుచుఁ బ్రియం బం దుచు నుండుదునని మఱియును. 229

తే. అధిప యోగీశ్వరేశ్వరుం ♦ డైన కృష్ణుఁ
డును ధనుర్ధరవర్యుఁ డ ♦ ర్జునుఁడు నెచట
నిలిచి రచ్చట విజయంబు ♦ నీతి సిరియు
భూతి నిత్యంబు లగు నిది ♦ నాతలంపు. 230

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 231

క. ఇవ్విధంబున నాయితమై
క్రౌంచవ్యూహాకారంగ నిలిచి ♦ కురుపాండవులం
దెవ్వరు మును గడఁగిరి రణ
మెవ్విధి నూలుకొని చెల్లె ♦ నెఱిఁగింపు తగన్. 232

భీష్ముని ప్రథమదివస యుద్ధము.

వ. అనుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె భవదగ్రనందనుం
డత్యంతోదగ్ర వ్యగ్రుండై యాగ్రహంబునం బనిచినం బ్రక
టదోర్గర్వదుర్దముండగు దుశ్శాసనుండు పురికొలుపం గురు
సైన్యంబులు శంఖభేరీ మృదంగాది నిస్వనమ్ములు సెలంగ
గాంగేయుండు దొలుతం గదలఁ గేతుశోభాభిరామంబగుచు
నుద్దామగతిం గవిసినం గనుంగొని. 233

ఉ. పాండునృపాల నందనులు ♦ పావని మున్నుగ నేచి యప్డు భీ
ష్ముండు గడంకమై నడచు ♦ చోటికిఁ జక్కటి గాఁగ ద్రోచి రొక్కుం
డొండక డంగి సేన తమ ♦ యుబ్బున కుబ్బఁగ సవ్యసైన్యవే
దండముఖాంగముల్ దృణవి ♦ తానము గాఁగొని నిర్వికారులై.

వ. ఉరవడించు సమయంబున.

క. ఘనతర గర్జా ధ్వనులును
ఘనబదమఖిలంబుఁ దూఁటు ♦ కట్టెదుతూర్య
స్వనములునుం గబళించుచు
ననిలతనయు సింహనాద ♦ మడరెం బెలుచన్. 236

వ. ఇట్లు ప్రతిభట తురంగ మాతంగంబుల గుండియ లవియ
నందందయార్చి పేర్చిన భీము నెదిర్చి దుశ్శాసనుండును దుర్ము

ఘుఁడును దుష్ప్రహుండును దుర్మర్షణుండును వివింశతియు వృషసేనుండును జిత్రసేనుండును వికర్ణుండును బురుమిత్రుం డును దుర్యోధను చూడ్కికి వేడ్కసేయుచుం దాఁకిన. 237

క. ఉద్యతులై కవలును ధృ
ష్టద్యుమ్నుఁడుఁ గడఁగఁ ద్రోణ ♦ సౌభద్రుండుం
మాద్యద్గతిఁ గవియుడు నే
కోద్యోగత ద్రౌపదీ సు ♦ తోత్కర మడరెన్. 238

వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరునకుం దలకడచి తాకి వజ్ర నిభమ్ము లగు వాలమ్ములు శైలోపములగు కౌరవ వీరులపయిం గురియ నక్కుమారవర్గంబు ననర్గళ ప్రసారంబగు శరాసా రంబుల వారలఁగప్పె నట్టియెడం గొండొక సేవు. 239

క. ఱిచ్చవడి యుభయ బలములు
నచ్చెరువుగఁ జిత్రరూపు ♦ లట్లుండ శర
ప్రోచ్చలిత చండదీప్తిస
ముచ్చయములు వెలుచఁ బరఁగె ♦ మునుఁగు వడంగాన్.

క. పదపడి దుర్యోధనుఁ డు
న్మదుఁడై తఱుముఁగ ధర్మ ♦ నందనుఁడు జయా
స్పదముగఁ బురికొల్పఁగ బె
ట్టిదముగ నొండొంటిఁ దలప ♦ డిమె సైన్యంబుల్. 241

సీ. కప్పారు రేణువు ♦ గమలాప్త బింబంబు
రాహు మండలమున ♦ రమణఁ గప్పఁ
దెల్లని రజము తో ♦ భిల్లు సంగ్రామ రం
గమునకుఁ దగుమేలు ♦ కట్టునట్లు

క. మీతండ్రి భవత్పుత్రులకుఁ
జేతృత ముద మొదవఁ గడఁగి ♦ సేన ఱింగిలి ప్ర
ద్యోతనుఁడు నభోమధ్య
స్థితుఁడైనట్లు వెలిఁగె ♦ భీషణమూర్తిన్. 248

వ. ఇట్లు మెఱసిన. 249

ఉ. అర్జునుఁ డప్డు భీష్ముఁ గని ♦ యుగ్గలికన్ గుణరావసంగమ
స్ఫూర్జిత దేవదత్తరవ ♦ క్షోభితుఁడై రణకేళి కౌతుకా
వర్జిత చిత్తవృత్తి యని ♦ వార్యపరాక్రమశీలుఁడై స
మూర్జితరౌద్రమయ్యెబహు♦లోగ్రమహాస్త్రగతాగతంబులన్

తే. తఱిమి సాత్యకి కృతవర్మఁ ♦ దాఁక నతఁడు
నేచి మార్కొన నిరుమేను ♦ పూచి మొప్ప
మిగులు మోదుగు మ్రాఁకుల ♦ పగిదిఁ గాఁగ
నడరె మార్కొన్న రెండు వా ♦ లంపగముల. 251

చ. మదమునఁ గోసలేంద్రు నభి♦మన్యుఁడు దాఁకిన నా బృహద్బలుం
డెదిరికడంగి సూతుఁ బడ♦నేసి హయంబులఁ జంపఁ జూడ్కిఁ గెం
పొదవఁగఁ బార్థసూనుఁడు మ ♦ హోగ్రతనట్టుల చేసి
కేతనం | బు దునిమి విల్లు ద్రుంచి శర ♦ పూరితగాత్రునిఁ
జేసె నాతనిన్. 252

తే. భీమసేనునిపై మన ♦ భీష్ముఁ డలుక,
నడరె నక్కురు ముఖ్యుల ♦ యస్త్రశస్త్ర
కౌశలంబులు సూడ న ♦ క్కజము లైన,
నచ్చెరువు నొంది సేనలు ♦ పిచ్చలింప. 253

ఘనసార కాంతల యల ♦ కములంబుఁ గెందూళి
యుక్షేలలై పుష్పాడి ♦ ననుకరించు
నడరి పచ్చని పాంసు ♦ వసుధ దిశాభిత్తి
తలములఁ గనకంపుఁ ♦ దగడు పగిదిఁ

తే. పాండవానీకమును గురు ♦ బలము నొక్క
పెట్టు రథ గజ హయ భటా ♦ భీల చటుల
గతిఁ బరిక్షుణ్ణ సంగర ♦ క్షితి తలముగ
పేఁక బొరసిన యత్త్రాలు ♦ తాఁకునపుడు. 242

మ. కరిఘంటానిచయస్వనంబులుఁ దురం ♦ గస్ఫీత హేషాసము
త్కర నాదంబులు హేతిపంక్తి పటుసం ♦ ఘట్టోత్థ రావంబులున్
ధరణీభాగ నభోంతరంబడరి యు ♦ ద్యత్తూర్య నానాధ్వని
స్ఫురణం బేమియుఁ దోఁపనీవ మొనలన్ ♦ భూపాలచూడామణీ.

వ. తదనంతరంబ. 244

క. కరికర శీకర తురగో
త్కర లాలాజాల రక్త ♦ ధారాపటలీ
పరిషిక్తంబై సంగర
ధరణీరజ మడఁగె నద్భు ♦ తం బెలరారన్. 245

క. కురు పాండవ సైన్యంబుల
దొర లడియాలముల నొప్పు ♦ తో మెఱయు సము
ద్ధుర వీరధ్వజములఁ బొలి
చిరి శౌర్యస్ఫూర్తి మూర్తి ♦ సేకొన్న క్రియన్. 246

వ. అట్టియెడ. 247

క. మీఁదెంద్రిడి భగవత్సుతులకుఁ
జేతో ముద మొదవఁ గడఁగి • సేన యెల్లి ప్ర
ద్యోతనుఁడు నభోమధ్య
స్థితుండైనట్లు వెలిఁగె • భీషణమూర్తిన్. 249

వ. ఇట్లు మెఱసిన. 250

ఉ. అర్జునుఁడప్డు భీష్ముఁగవి • యద్భుతలీలఁ గుణనాదసంగమ
స్ఫూర్జిత దేవదత్తరవ • శోభితుఁడై రణకేళి కౌతుకా
వర్జిత చిత్తవృత్తి నని • వార్యపరాక్రమలీలఁ బాఁడ న
త్యూర్జితశౌర్యమయ్యుబహు•ళోగ్రమహాస్త్రగతాగతంబులన్

తే. తఱిమి సాత్యకి కృతవర్మఁ • దాఁక నతఁడు
నేచి మార్కొన నిరువురు • పూచి మొగ్గ
మిగులు మోదుగు మ్రాఁకుల • పగిదిఁ గాఁగ
నడరె మార్కొన్న రెండు నా • లంపగముల. 251

చ. మదమునఁ గోసలేంద్రు నభి•మన్యుఁడు దాఁకిన నాబృహద్బలుం
డెదిరి కడంగి సూతుఁబడ•నేసి హయంబులఁ జంపఁ జూడ్కిఁ గెం
పొదవఁగఁ బార్థసూనుఁడు మ • హోగ్రత నట్టుల చేసి
కేతనం | బు దునిమి విల్లు ద్రుంచి శర • పూరితగాత్రునిఁ
జేసె నాతనిన్. 252

తే. భీమసేనునిపై మన • భీష్ముఁ డలుక,
నడరె నక్కురు ముఖ్యుల • యస్త్రశస్త్ర
కౌశలంబులు సూడ న • క్కజము నైన,
నచ్చెరువు నొంది సేనలు • పిచ్చలింప. 253

ఖచర కాంతల యల ♦ కములందుఁ గెందూళి
యడలపై పుష్పొడి ♦ ననుకరించు
నడరి పచ్చని పాఁసు ♦ వమరు దిశాభిత్తి
తలములఁ గనకంపుఁ ♦ దగడు పగిదిఁ

తే. బాండవానీకమును గురు ♦ బలము నొక్క
పెట్ట రథ గజ హయ భటా ♦ భీల చటుల
గతిఁ బరిక్షుణ్ణ సంగర ♦ క్షితి తలముగ
పేక వెరసిన యుత్తాలు ♦ తాఁకునప్పుడు. 242

మ. కరిఘంటానిచయస్వనంబులుఁ దురం ♦ గస్ఫీత హేషాసము
త్కర నాదంబులు హేతిపంక్తిపటుసం ♦ ఘట్టోత్థరావంబులున్
ధరణీభాగ నభోంతరంబడరి యు ♦ ద్యత్తూర్య నానాధ్వని
స్ఫురణం జేమియుఁ దోఁపనీవమొనలన్ ♦ భూపాలచూడామణీ.

క. తదనంతరంబ. 244

క. కరికర శీకర తురగో
త్కర లాలాజాల రక్త ♦ ధారాపటలీ
పరిషిక్తంబై సంగర
ధరణీరజ మడఁగె నద్భు ♦ తం బెలర్పారన్. 245

క. కురు పాండవ సైన్యంబుల
దారి లడియాలముల నొప్పు ♦ తో మెఱయు సము
ద్ధుర వీరధ్వజములఁ బొలి
చిరి శౌర్యస్ఫూర్తి మూర్తి ♦ సేకొన్న క్రియన్. 246

వ. అట్టియెడ. 247

క. మీతండ్రి భవత్సుతులకుఁ
జేతో ముద మొదవఁ గడఁగి • సేన యింగిలి ప్ర
ద్యోతనుఁడు నభోమధ్య
స్థితుండైనట్లు వెలిఁగె • భీషణమూర్తిన్. 248

వ. ఇట్లు మెఱసిన. 249

ఉ. అర్జునుఁడప్డు భీష్ముఁగని • యగ్గలికన్ గుణరావసంగమ
స్ఫూర్జిత దేవదత్తరవ • శోభితుఁడై రణకేళి కౌతుకా
వర్జిత చిత్తవృత్తి యని • వార్యపరాక్రమలీలఁ దాఁకె న
త్యూర్జితరౌద్రమయ్యె బహు•లోగ్రమహాస్త్రగతాగతంబులన్

తే. తఱిమి సాత్యకి కృతవర్మఁ • దాఁకె నతఁడు
నేచి మార్కొన్న నిరు మేను • పూచి యొప్పె
మిగులు మోదుగు మ్రాఁకుల • పగిదిఁగాఁగ
నడరె మార్కొన్న రెండు వా • లంపగముల. 251

చ. మదమునఁగోసలేంద్రునభి•మన్యుఁడుదాఁకిననాబృహద్బలుఁ
డెదిరికడంగి సూతుఁబడ•నేసిహయంబులఁజంపఁజూడ్కికిం
పొదవఁగఁ బార్థసూనుఁడు మ • హోగ్రతనట్టుల చేసి
కేతనం | బు దునిమి విల్లు ద్రుంచి శర • పూరితగాత్రునిఁ
జేసె నాతనిన్. 252

తే. భీమసేనునిపై మన • భీష్ముఁ డలుక,
నడరె నక్కురు ముఖ్యుల • యస్త్రశస్త్ర
కౌశలంబులు సూడ న • క్కజము లైన,
నచ్చెరువు నొంది సేనలు • పిచ్చలింప. 253

సీ. వీఁకమై నకులుని ♦ దాఁకి దుశ్శాసనుఁ,
డత్యుగ్రబాణచ ♦ యమునఁ బొదివె
నక్కుమారుఁడు దర ♦ హాసాభిరాముఁడై,
భల్ల మొక్కటి దొడ్గి ♦ విల్లు దునిమి
యేడ్తెఱ నిరువది ♦ యేను దూపులు వడి
నడరింప రయమున ♦ నతఁడు నొండు
విల్లెత్తికొని శర ♦ వితతి నంతంతన
నఱికి పాండవు కేత ♦ నంబు ద్రుంచె

తే. దుర్ముఖుఁడు సహదేవుని ♦ తోడఁ దొడరి
మెఱుఁగు వాలమ్ము లేసిన ♦ నుఱక యాతఁ
డన్నియును మగిడించి ర ♦ థ్యముల నొంచి
యతని సారథిఁ జెగటార్చి ♦ యార్చి పేర్చె. 254

చ. సరభసుఁడై యుధిష్ఠిరుఁడు♦శల్యునిఁదాఁకుడునాతఁడమ్మహీ
శ్వరుమహనీయచాపమని ♦ వారణఁద్రుంచిన నొండువిల్లుభీ
కరతరశీఘ్రలీలఁగొని ♦ కన్నుల నవ్వుచుఁ బాండవాగ్రజుం
డరిబలముక్కుదక్కువడి♦నాతనిపైఁగురిసెన్ శితాస్త్రముల్.

సీ. ఏచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ ♦ డేడ్తెర ద్రోణుపై
నడరిన నవలీల ♦ నాతఁ డతని
ఘన శరాసనముఁ ద్రి ♦ ఖండంబుగాఁ జేసి
నారాచ మొక్కటి ♦ నాటె మేన
వేఱొక్క విల్లెత్తి ♦ వెసఁ బదునాలుగు
శాతబాణములఁ బాం ♦ చాల సుతుఁడు

గలఁగఁజేసె మా • గధ సహదేవుండు
భూరిశ్రవునిఁ దాకి • భుజశిఖరము

తే. మెఱుఁగు టమ్ముల నొంచిన • నుఱక యతఁడు
వాని యుర ముగ్రశరమున • వ్రయ్యఁ జేయ
వార లిరువురు వృత్రుండు • వాసవుండుఁ
బోలె బోరిరి సేనలు • వొగడుచుండ. 256

తే. ధృష్టకేతుండు పౌరవో • త్కృష్టుఁడైన
బాహ్లికుని మాఱుకొని తీవ్ర • బాణనవక
మేసె నాతండు లాఘవ • మెసక మెసఁగ
ఘనశరంబులు పదియవ • కములు గురిసె. 257

క. అచలనిభుఁడగు నలంబసుఁ
బ్రచలిత భూభాగుఁడగుచుఁ • బఱతెంచి ఘటో
త్కచుఁడు దలపడిన నాగజ
నిచరేంద్రుల పోరు కీర్త • నీయం బయ్యెన్. 258

సీ. గర్వంబు మెఱయ శి • ఖండి యశ్వత్థామ
నెదిరిన నాతండు • మదమెలర్ప
నారాచ మురమున • నాటింప నొచ్చియు
ద్రుపదనందనుఁ డతి • క్రూరశరము
దద్వక్షమునఁ గీలి • తము సేసె భగదత్తుఁ
డుఱక విరాటుపై • నురవడించి
కదిసిన గగనంబు • గప్పె బాణాసార
యుగమును బెరసి మ • హోగ్రభంగి

తే. కైకయాధీశుఁడగు బృహ • త్క్షత్రవిభుఁడుఁ
గృపుఁడు దలపడి యొండొరు • కేతనముల
హయల ధనువులఁ దునిమి ని • ష్ఠురకృపాణ
చాపపాకారులై యర • దములు డిగిరి. 259

ఉ. అట్టియెడం గనుంగొని జ • యద్రథుఁడున్ ద్రుపదుండు వచ్చి యా
కట్టుపకాసులిద్దఱకు • గక్కున నడ్డము సొచ్చి యొండొరున్
బెట్టుగఁ దాకి తీవ్రశర • పీడితదేహులఁ జేసి రెట్టిలా
ఘట్టి పరాక్రమస్ఫురణ • యెట్టిదయుం బని పిచ్చలింపఁగన్.

ఉ. మన్యుసముజ్జ్వలుండు • నభిమానియునైన వికర్ణుఁడుం యుధా
మన్యుఁడు నేచి యొండొరుల • మార్కొని రౌద్రరసంబు లోకసా
మాన్యముగాఁగ నస్ఖలిత • మత్సరముల్ మెఱయంగఁ బోరి ర
న్యోన్య నిశాత సాయకని • రంతర వర్షములన్ మునుంగుచున్.

ఆ. ధరణినాథ చేకి • తానుండు గడఁగి సు
శర్మమీఁద నిశిత • శర చయంబు
గురియ నతఁడు నతనిఁ • గ్రూరాస్త్ర నికర సం
పిహితగాత్రుఁ జేసి • పేర్చి యార్చె. 262

క. శకుని ప్రతివింధ్యుఁ దాఁకినఁ
బ్రకట బలుం డాయుధిష్ఠి • ర ప్రియసుతుఁడు
ద్భ్రుకుటి యగుచుఁ గవిసెను సిం
హకిశోరము గజముఁ బొదువు • నట్లతనిపయిన్. 263

తే. భీమనందనుఁడగు శ్రుత • సోముఁ గడిమిఁ
దాఁకెఁ గాంభోజ నృపతి సు • దక్షిణుండు

వార లిరువురు నొండొరుఁ ♦ గ్రూరబాణ
జాలముల నెట్టుఁ దెరలుపఁ ♦ జాలరైరి. 264

ఉ. అంతకవిక్రముండుమహి ♦ మాస్పదమూర్తి భుజంగ కన్యకా
సంతతకీర్తనీయు బల ♦ శాలి గిరీట తనూభవుం డిరా
వంతుఁడు బాహుగర్వధన ♦ వంతు శ్రుతాయువుఁ దాఁకె నారల
త్యంతరయంబునన్ విరథు ♦ లైరి పరస్పర బాణఘట్టనన్

సీ. విందాను విందులు ♦ గ్రందుగ నేపఁగుంతి
భోజుని నాతని ♦ పుత్రుఁ దాఁకి
రాపురజితు బా ♦ ణాసారమున విందుఁ
బొదివె నుగ్రతఁ గుంతి ♦ భోజుఁడేయు
తూపులు పెనఁగద ♦ దొలఁగంగ జడియుచు
ననువిందుఁ డతనిపై ♦ నడచెఁ బెలుచఁ
గైకేయులేవురు ♦ గాంధారరాజు లే
వురితోడఁ గ్రూరసం ♦ గర మొనర్చి

తే. రుత్తరునిమీఁద నీతన ♦ యుండు దీర్ఘ
బాహుఁ డురవడిఁ గదిసి యు ♦ త్సాహలీల
నెఱపె నకులాత్మజుఁడు శతా ♦ నీకుఁ డేచి
వడి నూలుకునిఁ దలపడి ♦ కడిమి మెఱసె. 266

వ. ఇవ్విధంబున వెండియు రెండుసేనలం జేయుంగల దండిమగ లొండొరులం దాఁకిన నధికసంరంభ ద్వంద్వయుద్ధంబు సిద్ధ చారణ ఖేచరులుసూచి పొగడుచుండ నిగిడిచి చతురంగంబులుం దన తన జాతిం బదులు పదులును నూఱులు నూఱులును వేలు వేలును పెక్కులు పెక్కు

లునుం దలపడి యొండొకం గలయం బెరయ గ్రమం
బున సందడికయ్యంబు నూలుకొనినఁ గ్రందుసం దను
కంచి యుభయ సైనికు లున్మత్తుల గతిం గవియ బాణం
బులు కృపాణంబులుఁ గరిదంతంబులు నరదంబులనొగలు
నొండొంటిం దాఁకి తుత్తుమురు లయిన తుములంబుకతన
భయంకరం బగు నతి సంకులంబున సామజవాజిరథంబుల
యురవడికి నోసరింపని కాలుబలంబులు నుత్తుంగమాతంగ
స్యందన సందోహంబుల పయిం బఱపు రాహుత్తులును
గరటిఘటావిఘటనంబు గావించు రథికులును నిది యది
యనక యెల్ల బలంబులం జొచ్చిన మొగంబునఁ జిందఱ
వందఱ సేయు గజారోహకులు నడచు నిర్మర్యాదంబు
గాఁ బెనంగు సైన్యద్వితయంబు మందరక్షుభితాంబుధి
చందం బగుటకుం దగి యుచ్చిపోయెడు శరంబులు నిరు
మొయిం గెలిచిన కుంతక్షురికాదులును బ్రవాళజాలంబు
లుం బోలెఁ బొలుపు మిగులు చూడ విశిఖంబులు ము
ఖంబులం బెట్టు నాటిన జిహ్వనం దిరుగు శుండాలంబులు
ప్రళయకాలంబున సురగరువలిచే దిర్దిరం దిరిగెడు కుల
నగంబుఁ బ్రేణిసేయఁ గరవాలగదా భల్లప్రముఖంబు
లగు శస్త్రాస్త్రంబులఁ గుంభికుంభ తురంగముఖ భట
కపాలాదు లవియు చప్పుళ్ళును వివిధాయుధ ప్రహతుల
నొఱలు హరినరనాగంబుల రావంబులును దారుణ
పరిపాఱంబున దిక్తటదారుణంబు సేయుచుం జెలంగ
జేయు దునిసినం దక్కటిచేతు గైదువుగొని కవియు వా

రును గాలు దునిసిన నెదిరిమీఁదికి లంఘించువారును దల దునిసినం దారు మున్ను గన్నిడినవారిం బొడిచి పడువారును దెగి పడియు నవ్రుసు గఱచుటయును బొమ ముడి వడుటయును సడలని తలల నొప్పువారును మా వంతులు నేనుంగులు వికలంబు లైన సమీపవర్తుల వా హనంబుల సమారోహణంబు సేసి పరాక్రమించువా రును నొచ్చియు నీడంబోక చెలులకుం జుట్టంబులకు నడపడువారును మూర్ఛలంబునం జేరి చుట్టం బని తిప్పిఁ పక నొప్పించువారును సుభటులు సొచ్చి చెండిన వండం దఱిగిన ట్లుండు వేదండహయ చయంబులును నాశ్వికులు గైకొని మీఁది మానుసులం దునిమిన మోఱ్ఱిడుపడు రథం బులును రథనేమి ఘట్టనంబున దట్టంబు లగు పదాతి గా త్రంబులును నిభంబులు వొదివి నేలతోఁ ద్రేసియుఁ గాలం జమరియుఁ దూల వైచియుఁ గొమ్ముల గ్రుచ్చి యెత్తి యు బారి సమరిన వికటాకారంబు లగుఘోటకంబులు నై ఘోరభంగి యగు సంగరంబు సెల్లుచుండ మధ్యా హ్న సమయంబున. 267

భీష్ముఁడు దుర్యోధనప్రేరితుండై విజృంభించి పాండవవీరుల నొప్పించుట.

సీ. మనుజేంద్ర వినుము నీ ♦ తనయుండు వనుపంగ
దుర్ముఖకృపకృత ♦ వర్మమద్ర
పతివివింశతులు వి ♦ స్ఫార బాణార్చులఁ
బంచాగ్నులునుబోలెఁ ♦ బ్రజ్వరిల్లఁ

జన కెలంకులఁ గోలు ♦ తల సేసి తఱుమఁగఁ
దాలకేతువు మహో ♦ త్తాలమూర్తి
నాక్షీల మై క్రాల ♦ నడరి పాండవసేన
దళిసి మందాకినీ ♦ తనయుఁ డేచి
తే. చేదిపాంచాలకేకయు ♦ లాది గాఁగఁ
గల్గు భూపాలకోటి మొ ♦ గ్గరము లెల్ల
గలఁగఁ దిరుగుడువడ నోర ♦ గిలఁగఁ బెల్ల
గిల్లఁ దల్లడపడ రణ ♦ క్రీడ సల్పె. 268

క. పాయు వడఁజొచ్చు గుంపులు
సేయును మల్కలఁ జరించి ♦ చించునుఁ గోణ
వ్యాయామగతుల వలయము
లై యుండం దిరిగి కలఁచు ♦ నరిసైన్యంబున్. 269

క. డొల్లెడుతలయును దునిసెడు
విల్లును ధర కొఱగుమేను ♦ విఱిగెడు సిడముం
బెల్లు దొరఁగు నెత్తురు నై
పల్లటిలం దొడఁగె నపుడు ♦ పాండవబలముల్. 270

వ. ఇట్లు ప్రళయకాల తాండవంబునం బ్రచండమూర్తియగు నష్టమూర్తియునుం బోలె విజృంభించిన భీష్ము మార్కొను మగలు లేక పాండవసైన్యంబు బెండువడియున్న యెడ నభిమన్యుండు గనకవర్ణ తురంగంబులుం గర్ణికారధ్వజంబును మెఱయం దాఁకి. 271

సీ. శల్యు నారాచపం ♦ చకమున నొప్పించి
యొకకోలఁ గృతవర్మ ♦ యురము నొంచి

క్రూరభల్లమున దు ♦ ర్ముఖు సూతుతల ద్రుంచి
తఱిమి వివింశతి ♦ ధనువుఁ దునిమి
వెడఁదయమ్మున నేసి ♦ వెండియు మూఁడువా
లికయమ్ము లొడలఁ గీ ♦ లించి కృపుని
హయముల శరచతు ♦ ష్టయ తాడనమున ను
బ్బడఁగించి భీష్మపై ♦ నడరి మేన
తే. విశిఖనవకంబు నాటించి ♦ వెగడు పఱచి
పేర్చియార్చిన సురకోటి ♦ పిచ్చలించె
మెచ్చె భీష్ముఁడు లెల్ల ♦ వి ♦ న్వచ్చుఁబోలు
నెక్కుడగుఁ గాని యసదుగాఁ ♦ డీతఁ డనిరి. 272
చ. అమర తరంగిణీ తనయుఁ ♦ డర్జుననందను సూతు కేతుదం
డము నిరుమూఁడుదూపులఁ బ ♦ డం గడు బెట్టిద మేసి
యుజ్జ్వలా | స్త్రము లడరింపఁ గూడికొని ♦ తక్కటియే
పురుఁ బెక్కులమ్ములొ | క్కమొగి రయంబునం గురియఁ
గా గిరివోలె నతం డుదగ్రుఁడై, 273
క. వారల శరవర్షంబులు
వారించుచు వేఱువేఱ ♦ వాలంపగముల్
వారలపైఁ గురియుచుఁ గురు
వీరుని తాలధ్వజంబు ♦ విఱుగఁగ నేసెన్. 274
ఆ. తాటిసిడము విఱిగి ధరణిపైఁ గూలినఁ
బాండురాజసుతుల ♦ బలము లెల్ల
నొక్కపెట్ట యార్చె ♦ నుక్కఱి కౌరవ
సేనజోదుపిండు ♦ సిన్నఁ బోయె. 275

తే. సింహనాదంబుతో భీము ♦ సేనఁ దప్పఁ
దన ఒకౌనయునిఁ జేకొని ♦ యరిబలంబు
దరలఁ దాఁకిన నతని యు ♦ త్తాలసింహ
కేతనము గూల్చె సురనదీ ♦ సూతియలిగి.

క. పవనజుఁడు మూఁడుశరముల
దివిజనదీసూను నేసి ♦ పృథగతిఁ గృపు మే
నవియ నొకటఁ గృతవర్మని
యుపయవతతి నెనిమిదింట ♦ నార్చుచు నేసెన్. 277

వ. మఱియు నమ్మారుతతనయుండు. 278

శా. మద్రేశున్ వెగ దొంద నేసె నతనిన్ ♦ మన్నించు జో
మత్ప్రతా | పోద్రేకంబున నొక్కపెట్ట రథవే ♦ గోద్ధ
ప్తులై తాఁకినన్ | రౌద్రం బాకృతిఁ బొంద సూతహయు
గా ♦ గ్రంబుల్ వెసం ద్రుంచి చం | చద్రక్తోదకవీచులం
దడిపె నా | శ్చర్యంబుగా నందఱన్. 279

వ. తదనంతరంబ సాత్యకియు ధృష్టద్యుమ్నుండును గేకయ
పంచకంబును విరాటుండు నతని కొడుకులుం దలకడచి
యురవడించిన. 280

క. అందఱ మేనుల గంగా
నందనుఁడు శరత్రయములు ♦ నాటించెను శ
ల్యుండా కె నుత్తరుఁడు గరి
సందోహముతోడ నధిక ♦ సంరంభమునన్. 281

క. నిజఘటకు మిగిలి యుత్తరు
గజమమ్మద్రేశు రథము ♦ గదిసి తురంగ

ప్రవమునఁపయి కడరి కడున
కప్పజముగ వెస నేలఁబెట్టి ♦ కాలం జమరెన్. 232

తే. శల్యుఁ డుగ్రకోపంబున ♦ శక్తి యెత్తి
రయము మెఱయ నైరాటియు ♦ రక్షసలంబు
దూఱవైచిన నంకుశ ♦ తోమరములు
విడిచి నడుమున చచ్చుచు ♦ బుడమి. బడియె. 233

క. మద్రేశుఁడంత నిలువక
రౌద్రంబున వాలు వెఱికి ♦ రయము మెఱయ న
త్యుద్రేకత డాసి యుఱికి
భద్రకరిం గరముఁ దునిమి ♦ పడవైచె నిలన్. 234

క. తన విక్రమంబు సేనలు
వినుతింపఁగ నిట్లుసేసి ♦ వేగమ కృతవ
ర్ముని తేరిపైకి లంఘిం
చెను శల్యుఁడు గిరికి దాఁటు ♦ సింగము భంగిన్. 235

చ అనుజుఁడునడ్డ శంఖుఁడును ♦ హాగ్రహవృత్తిఁ గడంగి శల్యుపైఁ
దనరథ రాజితోఁ గవియు ♦ దారుణదర్పముఁ జూచి దంతి. ము
ట్టినఁ బరికాఱమొత్తము వ ♦ డిం బఱతెంచినమాడ్కి.. నా
పగా తనయుఁడు లోనుగా రథిక ♦ దంబము బిట్టుదరెన్
సముద్ధతిన్. 236

తే. భీష్మునంపఱ కోర్వక ♦ పెల్లగిల్లి
శంఖుతోడి రథావళి ♦ జలదపంక్తి
భూరిమారుతహతిఁ దూల ♦ పోవునట్లు
వఱచెఁగని క్రీడి యుద్ధంబు ♦ వరుపెఁ దేరు. 237

క. కొఱవియుఁ గొఱవియుఁ దాఁకిన
తెఱఁగున నర్జునుఁడు సురన ♦ దీసూనుఁడుఁ జూ
పఱ వొగడఁ దాఁకుటయు ని
ద్దఱదిక్కుల సైన్యములును ♦ దలపడియె వడిన్. 288

వ. అంత నపరాహ్ణంబయ్యె నట్టియెడ. 289

క. కృతవర్మ రథముడిగి యు,
ద్ధతుఁడై మద్రపతి ఘనగదా ♦ మండిత హ
స్తత మెఱయఁ గవిసి రథ్య
ప్రతతిన్ ధరఁ గూల్చె శంఖు ♦ బలము దలంకన్. 290

క. విరథుఁడయి మాత్స్యపుత్త్రుఁడు
గరవాలము గొని రథంబు ♦ గ్రక్కనడిగి యా
తురత సురరాజనందను,
నరదముపాటునకు నతిర ♦ యంబున నరిగెన్. 291

క. దిక్కులఁ దనబాణంబులు,
పిక్కటిలఁగ నుల్లసిల్లి ♦ భీష్ముఁడు నరుతే
రక్కడ డించి ద్రుపదవిభుఁ,
డుక్కఱఁ దత్సేనమీఁద ♦ నురవడిఁ గవిసెన్. 292

వ. ఇట్లు గవిసి. 293

క. ఎండినయడవిన్ దరికొని,
మండెడు కార్చిచ్చుమాడ్కి ♦ మారి మసఁగిన
ట్లొండొండ నేచి హయ, వే
దండస్యందనపదాతి ♦ తతిఁ బొడవడఁచెన్. 294

క. కేకయు లేన్వురబలములు,
నాకులతం బొందఁ మార్గ ♦ ణాసారమునం
జీకాకుపఱిచె భీష్ముఁడ
నేకగతులఁ దనరథంబు ♦ నేర్తెఱ మెఱయన్: 295

క. ఉఱక విరాటుబలముపై,
గొఱియల పిండునకుఁ గవియు ♦ కోల్పులిక్రియ బి
ట్టఱ గవిసి నదీసూనుఁడు
నుఱుమాడె విముచ్చరులు వి ♦ నుతి సేయంగన్. 296

తే. ఇట్లు పాండవసైన్యంబు♦లెల్లఁ గలఁగి,
యిక్కడక్కడఁబడుచుండ ♦ నక్కజంపు
గడిమి కచ్చెరువడి యొక్క ♦ కడకువచ్చి,
పాండుసూనులు నివ్వెఱ ♦ పాటునొంద. 297

క. శాంతనవుఁడు దేజోద
గ్ధాంతుండై నావెలుంగు ♦ ధరకెల్లను జూ
లింతు నినుఁ డస్తశైలో,
పాంతమునకుఁ జనిన నేమి ♦ యనినట్లుండెన్. 298

క. సోమాన్వయప్రదీపకుఁ
డీమెయిఁ దేజోవిశేష ♦ మెసకం బెసఁగం
గా మెఱయుట గనుఁగొని సి
గ్గై మఱువడుమాడ్కిఁ గ్రుంకె ♦ నర్కుండంతన్. 299

తే. జలరుహంబులు పాండవ ♦ సైనికుల మొ
గంబులట్టుల విన్ననై ♦ కాంతి దఱఁగె
వారిమనముల భీత్యంధ ♦ కారమడరు
కరణిఁ జీఁకటి యెడనెడఁ ♦ గవియుదెంచె. 300

వ. అప్పుడు గయ్యంబు సాలించి. 301

తే. ఉభయసేనలుఁ దమతమ ♦ యునికిపట్ల
కరిగెఁ దాతపరాక్రమ ♦ స్ఫురణమునకు
గురువిభుండును దమ్ములుఁ ♦ బరమహర్ష
భరితహృదయులై యుండిరి ♦ భరతముఖ్య. 302

వ. అని సంజయుండు భీష్మాటోపంబు సెప్పెనని పలుకుటయుఁ
దొలునాఁటి కయ్యంబున గాంగేయుచేత నట్లయినఁ బాం
డునందనులు పదంపడి యేమిసేసిరని యడిగిన. 303

చ. నిగమశిఖావిహారమహ ♦ నీయ మునీశ్వర భావనీయ స
ర్వగురుమహానుభావ మధు ♦ రప్రకటాప్రతిమస్వభావ దే
వగణనిషేవ్య వారిగిరి ♦ వాసవినోదవిభావ్య విశ్వలో
కగతవపుర్వికస్వర వి ♦ కారవిదూరవిలాసభాస్వరా. 304

క. దూరాంతికదుర్గమవి
స్తార సుగమసన్నివేశ ♦ తావదచలస
ద్వారంభక నిష్క్రియ సం
స్కారోజ్జ్వలవిశ్వసంప్ర ♦ కాశనమూర్తీ. 305

మాలిని. నిరతిశయమహాత్మ్యో • న్మేష నిర్ధూతదోషా
విరతిహృదయరమ్యా • వేళ నిత్యప్రకాశా
భరితభువన తేజో • భవ్య యోగానుభావ్యా
స్ఫురితగుణసమశ్రీ • పుణ్య నైర్గుణ్యగణ్యా. 306

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్రి కొమ్మనామాత్యపుత్త్రి
బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతంబయిన
శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

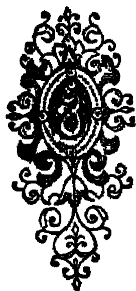

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

నిర్మాణవిచక్షణ
తానిష్ఠాపరకటాక్ష ♦ ధర్మసరోజా
సీన నిరంజన భక్తో
ద్యానవసంతాయమాన ♦ హరిహరనాథా. 1

ధర్మజుఁడు గోపాలదేవుపాలికిం జనుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. అట్లు దపవారు మేలుచే ♦ యైనభంగి
విని ధృతరాష్ట్రుఁ డా సూత ♦ తనయుతోడ
నెలమి నటమీఁదివృత్తాంత ♦ మెట్లు సెప్పు
మనినఁ గురువంశవర్య యి ♦ ట్లనియె నతఁడు. 3

వ. ఆరాత్రి ధర్మతనయుండు విషణ్ణచిత్తుం డై తమ్ములం దగువారలం గూర్చికొని గోపాలదేవుపాలికిం జని యతనితో నిట్లనియె. 4

చ. ఎరగలిచిచ్చు గాఱడవి • యెల్లను బెల్లుగ నొక్కఁపాయగా
దరికొని రూపడంచినవి•ధంబున నిక్కడిసేన యంతయుం
దర మిడి చంపె భీష్ముబల • దర్పమహోగ్రత గంటె
నింక నే | బిరుదాకొ నీలమేఘు మనఁ • బేర్చి యనిం
దెగటార్చు నాతనిన్. 5

చ. అలవి యెఱుంగ నేరక మ•హాత్ముని లోకముత్రోఁడిపాటిగాఁ
దలఁచితి బేల నైతి శర • తాడనపీడితు లైరి నీమఱుం
దులు నమరాపగాతనయు • తోఁడిరణంబునఁ గుఱ్ఱ దిశాధ
నా | థులు నఱుమంగఁ జాల రని • తోఁచుచు నున్నది
నామనంబునన్. 6

చ. అతని జయించు నంచు మన • మర్జును నెంతయు నమ్మి
యుండఁ గా | నితఁడును సంగరంబున ను • పేక్షకుఁ డ
య్యె వృకోదరుం డొకం | డతఱికిఁ జొచ్చి దోర్బలము •
డాఁపక పోరెడు నేమి సేయు నా | కితనిని నీతనిం దడవ•
నేటికిఁ గయ్యపుజోలి మానెదన్. 7

క. నరపతుల నెల్ల భీష్మున,
కెరగా నొప్పింపఁ జాల • నే నడవులకున్
మరలం బోయెద నచటం,
దిరిగెదఁ గూరాకు గోసి • తినియెద ననఘా. 8

క. నీమాటమెయిన చేయుదు,
మే మెయ్యది యైన నెందు • నెప్పుడు మాకున్
దామోదర యశుభస్థితి,
లేమి శుభము గలిమి నీదు • లీలయ కాదే. 9

వ. చేయం గలపని యెయ్యది పనుపు మనినం బద్మనాభుండు
పాండవాగ్రజున కిట్లనియె. 10

ఉ. నెవ్వగ యింతయేల విను ♦ నీ కెదు రెవ్వరు నీతమ్ములం
దెవ్వరు సూచినన్ జగము ♦ లన్నియు గెల్వఁ గలారు లా
వునం । గొవ్విన భీష్ము నోర్చు రణ ♦ కోవిదుఁ డైన శిఖండి
యేను నీ । కొవ్వనివారి నెల్లఁ గ్రమ ♦ యుక్తి లయం
బొనరింతు నెమ్మెయిన్. 11

క. సత్యపరాక్రముఁ డగునీ,
సాత్యకి బాహాబలంబు ♦ సమరవిహారౌ
ద్ధత్యముఁ జూచెదు గాదే,
యత్యాశ్చర్యంబు లితని ♦ యస్త్రవిధంబుల్. 12

శా. ఉద్యద్విక్రము లైనయాద్రుపద పు ♦ త్రోన్యుర్వీపతుల్
నిన్ను సం । పద్యోగోజ్జ్వలుఁ జేయఁ బూని కడఁకం ♦ బ్రా
ణంబు లీ నున్న ని । ట్లుద్యోగం బెడలంగ నేమిటికి నీ ♦
కుర్వీశ వే యేల ధృ । ష్టద్యుమ్నుం డాకరుండ విద్విషద
వ ♦ ష్టంభంబు మాన్పింపఁడే. 13

వ. అనవుడు ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి. 14

ఉ. పాండవసైన్యసంఘపరి♦పాలన సేయు నితండ యంచుఁ గృ
ష్ణుం డభిషేకసంపదుప ♦ శోభితుఁ జేయఁగ నాధిపత్యము
ద్దండతఁ బూని తీనృపులుఁ ♦ దమ్ములు నేనును జుట్టి రాఁ
జమూ । మండలి నూలుకొల్పికొని ♦ మార్తుర నోర్చినఁ
గాక యొప్పునే. 15

వ. అని యగ్గించినం బొంగి పృషతపౌత్రుండు గుంతీపుత్రున
కిట్లనియె. 16

చ. జగ మెఱుఁగంగ ద్రోణు ననిఁ ♦ జంపుటకై సృజియించె
ధాత న । న్నగఁటిమి గాఁగ దీని బలు ♦ మాఱు ననంబని
లేదు భీష్ముఁ డా । దిగఁ గురుసేనలోన గల ♦ తెంపఁగఁ
బేర్చినయోధకోటి నా । మొగమునఁ బడ్డ నెట్లుపరి ♦ ము
ట్టెదనో యటు సూచు చుండుఁడీ. 17

తే. పృషతకులముఖ్యుఁ డిమ్మైయిఁ ♦ బేర్చి పలుకు
సంగరోత్సాహకరవాక్య ♦ భంగి కపుడు
పాండుసుతులును సకలభూ ♦ పతులు సంత
సంబు నొందిరి హరియుఁ బ్రీ ♦ యంబు నొందె. 18

వ తదనంతరంబ యుధిష్ఠిరుండు ధృష్టద్యుమ్నున కిట్లనియె.

ఉ. తొల్లి గురుండు దానవుల ♦ తోడిరణంబున వజ్రపాణికిం
దెల్లమి గాఁగఁ జెప్పె నది ♦ దీ ప్తతరం బగునొడ్డనంబు
శో । భిల్లుచు నైరిధృష్టులకు ♦ భీకర మై చనుఁ గ్రౌంచ
నామకం । బెల్లి ఘటింపు నీదువెర ♦ వేర్పడ నమ్మొనల
యద్భుతంబుగన్. 20

వ. అనిన విని యతం డట్లు చేయువాఁడ నని పలికె నట్లు
గలంక దేరి కృష్ణు వీడ్కొని యెల్లవారల నిజనివాసంబు
లకుం బోవం బనిచి ధర్మతనయుం డభ్యంతరావాసం
బున కరిగెఁ బ్రభాతం బగుటయుఁ బాండవ సైనికుల
డెందంబులతోడన యరవిందంబులు వికాసంబు నొందెం
బదంపడి తదీయ ప్రతాపోదయ సహవర్తియగుచు మా

ర్తాండోదయంబు వెలుంగుటయుం గాలోచిత కృత్యం
బులు నిర్వర్తించి కౌంతేయాగ్రజుండు వెడలెఁ గ్రౌంచ
వ్యూహంబు సంఘటించు నెడం జంచుత్వంబు భజించి
ఫల్గునుండు గాండీవ కపిధ్వజంబులు మెరయం బొలిచి
నిలిచెఁ గుంతిభోజుండును శైబ్యుండును జక్షుస్థానంబు
లం దేజరిల్లిరి ద్రుపదుండు శిఖకు నమరె దశార్ణశూర
సేన కిరాత దేశాధీశులు కంఠాకారంబుఁ దాల్చిరి భీమ
సేనుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును దక్షిణవామ పక్షంబు
లయిరి సౌభద్రసాత్యకి ద్రౌపదేయ పౌండ్ర చోళపాం
డ్యులు భీమసేనువలనను నకులసహదేవ హైడింబశంబర
వత్సమహీపతులు ధృష్టద్యుమ్ను దిక్కునం బన్నిరి కేక
య కాశిరాజులతోడం గూడి విరాటుండు జఘనభాగ
భంగికిం దగియుండె హయాణపతిప్రముఖులు పరివేష్టింప
వె న్నయి యుధిష్ఠిరుం డొప్పె నివ్విధంబున మోహరిం
చిన యప్పుడు. 21

—* భీష్మని ద్వితీయదివసయుద్ధ క్రమము *—

తే. పుండరీకంబు లుద్దండ • పుండరీక,
చారుభంగి లేమెండకెం • జాయ నొప్పె
నంత నక్కడఁ గురుబల • మధికరభస,
తుములముగఁ ద్రోచినడతెంచె • సమరమునకు.

వ. అయ్యవసరంబున దుర్యోధనుండు భీష్మద్రోణాశ్వత్థామ
కృపశల్యకృతవర్మల నాలోకించి. 23

క. ఒకఁ డొకఁడ పాండుపుత్రుల,
సకలబలంబులను గెలువఁ ♦ జాలుదు రు
ధికశౌర్యసత్త్వు లందఱు,
నొకతల యఱె మిమ్ము నోర్వ ♦ నోపుఁ

క. ఐనను గ్రౌంచవ్యూహ వి
ధానంబున మోహరించి ♦ దారుణచారు
స్థానకు లై కుంతీసుత,
సేన వొలిచె మనము నిర్వి ♦ శేషంబునకున్. 25

క. అనురూపము లగుమాంకో,
ష్ఠనముల్ ప్రస్ఫురితములు ద్వి ♦ షంబులుగాఁ దీ
ర్చినఁ గాక తెఱఁగ గడునే,
యని మొన లేర్పఱిచెఁ గౌర ♦ వాన్వయముఖ్యా. 26

వ. దుశ్శాసనవికర్ణ వివింశతివిందులును శూరసేనయవనత్రిగ
ర్తకుకురు దేశంబుల వారలొక్క వలసను ద్రోణాచా
ర్యుండును గుంతల దశార్ణ విదర్భులును గాంధారసింధు
సౌవీరపతులునొక్కదిక్కునను భీష్ముండు మహాసైన్యంబుతో
నడుమనుంగా మూఁడు మోహరంబు లయ్యెఁ గృతవ
ర్మయు శల్యుండును నశ్మంతి కాశ్మీరులుం గొందఱు ద
మ్ములుం దానును మానవేంద్రుండు వెనుకదెస నిలిచె
నిత్తెఱంగున రెండుబలంబులు నాయితంబు లై శంఖభేరీ
మృదంగాది తూర్యస్వనంబులు సెలంగ నొండొంటిం గ
దియ నడచె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుం డివ్విధంబునం

గదిసి యెవ్వ రెట్లు గయ్యంబు సేసి రని యడిగిన నతనికి
సంజయుం డిట్లనియె. 27

తే. ఏచి దుర్యోధనుండు చే • వీచి యెలుఁగు
సూపి పురికొల్ప నెంతయు • నేపు మిగిలి
మనబలంబులు పాండుకు • మార సైన్య
సమితితోఁ దాఁకె నత్యంత • సంకులముగ. 28

వ. అట్టియెడ. 29

ఉ. ఱెక్కలుసించి కంఠమున • ఱేకలు వాపి శిరంబు వ్రచ్చి
చే | రుక్కునఁ గ్రౌంచచంద మగు•నొడ్డు గలంగఁగఁ జేసి
భీష్ముఁ డే | దిక్కునఁ దానయై దిశలు • దీటుకొనన్ శర
కోటి నింపఁ గెం | పెక్కిన కంటిక్రేవ చెలు • వెక్కుడు
సేయఁగఁ గ్రీడి కృష్ణుతోన్. 30

—* అర్జునుఁడు భీష్మునిమీఁదికి రథంబు దోలించి విజృంభించుట *—

మ. మనసేనం గలఁగంగఁ జేయుచు మదిన్ • మందాకినీ నం
దనుం | డు ననుం గైకొన కున్నవాఁ డితని యా • టో
పం బడంగించెదన్ | నిను మెప్పించెదఁ జూడు ఖేచరులు
వ • ర్ణింపన్ విజృంభించెదన్ | దనుజధ్వంసి రథంబు వే
పఱుపు ము • ద్యద్విక్రమప్రక్రియన్. 31

క. అనిన విని విష్ణుఁ డాజి
ష్ణునిఁ గనుఁగొని యేను నీమ • నోరథము తెఱం
గునకుఁ దగ రథము గడపెద
విను తిరమై నాదుపలుకు • వీరవినోదీ. 32

చ. గజబిజి లేక యుబ్బక యఖండితశౌర్యము నస్త్రవీర్య
ముఙ్ | భుజబలముం బొగడ్తవడ భూమిపవాక్రమశాలి
భీష్ము న | క్కజముగఁ దాఁకి యద్దైన నకంపితులై
నడఁ తెంచుశల్యకుం | భజకురురాజు లచ్చెరువు పాటు
భయంబును బొందఁ జేయుమిా. 33

వ. అని పలికి యచ్యుతుం డుచితరయంబున రథంబు నడప
ధనంజయుండు దన కడ్డంబైన శూరసేనసేనా కాననంబు
పటు బాణపరంపర యను మహానాత వేగంబున బడలు
పడం జేయుచుఁ గవిసినం గని గాంగేయుం డెదిర్చి పేర్చి
తెబ్బదేడు క్రూర నారాచంబు లేసిన నప్పుడు గూడుకొని
ద్రోణుం డిరువదేనింటను శారద్వతుండే నూటను వికర్ణుండు మూఁటను శల్యుండు దొమ్మిది టను దుర్యోధనుం
డఱువది నాల్గింటను రభసోల్లాసంబున నేసిన. 34

క. అవియెల్లను బైఁ గురియఁగ.
నవికలమూర్తియగు నపిమ పాధిపహనయుం
డవిరళవర్షము మిాఁదం,
గవియంగా నొప్పునగము కరణిం బొలిచెన్ 35

వ. ఇట్లు సుస్థిరుండై. 36

సీ. ఇరువదేనమ్ముల సురనదీనందను
ద్రోణుని నఱువది బాణములను
దొమ్మిదిసునిసితా స్త్రమ్ములఁ గృపుని వి
కర్ణశల్యుల విశిఖత్రయముల

రారాజు సైదు నా ♦ రసముల నొప్పించె
సప్తువు గడంగి సా ♦ త్యకియు మత్స్య
జనపాలకుండును ధృ ♦ ష్టద్యుమ్నుఁడును ద్రౌప
దీసూనులును సుభ ♦ ద్రాసుతుండు

తే. భీష్మునకుఁ దోడుపడువారి ♦ బెట్టుదాఁక
నతఁడు ఫల్గును నేఁబది ♦ శితశరముల
నేసి పెర్చినఁ గౌరవు ♦ లెల్ల నార్వ
నుఱక యాతఁడు గురుసేనఁ ♦ దఱియఁజొచ్చె. 37

వ. ఇట్లు క్రేడించి గాంగేయుడించి గాండీవి దనయరదంబు
రయంబున. ౩౮

క. పఱపి రథికులను సూతుల
నఱికిన క్రోధపడియుండె ♦ నానారథముల్
వెఱచఱచిరి కురువీరులు
పఱిపఱియై మనబలంబు ♦ భయముంబొందెన్. 39

వ. అట్టియెడ నీకొడుకు నీతండ్రితో నిట్లనియె. 40

చ. తనభుజసార మేర్పడఁగ దర్పితుఁడై మనయందుఁ జేయఁ
గల్గినన్నృపకోటి నెల్ల నవ♦లీలమెయిన్ మును మించి త్రుంచె
నర్జునుఁడదె నీవుసూడ నన♦రూపమె నీకిది మున్ను కర్ణు
భండనము దొలంగఁ జేసి తక ♦ టా యిటులొప్పరికింపఁ
బాడియే. 41

వ. అనిన విని యనిమిషనదీనందనుం డితం డింత యొప్పనిపల్కు
వల్కునేయని మనంబునం గుత్సించుచు భీభత్సుదెసకు

నడరుటయు దుర్యోధనవికర్ణులు వలపటను గురుపుత్రుండు
డాపటను గూడుకొని యాక్రీడిపైఁ బటు శరపరంపరలు
వరఁగించి రతనికి నన్నలుఁ దమ్ములు బాసటయయి కడంగి
కవిసి రిట్లు దొరలు దలపడిన నిరుపాఁగును జిందమ్ములు
గజ్జిల్ల సందడికయ్యంబుగాఁ బెనంగిన గాండీవి గాంగేయుఁ
లొండొరుల చండబాణంబులఁ గ్రమ్మంచుచు వర్మంబులుసిం
చుచు నొకళ్లొకళ్ల వెలిమావులం బడగలం దాఁకనేయుచుం
జేరి పోరుసమయంబున. 42

తే. ఆపగానందనుండు ము • రారియురము
బాణవితతిని భేదింప • శోణితమునఁ
దోఁగి యతఁ డొప్పెఁదలిరాకు • దుఱఁగలింప
మెఱయునవపారిజాతంబు • తెఱఁగుదాల్చి. 43

క. కనుఁగొని కోపంబున న
ర్జునుఁ డమరనదీతనూజు • సూతుని నొప్పిం
చిన నాతఁ డతనియరదము
మునుఁగంగాఁజేసె బాణ • ముల వెల్లువలన్. 44

క. ఆవెల్లువ శరజిహ్వలఁ
ద్రావి ధనంజయమహాగ్ని • దరికొని కవియం
గా వెగడొందెడుకురుబల
దావము శాంతనవుఁ డంబు • దముక్రియఁ గాచెన్. 45

వ. ఇత్తెఱంగున నెక్కువతక్కువలులేక యక్కజంబుగాఁ
బోరువారిం జారణసిద్ధ గంధర్వాదులు గనుంగొనుచుండి
తమలో నిట్లనిరి. 46

ఉ. ఒండొరుచండవిక్రమము ♦ లోర్తురు వీరలకాక వీరితో
నొండొకరుండుమార్కొనఁగ ♦ నోపునెవ్వానిక్కృతాంతుఁడైన
నాఖండలుఁడైన నివ్విధపుఁ ♦ గయ్యము లెక్కడనైనఁ
గంటిమే పాండవకౌరవోత్తముల ♦ బాహువిలాసము లిట్టు-
లుండునే. 47

— ధృష్టద్యుమ్న ద్రోణాచార్యుల యుద్ధము —

వ. అనియగ్గించిరంత మార్తాండుండు గగనమధ్యవర్తి యయ్యె
నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణాచార్యుపయిం గవిసిన
నతండు. 48

తే. సూతునొక్కవాలమ్మున ♦ గ్రుక్కనేసి
యశ్వముల నాలుగింట ను ♦ బ్బడఁగఁజేసి
సిడము నడిమికి వెసఁద్రుంచె ♦ వెడఁదవాతి
దొడ్డతూపునఁ గురుసేన ♦ దొంగలింప. 49

క. ఆధృష్టద్యుమ్నుఁడు స
క్రోధుండై బాణవితతి ♦ గురిసిన దృఢసం
వేధంబగునారస మ
య్యోధాగ్రణి యేసినఱకె ♦ నుఱక యతండున్. 50

క. ఆచార్యుఁ దీవ్రఘననా
రాచము లేయంగఁద్రుంచె ♦ గ్రక్కున నవి వ
మ్మై చెడిపోయిన నార్చెం
జూచి భవద్బలముఁ బొందు ♦ సుతసైన్యంబున్. 51

వ. ద్రోణుండలిగి శరాసనంబు ద్రుంచిన. 52

ఆ. పార్షతుఁడు శక్తిఁ ♦ బరఁగింప నతఁడు ము
త్తుసియఁ జేసె మఱియు ♦ ద్రుపదసుతుఁడు
పెక్కుశక్తులొక్క ♦ పెట్ట వైచినఁ
దునుమాడెరయము మెఱయ ♦ నగ్గురుండు. 53

తే. పృషతపౌత్రుండు గదవైవఁ ♦ బిడుగుఁబోలె
నడచునెడఁ బొడిగాఁ జేసె ♦ నస్త్రగురుడు
భల్లముల గట్టిమైమఱు ♦ వెల్లఁజించి
యతని నెత్తుటిలో ముంచె ♦ శితశరముల. 54

ఉ. ఒండొకచాపమెత్తుకొని♦యుగ్రత నాపృషతాన్వయాగ్రగ
ణ్యుండడరించునారసము ♦ లుచ్చిచనంగ గురుండుగ్రొవ్వి
రుల్ నిండినకింశుకంబురమణీ♦ యాతఁజూడఁగ నొప్పివానివి
ల్లొండియు రెండు సేసి యువ ♦ లీల హయంబుల సూతుఁ
జంపినన్. 55

మ. విరథుండై పొలిలోని బంటుతనమున్ ♦ వేగంబునొప్పంగ
బి ।ట్టరదంబున్ డిగునప్పు చేతగదను గ్గైరాల నేసెన్ ధను
ర్గురుఁ డవ్వీరుఁడు వాలునుం బలకయున్ ♦ ఘోరాకృతిం
బుచ్చికొం। చురయంబారఁ గడంగి బెట్టడర సం♦క్షోభించె
నీసైన్యముల్. 56

క. గురుఁ డనునురుతరగిరి ని
ష్ఠురభంగిం బుట్టివచ్చు ♦ సునిశితబాణో
త్కరచండవేగనదికి నె
దురు చనరాదయ్యె నపుడు ♦ ద్రుపదసుతునకున్. 57

క. గతి గుందియుఁ బైఁబొరఁగెడు
శితశరములు పలక జడియఁ ♦ జేయుచు ద్రుపద
క్షితిపతిసుతుండు మెఱయఁగ
నతిరయమున ననిలతనయుఁ ♦ డక్కడ నొచ్చెన్. 58
వ. ఇట్లు నొచ్చి వృకోదరుండు గురుం గూరాస్త్రసప్తకం
బున నొప్పించి పాంచాల పతినుతు నొంటొక యరదం
బెక్కించుటయుఁ గనుంగొని నీకొడుకు కళింగపతికిం
జేయి వీచి వాయుతనయుం దలపడ నియోగించిన నతండు
మహాసైన్య సహాయత్వంబునం జేర్చి భీమసేనుపై నురవ
డించి నడచెఁ గుంభసంభవుండును విజృంభితుండై విశాల
ద్రుపదబలం దాఁకె ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్నుం గలిపి
కొని వెన్ను దన్ని నిలిచెఁ జేదికరూశ దేశంబులబలంబులు
మహాబలనందను ముందటికి వచ్చి నట్టియెడ. 59
తే. అడరెఁ గాళింగనాయకుం ♦ డగుశ్రుతాయు
వునకుఁ దోడయి పేఁకమై ♦ దననిషాద
సైన్యమును దాను భీముపై ♦ సరభసముగఁ
గేతుమంతుండు ఫణిరాజ ♦ కేతుఁ డలర. 60
క. భీముని ముందటిబల ము,
ద్దామతఁ గాళింగసేనఁ ♦ దలపడి హేతి
స్తోమావృతమై ద్రావెను,
భూమిపయిఁ సగము సగము ♦ పొలుపఱి విఱిగెన్, 61
ఆ. మదము మిగిలి కేతు ♦ మంతుఁడు గొంతేయు
పైకిఁ గవిసి యతని ♦ బాణశిఖల

ద్రుంచిపోయెఁ గడఁగి ♦ మంటలో నుఱికిన,
మిడుతవోలె పొలఁగ ♦ మిడుకలేక. 62

చ. పవనసుతుం గళింగవర ♦ పాలసుతుం డగుశక్రదేవుఁ డు
గ్రవిశిఖవృష్టిఁ దేల్చి తుర ♦ గంబులఁగూల్చిన క్రోధదీప్తుఁ
డై | యవిహతభంగి భూరిగద ♦ నాతఁడు వైచినఁగూలె
వాఁడు ప | విహతిఁ గూలుశైలమున ♦ సారథి కేతు
యుతంబుగా నిలన్. 63

వ. ఇవ్విధంబున సద్భుతభయావహం బగు పరాక్రమంబునం జేర్చి భీమసేనుండు ఘటితకాంచన బిందుసందోహ సుందరంబును దృఢవిశాలంబును నగుపలకయుం గల్పాంతకృతాంత జిహ్వోభీలం బగుకరవాలంబును బుచ్చికొని హాత హాయం బగు నరదంబు డిగ్గిన. 64

ఆ. కొడుకుపాటుఁ జూచి ♦ కోపించి కాళింగ,
పతి రయమునఁ దేరు ♦ వఱపి భీముఁ
బొదివి పిడుగుఁ గొదమ ♦ వోనినారసము బి
ట్టేసె నది యతండు ♦ ద్రవ్వెసెఁ దునియ. 65

క. మదమున శ్రుతాయు వొక్కటఁ,
బదునాలుగు తోమరములు ♦ వరఁగించిన నే
ర్పొదవఁగఁ బవనజుఁ డన్నిటిఁ,
జిదురుపలుగఁ జేసె ఖడ్గ ♦ చిత్రనిహతులన్. 66

భీమసేనుని చేత భానుమంతుండు చచ్చుట.

వ. అప్పుడా కళింగపతియనుజుండగు భానుమంతుండు దంతిని కరంబుతో నగ్రజునకుం దల మిగిలి పవమానసూనుపై

నడచి నిజఘటలకుఁ దలకడచి యతివిమేన నారాచంబుల
నాటించుచుఁ గదిసి తనయెక్కిన యేనుఁగు నేపునం బు
కొల్పిన. 67

శా. కుంతీసూనుఁడు సింహనాదమున ది ♦ క్కుల్ పిక్కటి
ల్లఁగ దు । ర్దాంతస్ఫారగతిం గరిం గదిసి కౌ ♦ ద్రస్ఫూర్తి
లంఘించి త । ద్దంతంబుల్ వెస నెక్కి త్రొక్కి తునిమెక్
♦ ధారాళరక్తచ్ఛటా । క్రాంతంబై నభ మొప్ప వాని
బటుఖ ♦ డ్గ స్ఫారధారాహతిన్. 68

వ. ఇట్లు భానుమంతు నంతకపురికిం బనిచి. 69

తే. మలఁగి గజకంధరము ద్రుంచి ♦ తొలఁగ నుఱికి
కెంపు దళుకొత్త వాలునఁ ♦ గ్రేళ్లువాఱు
నావృకోదరుపైఁ గవి ♦ యంగఁ జేయి
వీచె సేనకుఁ గాళింగ ♦ విభుఁడు గడఁగ. 70

వ. ఇట్లు శ్రుతాయువు సేయి వీచినఁ దచ్చతురంగంబులు
వోదివినం బవనతనయుండు నిజభుజశిఖరంబులు పొంగఁ
దాను బాదచారి యగుటయు నొంటి యైన తెఱంగును
దలంపనిదర్పంబునం బేర్చి రణక్రీడకుం జొచ్చి కరవాలంబు
శుండాలకుంభస్థలంబులు పగుల వ్రేసిన వెడదంటి మొదుకై
నైనం గేతుదండంబులు నఱికి చులుకం జేయుచు రథిక
సారథి సహితంబుగా నరదంబులు చక్కడంచి మొక్కలు
వోయిన నస్థిసారంబు లగునశ్వశరీరంబులు గోసిపాఱవైచి
వాఁడిసేయుచు నుబ్బున గుఱ్ఱంబుల కుఱికి బడలుపడ నఱ
ముఱి విసరిన నోర వోయిన సురియం జెరివి యవలీలఁ

గాలుబలంబులపైఁ బడి చక్కం జేయుచు మఱియు నానా
ప్రకారంబు లగుచిత్రవధవిహారంబుల నమ్మోహరంబువిఘ
టిత విభ్రాంతపలాయితంబు గావించి యపరాహ్ణంబునం
గళింగపతిం గవియునవసరంబున. 71

తే. వివిధసన్నాహయుతముగాఁ ♦ బవనతనయు
తేరు దగురథ్యములఁ బూన్చి ♦ తెచ్చి సూతుఁ
డతనిముందట నిలిపిన ♦ నతఁడు వాని
నాదరంబునఁ గనుఁగొని ♦ యరద మెక్కె. 72

ఉ. చాపము వేడ్కఁ బుచ్చికొని ♦ సజ్యము సేయునెడం గ
ళింగుఁ డ । ట్టాపనదీప్తపుంఖనవ శాతశరంబులు నాటనేసి
నం । గోపితుఁడై కడంగి బరిఁగోలలపోటుల నుగ్రవారణా
టోపము వేర్చునట్లుగఁ గ ♦ డుం వెస డగ్గఱి భీముఁ
డుద్ధతిన్. 73

ఆ. అయిదునారసముల ♦ నాతనిఁ జక్కిలఁ,
బడఁగ నేసి మూర్ఛ ♦ పాలు సేసి
సుతనిచక్రరక్షు ♦ లైనసత్యుని సత్య,
దేవుఁ జంపి నభము ♦ దివుర నార్చె. 74

వ. అట్లు శ్రుతాయువు మూర్ఛిల్లినం దదీయసారథి రథంబు
దొలంగం దోలికొని పోయినఁ గర్ణధారుండు లేనియానప
పాత్రంబుంబోలెఁ దద్బలంబు దిరుగుడువడియె నప్పుడు
కిమ్మీరవైరి శంఖంబు పూరించిన. 75

క. విని గాంగేయుం డడరినఁ,
గని ధృష్టద్యుమ్నుఁడును శి ♦ ఖండియు నరిభం

జనుఁ డగుసాత్యకియు మఱు,
త్తనయుఁ గడచి యతనిఁ దాఁకి ♦ దర్ప మెలర్పన్. 76

తే. వెడిదముగ నేయ రథముల ♦ పింఛు మఱియుఁ
గవిసి తోడ్పడ నతఁడు శి ♦ ఖండి యొకఁడు
దక్క నందఱ తనువులఁ ♦ బెక్క నిశిత
విశిఖములు నాటి బకరిపు ♦ వెగడుపఱిచి. 77

వ. అతని యరదంబు గుఱ్ఱంబులం గూలనేసిన నతండు కోపించి.

క. ఘనశక్తి వైవ నది శాం
తనవుఁడు ముత్తునియనేయ ♦ దానం గోపం
బినుమడిగా నుజ్జ్వల గదఁ
గొని యరదము డిగ్గి కవిసె ♦ ఘోరాకృతియై. 79

క. తదవసరంబున సాత్యకి
మదమునఁ గౌంతేయుఁ గడచి ♦ మంత్రంబున బె
ట్టిదముగఁ బడవైచిన యొ
ప్పిదమున నస్త్రమునఁ గూల్చె ♦ భీష్ముని సూతున్. 80

వ. ఇట్లు సారథి పడుటయు. 81

తే. వాయువేగంబులైన త ♦ ద్వాహనములు
భీష్ముఁ దేరెత్తికొని పాఱెఁ ♦ బృథివి యద్దువ
నపుడు మనసైనికులు గీచ ♦ కారి నెదుర
నలికి పాసిన బయలయ్యె ♦ నతని మునుము. 82

వ. అట్టియెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు గారవంబున నమ్మారుతిం దన రథం బెక్కించికొనియె నంతఁ గృష్ణానుజుండు దన తేరు సేరం దెచ్చి యా వృకోదరు నుపలక్షించి. 83

ఆ. ఒంటి మైఁ గళింగు ♦ నురవడిఁ దలపడి
పుత్ర సోదరాప్త ♦ భూరి సైన్య
హీనుఁ జేసి కౌర ♦ వానీకములు సూడ
నుఱక భంగపెట్టి ♦ పఱపు టొప్పె. 84

వ. అని యగ్గించె నంతం గడంగి వచ్చు శల్య కృపాశ్వత్థా
మలం గని పార్థతుండు దన యరదంబున నున్న భీమసే
నుని సవినయంబుగా డించి నీవు నన్ను వెన్ను దన్ని చూ
డుమని పలికిన యద్దెసం దేరు వఱపి యశ్వత్థామ రథ్యం
బులఁ బది బాణంబులం బడ నేసిన నతండు శల్యుని రథం
బుపైకిం బోయి పాంచాలపతిసూను మేన నిశితాస్త్రం
బులు నినిచెఁ దక్కటి యిరువురు నట్ల చేసి రివ్విధంబున
నమ్మువ్వురచేత నతం డొక్కరుండును బొదువంబడి
యుంట దవ్వులం జూచి విజయనందనుండు నిజస్యందనం
బు దోలికొని వచ్చి కృపాశ్వత్థామలం దొమ్మిదేసి య
మ్ముల నొప్పించి మద్రపతి యంగమునఁ బంచవింశతి
విశిఖంబులు నాటించె వారును నతనిఁ బండ్రెండు పం
డ్రెండు శరంబు లేసి రాసమయంబున భనదీయ పౌ
త్రుం డగు లక్ష్మణ కుమారుం డయ్యభిమన్యుం దలపడి
మర్మభేదు లయిన నారాచమ్ముల నొప్పించిన నశం డక్కు
మారుఁ బంచాశత్సాయకంబులం గప్పి తన హస్తలాఘ
వంబు ప్రకటించిన. 85

తే. లస్తకంబున కొలఁదికి ♦ లక్ష్మణుండు
వెడఁదయమ్మున నభిమన్యు ♦ విల్లు దునియ

నేసి యార్చినఁ గౌరవు ♦ లెల్ల నార్వ
నతఁడు వేఱొకబలువింట ♦ నతని నొంచె. ౮౬

క. తనయుఁడు నొచ్చిన మఱొక్క
ధనుఁ బట్టునతనయువిూఁదఁ ♦ తనతే రలుకం
జన నిచ్చుట గనుఁగొని శాం
తనవ ద్రోణముఖ రథిక ♦ తతి వెసఁ గవిసెన్. ౮౭

క. అఱిముఱి నడరిన రథికుల
తఱచునకు సుభద్రకొడుకు ♦ దలఁకక తా నం
దఱ కన్నిరూపులై యే
ర్పఱ నవ్వుచు నేటులాడె ♦ ధీరత మెఱయన్. ౮౮

వ. తదవసరంబున. ౮౯

మ. కని శౌర్యప్రదీప్తిఁ దోలుకొని యా ♦ కౌరవ్యసైన్యంబు న
ర్జుననాథుం దటినీతనూజు గురుఁ జం ♦ చద్బాణ వర్షంబులన్
మునుగం జేయుచు దేవదత్తమెలమిన్ ♦ మ్రోయించుచున్ సంగరా
వనియల్లాడవియచ్చరుల్ వొగడవి ♦ వ్వచ్చుండు వచ్చెన్ వడిన్.

వ. అంతయుం గనుంగొని యుధిష్ఠిరుండు గడంగి సేనల కెల్లను జేయివీచిన నొక్కపెట్ట యురవడించి కురుసైన్యంబు దలంకం దలపడియె నప్పుడాదిత్యుం గప్పి ధరణీరేణువులు చీఁకట్లుగవియింపం గరి తురగ నరగాత్ర గళితరుధిర ధారాసారంబది యడంగునట్లు సేసె నంతనర్జును వివిధబాణపాతంబులఁ గౌరవానీకంబునం దునియలైన శరాసనశరకరవాల పరిఘ పరశ్వధాదులును బఱియలయిన హరి శిరః కుంభి కుంభ పదాతికపాల ప్రభృతులునుదుమురులైన రథాంగ

ధ్వజచ్ఛత్త్రచామర ప్రముఖంబులుం గలిగి కయ్యంపునేల కరంబు ఘోరంబయ్యె నట్టియెడఁ గమమీంది మానుసులు వడినం జెడి తిరిగెడు హయ గజ స్యందనంబులు దురంగ మాతంగ స్యందనంబులు రూపఱిన నేపఱి మెలంగునయ్యె యాహాహాకులునునై యాకులతంబొంది మనబలంబు చెదిరి మరల వెఱచఱచి కనుకనింబఱచినం గృష్ణార్జునులు పాంచ జన్యదేవద త్తంబులు పూరించిన మందాకినీ నందనుండు గుంభసంభవున కిట్లనియె. 91

తే. కృష్ణసారథ్యమున నొప్పు • క్రీడి యిపుడు
కౌరవానీకముల నెల్లఁ • గసిమసంగి
కృష్ణసారథ్యమున నొప్పు • క్రీడి యైన
నెట్లు సేయంగవలయుఁ దా నట్లు సేసె. 92

క. విను మలుక వొడమి మిక్కిలి
కను దెఱచిన త్రిపురవైరి • కైవడి యీాయ
ర్జునునందుఁ దోఁచుచున్నది
మన మొనలుకా వశము గావు • మరలుపు మింకన్. 93

వ. పోక నిలిచిన బలుమానుసులుం బెద్దయు డస్సి యొహా టించిన యట్లున్నవారు వారిజమిత్త్రుండు నపరగిరి శిఖ రంబునకుం జేరె నేఁటికిఁ గయ్యంబు సాలింత మని చెప్పి యతం డియ్యకొన నెల్లవారలం దిఱియ నియమించి నడ పించె నప్పుడు పాండవులు పాంచాల మాత్స్యాది పరి వార సహితంబుగా నార్పులు సెలంగి నింగి ముట్ట మరలి

రిట్లు పాండవనాఁటి సంధ్యాసమయంబున రెండు దెఱంగు
లవారును దమ తమ శిబిరంబులకుం జనిరి మఱునాఁడు. 94

—* భీష్ముని ప్రతిదినవిజయము *—

క. తేపకడ రభసమున గం
గాపుత్రుఁడు సేనఁ గూర్చి ♦ గరుడవ్యూహం
జేపారఁ దీర్చుకొని ము
క్కొక్క పోలుపును బలుపు మెఱయు ♦ నట్లుగ నిలిచెన్. 95

వ. దానికి ద్రోణ కృతవర్మలు కన్ను లయిరి కృపాశ్వత్థా
మలు శిరం బయి నిలిచిరి త్రిగర్తులతోఁ గూడి భూరి
శ్రవశ్శల్య భగదత్తులును సౌవీరజయద్రథులును గంఠీర
త్వంబునొందిరి మనుజపతి యనుజులుందానును వెన్నయ్యె
విందాను విందులుం గాంభోజుండును శూరసేనుండునుం
బుచ్ఛంబైరి మాగధకళింగాది గణంబులు దక్షిణ పక్షం
బయ్యెను గర్ణాట కోసల ప్రముఖ నికాయంబులు వామ
పక్షం బయ్యెను బొలిచిరి తక్కునుంగలవారలుఁ గలయం
బన్ని రంతం బాండవబలంబులును భండనంబునకు వెడలె
నయ్యవసరంబున నర్జునుండు. 96

క. మన మొనఁగని ధృష్టద్యు
మ్నున కిట్లనుఁ బన్నఁబాపు ♦ మోహారమర్ధం
దుని చంద్రబున దుర్యో
ధను సైన్యముఁ బొదువు ననువు ♦ దలకొనవలయున్. 97

వ. అనిన విని యతం డట్లచేసినం బాండ్యమగధబల పరివృ
తుండై భీమసేనుండు దక్షిణశృంగంబున నిలిచెఁ దదనంత

ంబ విరాటద్రుపదులును మఱియునీలుండును గాశకరూశ
గణసమేతుండై ధృష్టకేతుండును నిలిచిరి శిఖండి సహితుం
డగు ధృష్టద్యుమ్ను ముఖ్యుఁడుగాని యుధిష్ఠిరుండు శుండాల
మాలికా భీలంబుగా మధ్యప్రదేశం బలంకరించె నవ్వలన
సాత్యకి మొదలుగాని యోలిన కవలును ద్రౌపదేయులు
నభిమన్యుండు ఘటోత్కచుండు గేకయ సుతులుం బన్నిరి
సకల లోకంబులకు రక్షకుండైన రాజీవాక్షుం డెవ్వానికి
రక్షణం బొనర్చు నట్టి రథికశ్రేష్ఠుండు డాపలి కొమ్మునం
బన్నెఁ దక్కటి దొరలుం గలయ మోహరించి రిట్లుభయ
సైన్యంబులు సన్నద్ధంబులయి నడచి నిస్సాణాదుల రావం
బులు సెలంగ రౌద్రంబు దలకొనం దార్కొనియెఁ దత్స
మయంబున ధనంజయుండు మన పదాతులు బడలు వడఁ
దన రథంబు వఱపించి శరంబులు నిగిడించి. 98

క. అరిదములు రథికవరులును
హరిసారథి కేతుసహిత • మై పొడిపొడిగాఁ
గరులును జోదులు డొల్లఁగఁ
దురగంబులు రాహుతులును • తుత్తునియలుగాన్. 99

క. చేయఁ జొడంగిన గాంధా
రేయులు వెస నొక్కపెట్ట • రేఁగి యతనిపైఁ
గోయని కవిసినఁ గని కాం
తేయులు నాదటఁ గడంగి • తేరులు వఱపన్. 100

వ. కని తమకించి బలంబులు రెండును గలయఁగ బెరయఁ
గెందూళి మొగసిన. 101

క. నామములఁ బిత్రుపితామహ
నామంబులు నుగ్రబిరుద ♦ నామంబుల సం
గ్రామికు లెల్లఁ గ్రంతురు దము
నామెన నీమొనను జూపు ♦ లడరఁగ యున్నన్. 102

తే. ఇవ్విధంబునఁ గ్రందుపా ♦ టింత యైన
భీష్ముకడఁక నీసైన్యంబు ♦ భీముబలిమిఁ
జేసి యాసేనయును నప్డు ♦ సిక్కువడక
ఘోర నే మని చెప్పుదుఁ ♦ గౌరవేంద్ర. 103

క. శోణితము వెల్లి గవిసిన
రేణు వడంగుటయు మొనలు ♦ ప్రియపడి వెస గీ
ర్వాణాసురసమరముక్రియ
బాణాదినిశాతహేతి ♦ పంక్తులు మెఱయన్. 104

వ. పెనంగునట్టియెడ గాంగేయుండును గురుండును బురుమి త్రుండును సైంధవుండును సౌబలుండును వికర్ణుండును బాండవసేనపయి నడరిన భీమసేన ఘటోత్కచ సాత్యకి శైబ్యచేకితానద్రౌపదేయులు వారిం దలపడినం బోరు ఘోరంబయ్యె నప్పుడు రథబృందంబులతో భవదగ్రనంద నుండు వాయునందన తదీయనందను లున్నయెడకు నురవ డించినం గని భీష్మద్రోణులతని మించి వారలం దాఁకినం జూచి సవ్యసాచి యగ్రజు నగ్రభాగంబునకు వచ్చి. 105

క. భూరిశరాసారంబునఁ
గౌరవులకడంకఁ యుడిపె ♦ గాంధార బలాం

భోరాశిం దఱియం జొచ్చిరి
వీరాగ్రణి సాత్యకియును ♦ విజయసుతుండున్. 106

క. ఘోదివిశోని శకునిబల ము
న్మదగతి సాత్యకి రథంబు ♦ నఱికిన నాతం
డది దిగ్గదాఁటి శైరా
స్పదమతి నభిమన్యు తేరి ♦ పైకిం జనియెన్. 107

క. వారిరువురుఁ జలమున గాం
ధారపతి ప్రముఖ రథిక ♦ తతులంజంచ
న్నారాచతతుల నొంచిరి
క్రూరతఁ గవిసెన్ యుధిష్ఠి ♦ రుఁడు భీష్మునిపయిన్. 108

క. భూరిబలఘోర మగునా
భూరమఃనుని కోలుతలకుఁ ♦ బోవక భీష్మ
స్ఫారబలము ద్రోణుని దో
స్సారంబును నచ్చి నీదు ♦ సైన్యము పెనగెన్. 109

దుర్యోధనుఁడు భీమునితో యుద్ధముసేసి మూర్ఛిల్లుట.

చ. తదవసరంబునం బతి యు ♦ దగ్రత భీమునిఁ దాఁకి విస్ఫుర
త్ప్రదరములేసినన్ నగుచుఁ ♦ బాండవవీరుఁడు రాజువేఁన బె
ట్టిదమగు బాణమొక్కటివ ♦డింగొనితూఱఁగ నేయఁ దేరిపైఁ
జదికిలఁబడ్డమూర్ఛ నృప ♦ సత్తము లేవఁగనీక కప్పినన్.

ఆ. సంభ్రమమున నపుడు ♦ సారథి యాచోటు
దొలఁగఁ బెలుచఁ దేరు ♦ దోలుటయును

గని భయంబు నొంది ♦ కలఁగి యొక్కుమ్మడి
బలము లెల్లఁ బెరలి, పాఱఁ జొచ్చె. 111

క. వెనుకొని విఱిగిన సైన్యము
గనుకనిఁ బొఱంగఁ జేసి ♦ క్రూరోగ్రదేశం
బున ధృష్టద్యుమ్నుండును
దనకెలనం దఱుము వాయు ♦ తనయుం డెగచెన్. 112

క. అదలిచి ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడు
మదమున నిలు నిలు మనంగ ♦ మఱియును మొగక
ట్టద సేన భీమసేనుఁడు
గడిసి పిఱుఁద నంట నార్వఁ ♦ గౌరవనాథా. 113

క. సభయ మగు శకుని సైన్యం
బభిమన్యుఁడు సాత్యకియు ర ♦ యంబునఁ దోలం
బ్రభ సెడి పఱచుట గని యా
ప్రభువు చలం బెడలి విఱిగె ♦ బంధులుఁ దానున్. 114

క. ఊర్జితశాత్రవసేనా
దుర్జయుఁ డగు నర్జునుండు ♦ దోర్బలలీలా
స్ఫూర్జితుఁడై యొక్కదెసఁ
గర్జారౌద్రముగఁ దోలెఁ ♦ గౌరవబలమున్. 115

తే. అంతఁ దెప్పిఱి నీకొడు ♦ కనికి రథము
దోలఁగఁ దెచ్చుట గనుఁగొని ♦ యలిగి సూతుఁ
బలికి సరభసముగ నడు ♦ కలని కేఁగి
మెలుఁగు సూపిన బలములు ♦ నిలిచి పొదివె. 116

తే. ఉన్నచోటన కదలక ♦ యున్నద్రోణ
భీష్ములును గోలుతల సేయఁ, బెట్టిగి సేన
చంద్రుఁ డుదయింపఁ బెటిగిన ♦ శరధియట్లు,
దోడుతోడుతఁబొంగారి ♦ చూడనొప్పె. 117

వ. ఇట్లు బలంబుల నిలిపి సుయోధనుండు సత్వరంబుగా భీష్మ
ద్రోణులపాలికిం జని వారలతో నిట్లనియె. 118

ఉ. ఉక్కున మూఁడులోకములు ♦ నొక్కటఁ దాఁకెనయేనిఁ
బోర మీ | రొక్కఁడొకండ గెల్చుటకు ♦ నోపుదు రట్ల
మవృత్తి నిట్లు మీ | ముక్కున నూర్పు గల్గ మన ♦ మో
హార మీదురవస్థఁ బొందునే | యక్కట యున్న పాండవు
ల, కల్గఁగ నొల్లమి సెప్పరె తరే. 119

వ. అని పలికి గాంగేయుం గనుంగొని. 120

ఆ. నాఁడె చెప్పఁగన్న ♦ నాకు రాధేయున
కెట్లు సూడఁ బోలె ♦ నట్లుపోలెఁ
బడినపాటుఁ బడుదు ♦ మడియాస నీచేతఁ,
భంగపడితి మింకఁ ♦ బలుకు లేల. 121

వ. అనినవిని చిఱునవ్వునవ్వుచు మీతండ్రి నీకొడుకును బ్రియ
భాషణంబులం దేర్చి యిట్లనియె. 122

క. పురుహూతసహిత మగుని,
ర్జరబలమున కైన గెలువ ♦ శక్యమె సమర
స్థిరు లగుపాండుతనూజుల,
నరనాయక నీకు నిట్ల ♦ నం దగ వగునే. 123

జఱచుగఁ గూలిన కరులు
గ్గిరికోనమెన్ సమరమేది ♦ నీతలమెల్లన్. 136

వ. ఇవ్విధంబున విషమంబగు రణభూభాగంబునం జరియింపం జతురులుగాక రథికజను లంతంతగుంపులుగట్టిరి గాంగేయుం డుప్రతియోధులం బేరు వేరంబిలుచుచు నుక్కుమిగిలిదిక్కులమ్ములం బిక్కటిల్లంజేయుచు నెక్కడఁ జూచినం దానయై మెఱుంగు మెఱసిన తెఱంగునం గొఱవి ద్రిప్పిన యొప్పున నింద్రజాలంబు సూపిన చందంబునం దన రథంబు మెఱయ శక్తి శౌర్యంబులు నెఱయ నెవ్వరికిని నిలువరింపరాక యెదిరిన రూపంబులం బెక్కంటి నొక్క బాణంబునం బెక్కుబాణంబుల నొక్కంటిఁ గూల్చి కేలిసలుపుచు నఱిమి పయింబడిన వీరులం గీలెడలినజంత్రంబులుంబోలె నేలంగూలనేయుచు ధ్వజఛత్త్రలక్ష్య శుద్ధిలాఘవంబులం వియచ్చరులు పిచ్చలింప ననేకప్రకారంబులగు క్రూరశరంబులఁ జతురంగంబులం దునియలుం బఱియలుం దుమురులు గుదులునై బడలువడం జేయుచుం గార్చిచ్చు పొదివిన పోలిక మాయ గావించిన మాడ్కి మంత్రించిపడవైచినపగిదిం గసిమసంగి కౌంతేయ సేనం గనుపుకొట్టుచుఁ బ్రళయకాలతాండవ ప్రవర్తియైన ఫాలలోచనులీల నాజిరంగంబునం బరాక్రమనృత్యంబు సేయుచున్నం బాంచాలయాదవాది యోధులు వెఱఁగుపడి చూచుచుండఁ బాండవులునుం జేయునదిలేక చేష్టలు దక్కినం దదీయసైన్యంబులు రూపఱి భయభ్రాంతంబులై దీనదశవ

నచ్చె నప్పుడు శౌరి యుగ్యంబులఁ బగ్గంబులఁబట్టి పార్థుతో
నిట్లనియె. 137

చ. కృపగురుభీష్మయుక్తముగ ♦ గెల్తు సుయోధను సేననంచు నీ
వపరిమితోగ్రశక్తి మెఱ♦యం దఱి గోరుచునుండు దెప్పుడుం
గుపితయుగాంత రుద్రుగతిఁ ♦ గోలుమసంగినవాఁడు భీష్ముఁ డే
చిపటుభుజాబలంబువిల♦సిల్లఁగ మార్కొనకున్కి యొప్పునే.

అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణప్రేరితుండై భీష్ముపై గవియుట.

క. అనిన విని యర్జునుం డి
ట్లను నీచింతనఁగ నేల ♦ యాతనిమీఁదన్
మనరథముఁ బఱపు మిప్పుడ
సునిశితబాణముల నతని ♦ సొంపడఁగింతున్. 139

చ. అనుటయు నట్ల శౌరి యని ♦ యచ్యుతుఁ డుద్ధతిఁ దేరు
వోవ ని । చ్చినఁ గని పొంగి యారథిక ♦ సింహుఁడు దుస్సం
చిత సింహనాదుఁడై । నినిచెఁ దురంగదేహములు ♦ నీరజ
నాభుని మేనఁ బాఁడునం । దనునొడలం బ్రదీప్తఘన ♦
దారుణమార్గణపుంజముల్ సడిన్. 140

తే. తనదునొవ్వున కలుకక ♦ ధైర్యవృత్తి
నయ్యుపేంద్రుండు నొచ్చిన ♦ హయచయంబుఁ
దడవి తేర్చి యుదగ్రతఁ ♦ దఱుముటయును
గుణరవం బుల్లసిల్ల ఫ ♦ ల్గునుఁడు గడఁగి. 141

క. భల్లం బొకటఁ బితామహు
విల్లు దునుమ వే ఱొకండు ♦ వెన నెత్తిన న

విల్లును దునిమిన లాఘవ
ముల్లంబునఁ బొగడి యేసె ♦ నొండొకవింటన్. 142

తే. ఇట్లు గాంగేయుఁ డేయున ♦ నేకవిశిఖ
వితతి యసురారి రథచిత్ర ♦ గతులుదప్పి
పోవఁ జేయంగ నతఁ డంతఁ ♦ బోకనొంచె
నరుస నారాయణుని బలు ♦ నారసముల. 143

క. నొచ్చియు భీష్మునిపై వి
వ్వచ్చుఁడు బెడిదముగఁ గురిసె ♦ వాలమ్ములతం
డచ్చెరువుతోడ వెసఁ గా
ర్చిచ్చు గవిసినట్లు పొదివె ♦ శితవిశిఖములన్. 144

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నట్టియెడ. 145

క. హరి దాను నొచ్చి నొచ్చిన
నరుని తెఱం గెఱిఁగి భీష్ము ♦ నకు నించుకయుం
గరలాఘవ మెడలమియుం
దిర మైె పరికించి తనమ ♦ దిం దలపోయున్. 146

ఉ. పాండవసైన్యముల్ గలఁగి ♦ పాఱెడు సిగ్గటి వీరిలోన నొ
క్కండును భీష్ము మార్కొని మ♦ గంటిమి సూఁపగలేఁ డ
యుగ్ర|దవు | |తుండును జాల నొ వ్వడరి ♦ తూగెడు నిట్టిప
ద్మైన నేఁడ తీ ! ర్చంజె యితండు కౌరవన్ప ♦ పాలుపమ
స్త మనోరథంబులున్. 147

క. యాదవ కేకయపాంచా
లాదులు వాఱుటలు సూచి ♦ యస మెక్కి జ ఘో

న్నాదంబునఁ గురుసైన్యము
లేదిక్కునఁ దామ యగుచు ♦ నేడ్తెఱఁ బొలిసెన్. 148

వ. ఇప్పుడే నూరకున్నం బోవదీ దేవవ్రతుం జంపి ధర్మతనయు
గెలిపింప వలయునని యిట్లు దలపోయునెడ మఱియు మం
దాకినీనందనుండు బెట్టిదమ్ములగు నారసమ్ములు గురియం
దేఁకువ సెడి క్రీడి యున్నంగని కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు
ను భూరిశ్రవ సైంధవవికర్ణులును నొక్కమొగంబై రథ
మ్ముల మొత్తమ్ములతోడం గడగి వచ్చి కవ్వడిపయింబడి
నాసమయంబున సాత్యకి సామజఘటలతో నురవడించి
యిరు గెలంకులయోధుల నాలోకించి. 149

క. మఱతురె యాడినమాటలు
పిఱుసని పోఁ దగునె మీకు ♦ బెదరక యెదురై
తెఱువుఁడు భీష్మునిఁ గీష్మని
నెఱుఁగరె మున్నేను గలుగ ♦ నేలా వెఱవన్. 150

వ. అనుచు నేచి యెదిరినబలంబుల నిలు నిలు మని యదల్చు
చునర్జును తేరికిం దల కడచి వచ్చు నతనికి దనుజాంతకుం
డిట్లనియె. 151

క. తిరిగిన పందల నేటికిఁ
బురికొల్పఁగ నున్నవారు ♦ వోదురు గాకేఁ
గురుపతి జయంబు గోని యి
ద్ధర యేలం జూడ నేర్చె ♦ దని విను నన్నున్. 152

శా. గంగానందనుఁ గూల్చి ద్రోణుపని స ♦ క్కంజేసి కౌర
వ్యవీ రాంగమ్ముల నుఱుమాడి తత్పుత్రిబలసై ♦ న్యంబెల్ల

మాయించి యీ । శ్రుంగాంతేయుల కిమ్మహీవలయమున్ ♦
మద్గాత్రచంచద్భుజా । సంగస్ఫూర్జిత చక్రవిక్రమకళా ♦
సంక్రీడనోన్మాది నై. 153

—* శ్రీకృష్ణుండు చక్రంబు ధరించి భీష్మునిమీఁదికి నుఱుకుట. *—

వ. అని పలికి సుదర్శనంబుం దలంచినం దత్క్షణంబ యది సన్నిహితం బగుటయుం బద్మనాభుండు సునాభం బగు నాచక్రంబు గైకొని దక్షిణకరంబున నమర్చి పేర్చి యుగ్రాంబుల పగ్గంబులు నొగల మఱచి యరదంబు డిగ్గ నుఱికి. 154

తే. అవని గంపింప లలిత పీ ♦ తాంబరంబు
చెఱఁగు మూలఁ జక్రాంశులు ♦ మెఱుఁగులింప
సింహనాదంబు క్రోధరం ♦ జితభయాంక
దానవంబునఁ జెలఁగంగ ♦ నడచె నెలుచ. 155

శా. ఆహాహామర్దనుఁ డాజనార్దనుఁడు మా ♦ ద్యద్భీష్మకుం
భీంద్రుపై । సింహోల్లాసవిభాసియై కవియుచు । న్నేకంబు నాటోపమున్ । రంహస్ఫూర్తియు నీషమూర్తియు ను సం ♦ రంభంబుఁ జూడన్ జగ । త్సంహారోన్ముఖుఁడైన రుద్రుఁగతి రా ♦ వ్రపక్రియం బొల్చినన్. 156

చ. పులిఁ బొడగన్న లేళ్లగమి ♦ వోలె సుయోధను నగ్గసైనికుల్
దలఁకి కలంగి నివ్వెఱ గు ♦ దన్కఁగ జేష్టలు దక్కి చిత్తరు
పై । పులక్రియ నుండి రక్కురువి ♦ భుండును మాఱు
దలంప లేనికో । దలమునఁ బొందుడెందమునఁ దానును
రూపఱి యుండె జెల్లనై. 157

ఉ. అప్పుడు భీష్ముఁ డొంతయుఁ బ్రియంబున నిట్లను సంభ్రమంబు లే | కప్పరమేశుతో నిటు కృతార్థునిఁ జేయుదె నీవు వచ్చి శ | స్త్రప్పుడు నీకుఁ బోలినటు లెల్లను జేయుదుగాని వేగ ర | మ్మెప్పుడె నాకు నిట్టి తెఱఁ గుజ్జ్వలపుల్లసరోజలోచనా 158

వ. అని నట్టియెడ నర్జునుండు రయంబు రథంబున డిగ్గి నుఱికి పఱచి పురుషోత్తము పిఱిందిదెసం గ్రుచ్చిపట్టిన నతండు దీర్ఘబాహుండగుటవలన నాయతశాఖం బగువిపులశాఖం గొని పోవుమహావాతంబునుంబోలెఁ గొనిపోవ నాతండు పదియడుగులకొలంది నిలాతలంబు చిక్కుఁ ద్రొక్కి యీడిగిలఁబడి నిలువం బట్టి యిట్లనియె. 159

ఉ. కోపము సంహరింపు యదుకుంజర పాండవకోటి కెల్లనుం దేవు గావె నీవిటుల ధీరతఁ బూనికి వచ్చినం బ్రతిజ్ఞాపరుఁ డైనధర్మసుతు శౌర్యము ధైర్యము బాహువీర్యముం | హా పఱిపోక కాదె యను రూపనె నీ కిది లోకనాయకా 160

చ ఇటు దగు నయ్యుకృష్ణ శమి యింపుము సాత్యకిఁ జంపి నాఁడ విం | కట చనితేని నీదగుస హాయతఁ గౌరసేన రూపు మా | పుల యవలీల నాకు ననుఁ బోల్పుగఁ జేయుట నీకుఁ బాడియే | కటకట నాపరాక్రమము గాసిగఁ జక్రము చేత నంటితే. 161

వ. అనిన సవ్యసాచి సమయనిష్ఠకు శౌరి సంతోషించి రోషం బుపశమించుకొని యతనికిం బ్రియంబుగా మగిడి నొగలపైకి

వచ్చి దిక్కులు పిక్కటిల్లఁ బాంచజన్యంబు పూరింప
నాధనంజయుండును దేవదత్తం బొత్తి గాండీవ గుణచండ
నిస్వనం బొండొండ నిగిడించుటయుం గౌరవబలంబులు
భేరీ మృదంగాది తూర్యనాదంబులు సెలంగ మార్కొని
కడంగిన. 162

క. అగ్గలిక దూరి దరికొను
నగ్గికెలిం గమర నప్పు ◆ డర్జునుఁడు గడం
డగ్గఱి మెఱుంగుటమ్ముల
గ్రమ్మించె వియచ్చరోత్క ◆ రం బగ్గింపన్. 163

వ. ఆసేనకుం దలకడచి భీష్మభూరిశ్రవశ్శల్యదుర్యోధనులడరి యు
ర్జునుపై శక్తిగదాసప్త నారాచతోమరంబులు ప్రయో
గించిన నతండు శక్తియు గదయును దోమరంబును నొ
క్కొక్క భల్లంబునను నేడు నారాచంబు లేడింటను దు
నిమి పేర్చి యైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది నానా
ప్రకార క్రూరశరకలాప రూపంబునం గవిసి కౌరవసై
న్యంబు నొప్పింప మఱియును దాను మందాకినీ నందను
నిశితనారాచ జాలంబునం బొదివి భూరిశ్రవసునిచాపంబు
ద్రుంచి తొమ్మిదివాలమ్ములు శల్యుమేనం గీలించి కురుపతి
వక్షంబు వెడందవాతియమ్మున భేదించె నప్పుడు పాంచాల
పతి విరాటప్రముఖు లగుజోదులు గోలుతల సేసిరి మన
బలంబులు గాండీవగుణ నిష్ఠుర నినదంబునం జేష్పడి యొ
ల్లంబోయి వెల్లనయి యుండ భవదీయసుతులు శౌర్యో

దేశికంబున నాకేశనందను నరదంబుఁ బొదివి రట్టి సం
కుల సమరంబున మహేంద్రబాణంబుచేత మనదిక్కున.

ఆ. కెడసె హయము లొడ్డ • గెడవయ్యె రథములు
చాఁపకట్టువడిమె • సామజములు
చనసెఁ గాల్బలము • చామరచ్ఛత్త్రకే
తువులు నాయుధములుఁ • దునియలయ్యె. 165

వ. అప్పు డర్జునుండు కేశకలాపంబు శైవాలంబును బ్రేవుల
ప్రోవులు ఫేనపుంజంబులును మేదోమాంస మస్తిష్కప
టలంబు పంకంబును నగు రక్తనదీ ప్రవాహంబు భవదీయ
సేనామధ్యంబునం బఱపి భేతాళ క్రవ్యాదాది భూతంబుల
నోలలార్చి నతండు దేవదత్తంబును దామోదరుండు పాం
చజన్యంబును బూరించి సింహనాదంబులుసేసి రంత నరుణ
గభస్తి యస్తగిరి మస్తకాంతరితుం డయ్యె నాసంధ్యా
సమయంబున నిజసైన్యంబునొవ్వనుం గవ్వడిదివ్యబాణ
జాలంబుల దుర్నివారత్వంబును విచారించి భీష్మద్రోణ
బాహ్లీక దుర్యోధనులు బలంబులఁ దివియించి మరలి
కరదీపికలు వెలుంగ విడిదలకు వచ్చిరి పాండవులును గృ
ష్ణసహితంబుగా నభ్యునం బొంగుచు వందిజనకీర్తనంబు
లు శెలంగ మగిడి శిబిరంబునకుం జని రమ్మాండవనాఁటి
రాత్రి గురుపతపిటిజనంబులు గిరీటపరాక్రమ ప్రకారంబు
లం దమదెస నానాదేశంబుల చతురంగంబులు వ్రాలిసిన
వెల్లును నంతంతం గుములుగట్టి చెప్పికొనుచుండ. 166

—* భీష్ముని చతుర్థదివస యుద్ధము. *—

క. వేగుటయు సత్వరంబుగ
నాగాంగేయుండు మించి ♦ యనికి నడచినన్
సాగర తరంగములగతి
వేగము తరతరమ మొనలు ♦ వెడలఁ దొడంగెన్. 167

క. అతిరయమున గురుఁడు భవ
త్సుతుఁడును బాహ్లికుఁడు నెయిద ♦ తోడ్తో బలసం
తతి గూడికొనఁగఁ బటుబృం
హితహేషానేమిరవము ♦ లెసఁగెం దఱచై. 168

క. కారుకొని మేఘమాలా
కారంబునఁ జాల నొప్పెఁ ♦ గౌరవసైన్యం
బారూఢవీరరస వి
స్ఫారంబై యంతఁ దోఁచెఁ ♦ బాండవబలమున్. 169

క. కురుసేనఁ జూచి యప్పుడు
నరనారాయణులు దమమొ ♦ నకు మిగిలి సను
ద్ధురలీల సూర్యచంద్ర
స్ఫురణము లొక్కెడన మెఱయు ♦ పోలిక నమరన్. 170

క. వెలిఁగిరి బలములుఁ దూర్యం,
బులు నార్పులుఁ జెలఁగ రెండుఁ ♦ బురికొని చతురం
గలసద్గతు లొప్పఁగ వడిఁ,
దలపడియెం గైదువుల న ♦ దరు లెగయంగాన్. 171

వ. ఇట్లు దాఁకి తోమరప్రాసప్రముఖంబుల డొల్లవైచుచుఁ గుంతక్షురికాదులఁ గూలం బొడుచుచుం గరవాలపరశ్వధ

ప్రభృతులం దునుముచు వ్రేయుచు గదా ముసలముద్గరంబులం
జదియ మోఁదుచు నఖగప్రాసంబులం బగుల వ్రచ్చుచు.

క. పురికొనుచుం దెరలుచు నొ,
హరిసాహరి నొక్కచోట ♦ నలవడు నొకచో
విరియ నొకచోటఁ దిరుగుం,
దిరుగక యొకచోట రెండు ♦ దెఱఁగులు నొచ్చున్.

క. పలుచోటులఁ బలుభంగులఁ,
బలుమొన లిమ్మాడ్కిఁ బోరఁ ♦ బార్థునిపై న
గ్గలిక నడరెఁ దాటిసిడము,
తలతలమని మెఱయఁ గురుపి ♦ తామహుఁ డధిపా.

క. పతియును ద్రోణుండు వివిం
శతియుఁ గృతిశోమదత్త ♦ శల్యులుగంగా
సుతుతోడఁ గడఁగి నర్జున
సుతుఁ డయ్యేశ్వరను దాఁకె ♦ సురలు నుతింపన్. 175

క. వారల శరని చయము ను
ర్వారవిశిఖ పంక్తిఁ దునిమి ♦ వాసవపౌత్రుం
డారూఢ తేజుఁడై వెలుఁ
గారెను హుతవహ్ని క్రియ ర ♦ ణాంగణవేదిన్. 176

తే. భీష్ముఁ డభిమన్యుఁ గడచి యా ♦ భీలబాణ
జాలములు దీవ్రతరముగ ♦ సవ్యసాచి
మీఁదఁ గురియంగ నాతఁడ ♦ మేయభల్ల
తతులనన్నింటిఁ దునుమాడెఁ ♦ దరతరంబ 177

వ. ఇట్లు దొడంగి యుద్ధప్రకారంబునఁ జెల్లు సెట్టు భీష్మా స్త్రనుల కయ్యం బయ్యెరు వాఁగును నొండొకసేపు నిశ్శ్వ అపడి చూచుచుండె నశ్వత్థామ భూరిశ్రవశ్శల్య పుత్రచిత్ర సేనులు మత్తమాతంగంబులు సింగంబు గొదముఁ బొదువు పోలిక నభిమన్యుం బొదివిన నతండు. 178

క. కని యల్లన నవ్వుచు గురు
తనయునియుర మేసి శల్య ♦ తనయుఁ బసిఁడముఁ
దునిమి శ్లాస నీదు తనయుని
ధనువుఁ ద్రుంకి సోమదత్త ♦ తనయుని నొంచెన్. 179

క. వారును ముందటి యాగ్రహరు
నీరసమున నొక్క పెట్ట ♦ యేయఁగఁ బలుదో
స్సారుండగు సౌభద్రుఁడు
ధారస్ఫురణమున నద్భు ♦ తంబుగఁ బోరెన్. 180

ఆ. హస్తలాఘవమున ♦ నతులబలంబున
శౌర్యమహిమ నధిక ♦ ధైర్యమునను
సవ్యసాచి తనయు ♦ సరి గార యమ్మహా
వీరు లంతవట్టుఁ ♦ గౌరవేంద్ర 181

వ. ఇట్లు పెక్కు ద్రచ్చిఁడం బెనంగుపుత్రులఁ గనుగొని యస్త్ర నుండంట నార్చియడరి యందర కన్నిరూపులై నొప్పించి చిక్కు పటిచెనప్పుడు నీకొడుకు పంపునం ద్రిగర్తులుఁ గృత వర్మయుఁ గేకయులును ముప్పదేను వేలరథంబుల వారును గవిసి కిరీటిం గొడుకునుం బొదివిరట్టియెడ. 182

మ. తఱికిం జొచ్చి కడంగి పోరు విజయుం ♦ దాదవ్వులం
జూచియే | డ్తెఱఁ బాంచాలసుతుండు సత్వరగతిం ♦ దే
రద్దెసన్ సారథిం | బఱపం బంచి నిశాత బాణ పటలీ ♦
పాతంబునన్ వైరులు | గ్కఱఁ దాఁకెం దమసైన్యముల్
గలఁగ శౌ ♦ ర్యస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 183

వ. ఇట్లు ధృష్టద్యుమ్నుండు పురందరనందనునకుం దలకడచి
తాఁకి. 184

క. శరములు మూఁటం గృపుఁ బది
శరముల మద్రేశు నొంచి ♦ శర మొక్కట ను
గ్ధరగతి యుగ్రకృతవర్మ్ముని
యరదముఁ దురగముల నొకట ♦ నవనిం గూల్చెన్. 185

వ. అప్పుడు శల్యనందనుండు. 186

క. పదిటన్ ధృష్టద్యుమ్నునిఁ
బదియమ్ముల నతనిసూతుఁ ♦ బటురయమున ను
న్మదుఁడై నొప్పించినఁ గెం
పొదవిన మోమలఁతినవ్వు • నొప్పున నొప్పెన్. 187

క. ఆపృషతపౌత్రుఁ డుద్ధత
కోపానలుఁ డగుచు శల్యు ♦ కొడుకుధనువు నా
టోపమునఁ దునిమి ఫణిరా
జోపమితాస్త్రంబు లతని ♦ యొడలం జొనిపెన్. 188

వ. ఇవ్విధంబున. 189

క. నొ నేసి సూతుహయసం
తానముఁ జంపుటయు శల్య ♦ తనయుఁడు విరథుం

వై నిరుపమాన మగుతన
మానము వాహనము గాఁగ ♦ మద మెలరారన్. 190

—శల్యనందనుఁడు ధృష్టద్యుమ్నునితో యుద్ధముఁ జేసి చచ్చుట.—

క. పలకయు నాలును గొని తె
క్కలు గలపెనుఁబాముపగిదిఁ ♦ గవిసిన గాంతే
యులు సూచి వెఱఁగుపడి రా
బలమును నీబలముఁ బొగడెఁ ♦ బటుశౌర్యంబున్. 191

వ. ఇట్లు గవిసి. 192

క. వెరవున ధృష్టద్యుమ్నుని
శరనికరం బెల్లఁ బలక ♦ జడియుచుఁ గిరణ
స్ఫురణాతిభీషణం బై
కరవాలము మెఱయఁ జిత్ర ♦ గతులఁ గవిసెన్. 193

తే. కవిసి వ్రేసిన గ్రక్కున ♦ గదయు మర్చి
యాఁగి వజ్రప్రహారంబు ♦ ననుకరింప
ద్రుపదనందనుఁ డడిచినఁ ♦ దునియలయ్యెఁ
బలక రెండవ వాటునఁ ♦ బగిలె శిరము. 194

క. తల వ్రయ్యలైనఁ బ్రాణం
బులును గృపాణంబు విడిచి ♦ భువిఁ ద్రెళ్లె నతం
డలు కొంది కురుబలం బా
కులతం బొందఁగఁ గొండ ♦ గూలిన భంగిన్ 195

తే. ఇత్తెఱంగున నిజపుత్త్రుఁ ♦ డీల్గుటయును
గ్రోధ దీప్తుఁ డై శల్యుండు ♦ ద్రుపద సూతి

మీఁదఁ గవిసిన నాతఁడ ♦ మేయు బాణ
పంక్తి వరఁగించె నుజ్జ్వల ♦ ప్రభలు నిగుడ. 196

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె 197

క. మానుష మేటికి దైవా
ధీనము సర్వంబు నస్మ ♦ దీయస్ఫాయ
త్సేనలఁ బొందును నృపాలక
సూనులు గెల్చెదరు కంటె ♦ సూతతనూజా, 198

క. చావును నోవును మన సౌ
ఖ్యావలికిన్ గెలుపు నుబ్బు ♦ నావలికిని నీ
చే వినియెద మది నెట్టులు
శ్రీనిధవము పాండవులకుఁ ♦ జేపడునకదే. 199

వ. దుర్యోధనుదుర్నయంబున నేనుదుర్వార్తలు వినుచు దుఃఖం
బు లనుభవించు వాఁడ నైతిఁ గౌంతేయుల గెలుచును
పాయుం బెద్దియుం గన్నవారము గామనిన సంజయుండది
యట్టిద నీ సైన్యంబు సేనాంగంబు లనేకంబులు వొలిసె
దొరలు మడిసెదరు దర ధైపీను మని యిట్లనియె
నట్లు శల్యుచేత బహుబాణంబులం బొడువఁబడి పార్షతుం
డతని సపరిమితనిశితశరంబులం బొదువ నతం డతని
విల్లుదునిమి వివిదాస్త్రంబుల వెగడుపఱిచిన నాధృష్టద్యు
మ్నుండు నొచ్చుటయుఁ జూచి సుభద్రానూనుండు మద్ర
పతిం దాఁకె నప్పుడు కురుపతి పురికొల్ప దుర్ముఖుండును
దుస్సహుండును దుర్మర్షణుండును సత్యవ్రతుండును జిత్ర
సేనుండును బురుమిత్రుండును వివింశతియును వికర్ణుండును

నయ్యభిమన్యు మార్కొనుట కలికి పాంచాలనందనుపై నడరి యొక్కొక్కండ పెక్కమ్ము లేసిన నాప్రమత్తప్రతుండు చలింపక యొక్కొక్కరునిం బెక్కమ్ములేసి కరలాఘవంబు నెఱపి యందఱకుం జాలి సమరంబు సేయుచుండె. 200

క. నకులుండు సహదేవుఁడు మా
మకు నచ్చెరువాలుఁ బ్రియము • మదిఁ దలకొన నం
బకవృష్టి గురియ సస్త్ర
ప్రకరంబునఁ బొదివె మద్ర • పతియును వారిన్. 201

వ. వారికి బాసటనై పాంచాలమత్స్యపతులు సైన్యోపేతంబుగా దఱిమిన మన యందు గలదండిమగలు శల్యునకు సాహాయ్యంబు సేసి రంత దినమణి యంబరమధ్యం బలంకరించె నట్టియెడ. 202

తే. భీమసేనుండు నేఁడు సం • గ్రామమునకు
దీక్షుదల యగుఁగా కని • తీవ్రకోప
దీప్తుఁడై గదఁ జూచుచుఁ • దేరు నీదు
తనయునకు సమ్ముఖంబుగఁ • దఱుముటయును. 203

క. నీకొడుకు లందఱును వెఱ
నాకులతం బొందిరప్పు • డగ్రజుఁడు గజా
నీకము మగధు వీరో
ద్రేకంబునఁ బనిచె మారు • తిం దలపడఁగాన్. 204

వ. పనుచుటయు నతం డురవడించిన. 205

చ. గజఘటలం గనుంగొని వి • కాసము మోమునఁ బల్లవింపఁ
గా భుజశిఖరంబునందు గద • ప్రాన్చి మదంబునఁ దేహ
డిగ్గి వాయుజుఁడు గడఁగి భీషణన • ముద్ధతిమైఁ దలపడ్డఁ
బర్వతవ్రజముపయిన్ వెసం గవియు • వాసవుచందము
దోఁచెన త్తఱిన్. 206

క. నిజసింహనాదమున న,
గ్గజములు గుండియలు ఎగిలి • కలకుండువడన్
విజయాగ్రజుఁ డిట్లేచి ది
విజవర్గము పిచ్చలింప • విస్ఫురితగతిన్. 2.7

వ. విక్రమవిహారంబునకుం జొచ్చినప్పుడు గ్రావదేయులు నభి
మన్యుండును గవలును ధృష్టద్యుమ్నుండును గరిసముత్కరం
బుపై శరనికరంబులు నిగిడించుచు భీముని నిరుగెలంకులం
జేరి కవిసి రందు నకులనందనుం డగు శతానీకుండు హస్తి
కుల మస్తకంబులు భల్లంబుల డొల్లనేయుచు నడరె నట్టి
యెడ. 208

చ. మగధమహీశుఁ డేచి యభి • మన్యునిపైఁ గరిఁ గొల్పను
జ్జ్వలంబగు నొకనారసంబు దొడి • యాతఁడుదగ్రత ఫాల
కుంభసంధిగతము గాఁగ నేయ నది • దీనత గ్రుంగఁగ
నప్పు డక్కజంబుగ వెస మాగధుం డనియె • భూస్థలి
నయ్యరుపీనుఁగుం బడన్. 209

క. ధృష్టద్యుమ్నుఁడు నుజ్జ్వల
దష్టాపదపుంఖమార్గ • ణావళి నయ్యు

త్కృష్టగజఘటలఁ గలఁచె
నవష్టంభవిజృంభణంబు ♦ వైరులు వొగడన్. 210

ఉ. కొన్నిటి హస్తముల్ సదియఁ ♦ గొన్నిటిఁ గొమ్ములు దు
మ్మున్నదూళిగాఁ గొన్నిటిఁ గుంభముల్ వగులఁ ♦ గొన్నిటిఁ
గాళులు నుగ్గునూచగాఁ ♦ గొన్నిటిఁ బొన్నవ్వముల్
నలియఁ ♦ గొన్నిటి వీఁపులు పిండుపీఁచుగా నన్నిటి శౌర్యముఁ
డుద్భటగ ♦ దాహతి నేనిక వేఁట లాడఁగన్. 211

క. అభిమన్యుద్రుపదసుత
ప్రభృతులతనితోన మెలఁగి ♦ బడలువడఁగ న
య్యిభచయము నిశితవిశిఖ
క్షుభితముగాఁ జేసి రిపు ♦ సొంపారఁగన్. 212

క. ద్విరదము లొఱగెడివియు నె
త్తురు గ్రక్కుచుఁ గూలెడివి గ ♦ దుప్రులై కలయం
దిరుగుడు వడి గూడెడివియు భువిఁ
బొఱలెడివియు నయ్యెఁ బవన ♦ పుత్రుమ్మగునన్. 213

క. ఏనుఁగుసెత్తుట గదయుం
దానుఁ దడిసి విలయకాల ♦ దండధరుని చం
దానం బొవని మాగధ
సేనం బీనుంగుపెంటఁ ♦ జేసి చెలంగెన్. 214

క. శరములవేగంబున గద
పరుసఁదనంబునను గలఁగఁ ♦ బడి చేష్పడ నా
వరులం దోలెను భీముఁడు,
వెరవున గోపకుఁడు గధుపు ♦ వెలిచినమాడ్కిన్. 215

క. పెనుగాలిఁ దూలు మొగిళులొ
యన నిభములు విఱిగి నిజబ ♦ లావలి పదియుం
దనమీఁదఁ బాఱ దుర్యో
ధనుఁ డదలిచి సర్వసైన్యతతిఁ బురికొల్పెన్. 216

క. పతి పురికొలిపిన నసువస
మతిశయముగఁ బొంగుజలధి ♦ యనఁ గ్రమ్మినయు
ద్ధతబలము నిలిపె నమ్మా
రుతి చెలియలికట్టక్రియ ని ♦ రూఢస్థితిఁ డై. 217

వ. ఇట్లు నిలిపి యార్చి తఱియఁ జొచ్చి వృకోదరునకుం దో
డయి ధృష్టద్యుమ్న సౌభద్రప్రముఖు లగు రథికజనం
బులు. 218

క. విడువక దాపట వలపట
గడిమి మెఱయ నిలిచి యప్పుడు ♦ కౌరవసేనం
గడుఁ జిక్కువఱచి రొక్కు
మ్మడి నమ్ములవానఁ గురిసి ♦ మద మెలరారన్. 219

క. అడవి దరికొనినపావకు
వడువునభీముండు గౌర ♦ వవ్యూహంబుఁ
బొడిసేయుచుఁ బేర్చెం దన
యొడలు మనము నంత కంతం ♦ బుబ్బుచునుండన్. 220

క. ఉరమునఁ గటిమైఁ దొడలం
జరణములం గౌరవేంద్రు ♦ చతురంగబలుల్
ధరఁ జాపకట్టువడ ని
ష్ఠురగతిఁ దాఁకుచు సమీర ♦ సుతుఁడు చరించెన్. 221

తే. తుంగమదమున నాడు మా • తంగవిభుని
భంగి భవదీయ సైన్యంబు • బడలువడఁగ
లీల నిస్సంభ్రముండయి • కేలిసలిపె
గాలి చూలప్పు గగనచ • రాలి వొగడ. 222

క. వెఱచఱచి వెగడువడి ని
న్వ్రాఁకఁ గొందుచుఁ గురుబలంబు • పేరు లతని డ
గ్గఱ కంతనంతఁ జూడఁగ
నుఱక నదీసుతుఁడు దాఁకె • నుద్భటభంగిన్. 223

క. అరదంబు రవము సెలఁగఁగ
శరములు వాయుజునిమీఁద • సాంద్రముగ నెసం
గురియుచు నడరెడు భీష్ముని
సరభసముగ మాఱుకొనియె • సాత్యకిగడిమిన్. 224

వ. ఇట్లెదిర్చినం జూచి. 225

క. అంబరము నగులనార్చి జ
నంబు వొగడఁ గృష్ణునకు • నకు మాఱ్కొని ప్రే
వాంబకములు పదియింట న
లంబుసుఁడు దదంగకంబు • లం గీలించెన్. 226

వ. ఇవ్విధంబునం దాఁకి బెట్టునొప్పించినం గోపించి. 227

చ. శినిమనుమండు నద్దనుజు • శీఘ్రము నాలుగు నారసంబులన్
వెనుక కొదుగఁ జేసి పటు • విక్రమ మొప్పఁగ నార్చి
నార్చినన్ విని కనుఁగ్రేవఁ గెంపడర • వీరరసోద్ధతిఁ జూచి
సోమదత్తుని తనయుండు బిట్టతని • తోఁ దలపడ్డ నుతించె
సైన్యముల్. 228

వ. ఇత్తెఱంగునం దలపడి. 229

క. భూరిశ్రవుండు దొమ్మిది
నారాచము లతని మేన ♦ నాటించిననా
కౌరవ్యునిఁ బటువిశిఖా
సారంబున ముంచినొంచె ♦ శైనేయుండున్. 230

ఉ. ఈసునఁ దానుదమ్ములున ♦ రేంద్రుఁ డుగ్రగదుగసామద త్రికీ
బానటద్రైకడంగెనట ♦ పాండవులుజ్ఞాహారితమ్ముఁ గూడిపె
ల్లేసిరి వారిపై నధప ♦ యేక్షై ఆ మీఁటి బకారి యాపు సం
త్రాసనభాసురుండగుచుఁ ♦ దాఁకి తెరల్చె భవత్కుమా
రులన్. 231

—:సుగోర్యధసుతుడు భీముని మార్కొని మూర్ఛఁ బొందించుట.:—

ఉ. తమ్ములు వీఁగిసం బతయు ♦ దగ్రతి భీము నెదిర్చి యా
ర్చుచుం | దొమ్మదియమ్ములం దనువు ♦ దూఁటులు సేసి
నసూతుఁబిల్చి వే | గమ్మ రథమ్ము పైకరిగి ♦ కన్నులనిప్పు
లురాల నవ్వియొ | కమ్మడి నాతఁడేసె నృపు ♦ నుగ్ర
గతిం బదినారసంబులన్. 232

సీ. అంతఁ బోవక సూతుఁ ♦ డగునందకుని మూఁడు
శరముల నేసిన ♦ ధరణినాథుఁ
డఱువదియెమ్ముల ♦ నతని నాతనిరథ
చోదకుం డైనవి ♦ శోకుమూఁట
నఱిముఱినోనేసి ♦ మఱియు నొక్కమ్మున
ఘనశరాసనము ద్రుంచినఁ బ్రదీప్త

తే. అప్పుడుబ్బి దుర్యోధనుఁ • డతిరయమునఁ
దేరువఱపించి మారుతిఁ ♦ దెగువతోడఁ
గదిసి బలునారసంబు వ • క్షముననాట
నొల్లఁబోవుచు సిడ మత్తిఁ ♦ జూచెఁ గొనియె 242

వ. అయ్యవసరంబున.

—:ఘటోత్కచుండు మాయాబలంబునఁ గౌరవసేనపై విజృంభించుట:—

క. మనసేన పేర్చి పెల్లా
గ్చినఁ జూచి ఘటోత్కచుండు ♦ సెలఁగి జనకుఁ జే
కొని యిది మాయ ఘటింపఁగ
ననురూపంబైనవేళ ♦ యని తలఁచి వెసన్. 244

వ. కైలాసశైలాకారంబును జతుర్దంతిసారోదారంబును నుద్దా
మగమన దుర్వారంబును నగువారణంబు నెక్కి వజ్రజ్వా
లాభీలబాహుదండుండగుచు నయనసహస్రంబు బొప్ప
నాప్పాండవులకుం దోడుపడనై రావణారూఢుండై యిం
ద్రుండు చనుదెంచె ననుబుద్ధి వైరులకుం బుట్టునట్లుగా
నంజనవామనాది దిగ్గజంబు లెక్కట్టివి యని వినంబడు
నాభంగి మత్తేభంబుల నెక్కి తక్కటి దిక్పాలురపోలికం
దోడి దానవులు గెల్వంకుల నేతేరం గురుపతిపైఁ దోఁతెం
చి యతనికడ్డపడు భగదత్తు దంతిం బొదివి.

క. అమ్మల నేనుఁగుకొమ్ముల
నమ్మత్తగజమ్ము నొంచి ♦ యఱిముఱి మనసై
న్యమ్మెల్లఁ జదియ బఱచె భ
యమ్మున మొగతిరిగి దిక్కు • లద్రువ నొరలుచుఁ . 246

వ. ఇట్లాభీలంబుగా భగదత్తుశుండాలంబుఁ దోలి యురవ
డించి. 247

క. దనుజపతి యేచి దుర్యో
ధనుపైనఁ గడరుటయుఁ దత్తి ♦ తానుపహుఁ డాచా
ర్యు నిట్లను హైడింబుఁడు
వనమాతంగాగర్వమున ను ♦ దగ్రుం డయ్యెన్. 248

క. భగదత్తు నెగచి కౌరవ
జగతీశ్వరుమీఁదఁ గవిసె ♦ సరభసవృత్తిం
దగ నష్టపదక తెడయుట
మగటిమియే పొదువ వలయు ♦ మనుజాశనునిన్. 249

చ. కలఁగెపనాఁడు గాఁడు భగ ♦ దత్తుఁడు భీమతనూజుతోడ
సి | ట్టులముగఁ బోరఁ జాలు నక ♦ టా కరి యోరువ దే
మి సేయు ని | చ్చలవిడి భూవిభుం గవిసె ♦ సామజముం
గెన నేయుఁ డంచు జో | దులకును జేయివీచియును ♦ ద్రో
ణునతఁ డారథంబు బల్విడిన్. 250

వ. ఆచార్యప్రభృతులగు రథికవరులునుం గూడికొని కురుభూ
పతి కడ్డపడి హిడింబానందనుపైఁ గ్రందుకొని వివిధాస్త్రం
బులు వరఁగించిరంత నక్కడ నతనికిఁ దోడై యుధిష్ఠి
రాది పాండవులును బాంచాలమాత్స్యప్రముఖ దండనా
యకులును బ్రతివీరులపై ననేకవిశిఖంబులు గురియ
నప్పుడు పోరు ఘోరంబయ్యె నంత నుద్దాకినీనందనుం
డమందపరాక్రమక్రీడం గాంగేయబలంబులం గనుపు
గొల్పె నట్టియెడ నాఘటోత్కచుం డుత్కటోద్దామవిక్ర

కోపుఁడై యొండొక ♦ చాపంబుగైకొని
యుగ్రభల్లమున వృ ♦ కోదరుండు
ఆ. విల్లు దునుముటయును ♦ వేఁడొక్క వింట వ
జ్రంబుఁబోని నార ♦ సంబు దొడగి
రాజరాజు వెస ను ♦ రం బాడ నేసిన
మూర్ఛవచ్చి యతఁడు ♦ మ్రొగ్గె నధిప.
క. కని కడు నలిగి సుభద్రా
తనయుఁడుఁ బాంచాలరాజ ♦ తనయుఁడుఁ కృష్ణా
తనయులు నొక్కుమ్మడి నీ
తనయునిఁ బొదివిరి పటు ప్ర ♦ దరపుంజములన్. 234
ఉ. అంతకు నేద దేఁటి విల ♦ యాంతకునాకృతిభీముఁడేచి దు
ర్దాంతపరాక్రమస్ఫురణఁ ♦ దాఁకి నరేంద్రతనూజుశల్యున
త్యంతరయంబునం బటుశ ♦ రావలి నొంచిననీదుసైనికుల్
సెంతలఁ జేరరైరిబలు ♦ సింగముఁ గన్నగజంబులట్లయై. 235
వ. అప్పుడపరాహ్ణం బయ్యెఁ దత్సమయంబున భవత్సూనులు సేనాపతి సుషేణజలసంధ సులోచనులును భీమభీమరథ భీమబాహుదుష్ప్రధర్షదుర్ముఖులును వివిత్సువికటోగ్రా లోలుపసములు నీపదునలువురు బాహుశరంబు లడరిం చుచు నతనిం బొదివిన నజ్జరాసంధ మర్దనుండు ఘన శార్దూలంబు బాలమృగంబులం గని కవియు చందంబున నెదుర్కొని సేనాపతిశిరంబు భల్లంబునంద్రుం చి బాణత్రయంబున జలసంధు నంతకాలయంబున కనిచి సుషేణువక్షస్స్థలంబున వలుఁదనారసంబు నాటించి పడ

వైచి భీముబాహుల నస్త్రప్రపంచకంబునం జంపి నుగ్రుసుత్త
మాంగంబు వెడఁదవాతియమ్మునం గుండలంబులతోఁ
గూల్చి భీమభీమరథుల నొక్కొక్కమ్మునం బెక్కమ్ములం
గూలనేసి నగుచు మిక్కుటమ్మగు నాలుగమ్ముల సులోచ
నుం గీటడంగించిన. 236

క. పెఱవార లధికభీతిఁ
విఱిగి చనిరి భీష్ముఁ డేచి ♦ వీరరథకు లం
దఱుఁ జూచి రాచకొడుకుల
నఱుమాడెడు భీముఁ డిట్లు ♦ నడుకందగునే. 237

వ. అని పురికొల్పికొని తొడరునట్టియెడ. 238

క. మిగిలి పవమానసుతుపై
భగదత్తుఁడు మత్తగజముఁ ♦ బఱపి యతని నా
శుగములఁ బొదివిన నమ్మెయి
మొగిళులు రవిఁ బొదువుపగ్ప • ముందలఁపించెన్. 239

చ. కని యభిమన్యు ముఖ్యు లవి ♦ కంపితవృత్తిఁ గడంగి యే
సినం । దనువున నెల్ల రక్తజల ♦ ధారలు గ్రమ్మఁగ వార
ణేంద్రుఁ డే । పున సెలయేఱు లొక్కమొగి ♦ జొరనఁ
బెక్కడరంగ లీలఁగ్రా । కొని ఘనశైలి సల్పునడ ♦ గొం
డగతిన్ సముదగ్రమూర్తియై. 240

క. కవిసి బలముఁ జంపఁగఁ బాం
డవ యోధులు నిల్వరించు ♦ టకుఁ జాలక చె
చ్చవడినఁ గని పెల్లుగఁ గౌ
రవసైన్యము లడరె నుద్ధు ♦ రస్ఫురణ మెయిన్. 241

తే. అప్పుడుబ్బి దుర్యోధనుఁ • డతిరయమునఁ
దేరువఱపించి మారుతిఁ • దెగువతోడఁ
గదిసి బలునారసంబు వ • క్షమున నాట
సొల్లఁబోవుచు సిడ మంటెఁ • నూఁత గొనియె 242

వ. అయ్యవసరంబున.

—ఘటోత్కచుండు మాయాబలంబునఁ గౌరవసేనపై విజృంభించుట:—

క. మనసేన పేర్చి పెల్లా
ర్చినఁ జూచి ఘటోత్కచుండు • సెలఁగి జనకుఁ జే
కొని యిది మాయ ఘటింపఁగ
ననురూపంబైనవేళ • యని తలఁచి వెసన్. 244

వ. కైలాసశైలాకారంబును జతుర్దంతిసారోదారంబును నుద్దామగమన దుర్వారంబును నగువారణంబు నెక్కి వజ్రజ్వాలాభీలబాహుదండుండగుచు నయనసహస్రంబు బొప్ప నాప్పాండవులకుం దోడుపడ నైరావణారూఢుండై యింద్రుండు చనుదెంచె ననుబుద్ధి వైరులకుం బుట్టునట్టుగా నంజనవామనాది దిగ్గజంబు లెట్టెట్టివి యని వినంబడు నాభంగి మత్తేభంబుల నెక్కి తక్కటి దిక్పాలుర పోలికం దోడి దానవులుం గెలంకుల నేతేరం గురుపతిపైఁ దోఁతెంచి యతనికడ్డపడు భగదత్తు దంతిం బొదివి.

క. అమ్మల నేనుఁగుకొమ్ముల
నమ్మత్తగజమ్ము నొంచి • యఱిముఱి మనసై
న్యమ్మొల్లఁ జదియ బఱచె భ
యమ్మున మొగతిరిగి దిక్కు • లద్రువ నొరలుచున్. 246

వ. ఇట్లాభీలంబుగా భగదత్తుఁడు శుండాలంబుఁ దోలి యురవ
ణించి. 247

క. దనుజపతి యేచి దుర్యో
ధను వెస కడరుటయుఁ దప్పి • తా నపుఁ డాచా
ర్యున కిట్లను హైడింబుఁడు
దనమానగర్వమున ను • దగ్రుం డయ్యెన్. 248

క. భగదత్తు నెగచి కౌరవ
జగతీశ్వరుమీఁదఁ గవిసె • సరభసవృత్తిం
దగ నడ్డపడక తడయుట
మగటిమియే పొదువ వలయు • మనుజాశనునిన్. 249

చ. గెలఁకెసఁగాఁడు గాఁడు భగ • దత్తుఁడు భీమతనూజుతోడ
ప | త్రాలముగఁ బోరఁ జాలు నక • టా కరి యొరువ దే
మి సేయు ని | చ్చలవిడి భూవిభుఁ గవిసె • సామజముక్
వెస నేయుఁ డంచు జో | దులకును జేఁ జుపిచిమును • ద్రో
ణసుతుం డురథంబు బల్విడిన్. 250

వ. ఆచార్యప్రభృతులగు రథికవరులునుం గూడికొని కురుభూ
పతి కడ్డపడి హిడింబానందనుపైఁ గ్రందుకొని వివిధాస్త్రం
బులు వఱఁగించిరంత నక్కడ నతనికిఁ దోడై యుధిష్ఠి
రాది పాండవులును బాంచాలమాత్స్యప్రముఖ దండనా
యకులును బ్రతివీరులపై ననేకవిశిఖంబులు గురియ
నప్పుడు పోరు ఘోరంబయ్యె నంత నమ్మందాకినీనందనుం
డమందపరాక్రమక్రీడం గౌంతేయబలంబులం గనుపు
గొట్టె నట్టియెడ నాఘటోత్కచుం డుత్కటోద్దామవిక్ర

మాభిరాముం డగుచు సింహనాదంబు సేయ బృంహితో
దాత్తంబులైన తదీయ దంతాఘోషంబులు నలిరేఁగి సైన్యం
బుల బడలువడం జేసినం గని గాంగేయుండు గుంభసంభ
వున కిట్లనియె. 251

క. ఈయనతో రణమిప్పుడు
సేయఁగ మదిఁగొల్ప దస్త్ర ♦ శిఖికిం జేరం
దోయజమిత్త్రుఁడు సేఁటికిఁ
బోయి మానము వత్తమెల్లి ♦ ప్రొద్దున ననికిన్. 252

ఆ. అనిన నట్లకాక ♦ యని ధనురాచార్యుఁ
డప్పు డాత్మపక్ష ♦ మైనరథిక
కోటి కెఱుఁగఁ జెప్పి ♦ కొని యని సేయుట
నిలిపి తివియఁ బంచె ♦ బలము నెల్ల. 253

వ. ఇవ్విధంబున. 254

క. కౌరవబలములు దిరిగిన
భేరీశంఖాదితూర్య ♦ భీషణరావో
దారపటుసింహనాద
స్ఫారవిలాసంబులయ్యెఁ ♦ బాండవబలముల్. 255

తే. చిన్నఁబోయి నీకొడుకులు ♦ సేయఁగలుగు
దొరలు విడిదల కరిగిరి ♦ పరఁగ భీమ
సేనుకొడుకు నగ్గించుచుఁ ♦ జెలఁగి వారు
చెన్నుసొంపారఁ జనిరాత్మ ♦ శిబిరములకు. 256

వ. అని యిట్లు నాలవనాఁడు ధార్తరాష్ట్రులు దూలపోవుట
సెప్పిన విని సంజయునకు నాంబికేయుం డిట్లనియె. 257

చ. అనితల నీవు పాండుతన♦యావలి కెవ్వఁడు మేలుచేయునా
తనయులకుం బరాక్రమము ♦ దక్కువయుం బ్రకటింప
విందు భీష్ముని గురు శల్యుఁ దక్కఁ గల ♦ శూరుల నెల్ల
ను వారు నీరికింఁ గొన కిటు లింతవా రగుట ♦ కుం గతమె
య్యది నాకుఁ జెప్పుమా. 258

క. అనుటయు నాతం డిట్లను
విను మౌషధగుణము మంత్ర ♦ వీర్యము మాయా
జనితసమగ్రోద్ధతి గా
దనఘా నీకేను మున్న ♦ యది యెఱిఁగింతున్. 259

ఉ. పాడియు సత్యముం గలరు♦పాండుతనూజులు నీదుపుత్రుల
ప్పాడికి నోడర త్తెఱఁగు ♦ పాపము సేయఁగఁ జూచితీవు న
క్కీడిటుసేయ కేలుడుగు ♦ గెల్వరె ధర్మువు వారిగెల్పు
మీ రోడుటయుం ధ్రువంబు విదు ♦ రోక్తులు విఁటిమి
గాదె యేర్పడన్. 260

క. నీయడిగినభంగిన గాం
గేయు నశిగె నట్లు వారు ♦ గెలిచి చనినయా
రేయి కురునాథుఁ డాతని
కాయన సెప్పినవిధంబు ♦ నభివర్ణింతున్. 261

వ. భీష్ముండు దుర్యోధనున కిట్లనియెఁ దొల్లియుం బలుమాఱుం
జెప్పుదుఁ బాండవులకు వాసుదేవుండు సహాయుండై యుం
డునట్లగుట నెయ్యదియు నసాధ్యంబు లే దప్పరమేశ్వరు
మహాత్త్వం బున్నరూపెఱిఁగెదు నారు పెక్కండ్రు లే రె
ఱిఁగినవారల కాపదలు లేవు కౌంతేయు లతని నెఱింగి

యాశ్రయింతురు నీవు సరకుసేయవు వినుముచెప్పెద
మానససరస్సునుత్తరపర్వతంబు నగ్రప్రదేశంబున దేవతా
మునిగంధర్వాప్సరోగణంబులు గొలువుం గొలువుండి
కమలసంభవుండు. 262

తే. మణిగణోజ్జ్వలమైన వి ♦ మానమొకటి
యంబరంబునఁ గాంచి స ♦ ర్వాత్ముఁడందు
సన్నిహితుఁ డగుటెఱిఁగి హ ♦ ర్షంబు సంభ్ర
మంబుఁ దలకొన లేచి న ♦ మస్కరించి. 263

క. లోకోత్పత్తిస్థితివిల
యాకలనవినోద మునిగ ♦ ణార్చిత గుణర
త్నాకల్ప నిర్గుణాత్మక
శోకభయాపహపదాబ్జ ♦ శుభకరమూర్తీ. 264

వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబుల సంస్తుతించి యిట్లని
విన్నవించె. 265

క. నారాయణ నీకేఁగడు
గారవమునఁ బుట్టి యిజ్జ ♦ గము లన్నింటికిన్
సారమతిం గావించితి
నీరక్షణ వీనికెల్ల ♦ నిలుపై యుండున్. 266

క. ఇత్తఱి మనుష్యభువనం
బుత్తలపడు చున్నయది మ ♦ హోగ్రాసురదు
ర్వృత్తములు నీవు కరుణా
యత్తమతిం బుట్టవయ్య ♦ యదువంశమునన్. 267

క. నరసఖుఁడ నీవు సఖుఁడును
నరలోకమునన్ జనించి ♦ నానాదైత్యే
శ్వరులదెసఁ బీడ లుడుపుము
ధరణీభారంబువాయఁ ♦ దాత్పర్యమునన్. 268

వ. అని వేఁడికొని వినతుండయి యద్దేవునితోడినీడయుం బోని నరనామధేయుండగుమహాపురుషుం బ్రార్థించిన నన్నారాయణుండునుం గారుణ్యార్ద్రకటాక్షంబున వీక్షించి యట్లయయ్యెడుం గాక యని యానతిచ్చి యంతర్ధానంబు సేసిన నక్కొలువు వారెల్ల నచ్చెరువంది. 269

క. పరమేష్ఠి నీవు గడుఁ ద
త్పరతను వినయంబు సేసి ♦ ప్రార్థించితి వె
వ్వారొకో వీరలు నావుడు
సరసిరుహాసనుఁడు సెప్పె ♦ సంప్రీతిమెయిన్. 270

క. పరమమును లాదిపురుషులు
నరనారాయణులు వీరు ♦ నాకారాధ్యుల్
నరహితముగఁ బ్రార్థించితి
ధరఁ బుట్టుం డనుచు దానిఁ దలకొనిరి దయన్. 271

క. ఇలఁ గ్రీడగఁ బుట్టినవీ
రలఁ గేవలమర్త్యులని స ♦ రకు సేయనివా
రలు సెడుదు రెఱిఁగి భక్తిం
గొలిచినవారలకు శుభమ ♦ గుచు వినుఁ డెందున్. 272

వ. అని యెఱింగించి బ్రహ్మ దనలోకంబున కరిగెఁ గొలువు వారలు నిజస్థానంబులకుం జని రిక్కడ నీకథ నారదజాము

దగ్నుల్ వ్యాసాదులచేత వింటిం దొల్లియు మహామునులు నిన్ను నరనారాయణులతోడి వైరంబు వలవ దని వారిం చిరి కాదే నీవు మదాంధుండవై మానవై తివింకనైనను గృష్ణు నాశ్రయించి పాండవులతోడి పొత్తున మెలంగి బ్రదుకుమనిచెప్పి భీష్ముండూరకుండె గౌరవపతియునప్పలు కులు పెడచెవులం బెట్టె మీరు దగువారు సేయుహితోప దేశంబు లాదరించెదరె యని పలికి సంజయుం డమ్మహీ పతి కిట్లనియె. 273

—భీష్మునిపంచమ దివసయుద్ధక్రమము.—

క. వేగినఁ గౌరవసేనలు
వేగమ కై సేసి యనికి ♦ వెడలెం దీవ్రో
ద్యోగత భీష్ముని ముస్నిడి
సాగరములు మేర దప్పి ♦ చందం బొందన్. 274

వ. ఇట్లు వెడలి మకరవ్యూహం బమర్చుకొని నిలిచె నంతఁ బాండవులును శ్యేన వ్యూహంబుగా మోహరించి రందు ముఖంబున భీమసేనుండును నయనంబుల ధృష్టద్యుమ్న శిఖండులును శిరంబునసాత్యకియును గంఠంబునం గిరీటియు వామ పక్షంబున విరాట్ద్రుపదులును దక్షిణపక్షంబునఁ గేకయులును పిఱుఁద నభిమన్యు ద్రౌపదేయులును బుచ్ఛం బున నకులసహదేవహితుం డయి యుధిష్ఠిరుండును నిలిచి రివ్విధంబున సన్నద్ధంబు లయినయుభయ వ్యూహంబులు మేదురతూర్య నినాదంబులు రోదసీకుహరంబు నిండ నొం డొంటిం గదిసిన. 275

క. మకరవ్యూహం బనియెడు
మకరాలయ మవుడు దర్ప ♦ మహామహోజ్జ్వలుఁ డై
మకరక్రీడం జండత
మకరాభీలముగఁ జొచ్చె ♦ మారుతి యధిపా. 276

ఉ. చొచ్చి పితామహుం గనియె ♦ శుభ్రప్రచయంబునఁ గప్పె
నాతఁడుం | జిచ్చున నేయి వోసినవి ♦ శేషము దోఁపఁగ
భీము నొంచి ము | చ్చిచ్చును నేర్చునట్టులుగఁ ♦ జేసెఁ
దదూర్జితసేన నంత వి | వ్వచ్చుఁడు వచ్చి దివ్యశర ♦ వర్గ
నిరర్గళవిక్రమంబునన్. 277

క. భీష్మునిగర్వం బుడిపి మ
హాహామ్మలుఁ డై కౌరవేంద్రు ♦ యోధుల కెల్లన్
గ్రీష్మాదిత్యునిక్రియ న
ర్చిష్మత్త్వము సూపి యడరె ♦ సేనలు దెరలన్. 278

వ. అట్టియెడ నీకొడుకు గురునిం గదిసి యతని కిట్లనియె. 279

తే. పట్టి పాలార్చెదరు మీరు పాండుసుతుల
నీవు భీష్ముండు నలిగిన ♦ దేవతలకు
నైన మార్కొన వచ్చునే ♦ సేన నరుఁడు
నొంపఁగా నిట్టు లోర్పరి ♦ కింపఁదగునె. 280

వ. అనిన విని కుంభసంభవుండు కటకటంబడి యతనితో
నిట్లనియె 281

తే. ఎన్నఁడును మన్న వారల ♦ యేపు నోపఁ
గాన మెట్లు సముద్రంబు ♦ లోన బుజ్జ

వైవఁ గొన్నంత గొనుఁ గాక ♦ వారిగెల్వ
మాకు శక్యంబె చవిగాని ♦ మాట లేల. 282

క. అనుచు మొన గడచి నడచినఁ
గని పాండుతనూజసైని ♦ కవ్రాతంబుల్
గనుకని విచ్చిన సాత్యకి
యనిలజవం బెసఁగఁ దాఁకె ♦ నస్త్రాచార్యున్. 283

ద్రోణుఁడు దుర్యోధన ప్రేరితుండై పాండవసైన్యంబుపైఁ గవియుట.

సీ. తాఁకి యుజ్జ్వలబాణ ♦ తతి గవియించిన
నవ్వుచు బెడిదంపు ♦ నారసములు
గురుఁడు దై నేయుపైఁ గురిసిన నొచ్చియుఁ
దెరలక యాతండు ♦ తీవ్రభంగి
బెనఁగంగఁ జూచి పా ♦ వని యేచి గురునిపై
నిశితాస్త్రసంతతి ♦ నించి నొంచె
నంత శల్యుండును ♦ శాంతనవుండును
నతనికిఁ దోడ్పడి ♦ యడరి భీము

ఆ. నేయఁ దోడుకుటయును ♦ నేడ్తెఱ ద్రౌపదే
యులును దానుఁ గవిసి ♦ యుగ్రలీలఁ
బటురయంబుమై ను ♦ భద్రాసుతుండు ను
ద్వారవిశిఖతతుల ♦ వారిఁ బొదివె. 284

చ. కడువడితోడ నప్పుడు శి ♦ ఖండి ధనుర్గుణ నిస్వనంబు పె
ల్లడరఁగ బాణజాలము వి ♦ యత్తటిఁ గప్పఁగ నీదుసైన్య
ముల్ । సుడివడ భీష్ముఁ దాఁకుటయు ♦ జూచి మనంబున

నాటవానితోఁ బోడుతునె యంచు మాఱ్కొనక ♦ పోయెఁ
దొలఁగి యత్తెంటు భూవరా. 285

క. కనుఁగొని కురుపతి యాచా
ర్యునిఁ బురికొలుపుట యు నాతఁ ♦ డుద్దామగతిం
జని కడిమి మెఱయు నుజ్జ్వల
ఘనమార్గణపుంజముల శి ♦ ఖండిఁ దెరల్చెన్. 286

క. అమ్మెయిఁ గౌరవులును ద
ర్పమ్ములరఁగఁ జెలఁగుటయును ♦ బాండవబలముల్
సమ్ముఖమునఁ దలపడినను
సమ్మర్దం బుగ్రమయ్యె ♦ సంగ్రామమునన్. 287

క. ఘూళులు వేఘుంబులుఁ గర
వాలాదినిశాతహేతి, వ్రాతాంశుపంటి
న్మాలయు గుణరవగర్జలు
గీలాలపువృష్టికిం బ్ర. గియె నట్టియెడన్. 288

క. ప్రోవులు గట్టెఁ గుఱ్ఱపుఁ
బ్రేవులు సేఁగులకెఱచుఁ ♦ బీనుంగులు ర
క్తావిలత వెల్లచీరలు
గావులునై భటని కాయ ♦ కాయంబులునై. 289

క. సమరాంగణంబు గడుఘో
రముగా నిరువాగుఁ బోరు ♦ రభసంబున ది
క్కమితి వడఁకాడెఁ బొగడెడు
నమరులయులి వడరెఁ జదల ♦ నతినిబిడముగాన్. 290

క. అనిలజనభీష్ములు దమతమ
మొనలకుఁ గన్నాకులగుచు ♦ మునుకొని వడి న
ర్జునకుంభసంభవుల ప్రా
పునఁ జూపిరి విక్రమంబు ♦ పరిబలంబునన్. 291

క. భీముని డెసఁ గాకింగో
ద్రామగజానీకసంగ ♦ తత్వాస్ఫురణా
శ్రీమగతిం దఱిమెం గుగ
భూమీశుఁడు భీష్మగురులు ♦ పోరెడుబలిమిన్. 292

చ. అఱిమి ఱి నీకుమారఁ వరు ♦ లత్తఱి నందఱు నాబకాదిపై
న ఱుక రథంబులం బఱప ♦ నుజ్జ్వలకైలము మేఘుఁ దబ్ర
ముల్ । గఱికొనఁ గప్పినట్లయినఁ ♦ గిరీటి గుణస్వనముల్ల
సిల్ల నే । త్తెఱ విశిఖప్రతాన మను ♦ తీవ్రసమీరము నేపు
సూపినన్.

క. ఆరథనివహంబులు న
వ్వారణములుఁ దెరలి మరలి ♦ వడిఁ బఱచుటయుం
గౌరవబల మెల్లను రణ
శూరుఁడు గాంగేయుమఱువు ♦ సొచ్చె వికలమై. 294

వ. ఇట్లు సేన మొగతిరిగినం గని సుయోధనుండు పరవసంబు
నం బురికొల్పి చేయి వీచుచు నగ్గలిక నడచినం గాంభోజ
గోపాలసింధుగాంధారసౌవీరత్రిగర్తకళింగప్రముఖ బల
సంగతులై శకునిసైంధవులు దుశ్శాసనుం బురస్కరించు
కొని యురవడించి భీమపార్థులం బొదివిన ధర్మనందనుండు
వెన్నుదన్ని యదల్చినం జేదికాశికరూశ పాంచాలసైన్యం

బులతో ధృష్టద్యుమ్న పురోగము లగురథికముఖ్యులు గడంగి కవిసి రప్పుడు విందానువిందులు గాశిరాజును సైంధవుం డు భీమసేనుని వికర్ణుండు సహదేవునిఁ జిత్రసేనుండు శిఖండిని దుర్యోధనుండు విరటునిఁ ద్రిగర్తులు నకులుని ద్రోణుండు చేకితానసాత్యకులను గృపహార్దిక్యులు ధృష్టద్యుమ్నుని సౌభద్రుండు సాల్వకేకయులను ధృష్టకేతుఁడు ఘటోత్కచులు నీకొండుకులం దలపడిరి యుధిష్ఠిరుండు దాను మద్రేశ్వరుం దాఁకె నిట్లు సంకులసమరం బైన సత్రుశస్త్ర సంఘట్టనంబున వెడలుమంటలు మింట నడరినుధ్యాహ్న ప్రచండంబులై యున్న చండకిరణుకిరణంబుల మిగిడింప నరదంబులు దాఁకి పడి పొరలుకరులును గరిహస్తాకర్షణ విధ్వస్తం బు లగురథంబులును దురగఖురపుటవిఘటిత గాత్రులగు పదాతులును బదాతివర్గానర్గళప్రహారధారారక్తసిక్తంబు లగుఘోటకంబులు నై చూచుఖేచరులకు వెక్కసం బయ్యె నట్టియెడ. 295

భీముని పోటుగడు ను
ద్దామంబై మెఱయుటయుఁ బి ♦ తామహుఁడు శర
స్తోమవిదారితుఁ జేసె మ
హామర్షోత్కర్షుఁ డగుచు ♦ నతనిం బెలుచన్. 296

కన్గొని సాత్యకి యేనుం
గునకు సిడులు సూపినట్లు ♦ కోపంబున భీ
ష్మునిమీఁదఁ గవిసి యుజ్జ్వల
సునిశితభల్లంబు లేసె ♦ సురలు నుతింపన్. 297

ఆ. అలిగి యతఁడు సూతు ♦ తలఁ దెగ నేసిన
నధిప వృష్ణివీరు ♦ నరద మిట్టు
నట్టుఁ దిగిచె నప్పు ♦ డాకులగతి ఘోట
కములు దద్బలంబు ♦ గలఁగఁబడఁగ. 298

క. మరలుపుఁడు పట్టుఁ డిటఁ దెం
పరదమునకు వేగవేగ ♦ యడ్డము సనుఁ డా
తురుఁ డయ్యెను సాత్యకి సె
చ్చరఁ జొరుఁ డనుచులివు వారి ♦ సేనఁ జెలంగెన్. 299

తే. వికలరథుఁ డగునావృష్టి ♦ వీరుమీఁద
నేయ నొల్లక మీతండ్రి ♦ యెసక మెసఁగ
బాహుబలమునఁ బాండవ ♦ వ్యూహవిదళ
నంబు సేయఁదొడఁగె భూ ♦ నాథముఖ్య. 300

క. అంత విరాటుఁడు లయకా
లాంతకుఁడుంబోలెఁ బేర్చి ♦ యతిరభసమునన్
శాంతనవుఁ గదిసి యేసెం
గుంతీసుతు లలర మూఁడు ♦ క్రూరాస్త్రములన్. 301

క. ఏసి తురంగంబుల నో
నేసినఁ గోపించి భీష్ముఁ ♦ డిషుదశకమునం
జేసె నతని రక్తజలో
ద్భాసితగాత్రుఁడుగ రెండు ♦ బలములుఁ బొగడన్. 302

వ. అట్టియెడ. 303

శా. గంగానందనుఁ దాఁకి నర్జునుఁడు వోఁ ♦ గా నడ్డమై
రాజు మెచ్చం గేలీగతి యుల్లసిల్లఁ జని య ♦ శ్వత్థామ

మద్బాణవిద్రావితుం జేసెఁ గిరీటి నవ్విభుఁ డతీవ్రయుం బైన
చాపంబు ద్రుంచెం గోదండము వే ఱొకండు గొని యే
సెఁ గ్రాణి పెక్కు మ్ముల్గలన్. 304

క. గురుసుతుఁ బెడిదపుటంపఱ
నరనారాయణులు నొచ్చి • నఁ జనక నక
స్పాయణాం బగుటయుఁ దద్రుచి
పంపసలతోన నిగిడె • బాణచయంబుల్. 305

క. ఉజుక నరుఁ డట్టు మొమలు
వఱువుళ్ళుగఁ జేసి లీల • నంగము నెల్లం
బఱియలుగఁ జేయ నాతం
డలు మొదలక మఱియు నేసె • నధికతరయుఁ తునన్. 306

క నొచ్చియు బెగ్గిలఁ గృష్ణుని
మెచ్చఁ గదిరి విప్రుతోడ • మెయికొని పోరి
ట్లచ్చపడ నేసి కని వి
వ్వచ్చుఁడు ద్రేంచి యొద్దు • వలనికి నడచెన్. 307

వ. తదనంతర బ. 308

ఉ. భీముఁ డుదగ్రదర్పమున • భీష్ముని పైఁ జన నడ్డమై కురు
గ్రామణి భల్లపంచకయు • గంబున నాతని మేను సించు
డుఁ • భీమదృఢక్షుర ప్రచయ • భిన్నతనుండు గఁ జేసె
నాతఁ డాభూమిపు నిట్లు నీదుప్రియ • పుత్త్రకు లొండొరు
తోడఁ బోరఁగాన్. 309

వ. కనుంగొనుజనంబులు. 310

క. చండదిరోధతిమిరమా
ర్తాండు లనఁగఁ దగినవీరు ♦ దమలో ని ట్లు
ద్దండతఁ బెనఁగుట ధృతరా
ష్ట్రుం డవినయులోభముప్ప ♦ రుం డగుటఁ జుమీ. 311

వ. అని రట్టియెడ. 312

క. కురుపతికిఁ జిత్రసేనుఁడుఁ
బురుమిత్త్రుఁడు వేల్పుపేటి ♦ పుత్త్రుఁడుఁ బ్రాపై
యురవడిఁ దఱిమిన వారికి
నరనందనుఁ డెదురుపడెఁ గు ♦ ణధ్వని సెలఁగన్. 313

క. పురుమిత్త్రుని నే పుజ్జ్వల
శరముల గంగాతనూజు ♦ సప్తతిబాణ
స్ఫురణమునఁ జిత్రసేనునిఁ
బరమాంబకదశకమున వి ♦ పాటితుఁ జేసెన్. 314

తే. ఎన్నిశరముల నభిమన్యుఁ ♦ డేసెఁ దమ్ముఁ
దారు నన్నియు శరములఁ ♦ దఱిమి చిత్ర
సేనపురుమిత్త్రు లతని నే ♦ సిరి నవోగ్ర
విశిఖములు నాఁటె భీష్ముఁ డ ♦ వ్వీరుమేన. 315

ఉ. ఆతఁడు చిత్రసేనుని శ ♦ రాసన మేట్టెఱఁ ద్రుంచి ఘోటక
వ్రాతము నొంచి సైమజుప్ర ♦ వచ్చి శరంబులు మేన
గ్రుచ్చి యుద్యోతితుఁ డైనఁ జూచి కర ♦ ముద్ధతి రాజత
నూజమార్గముల్ వే తఱియంగఁ జొచ్చి పొది ♦ వెంబలు
మార్గణవృష్టి నాతనిన్. 316

క. ఆసౌభద్రుం డుగ్రపు
వేసవి దావాగ్ని శుష్క ♦ విపినమ్ము నిరా
యాసంబుగ దరికొనుగతి
భాసితశరశిఖలు వారి ♦ పైఁ బరఁగించెన్. 317

క. రంగత్ప్రిథనస్తుత్యతు
రంగముఁడై తాండవాభి ♦ రతుఁ డగుహారులీ
లం గడఁగి వీరనృత్యము
సంగరరంగమునఁ జేసె ♦ శత్రులు మెచ్చన్. 318

వ. ఇట్లు పేర్చి కురుబలంబు నేర్చునభిమన్యుం జూచి జనితమ
న్యుఁడై శుభలక్షణుండగు లక్ష్మణుండు. 319

— అభిమన్యు లక్ష్మణకుమారుల యుద్ధము —

క. తలపడి నానాస్త్రము ల
గ్గలికం గురియుటయు నతఁడు ♦ కాండము లాఱి
ట్టులమైనయలుక నాతని
లలితోరస్థ్సలమునం గ ♦ లయ నాటించెన్. 320

చ. తెరలక లక్ష్మణుండు దృఢ ♦ దీప్తశరావలి పార్థపట్టిపైఁ
దొరఁగఁగఁ జేసినం గినిసి ♦ తొల్త హయంబులఁ జంపి
సారథిఁ । ధరఁ బడ నాతఁ డేసె విర ♦ థత్వము నొం
దియు నీసుమన్నుఁ డుద్ధురగతి శక్తి వైవ నది ♦ ద్రుంచె
మహేంద్రునిమన్నుఁ డమ్ములన్. 321

ఆ. శక్తిఁ ద్రుంచి తీవ్ర ♦ సాయకహతదేహుఁ
జేయఁ వొడగుసతని ♦ చేతిబలుపు

సూచి కృపుఁడు రాజ ♦ సుతుఁ దన తేరిపై
నిడి తొలఁగఁ దెచ్చె ♦ నెల్లఁ జూడ. 322
కురురాజు యోధవీరులఁ
క. బురికొలుపుచు భీష్ముఁ డపుడు ♦ పోరికి నడగం
గరిహయనరశరనిబిడత
ధరణి జలదనిబిడగగన ♦ తలముం బోలెన్. 323
ఉ. సాత్యకి యప్పు డేచి శర ♦ జాలము చిత్రఘుస్ఫుటత్వసాం
గత్యవిరాజమానముగఁ ♦ గౌరవసేనఁ గలంగఁ జేసి యా
ధ్ధత్యమునం దనర్చిన సు♦దాత్తమనస్కుఁడు సోమదత్తియా
హుత్యభిరామవహ్నిక్రియ ♦ నుజ్జ్వలుఁ డై వెసఁ దాఁకె
నాతనిన్. 324
చ. తలపడి యంత్యకాలశిఖి ♦ దారుణభంగి నమేయమార్గణా
ర్చులు వరఁగించుచుం భయము ♦ సొచ్చి జనార్దనుతమ్ము
తోడియో । ధులు పిఱుసన్నఁ దత్సుతులు ♦ దోర్బలదు
ర్దము లై పదుండ్రు న । గ్గలిక నెదిర్చి యిట్లనిరి ♦ కౌరవ
సత్తముతోఁ నుదగ్రతన్. 325
క. భూరిశ్రవసుఁడ యొక్కటి
వీరవినోదంబు నలుపు ♦ వేడుక మెయిఁ దు
ర్వారత వచ్చితి మొక్కరుఁ
గోరికొనుము సంగరమున ♦ కున్ మాలోనన్. 226
చ. అన విని నవ్వి యొక్కఁడు మ ♦ దస్త్రబలంబున కోర్వ
డోపినఁ । సునిశితబాణముల్ వఱపి ♦ సూరెల నందఱు
నొక్కపెట్ట యే । పు నెఱపుఁ డన్న నారథిక ♦ పుంగవు

లేయు నతండు నమ్మ్మ లె | ల్లను దునుమాడి శా రిఁ జటు♦
లస్ఫురితాంబకవృష్టి ముంచినన్. 327

క. పొలివోని శౌర్యరేఖం
జెలఁగుచు వార్ష్ణేయు లతనిఁ ♦ జేడ్పడఁ బెక్క
మ్ముల నొవ్వ నేసినం గడు,
నలిగి శరాసనము లెల్ల ♦ నాతడు దు్రించెన్. 328

క. కోదండదశకశీఘ్రు
చ్ఛేదం బొనరించి యపుడ ♦ శిరములు పదియున్
భూదేవికి బలిగా ని
ష్పాదించెం గౌరవేంద్రు ♦ బలములు సెలఁగన్. 329

వ. ఇట్లు నడినకౌముకులం గని వృష్టివీరుండు. 330

చ. వగవును గోపముం గదుర♦వైరిబలంబు దలంకఁ దేరుపై
నొగ నొగ దాఁకఁగాఁ బఱపి♦నుగ్గుగఁ గౌరవసూతు నేసి బె
ట్టుగఁ దురగంబులం దునుము ♦ దున్ వెస నాతఁడు నట్ల
చేసెఁ బొ | టిగఁ గరవాలముల్ గొని వ ♦ డిన్ దిగి
నేలకు దాఁటి రిద్దఱున్ . 331

వ. అట్టిసమయంబున. 332

ఆ. వేగ మొయిది వృష్ణి ♦ వీరు భీముఁడు గురు
వీరుఁ గురువిభుఁడు ♦ గారవమున
నెనుకఁజనగఁ దివిచి ♦ తనతనరథముపైఁ
బెట్టికొనుచుఁ బోలఁగఁ ♦ బ్రీతిఁ జనిరి. 333

వ. అంత. 334

క. అపరాహ్ణసంగతుం డగు
తపనుం గని ప్రొద్దు గ్రుంకెఁ ♦ దడ వేఁగుదు రీ
రిపు లని కడంగి పరుఁ డ
స్త్రపరంపర వఱపి నీదు ♦ రథికుల నెల్లన్. 335

వ. నిహతులం జేయుచు విహరించు చున్నఁ గనుంగొని. 336

క. సైరింపక యేడ్తెఱఁ గురు
వీరాగ్రణి యిరువదేను ♦ వేలరథంబుల్
పోరికిఁ బురికొలిపిన వి
స్ఫారగతిం గూడి కవిసెఁ ♦ బార్థునిమీఁదన్. 337

క. కడువెసఁ గవిసినయవి గ
వ్వడి బాణజ్వాల లడర ♦ నడి దావాగ్నిన్
మిడుతలు వొలిసినక్రియఁ బొడి
పొడి యయ్యెం గురుబలంబు ♦ పొం గడఁగంగన్. 338

క. కిరణంబు లడఁగి యంతకు
నరుణత్వము మెఱయఁ దరణి ♦ యపరాద్రిశిరః
స్ఫురణను నధికరణాలం
కరణం బొనరించుటయును ♦ గాంగేయుఁ డెడన్. 339

క. శ్రాంతం బయ్యెను వాహన
సంతానం బెల్ల నిపుడు ♦ సంధ్యాసమయం
బింతట నేఁటికి నని సా
లింతము గా కింకఁ బోర ♦ లెస్సై యున్నే. 340

వ. అని తలంచి కుంభసంభవాదియోధముఖ్యుల కెఱింగించి బలంబులఁ దివియ నియమించి. 341

క. సమరక్రీడనలీలం
దమక తమక తనిసి మరల ♦ రసుత్తమయూధా
సహితులకు నరిగి రథయుక్తులై
న్యములజనంబులును దీవి ♦ యలు వెలుఁగంగాన్. 342

తే. గెండువీళ్లజనంబులు ♦ రేలు వివిధ
హృద్యసంగీతములను సా ♦ హిత్యమధుర
లలితగోష్ఠీవినోదంబు ♦ లను బ్రమోద
భరితులై ప్రౌఢపుత్త్రులు ♦ భరతముఖ్య. 343

భీష్మనిమహస్థనిపసయుద్ధక్రమము.

వ. ఏనననాఁటిరాత్రి సనటయుం దెలతెల వేగునప్పుడు ధనం జయుండు సేనాపతి రావించి మకరవ్యూహంబు సంఘటింపు మని నియమించిన నఖిలజనంబులకుఁ బ్రీతి నెక్కొన నతం డమ్మహారంబు దీర్చునెడ దానికిఁ బార్థపాంచాల పతులు శిరంబును గవలు గన్నులును భీమసేనుండు దుండంబును సౌభద్రద్రౌపదేయఘటోత్కచులు గండస్థలంబులును సాత్యకిసహితుండై యుధిష్ఠిరుండు గంఠంబును ధృష్టద్యుమ్నపురస్సరంబుగా విరాటుండు వెన్నును గేకయులు వామపార్శ్వంబును ధృష్టకేతుండును గాశపతియును దక్షిణపార్శ్వంబును గుంతిభోజశతానీకులు జఘనంబును శిఖండియు నిరావంతుండును బుచ్ఛంబునునై పన్నిరి భీష్ముండు దానికిఁ బ్రతివ్యూహం బూహించి క్రౌంచవ్యూహం బమర్చె నందు. ఐంచమునం దాను గురుసహాయుండై నిలిచె నేత్రంబులఁ గృపగురుపుత్రులును

మస్తకంబునఁ గృతవర్మయుఁ గాంభోజబాహ్లికులును గళంబున శూరసేనపరివృతుండై సుయోధనుండును నురంబున సౌవీరసమేతుండై భగదత్తుండును వీఁపున విందానువిందులును వామపక్షంబున సుశర్మయు దక్షిణపక్షంబున యవనపతియు నరభాగంబున శ్రుతాయురుపేతుండై భూరిశ్రవసుండును నిలిచి రిట్లుభయసైన్యంబులు సన్నద్ధంబులై నడచి శంఖభేరీప్రముఖతూర్యనాదంబులు సెలంగం దలపడిరి. నట్టిసమయంబున. 344

క. తలకడచి నడచు ద్రోణుని
యేఁపుఁ జలంబును సహింప ♦ కనిలతయుఁ డి
ట్టల మగురోషంబునఁ ద
ద్బలముపయిం బఱపె రథముఁ ♦ బటువేగమునన్. 345

వ. ఇట్లు వఱపిన నతనికో ల్తలకుం గాక. 346

క. తనముందటి యోధులు పిఱు
సనుటయుఁ గుంభజుఁడు గినిసి ♦ శరనవకము భీ
మునిమేన నాట నాతఁడు
సునిశితభల్లమున నతని ♦ సూతుం దునిమెన్. 348

క. వాహనముఁ దాన నడపుచు
సాహసికత్వమున గురుఁడు ♦ సమరక్రీడో
త్సాహము వదలక వైరి
వ్యూహము దలఁకంగ భుజన ♦ ముద్ధతిఁ గవిసెన్. 348

క. మీఁతంద్రి ద్రోణునకుఁ దో
డై తఱిమినఁ గేకయులు భ ♦ యాకులత మరు

ద్ధూతాంబుదగతిఁ దెరలఁగ
నాతతసృంజయబలంబు ♦ లఱిముఱి విఱిగెన్. 349

ఆ. అధిప భీమసేనుఁ ♦ డడరినఁ గౌరవ
సైన్య మతనిచేతఁ ♦ జాఁపకట్టు
వడియె నపుడు ధరణిపతు లిద్దఱును జేయి
వీచి తఱిమి రథిక ♦ విక్రమమున. 350

వ. ఇవ్విధంబున ధర్మనందనదుర్యోధను లగ్గలికం బురికొలుప
మొగ్గరంబులు రెండును గండు మిగిలి తలపడియె ననిన
విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 351

ఆ. మనబలంబునందు ♦ మంచిమగల్ సాలఁ
గలిగి యాబలంబు ♦ గెలువ లేమి
దైవకృతము గాదె ♦ తలఁపఁజోద్యము మున్న
యెఱుఁగఁజెప్పెవిదురుఁ ♦ డిట్టులగుట. 352

క. అతఁ డెంత సాటి చెప్పిన
మతిహితముగఁ గొనఁడా కీడు ♦ మానఁడు కడుదు
ర్మతియైన నాతనూజుఁడు
మతి గర్మమువెనుకఁ జనక ♦ మానునె యెందున్. 353

వ. విధికృతం బెవ్వరికి నుడుపవచ్చు నెట్లుగా నున్నద యట్ల
య్యెడుఁ గాక యనిన సంజయుం డతని కిట్లనియె. 354

ఆ. నీతనూభవుఁడు ♦ నెఱిగుఱి యెఱుఁగమి
నెఱిఁగి యెఱిఁగి యతని ♦ నేల చెప్ప
మనయుపేక్షవలన ♦ విను నాఁటిజూదంబ
నేఁడు గయ్యమయ్యె ♦ నృపవరేణ్య. 355

వ. ఇంకం బశ్చాత్తాపం బుడిగి ధీరుండవై సమరప్రకారంబు విను మట్టియెడ భీమసేనుండు భవత్సేనాసాగరంబు పాయ వడం దఱిమి చొచ్చి దుశ్శాసనుండును దుర్విషహుండును దుర్మదుండును దుస్సహుండును జయుండును జయత్సేనుం డును వికర్ణుండును జిత్రసేనుండును సుదర్శనుండును జారు చిత్రుండును సువర్మయుండును దుష్కర్ణుండును నొక్కచో నున్నం గనుంగొని యుక్కుమాఱులం దాఁకిన. ౨౫౬

తే. వార లందఱు నొండొరుఁ ♦ జేరి వేఁగ
బిలిచికొని వీఁడె చనుదెంచె ♦ భీముఁ డితఁ
డొంటి యగపడ్డచోట న ♦ యుక్కడంగఁ
జొదివి చంపుద మని యతి ♦ స్ఫురణ సేసి. ౨౫౭

క. ఉగ్రగ్రహములు లయకా
లగ్రహపతిఁ బొదువుక్రియ న ♦ లఘువిక్రమగ
ర్వాగ్రహమున ముట్టిరి రిపు
నిగ్రహలంపటుని భీము ♦ నిం జటులగతిన్. ౨౫౮

వ. ఇట్లు నీకొడుకులు చతురంగబలంబులతోడం జుట్టు ముట్టిన వృకోదరుండు సంతసంబునం బొదలి సారథిం గనుం గొని నీ వీరథం బిచ్చట నిలిపికొని యుండు మని నియో గించి గద పుచ్చుకొని ధరణికి లంఘించి. ౨౫౯

చ. కవిసి యుగాంతదండధరు ♦ కైవడిఁ గోలుమసంగి కుంభ
ముల్ | పవులఁగఁ దుండముల్ దునియఁ • బ్రక్కలు వ్ర
క్కలు గాఁగ దర్పముం జవము బలంబు నొవ్వఁగ గ♦జా

బుల వ్రేసిన నెత్తు రొల్కఁగా । నవి వడి ఘాతుని ర్ధ్వరమ॥
యాచలపంక్తులఁ బోలి మేదినిన్. 360

క. అరదంబులు పొడిపొడి యై
హరులగములు నుగ్గునూచ ♦ మై మొత్తపుఁగా
ల్వురు సిదురుప లై పడ ని
ష్ఠురగతి విహరించె వాయు ♦ సూనుఁడు గదతోన్. 361

క. పెక్కండ్రతోడ నిమ్మెయి
నొక్కరుఁడ రథమ్ము డిగ్గి ♦ యురవడిఁ జని పే
రుక్కునఁ బోరుట సూడఁగ
నక్కజమై యుండెఁ గౌర ♦ వాన్వయముఖ్యా. 362

ఆ. భీమసేను నపుడు ♦ పెక్కుబలంబులు
వొదువు కెఱిఁగి ద్రుపద ♦ పుత్రకుండు
శస్త్రగురునితోడ ♦ సరభసవృత్తిమైఁ
బోరి పోరి యుడిగి ç బుద్ధి గలఁగ. 363

క. భూరిరయంబున నద్దెసఁ
దేరు వఱపఁ బనిచి యతని ♦ తేరిపయిం ద
త్సారథిఁ గాంచి శోకము
గూరఁ గద్గదిక నెలుఁగు ♦ గుత్తుకఁ దగులన్. 364

తే. ఆర్తుఁడై యవ్విశోకుని ♦ నడిగె భీముఁ
డెచట నున్నాఁడు నాయొడ ♦ లెట్లు ప్రాణ
సహిత మై యుండు నతఁ డొక ♦ చందమైన
నేమిగతిఁ బోదు నక్కట ♦ యెఱుఁగఁ జెపుమ. 365

వ. అనిన విశోకుండు ధృష్టద్యుమ్నున కి ట్లనియె. 366

చ. గొదగొని ధార్తరాష్ట్రు లతి ♦ ఘోర విధంబునఁ జుట్టుముట్టిన | న్మదమునఁ దేగు డిగ్గి హరి ♦ ణంబులపైఁ బను సింహనాద మో యనఁగ | గదఁ గొని వన్న నివ్వెఱ న♦ కంపితసుస్థిత నిల్వఁ బఱచి పెట్టిదముగఁ జొచ్చె నాహవప♦ టిష్ఠుఁడు భీముఁడు వారిసైన్యమున్. 397

— ధృష్టద్యుమ్నుఁడు భీమసేనునకుఁ దోడ్పడుట. —

వ. అని యవ్వల నెఱింగించిన నతండు. 368

క. కడువడిఁ జని యంతంతం
బుడమిఁ బడినకరులగములు ♦ వొరలుటకతనన్
వడముడి యరిగిన తెరువే
ర్పడఁ గని వేవేగ రథము ♦ వఱపెం గదియన్. 369

వ. ఇట్లు భీమసేనుఁ జేరం బోయి. 370

క. ఇదె యేనుఁగూడ వచ్చితిఁ
బదిలుఁడ వై పోరు మింక ♦ బకమర్దన యీ
కదిసినవీరుల నెల్లం
గుదియించెద ననుచుఁ గవిసెఁ ♦ గురువితతిపయిన్. 371

క. అత్తఱి నీతనయుం డెలుఁ
గెత్తి రథికవరులతోడ ♦ ని ట్లను నీదు
ర్వృత్తునిఁ బొదువుఁడు భీముని
యుత్తలపాటుడుపుకడఁక ♦ నునుపుఁడు గడిమిన్. 372

వ. అనిన విని యోధవీరులు గుమారులు నొక్కపెట్టు ధృష్టద్యుమ్నుం బొదివిన నతండు ద్రోణదత్తప్రమోహనబాణంబున వారి నందఱ నిశ్చేష్టితులం జేసిన నప్పుడు

దప్పి దీర్చికొన నెడ గని యనిలనందనుం డొక్కమడువున మధురశిశిరలంబులం బానంబు సేసి యుల్లసిల్లి యాద్రుపదపుత్రుం గూడికొనియె నట్టియెడ నాచార్యుండు గయ్యంబు సేయుచునునుమున ధృష్టద్యుమ్నుండు దొలంగిన తెఱపిం గదియఁ బాంచాలపతి దఱిమిన నవ్విడగ్గురుండు నవ్వుచు. 373

తే. అస్త్రవర్షంబుఁ గురియంగ • నతఁడు పూర్వ
వైరబంధంబుకతన దు • ర్వార మైన
యతనిరోషంబు సైరింప • నలవి గాక
జడిసి పోయిన నాతండు • శంఖ మొత్తె. 374

వ. ఇట్లుద్రోణుండు ద్రుపదుం దెరల్చి ధృష్టద్యుమ్ను చనినవల నరసి తదీయ ప్రమోహనమార్గణమూర్ఛితు బయినశూరలోకంబు నాలోకించి కరంబుగ యంబునఁ బోయె. 375

క. వినుతప్రజ్ఞాబాణం
బున మోహనబాణశక్తి • వోఁ జేసిన సం
జనితప్రాణోజ్జ్వలు లై
యనికిం గ్రమ్మఱఁ గడంగి • రయోధవరుల్. 376

వ. ఇవ్విధంబున నాచార్యప్రాపునం జేసి యేచి సీకొడుకులు పవనద్రుపదులకొడుకుల పై నడరినం గని యుధిష్ఠిరుండు కేకయ లేపురుసు గాశిపదేయులను ధృష్టకేతునిం జూచి మీ రభిమన్యుండు ముంగలి గా రథంబులు వఱపి భీమసేన ధృష్టద్యుమ్నులకుఁ దోడుపడుం డని పంచిన. 377

క. ఆపన్నిద్దఱు సైన్యా
టోపసమేతముఁగఁ గవియు ♦ డును బాంచాల
క్ష్మాపాలసుతుఁడు భీముఁడు
నేపారిరి నీదుసేన ♦ యొసకం బడఁగన్. 37౮

వ. తదవసరంబున. 37

తే. క్రందుఁగయ్యంబులోన న ♦ రాతిభయద
బాహువిక్రమ నీ విట్లు ♦ పాదచారి
వగుట వల దని కేకయు ♦ నరద మెక్కఁ
బనిచె భీమునిఁ బాంచాల పతిసుతుఁడు. 38౦

క. అప్పుడు మాధ్యం దినమున
నొప్పినయినుతోడఁ జాల ♦ నొరవచ్చి గురుం
డప్పాండవ బలములపైఁ
దెప్పదెరలఁ గురిసె శరత ♦ తిం దీవ్రముగాన్. 381

చ. కనుఁగొని పార్థుం డప్పుడు ♦ గట్టుపకా సయి వీఁకఁ దా
కినం | దునిమె నతండు తద్దనువుఁ ♦ దోడన పెక్కుశరంబుఁ
లేసె నా | తనిమెయి నొండువిల్లు ద్రుప ♦ దక్షితిపాలసు
తుండు గ్రక్కునం | గొని శరసంతతిం గురిసి ♦ కోపముఁ
బెంచిన నాతఁ డుగ్రతన్. 382

క. ఆవిల్లు ద్రుంచి రౌద్రర
సావేశం బొప్ప నాలు ♦ టమ్ముల రథవా
హావలిని సూతు నొక్కట
దేవగణము వొగడ వసుమ ♦ తిం బడ నేసెన్. 3౮2

మ. విరథుం డై యభిమన్యు తేరిపయికిన్ ♦ వేగంబ పాంచా
లభూ | వరశూరుం డెక్కఁగ సకీయబల మో ♦ ర్వీ జాల
కొక్కుమ్మడిన్ | గరలం బాఱెనతండు వాయుసుతుఁ
డున్ ♦ మానింప మానింప స | త్తు రథానీకముతోడ భీ
ముఁ బొదివెన్ ♦ భూమీశ్వరుం డుద్ధతిన్. 384

— ధృష్టద్యుమ్నుఁడు ద్రోణునితో యుద్ధము సేయుట. —

తే. అంత నొండొకసారథి ♦ యతిరయమునఁ
జటులహయములఁ బూన్చి పాం ♦ చాలసుతుఁడు
దనరథమునకు గ్రక్కున ♦ జని పరాక్ర
మాభిరాముఁ డై గురుపై ♦ నడరె బెలుచ. 385

వ. ఇట్లు ధృష్టద్యుమ్నుండు గడంగి యెప్పటియట్ల కుంభసం
భవుతోడం బెనంగుచుండ భీమసేనుం డును. 386

క. తనయుగదంబు విశోకుఁడు
గొనివచ్చిన నెలమి నెక్కి ♦ క్రూరోత్సాహం
బునఁ దనుఁ బొదివినదుర్యో
ధనుమీఁద నిశాతవిశిఖ ♦ తతి నిగిడించెన్. 387

క. కురుపతి యొకనారాచం
బురమున నాటింప భీముఁ ♦ డుగ్రత నేసెన్
గురుతరశరత్రయంబునఁ
గరములు వక్షమును నాటఁ ♦ గౌరవనాథున్. 388

వ. దానికతండు చలింపక వృకోదరుపై వివిధశరంబు లేసె
నతనితమ్ములు దలకడచి యాభీమసేనుం బట్టికొన నుత్స
హించి యెప్పటియట్ల బెట్టిదంబుగాఁ గవిసినం గనియక్క

మూరుల నభిమన్యుద్రౌపదేయులును ధృష్టకేతు కేకయు
లునుం దాఁకినట్లు వారును నమ్మారుతియుంగూడి దారుణ
భంగిం బటుముట సైరింపంజాలక. 389

క. విఱిగి భవత్సుతనివహం
బఱిముఱిఁ గనుఁగవిఁ జనంగ ♦ ననిలసుతుం డే
డ్తెఱ నెగచి నగచె వారం
బఱుఁ దనచేఁ జచ్చు టపుడు ♦ దప్పాటకుఁ గడున్. 390

క. తమ్ములఁ దోలిన నతిరో
షమ్మునఁ గోపించి యన్న ♦ దలపడియెను సై
న్యమ్ముఁ బురికొలిపికొని రభ
సమ్మున భీమాధియోధ ♦ సంఘముతోడన్. 3,2

క. అపరాహ్ణసమయమున న
ట్లుపమాతీతాతిఘోర ♦ యుద్ధం బయ్యెన్
రిపుభయదభుజుఁడు భీముని
కపరిమితబలుండు కురుధ ♦ రాధీశునకున్. 392

సీ. తదవసరంబునఁ ♦ బొదివి వికర్ణుండుఁ
జిత్రసేనుఁడుఁ బార్థ ♦ పుత్రుమీఁదఁ
గవిసిన నతఁడు వి ♦ కర్ణురథ్యంబులఁ
గూల్చి యాతనిపఁయిఁ ♦ గుప్పెకోల
లిరువది నాటింప ♦ నరదంబు డిగ్గ భీతి
యూన నాతఁడు చిత్ర ♦ సేనురథము
పైఁ గేఁగె ద్రౌపది ♦ పట్టు లేవురు భీము
నకు నడ్డపడి కురునాథుఁ దాఁకి

తే. మేను నెత్తురు వఱ్ఱుగా ♦ మెఱుఁగుటమ్మ్రు
లేయ వారలఁ దలపడి ♦ యేనునార
సముల రారాజు నొనేసి ♦ సరభసముగఁ
దఱిమె గాంగేయుఁ డరిసేనఁ ♦ దఱియఁ జొచ్చె. 393

క. చొచ్చి చతురంగవితతులు
విచ్చునటులు సేయుటయును ♦ విష్వమ్ముఁడు వే
వచ్చి తలపడినఁ బురికొని
యచ్చట నిరువురుఁగు నట్ట ♦ లాడం బోరెన్. 394

ఆ. రక్తనదులలోన ♦ రథయానపాత్రముల్
సఱపి యోధవరులు ♦ బాహుబలము
వెలయ సమరకేళి ♦ సలిపిరి శూరత
నేచి కడఁగి సూల ♦ రాచి రాచి. 395

వ. అంత నరుణకిరణుం డస్తాద్రాభిధానుం డగుచు వచ్చిన వేగి
రపడి వాయునందనుండు సుయోధను నేఁడ సమయింతు
ననుసంరంభంబున నతనికి సమ్ముఖంబుగాఁ దేరువఱపించి
కదిసి క్రోధమోదంబులు మనంబునం బెనంగొన నతనిం
గనుంగొని. 396

సీ. కడుఁ బెద్దకాలంబు ♦ గాంక్షించి యున్నయు
త్సవ మిప్పు సమకూర ♦ దైవ మిచ్చె
గొంతసంకటపాటుఁ ♦ గోడలిబన్నంబుఁ
దీర్చెదఁ గృష్ణుండు ♦ దెలుప నీవు
సరకు సేయమియును ♦ సభలో నులూకునిఁ
బంచి యాడించిన ♦ పరుసములును

గ్రక్కించి బీగంబు ♦ దక్కించుకొన నీక
తెగఁ జూడఁ గాంచిత ♦ మగతనంబు

తే. గలిగి మగుడక నిలుచుని ♦ పలికి యుగ్ర
గతి నెదుర్కొని రథతురం ♦ గముల సూతుఁ
జంపి చాపంబు ద్రుంచి వి ♦ స్ఫార కేతు
దండ మేర్తెఱ నఱకె భీ ♦ ముండు సెలఁగి. 397

ఉ. వేఱొకవిల్లు పుచ్చికొను ♦ వేగములోనన కౌరవేంద్రు మై
దూఱ వృకోదరుండు పది ♦ తూపులు పాములు పుట్టలోనికిం
దూఱినయట్లుగాఁ బ్రబల ♦ దోర్బల మేర్పడ నేయ నెమ్మే
లన్ । గీఱిన మూర్ఛ వచ్చి యొఱ ♦ గెం దఱ చె రుధి
రంబు గమ్మఁగన్. 398

వ. అట్టియెడ జయద్రథుండు రథికవరులతోడం గడంగి వడి
ముడిపై నడరె నవ్వేళ కృపాచార్యుండు దుర్యోధనుఁ దన
రథంబుమీఁదం బెట్టికొని తొలంగం గొనిపోయె నభిమన్యుఁ
డును ద్రౌపదేయులును గేకయులును మారుతని మీఱి
సైంధవుం దలపడినఁ జిత్రసేనుండును జిత్రుండును జిత్రా
క్షుండును జారుచిత్రుండును సులోచనుండును నందుండును
నుపనందుండును రౌద్రంబుగా సౌభద్రుం బొదివిన. 399

క. బలియుఁ డగుపార్థపుత్రుఁడు
వల నేర్పడ నొకని నొకని ♦ వడి నైదేసి
మ్ములనేసి నొంప వారలు
దలఁకక వెస ముంచి రస్త్ర ♦ ధారల నతనిన్. 400

వ. సహోదరులకు సహాయత్వంబు సేయం బూని మున్ను విరథుం డైపోయిన వాఁడగుటం జేసి. 401

చ. తఱిమి వికర్ణుఁ డప్డు తనుఁ • దాఁకిన నాయభిమన్యుఁ డల్గి బి । ట్టుఱ విలు ద్రుంచి సారథి వ • డిం దురగంబులఁ జావ నేసి క్రో । ధ్మొఱుఁగులతోడఁ దద్ధ్వజము • మేదినిఁగూలఁగఁ జేసి యుగముల్ । గిఱికొన బాణముల్ నినిచెఁ • నేలి మెయిం బటుదర్ప మేర్పడన్. 402

వ. ఇట్లు నొచ్చినవికర్ణుం గనుంగొని కురుకుమారు లొక్క పెట్ట కవ్వడికొడుకుపై నురవడించిన.

ఉ. ఏపురు ద్రోపదేయులును • నేర్పెలి నాతని కడ్డమై తురం । గావళి నొంచియుం బడగ • లన్నియుఁ ద్రుంచియు నంప వానలం । జేవ సెడంగ ముంచియును • జేడ్పడఁ జేయఁగ ని తనూభవుల్ । వోవక వారితో మఱియుఁ • జోరిరి సిగ్గున బీరి మొక్కఁగన్. 404

వ. అట్టియెడ నాలసంబునం డగుళతాసికులను బహుప్రకార బాణంబుల వివిధవిక్రమక్రీడ సలుపుబలుపుఁ గనుంగొని కేకయపాంచాలసత్తులు బాసట లైతు చటులతర తురంగ మాతంగ స్యందనసందోహంబులం బఱపి కడిమి నెఱపి దిప్పరుసునం బ్రతిపీరుల నఱుకుటయు నప్పుడు పసగుందు పశ్చిమాచలశృంగంబుమఱుంగు సమటయుం జూచి గాంగేయుం డంత్యకాలకాలాకృతిం గడంగి పటువిశిఖవితానంబు

లవేడిమి సూపి యమ్మోహరంబు దెరల్చి తనమొనల మరల్చికొని సమరంబు సాలించి శిబిరంబున కరిగెఁ బాం డుసూనులును మేనులు వెడవెడ చెమర్ప విడిదలకుం జని రని యిట్లు సంజయుం డాఱవదివసంబునాహవంబు తెఱం గెఱింగించె నప్పుడు. 405

క. కిమ్మీరమర్దనునిచే
నిమ్మెయి నోటారఁ బెక్కు ♦ లేటులు వడి ద
ర్పమ్మెడలి మూర్ఛమునిఁగియుఁ
గ్రమ్మఱఁ గురునాథుఁ డెట్లు ♦ గడఁగెనొ యనికిన్. 406

వ. అని సకౌతుకంబుగాఁ బలికిన. 407

ఉ. భూరితపోవిశేషపరి ♦ పూరమ్మదుస్థిరహృత్కరండవి
స్ఫారనివాసతంత్రఘన ♦ సారవిధాపరమాభిరామశే
ఖరమణీయ లోకహిత ♦ కారిమహాకరణీయ ఘోరసం
సారదురామయాపదన ♦ సాయక నిత్యఫలప్రదాయకా. 408

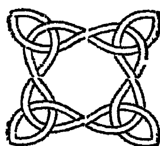
క. పారాశర్యప్రముఖో
దారమునీంద్రాంతరంగ ♦ ధామాంతర్వి
స్ఫారప్రభాపటలవి
స్తారోజ్జ్వలదీపరూప ♦ తాపసవినుతా. 409

మాలిని. అసురదళనలీలా ♦ వ్యాప్తిదీప్తారశోచి
ర్లసితపరశుగాథా ♦ లంకృతప్రౌఢముద్రా

భ్యసనసుహితబాహా ♦ ప్రస్ఫురత్కాంతిహృద్యా
హాసనసురభివిద్యా ♦ హంసనాదైకవేద్యా. 410

గద్యము.

ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కన సోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీ మహాభారతంబున భీష్మ పర్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము. 411

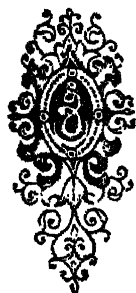

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

విలసనత్స్వగురుగా
రీవిభ్రమరమ్యచాతు • రీస్వీకృతస
ద్భావ నిరుపాధికానం
దావహకరుణానుభావ • హరిహరనాథా. 1

— భీష్మ గాంధారేయుల సంవాదము. —

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. భండనంబునఁ దనయుండు • గం డడంగి
శోక విషతీవ్రఖేదంబుఁ • బొంది యంబి
కాతనూభవుఁ డప్పుడా • సూతపుత్త్రు
నడిగె నుత్తరవర్తన • మాదరమున. 3

వ. అడుగుటయు నతం డతని కిట్లని నాటిరేయి గాంగేయు
తోడ గాంధారేయుండు. 4

ఆ. మనసు పూఁచి పట్టి ♦ మొన లేర్చికొని పోవఁ
బాండురాజసుతుల ♦ బలము గవిసి
గాసిచేయు నదియుఁ ♦ గాక నీముందటఁ
బవనతనయుచేత ♦ భంగపడితి. 5

క. నిన్నుఁ గొని గెలిచెదఁ గుంతీ
తనయుల నని యున్నతలఁపు ♦ దప్పించెను నీ
వనిమిషుల నైనఁ జేకొన
వని మొన వా రింతబలియు ♦ రగు టేమియొకో. 6

క. అనిన విని నవ్వి యతఁ డి
ట్లను నిం తన నేల నన్ను ♦ నని నాయెడ లో
పనచోటుఁ గలదె పెఱయో
ధనికాయం బైన నకట ♦ తలఁకదె చెప్పుమా. 7

వ. పాండవుల గెలువ నలవి గా దని యొప్పునుం జెప్పెదు నైన నఱ లేక నీకు జయంబుఁ గోరి పోరెద వగవ కుండుము.

భీష్ముని సప్తమదివసయుద్ధక్రమము.

క. అన విని యూఱడి నిద్రా
జనితసుఖం బంది రేపు ♦ జనపతి యనికిం
జనుటయు భీష్ముఁడు బల మె
ల్లను నెఱయఁగఁ దీర్చె మండ ♦ లవ్యూహముగన్. 9

వ. అందు నడుమ నరనాథుం డొప్పి యుండెఁ దమ్ములుఁ జేయం గలవారలును నూరెల నిలిచి రంతఁ బాండవులును భండనంబునకు వెడలి రయ్యుధిష్ఠిరుండు మన మొనలం గనుంగొని వజ్రవ్యూహంబు గల్పింపు మని సేనాపతిం బనుప

సతండును దక్షిణకోణంబున సైన్యంబు సన్నద్ధంబు సేసిన
సది పరబలంబు మెచ్చక తఱిమి తూర్యధ్వను లెసఁగం
దాఁకె నప్పుడు ద్రోణుండు విరాటుని ద్రౌణి శిఖండిని
దుర్యోధనుండు ధృష్టద్యుమ్నుని మద్రపతి గవలను విందా
నువిందులు యుధామన్యునిఁ బెక్కండ్రు రాజులు భీభత్సుని
మూర్కొనిరి భీమసేనుండు గృతవర్మను సౌభద్రుండు చిత్ర
సేనదుశ్శాసనవికర్ణులను ఘటోత్కచుండు భగదత్తుని
సాత్యకి యలంబుసుని ధృష్టకేతుండు భూరిశ్రవసునిఁ జేకి
తానుండు గృపాచార్యుని ధర్మసూనుండు శ్రుతాయువును
బలువురు భూపతులు భీష్మునిం దలపడి రట్టియెడఁ గృష్ణు
నితో జిష్ణుం డిట్లనియె. 10

తే. భీష్ముఁ డొడ్డన మేర్చిన ♦ బెడఁగు సాల
నొప్పెఁ గౌరవయోధుల ♦ యుబ్బు మెఱసె
నృపులనేకులు నామీఁద ♦ నిగిడి రేను
జిక్కువఱిచెదఁజూడుమీ ♦ యుక్కుమడిచి. 11

వ. అని పలికి గోనయంబు సారించి. 12

క. జననాథులపైఁ బెల్లే
సిన వారలు నొక్కపెట్ట ♦ చెలఁగి ముకుందా
ర్జునులఁ బటుబాణవర్షం
బున ముంచిన నార్చె నీదు ♦ పుత్రుబలంబుల్. 13

వ. అప్పు డింద్రనందనుండు కోపించి యైంద్రాస్త్రంబు ప్రయో
గించిన. 14

మ. అది యాబాణము లెల్ల మాన్చి నరనా ♦ థాంగంబులన్
గీటి యస్త్రదశం జాలహయాళిఁ గూల్చి రభసో ♦ న్మాద
క్రియన్ సంభ్రమప్రదమై మందర మంబుధిం గలఁచెడ ♦
ర్పాం జొప్ప నొప్పించుచుం దదనీకంబులు వాఱె భీష్ము
రథ మా ♦ ధార బుగా నిల్చినన్. 15

వ. త్రిగర్తపతి మొద లయినయమ్మహీపతులుం దెరలి తమ
తమసైన్యంబులు సన్నసెలవులకుం జనిఁ యొదుంగుటయు
గాంగేయుండు గడంగుటయుం గని రాజులతో రారాజిట్ల
నియె. 16

క. సేనాసమేతుఁ డగునరు
పై నొక్కఁడ భీష్ము డడర ♦ బలువిడిమైఁ దో
డై నడవ వలదె యింతటి
మానసులకు నేను జూడ ♦ మరలం దగునే. 17

వ. అనిన విని యాభూపాలనికరం బాలంబునకు నాలుకొని
సురనదీసూను నిరు గెలంకులం గూడికొనియె నప్పుడు. 18

సీ. గురుఁడు విరాటుని కోదండకేతుదం
డంబులఁ ద్రుంచె నెం ♦ డంబకముల
నతఁడు వేజోకవింట ♦ నాచార్యు మేనును
సూతుని మఱి డేసి ♦ సునిశితాస్త్ర
ముల నొంచి ఘోటక ♦ మ్ముల నాలుగింట నో
నేసి చాపము సిడ ♦ మెడల నెంట
నేసిన నతఁడు ద ♦ న్నెనిమిదియమ్ముల
విరథుఁ జేసిన సుతు నరద మెక్కి

తే. యతఁడు దానును గూడి వా ♦ లంపవెల్లి
ముంచుటయుఁ గుంభజుఁడు గో ♦ పించి దొడ్డ
నారసం బేయ నమ్మత్స్య ♦ నాథతనయు
నురముపడిఁ గాడి వీపున ♦ నుచ్చి పోయె. 19

వ. ఇట్లు క్రూరనారాచంబు పెట్టు దాఁకిన. 20

క. విల్లును నమ్ములు విడుచుచుఁ
ద్రెళ్ళుటయును శంఖుఁ జూచి ♦ ధృతి గలఁగి జనం
బెల్లను జూడ విరాటుఁడు
దల్లడమునఁ బాఱ విచ్చెఁ ♦ దత్సైన్యంబుల్. 21

వ. అట్టిసమయంబున శిఖండి గురుపుత్రుఫాలంబునఁ బటునారాచత్రయంబు నాటించిన నతం డలిగి యొక్కపెట్ట పెక్కమ్ములఁ దురంగసూత కేతుచాపంబుల నుగ్గుసేసినం బలకయు వాలునుం గొని నేల కుఱికి పాంచాలనందనుండు సాళువంబు చందంబునం గవిసి యశ్వత్థామ యేయు బాణంబులు గృపాణంబునఁ ద్రుంచుచుం గదిసిన నతండు కోపించి. 22

తే. పలక పఱియలుగాఁ జేసి ♦ యలుగు దునిమి
యొడల వాలంపపోది నిఱప ♦ నొల్లఁబోక
ద్రుపదపుత్రుండు గరవాలు ♦ దనియ-వైవ
నడుమఁ బోడి సేసె నాచార్య ♦ నందనుండు. 23

వ. శిఖండియు సాత్యకిరథం బెక్కెఁ దదవసరంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 24

—ధృష్టద్యుమ్నునిచే దుర్యోధనుండు విరథుండై పోవుట.—

క. శరములు గురుపతి మీఁదం
గురిసిన నతఁ డతనిమేనఁ ♦ గ్రూరాస్త్రంబుల్
సరభసమున నింపఁగ స
త్వరముగ నాద్రుపదసుతుఁడు ♦ దచ్చాపంబున్. 25

వ తుండంబులు గావించి. 26

క. మఱియు నొకవిల్లు గొనునఁ,
త్తెరపిన విరథుఁడుగఁ జేయ ♦ ధృతిఁ గరవాలం
బుఱక గొని విభుడు నేలకు
నుఱికి యతనిమీఁద నడరె ♦ నుగ్రాకృతియై. 27

వ. అట్టియెడ సౌబలుండు రయంబున నెయిది యన్నర
పతిం దనరథంబుమీఁదికిఁ దిగిచికొని పోయె సాత్యకి
యలంబుసుని నలఘువిశిఖవృష్టిం బొదివిన నద్దనుజుండర్ధ
చంద్రబాణంబునఁ దద్బాణాసనంబు దుండంబులు నేసి
తుంగమ్ముల నాలమ్ములుగిలించి మాయలొనర్చి యతి
ఘోరంబుగాఁ బేర్చిన నాశినివంశవరుండచలుండై యైంద్రా
స్త్రప్రయోగంబున సమ్మాయ మాఁగుంచి యతని వెగడు
పఱచిన నతడు వెఱచెఱచి పఱచి నయ్యాదవసింహుడు
సింహనాదంబు నేసి కురుబలంబులపయిఁ గవిసె నప్పుడు.28

క. కృతవర్మ యేచి మారుత
సుతుపయిఁ దఱుముటయు నతఁడు ♦ సూతునిఁదురగ
ప్రతతిం బడ నేసి మహా
ధ్వతి మార్గమయము నేసె ♦ దద్గాత్రంబుల్. 29

వ. ఇట్లు విరథుండును విశిఖక్షత దేహుండును నై యతం
జేదు వెఱఁగినట్లు నీదుమఱంది యగువృషకునరదంబుమీఁది
కరిగె ననిలతనయుండును మనగజఘటలపైఁబటురయంబునం
దనరథంబుఁ బఱపె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున
కిట్లనియె. 30

క. విఱుఁగుట నొచ్చుట మనదెసఁ
దఱుచుగ నాఁడెదవు పాండుతనయులబల మే
త్తెఱఁ దఱుఁగక పెనఁగుట పలు
మఱుఁజెప్పెద వకట యేమిమాయయొ తెలుపన్. 31

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను మనవారుఁ దామోపిన
భంగిం బెనఁగుదురు సముద్రంబు సొచ్చిన యేఱులుం బోలెఁ
బాండవసేనం జొచ్చి తమదర్పంబులు మెఱయ లేరది
దప్పుగాఁ గొనరాదు నీతప్పునఁ బొటిల్లినచేటునకు శోకిం
పం బనిలేదు సమరప్రకారం బవధరింపు మవంతీదేశాధీశు
లగువిందానువిందులం బటుబాణపరంపరలం గప్పి యుధా
మన్యుం డేచి యనువిందు విరథుం జేసిన నతండు విందుస్యం
దనం బెక్కుటయు నప్పాంచాలవంశవరుండు. 32

క. విందునిసారథి నొకకో
లం దునిమిన వాహములు గలంగం బడి పా
ఱెం దేరు దిగిచికొని మగు
డం దద్దల మెల్లఁ దల్లడముఁ బొందె నడిన్. 33

వ. అట్టిసంకులసమరంబున. 34

క. భగదత్తునేనుఁ గడరిన
వెగడునఁ బాండవుల మొనలు ♦ విఱుగుటయు మహో
నగ మేటివేగ మూఁగిన
పగిది ఘటోత్కచుఁడు దాని పరు వుడిగించెన్. 35

సీ. దనుజేంద్రు నిలుచుట ♦ గని సైన్య మెప్పటి
యట్టుల పురికొని ♦ యనికిఁ జొచ్చె
నా ఘటోత్కచుఁడు బా♦ణావళి వఱపిన
భగదత్తుఁ డది యొల్ల ♦ మగుడఁ జేసె
పటుతోమరంబులు ♦ పదునాలు గడరింప
నవి ద్రుంచి డెబ్బది ♦ యము లేసి
యసుర యార్చినఁ బేర్చి ♦ యాతఁడు విరథుఁ జే
సిన వాఁడుఁ శక్తి వై ♦ చిన నతండు.

తే. నడుమఁ దునుమాడి వడిఁ బొక్క ♦ నారసముల
నొంప దైత్యుండు నముచి ని ♦ లింపపతికిఁ
బాఱిన ట్లోడి పాఱె న ♦ బ్బలము గమిడి
నగచేఁ బ్రాగ్జ్యోతిషాధీశుఁ ♦ డిభముఁ బఱపి. 36

ఆ. శల్యుమీఁద గవలు ♦ శరవృష్టి గురిసిన
నగుచు విరథుఁ జేసె ♦ నకులు నతఁడు
వారలప్పుడొక్క ♦ తేరెక్కి యరిగిన
రౌద్ర మొసఁగ నొంచె ♦ మద్రవిభుఁడు. 37

చ. ధృతిబలు పొప్ప సల్పి సహ ♦ దేవుఁడు ద్రేకనినారసంబు
గ్రూరత నురమాడ నేయనది ♦ రక్తము సోఁకక యు
చ్చిపోవుచుఁ ॥ మృత్యుఁడునుబోలె దేరిపయి ♦ మేటిమగం

డగుమ(దమేదినీ । పతివడినం గలంగె నర ♦ పాలక కౌ
రవరాజసైన్యముల్. 38

వ. ఇట్లు మూర్ఛితుం డయినశల్యుం జూచి సారథి రథంబు
దొలంగం దోలికొని పోయినంగనుంగొని కవలు సింహ
నాదంబులు సేసి శంఖంబులం బూరించి రంతంగిమలభాం
ధవుండు దివసమధ్యోపేతుం డయ్యె నట్టిసమయంబున యు
యుధానుండు (శుతాయువుపైం దొమ్మిదియమ్ములు నిగిడిం
చిన నతండువానినుగిడించినిశాతసాయకసప్తకంబు శరీరం
బున గ్రుచ్చినం గోపించియుధిష్ఠిరుండు వరాహకర్ణమా
ర్గణంబున వానివక్షస్థలంబుర్వచ్చి వెడందవాతియమ్మునం
గేతువుం దునిమిననతండు. 39

ఉ. వెండియు నేడుబాణములు ♦ వే తొడి ధర్మజు నొవ్వనే
యు నాతండు మహోగ్రకోపమునం ♦ దత్తురగంబులం
జంపి తద్ధనుర్దండముం దుంచి శత్రునువు ♦ రక్తమయంబు
గం జేయు వాండు భీతుం డయి పాఱె నీబలము ♦ దూలంగ
నబ్బల ముబ్బి కాలంగాన్. 40

— చేకితాన కృపాచార్యుల ద్వంద్వయుద్ధము, —

తే. చేకితానుండు గృపునిపై ♦ శితశరములు
గురిసె నాతండు విల్లును ♦ గుఱ్ఱములను
వ్రయ్యలుగం జేయుం గద గొని ♦ రథము డిగ్గి
సరభసంబుగం జని కృపు ♦ విరథుం జేసి. 41

వ. అయ్యాదవసింహుండు వెనుకకు లంఘించి పోయినం గృ
పాచార్యుండు పదాతియమ్ములెవ్వులం గీలించుటయు నతండు

గదాదండంబువైవ నగ్గాతముండు దుండంబులు సేసినం జేకితానుండు రయంబున రథంబుమీఁదికరవాలంబు గొని మెఱుంగు మెఱసినట్లు పఱతెంచిన శారద్వతుండు నిశాత కృపాణపాణియై ధరణి కెఱఁగి యేడ్తెఱ నతనిం గవిసి నొప్పించి యతనిచేత నొచ్చి సట్లిరువురు మూర్ఛిల్లి మేదిని వ్రాలిన. 42

క. ఇద్దెస సుబలతనూజుఁడు
నద్దెసఁ గరకర్ణుఁడు ర • యంబెసఁగఁగ న
య్యుద్దఱఁ దమరథములపై
గ్రద్దన నిడికొని తొలంగఁ • గాఁ జని రథపా. 43

వ. చేదిపతి యగుధృష్టకేతుండు భూరిశ్రవసునిం దొంబది తూపుల నే పారి యేసిన నొచ్చి కోపించి యాసోమదత్త తనయుండు. 44

క. నానాస్త్రంబుల హయముల
మేనులు దునియలుగఁ జేసి • మెయి నారసముల్
వే నాటించిన నతఁడు శ
తానీకునిరథముపైకి • నరిగెం బెలుచన్. 45

వ. దుశ్శాసన వికర్ణ చిత్రసేనులతో సుభద్రాసూనునకు మహాయుద్ధం బయ్యె నందు వారల నందఱ నాసంక్రందన పౌత్రుండు విరథులం జేసి వృకోదరువచనంబులు దలంచి యలంచు చుండెం గాని సమయింపం డయ్యె సట్టిసమయంబున శాంతనవుండు వారిం గై కొని యనేకరాజరథికులతోడం గూడ నన్నరనందనుపై నురవడించిన నాభూప

తులు పలువురు ప్రౌఢు లగుటయు నయ్యభిమన్యుఁ డొక్క రుండు బాలుండు నగుటయుం జూచి సవ్యసాచి శౌరితో ని ట్లనియె. 46

క. ఉక్కు మిగిలి జగతీశులు
పెక్కండ్రు రయంబు మెఱయ ♦ భీష్మసహితులై
యొక్కటఁ దోఁ తెంచెద రా
దిక్కునఁ బొనిమ్ము రథము ♦ దీవ్రస్ఫురణన్. 47

వ. అని వారలవలను సూప నచ్యుతుం డట్ల చేయం ద్రిగర్త పతి దన మొనలకుం దలకడచి కవ్వడి మూఁకొనుటయు నతండు. 48

క. మీపీటి కెల్ల మేటివి
నీ విల్లు గడంగి యిచట ♦ నిక్కము పోరం
గావలయుఁజుమీ యనుచు శ
రావృతుఁ గావించె సూత ♦ హయసహితముగాన్. 49

వ. అట్టియెడం గౌరవసైన్యంబు గాండీవిపై నొక్కపెట్ట యడ రినం బాండవబలంబు లతనికిం దలకడచి తలపడిన సంకుడి కయ్యంబయ్యె నానంక్రందననందనుండు రాజుల గములకుం గవిసి కేతనంబులు నఱికియు సారథిరథికరథ్యంబులప్రాణం బులు వెఱికియు నాతపత్ర చామరంబులు పొడిచేసియుఁ జాపంబులు రూపఱఁ జేసియు వర్మంబులు వ్రచ్చియు మర్మంబుల మార్గణంబులు గ్రుచ్చియు సర్వాంగంబులు నొంచియుఁ దలలు ద్రుంచియు విహరించుచుండ నపరా

ష్ణుం బయ్యెఁ ద్రిగర్తనాథుఁడు వాసవిం జేర్చి యెది
ర్చిన. 50

తే. అతనిరథరక్షకులు శక్ర ♦ సుతునిమీఁదఁ
గడఁగి మున్నదియుద్ధంబు ♦ గవియుటయును
నవ్వియమునవదినాలుగు ♦ నారసముల
నక్కిరీటి యారథికుల ♦ నవనిఁ గూల్చె. 51

క. ఇలఁ బడినసహాచరులఁ గని
యలిగి సుశర్ముండు దాఁకె ♦ నర్జును నతనిం
దలకడచి శిఖండిప్రభృ
తులు నిగిడిరి వారిమీఁద ♦ ద్రుపదజ్ఞాతుల్. 52

వ. ధనంజయుండును దనకు దుర్యోధనసైంధవు లగ్గం బైయు
న్నను గ్రేఁగంటం జూచుచు గాంగేయుపై నడరె నప్పుడు
దన్నుఁ దొడర వచ్చుశల్యు నాదరింపక ధర్మతనయుం డని
లతనయమాద్రీతనయసహితుం డై పార్థునకు బాసటయై
భీష్మునిదెసకు నడరె నిట్లు పాండవపంచకంబుతోఁ బెనఁగు
శాంతనవుం గనుంగొని కురుపతియును సింధురాజును బర
వసంబు సేసి యప్పాండవేయులం దాఁకిన. 53

క. శలశల్యచిత్రసేనులు
బలియుం డగుకృపునిఁ గూడి ♦ పాండుకుమారా
వలిమీఁదఁ గవిసి వాల
మ్ములు గురిసి రణంబు సూచి ♦ మోదంబొదవన్. 54

వ. తదవసరంబున శిఖండి దేవవ్రతున కెదిర్చిన నొండు సేయ
నొల్లమి నాతండు కోదండంబు దుండంబులు సేసి పిఱు

నసఁ జేయుటయుఁ బాండవాగ్రజుండు వాని ప్రతిజ్ఞావచ
నంబు లెత్తిచెప్పి మొగమోడక యదల్చినం బురికొని యు
ప్పాంచాలపతిసూనుండు సురనదీసూను మార్కొనుటయు
మద్రనాథుండెడసొచ్చి మహానలాస్త్రంబు ప్రయోగించిన
దానికిందలంకక యతండు వారుణాస్త్రంబేసిన నతండు
తత్ప్రతిహతి గావించె గాంగేయుండును ధర్మతనయుకేతు
చాపదండంబులు ద్రుంచి యార్చినం బేర్చి భీముండు గద
గొని రథంబు డిగ్గి రారాజుపయిం గవియుటయుఁ దత్సమ
యంబునం దలమిగిలి జయద్రథుండు రౌద్రంబెసంగ వే
గంబుమెఱసి మెఱుంగుటమ్ము లేనూ ఱతనిపై నడరింప
నతండు సరకసేయక శరంబులు గద జడియుచుంగదిసి
సింధురాజుహయుంబులం జదియమోఁదిన నాసైంధవుండు.

క. ఉక్కఱి యొండొకనిరథం
బెక్కుటయుఁ దొరలు దెరలి ♦ యేడ్తెఱ సెడెరా
దిక్కు ప్రజవిచ్చెనప్పుడు
గ్రక్కునఁ బతి భీముమీఁదఁ ♦ గవిసెం బెలుచన్. 56

క. ఏడజొచ్చి చిత్రసేనుడు
వడముడిపై నేయునతడు ♦ వైచెంగోపం
బడరగ గద నది యుగ్రపుఁ
బిడుగుక్రియఁ మెఱసి పఱచె ♦ బిట్టుగఁ జదలన్ 57

తే. అట్లు వచ్చునాగదఁ గని ♦ యచటివారు
లలికి తమతమమీఁదన ♦ యడరు ననియుఁ

దలఁచి రొమ్మదిగిరి రారాజుఁ ♦ దలఁప గ్రూరి
ప్రాణభయ మెట్టివారి: గీ ♦ డ్పఱుపకున్నె 58

క. అడిదము: బలకయునుం గొని
చిడిముడి వడఁ గడువు చిత్ర ♦ సేనుం డుఱికెం
బుడమికి రథహయసూతులఁ
బొడిపొడి గావించెఁ బవన ♦ పుత్త్రుని గదయున్ 59

వ. ఇట్లు చిత్రసేనుండు విరథుం డైన వికర్ణుం డతనిం దనరథం
బెక్కించుకొని పోయెనట్టియెడ 60

శా. గంగాపుత్త్రుఁడు పాండవాగ్రజునియు ♦ గ్ర్యంబుల్ మహిం
గూల్చి సర్వాంగంబుల్ వెసనొంప నాతఁడు సము ♦ ద్యత్
క్రోధుఁ డై శక్తి వైచెం గఁపింపక త్రుంచెఁ దాత
విభుఁడుగ్ ♦ శీఘ్రుఁ బ మాద్రీసుతో తుంగస్యందన మె
క్కనొంచెను సరి ♦ త్సూనుండు మాద్రేయులన్ 61

క. తమ్ముల నొంచిన నగ్రజుఁ
డుమ్మలిక ముతోడ బెరయు ♦ నుత్సాహమునం
ద మ్మాదటఁ బురికొలుపఁగ
న మ్మనన్నృపు లెల్లఁ దాఁకి ♦ రప్పుడు భీష్ముగ్. 62

వ. ఇట్లు పలువురు ధరణీశు లురవడించినం జెక్కుమ్రుగంబులు
మూఁగొనినం జెలంగు సింగంబుచందంబున నలిరేఁగి
సురనదీసూనుండు వెరవు గలవనపాలకుండు తాళఫలంబు
లు దిగఁ ద్రోచుచందంబున మెఱుఁగులడరు వెడందవాతి
యమ్ముల నమ్మహీశులతలలు డొల్ల నేయుచు మండలచా
రి యై విహరించు చున్న వెఱఁగుపడి పాండవులు సూచు

చుండ శిఖండికోదండపాండిత్యంబు మెఱయుచుం గదిసినఁ
గ్రేడించి యతండు సృంజయసైన్యంబుపయిం దఱిమి సై
న్యంబు నొందించె నట్టిసమయంబున. 63

సీ. సాత్యకి యేచి ధృ ♦ ష్టద్యుమ్నుఁడును దానుఁ
గురుసైన్యములఁ గల ♦ గుండు వెట్ట
వింధ్యానువిందులు ♦ వెసఁ దాఁకి దుష్ప్రదుని
కొడుకుగుఱ్ఱంబులఁ ♦ గూల్చుటయును
విరథుఁడై హారితమ్ము ♦ నరదంబుపై కతిఁ
జెఁగిన ధర్మజుఁ ♦ డెల్లబలముఁ
గవియించి యిరుపురఁ ♦ గైకొని తఱిమినఁ
బ్రజకుఁ జేపిచినా ♦ రాజు గడఁగఁ

తే. దమ్ములును భీష్ముఁడును ధర్మ ♦ తనయుసమద
సేనఁ బొదివిన వాసవ ♦ సూనుడమర
ద్రోణుఁ డాతని మార్గాని ♦ బాణజాల
విహితముగఁ జేసె రోదసీ ♦ కుహర మెల్ల. 64

వ. ఇవ్విధంబున నాచార్యుఁడేచిన నతనిప్రాపున భవత్సేనలు
సెలంగి పైకొనియె నయ్యవసరంబున ధర్మతనయుండు ద
నయెలుంగుసూపిన నగ్గలిక నాతనిమొగ్గరంబున మొన
లు బెరసిపరుసఁదనంబు సూపి యేపునం బెనంగుచుండ
నినుండు దర్శనీయమండలుండగుచు నపరశైలశిఖరగతుం
డయ్యె నయ్యెడ సంజకెంజాయ నెఱయ నెత్తురు చేరుల
పయి వడిం దేలిపోవుపీనుంగులం దివిచికొని చనుభూతచే
తాళనమ్మర్ధంబులను సమరతలప్రాంతపతితంబులైన శవం

బులంగై కొనిచెలఁగుసృగాలంబులరవంబులకుఁదత్సమయం
బతిఘోరంబగుటయుఁ ద్రిగర్తప్రతి ప్రముఖులగు జగతీశుల
వెగడుపఱచి మెఱచినసవ్యసాచియు సైంధవాదివసుంధ
రాపతులం జిక్కువడంజేసి యుక్కుమీఱిన మారుతి
యుం దమయన్న కుంబొడసూపి నిలచిన నతండు సైన్యంబుల
నివర్తింప నియమించి సమస్తపరిజనపరివృతుండై 65

తే. విడిసలకుఁ బోయెనపుడు నీ ♦ కొడుకు లెల్ల
నాపగానందనునికడ ♦ కరుగుదెంచి
బలములన్నింటఁ దివియంగఁ ♦ బనిచి మగలి
రాత్రిసన్ని వేశంబుల ♦ కతఁడుఁ దాను 66

వ. సప్తమదివసరజనీ సమయావసానంబగుటయు. 67

భీష్ముని యష్టమదివసయుద్ధకథనము.

క. భూపోత్తమ విను పాండు
క్ష్మాపాలతనూభవులును ♦ గౌరవులును నా
టోపంబున సంగరకే
లీపరులై వెడలి యుగ్రలీలలు మెఱయన్ 68

వ. అట్టియెడం గురుపితామహుండు గూర్మ[illegible]వ్యూహంబు దీర్చి
నం గనుంగొని ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్ను నాలోకిం
చి కౌరవవ్యూహంబు నూచితే దీనికిఁ బ్రతివ్యూహం బె
య్యది దానిసంఘటింపుమనిన నతండు శృంగాటకవ్యూ
హంబు వన్నె నిట్లు రెండుసైన్యంబులు వ్యూహించి యు
త్సాహంబులు మెఱయ భేరీమృదంగాది తూర్యంబులు
మొరయం దలపడినఁ బటుహేతివారితపరస్పరసంఘట్టనం

బులం బోఁగ లేనిమంట లెగయం జటులస్యందనమాతంగ
తురంగభటకదంబకంబుల గమనవేగంబున నెగయుపరాగ
పటలంబు లంబరంబునం బరగునీక తత్తదనీకానేక రక్త
ధారాసారంబులడరి యడంగించిన నతిరౌద్రంబునఁ బెనం
గు నాసమయంబున. 69

క. మీతండ్రి సింహనాద
స్ఫీతముఖుఁ డగుచు నాత్మ ♦ సేన గడచినన్
భీతిం బాండవయోధ
వ్రాతము మాకొఁక్కనక యెదుఁగె వసుధాధిశా. 70

చ. అనిలతనూజుఁ డొక్కరుఁడు ♦ నార్చుచు భీష్ము నెదిర్చి
సూతుఁ జం | పిన రథ మీడ్చికోంచుఁ గురు బృందము
గొండల మంద సర్వముల్ | వెనుకకుఁ బాఱె నప్డు వృథ♦
వీవర బాండవసేన యుబ్బె నీ | తనయుఁడు భీముక కైదురఁ
దాఁకె సునాభుఁ డక్రియోద్ధతిన్. 71

—సునాభుఁడు మొదలగుకురుకుమారులు భీమునిచేఁ జచ్చుట.—

ఆ. అల్లు డాకటయు బ♦కాంతకుఁ డత్యంకా
లాంతకుండువోలె♦నలిగి బోమలు
ముఁడి వడంగి నొక్క♦వ్రేడఁదయమ్మునఁ దల
నఱికి వైచి పెలుచ ♦ నవ్వె నధిప. 72

వ. ఇట్లు సునాభుండు పడుట గనుంగొని కోపాటోపంబునఁ
దత్సోదరులగు నాదిత్యకేతుండును నపరాజితుండును బహ్వా
శియుఁ బండితకుండును గుండధారుండును విశాలాక్షుండును
మహోదరుండును వృకోదరుపై నొక్కపెట్ట కదిసి పెక్క

విధమ్ములగునమ్ములం బెక్కింటనొప్పించిననప్పాండవవీరుండు రోషాతిభీషణుండై యెరికిం దేఱి చూడ రాక పటు భల్లంబున నతినిశితక్షురప్రముఖంబున శితప్రదరంబున శాత క్షురికాముఖంబున దీప్తార్ధచంద్రాంబకంబున ఖరనారాచం బునఁ గ్రూరబాణంబున నక్కుమారసప్తకంబు సమవర్తి సమీపంబున కనిచినం దక్కటికుమారు లుక్కు దక్కి వెఱఁగుపడి యంతంత నొదిఁగిన. 73

తే. నాఁడు సభ నాడినంతయు ♦ నేఁడు చేయు
నట్టులున్నాఁడు మొనతల ♦ ననిలసుతుఁడు
విదురుపలుకులు దలకూడె ♦ వేయు నేల
యనుచు వెఱఁ జూచు చుండిరి ♦ మనుజపతులు. 74

క. నీవుఁ దనూజుల దుర్విన
యావేశం బుడుప వైతి ♦ పది దుర్దశలం
గావింప నింకఁ జావక
పోవచ్చునె వారి కనిల ♦ పుత్రునిచేతన్. 75

వ. అది యట్లుండె నప్పుడు సుయోధనుండు దన చుట్టు నున్న యోధవీరులం గలయం గనుంగొని భీమసేను మార్కొనం బంచి భీష్ముకడకుం జని శోకగద్గదకంఠుండగుచు నత నితో నిట్లనియె. 76

ఉ. ఇమ్మెయిఁ గిట్టి వాయుసుతుఁ♦డేపునఁ గోలుమసంగి పొంగి
నా । తమ్ములఁ జంపఁగా నకట ♦ తప్పక చూచెదు గాని
రోషశో । కమ్ములు లేవు త్రోఁచుపడఁ ♦ గా దని నిల్పితో

యున్నవారు నో । కృష్ణుఁడు జూవఁ గోరి యిటు ♦ లూ
రక యుండితొ కౌరవోత్తమా. 77

వ. అనిన విని నదీసూనుండు దాను నెదురు శోకించి యతని
కిట్లనియె. 78

క. ఇది మున్న యేను ద్రోణుఁడు
విదురుండును జెప్పినదియ ♦ విన వప్పుడు జె
ట్టిదు లగుపాండుతనూజుల
కెమ్మరై నిర్జింప వశమె ♦ యీశునకైనన్. 79

తే. మనకుమారులలోన న♦య్యనిలతనయు
బారి కగవడువాని నె ♦ వ్వారికైనఁ
గావఁ దలకొన శక్యంబు ♦ గాదు మనకు
నడలఁ బని లేదు దీనికి ♦ నధిపతనయ. 80

క. వీరస్వర్గము ధనముగఁ
బోరుము నీ వింక నొండు♦బుద్ధు లుడుగు మేఁ
బోరెద నోపినమెయిఁ దెగి
పోరఁగ జయ మైన దానిఁ ♦ బో ద్రోచెదమే. 81

వ. అనియె నని చెప్పిన విని వైచిత్రవీర్యుండు. 82

తే. గురుఁడు భీష్ముండుఁ గలుగంగఁ ♦ గురుకుమారు
లిట్టు వాలిసెదరే మున్న ♦ యింతవట్టు
దల్లియును నేనుఁ జెప్పినఁ ♦ బొల్లవేసి
దానిఫల మిప్పుడాసుయో♦ధనుఁడు గనియె. 83

వ. ఇంక నమ్మాటలాడుట గతజలసేతుబంధనంబు దానిం
జాలింపుమట్లు కురు కుమారులచావు గనుంగొని గాంగేయు

కుంభసంభవులు పదంపడి యేమిసేసిరని యడుగుటయు సూతనందనుం డంబికానందనున కిట్లను భీష్ముండు భయం కరాకారుండై మారుతిపయిం దేరు వఱపె నతనిం గని ధర్మనందనుండు సేయి వీచిన ధృష్టద్యుమ్నశిఖండి సాత్య కులు దలకడచి యాతనితోఁ దలపడి రంతకు మున్న దుర్యో ధనుపనుపునఁ గవిసినరథికులమీఁదం జేకితానద్రౌపదేయ సహితంబుగా సవ్యసాచి యడరె నభిమన్యుండును హైడిం బుండును ధార్తరాష్ట్రులదెసం దఱిమిరి త్రిగంగునమూఁడు గట్టిమొత్తములు బెట్టిదంబు సేయ మన బలంబులుంబోక పెనంగు చుండె నట్టియెడ. 84

క. ద్రోణాచార్యుఁడు ద్రుపద
క్షోణీశ్వరు మోహరంబు ♦ నుడివడ దివి గీ
ర్వాణులు గీర్తింపఁగ బటు
బాణపరంపర లనేక♦భంగులఁ బఱపెన్. 85

క. కరిఘటలు మీఁద భీముఁడు
సరభసముగ నేయునారసంబుల మోఁదై
ధరఁ బడి రూపఱినను దిన
కరు కరములఁ దమము విరియు ♦ గతి దోఁచెన్నృపా. 86

క. అతిముతి గుఱ్ఱపుదడముల
కుతికి కవలు రౌద్రరసమ♦హోగ్రాకృతులై
నరకిన నచ్చట రథములు
వఱపఁగ రాదయ్యెనుభయ ♦ బలమోఘులకున్. 87

తే. నరుడు రథికజనంబుపై ♦ నరభసముగ
నేయఁ గేయూరహారత ♦ త్కాయశకల
వితతి నిలఁబొప్పె రాలిన ♦ వివిధపుష్ప
పుంజమునఁ బోల్చుసుధ్యాన ♦ భూమివోలె. 88

వ. అప్పుడిరావంతుండు. 89

క. తురగనికరంబుతోడం
గురుసైన్యము దఱియఁ జొచ్చు ♦ కోల్తల సూడం
గర మొప్పె ఘనవిహంగో
త్కరముపయిం గవియఁడేగ♦తండంబుగతిని. 90

వ. ఇట్లుకుక్క మిగిలి యెక్కినయర్జుననందనుం గనుంగొని శకుని తమ్ములు శకుండును శర్మవంతుండును వృషకుండును నార్జవుండును గజుండును గవాక్షుండును గుఱ్ఱపుమొగ్గరంబులతో నగ్గలిక నతనిపై వాహనంబులం బఱపి పిఱుదివియక రాయి రాయి దాఁకినట్లు దాఁకి రయ్యిరువుఁగునువిచిత్రంబుగాఁ బోర నయ్యర్వురు గాంధారకుమారులు నయ్యిరావంతుం బొదివి సెలకట్టెలవాట్ల డొంకెనపోట్ల నొప్పించిన బరిగోలలపోటులు తాఁకినం గ్రివిసినగంధగజంబుచందంబై. 91

ఆ. అతఁడు ధన్మియుగుట ♦ నశ్వంబు.దొలఁగడాఁ
టించి తిరిగి యాక ♦ డిండిమగల
నారసములు పెక్కు ♦ నాటించి నొప్పించి
వెగడువఱచె సురలు ♦ వొగడుచుండ. 93

వ. అట్టియెడ. 93

క. మును పోటులఁ బడి నొచ్చుట
దనగుఱ్ఱము వడినఁ బడక ♦ ధరణికి [illegible]
చెను మఱవు లేక పేషు
తక్కనఁ బటుఖడ్గంబు వెఱికి ♦ కొనుచు రయమునన్. 94

వ. ఇట్లు భూచారి యయినభుజగరాజదౌహిత్రుఁం జూచి
యేచి యాసుబలసూనులు సుట్టు ముట్టి. 95

క. పొడువఁగ వ్రేయఁగ నతఁడుం
గడు నేఱు వగునేర్పు కడిమి ♦ కలిమిం దనపైఁ
బడ కుండఁ గృపాణమ్మునఁ
గడుఁజిత్రవుగతుల జడిసెఁ ♦ గైదువు లెల్లన్. 96

వ. ఆరౌతులు వీఁడు గాలుమానిసి యనుటం జేసి మనకు నొ
ప్పింప వెగవు గాదయ్యెడు ననుదుర్విచారంబున. 97

ఆ. ఆర్వురను గడంగి ♦ హయముల డిగ్గి పటు
ఖడ్గదీప్తులడగఁ ♦ గదియుటయును
భ్రమరి తిరిగి వారిఁ ♦ బంద్రెండుదునియలు
సేసి క్రీడికొడుకు ♦ సెలఁగి యార్చె. 98

క. వెక్కస మందుచుఁ గురుపతి
రక్కసుతో ననియె నియ్యె ♦ రగదౌహిత్రుం
డొక్కఁడ మనసైన్యంబు
లొక్కడచుచు నున్నవాఁ డ ♦ లంబుస కంటే. 99

— అలంబుసునిచేత నిరావంతుఁడు మృతుండగుట. —

వ. అని యాతనివలను సూపినం గని దైతేయనాథుండు. 100

ఆ. కడఁగి నడచి మాయ ♦ గావింప నయ్యిరా
వంతునశ్వసేన ♦ యంతసేన
వ్రట్టి వారిమీఁదఁ ♦ బురికొని తలపడి,
సమయఁ జేసెనదియు ♦ సమసె నధిప. 101

వ. అయ్యిరావంతుఁ డొక్కరుండును బోలివోని విక్రమంబున నలంబుసుని మార్కొని రయంబు మెఱయ మెఱుంగు మెఱసినట్లు గవిసి కరవాలంబున విల్లుదునిమిన దనుజుండు విసువీథి కెగసి మాయాశరంబుల నతని నొప్పించినం గ్రో పించి గగనంబునకు లంఘించి. 102

క. ఘనఖడ్గంబున వానిందునుమ
నలంబుసుఁడు దోడు ♦ తోడ నుజ్జ్వలయా
వనరూపము గ్రొత్తగఁ గై
కొని పెనఁగం బెనఁగఁ బార్థు ♦ కొడుకచలుంబై. 103

క. జననీవంశంబునఁ గల
యనుపమమాయానుభావ ♦ మాత్మఁదలఁచి శే
షునిచందం బగురూపం
బునఁ బేర్చి యనేకనాగ ♦ పుంజముతోడన్. 104

చ. అడరిన దానవుండు గరు ♦ డాకృతిఁ గైకొని మాయతోడ లోఁబడ భుజగంబులం బొదివి ♦ పట్టి రయంబున మ్రింగి యప్డు చేడ్పడుసరుపట్టికంఠము గృ ♦ పాణమునం దెగవైవ మేదినిం బడి మొగ మొప్పఁ బూర్ణశశి ♦ భాతి వికారము లేనిచెన్నునన్. 105

వ. అంత వియత్తలం బుదాత్తమిహిరమండలమండితమధ్యం
జయ్యె నని చెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుం డయ్యిరావంతుండు
పడినఁ బాండవులును వారియోధవీరులును జేసిన తెఱంగు
సెప్పుమనవుడు సంజయుం డతని కిట్లనియె. 106

శా. తోడంబుట్టువుపాటు సూచి యలుకన్ ♦ దుర్వారశుంభద్గ
తిన్ । హైడింబుండు మహాసురేంద్రులు గజేం ♦ ద్రారూ
ఢులై సంగర ♦ క్రీడాలోలతఁ దన్ను మీఱి విలయా ♦
గ్నిం బోల దిక్చక్రమ । ల్లాడన్ బెట్టుగ నార్చి చొచ్చెఁ
గురుసై ♦ న్యంబున్ మహోగ్రంబుగన్. 107

చ. కరమున నున్నశూలమునఁ ♦ గ్రమ్మె మెఱుంగులు శత్రుసైన్య
భీ । కరములుగా గజాశ్వభట ♦ కాయములన్ గుది గ్రుచ్చి
నట్లుగాఁ । జెరువుచు వచ్చువానిఁ గురు ♦ సింహుఁడు సూచి
మదాంధసింధురో । త్కరరథనాతిభీషణము ♦ గాఁ గపి
సెం బటువిక్రమోద్ధతిన్. 108

క. వంగాధిపతియు శౌర్యో
త్తుంగతనుం డగుచు నీసు ♦ తుఱ ♦ డలరఁగ దై
త్యుం గదిసె గాఢమదమా
తంగఘటలతోడ నవుడు ♦ దారుణభంగిన్. 109

వ. ఇట్లు దన్ను బెట్టు గిట్టినకరినికరంబులం గని పొంగి కరవా
లంబు గొని యడరి ఘటోత్కచుండు. 110

క. కరదంతకర్ణమస్తక
చరణము లని తోఁపకుండు ♦ చందముగా ని

స్ఫురవిక్రమకేలివి
స్ఫురణంబున రూపు మాపె ♦ సురలు నుతింపన్. 111

వ. ఇవ్విధంబున గంబులు వ్రాలిసిన గజపురనాథుండు రోషం
బున నురవడంచి నారాచవృష్టిం ముంచి వేగవంతుం
డును విద్యుజ్జిహ్వుండును బహ్వాశియు ననుదనుజప్రధాన
నాయకులం బ్రేతపతీపురంబున కనిచి యాభీరుసేనతనయు
తనువున నిశాతశరంబులు నించినం గోదండపాణియై క్రో
ధాగ్నిజ్వాలలు నిగుడుచుడువ్రునం బటుబాణజ్వాలలు నిగి
డించి కదిసి కురుపతి నవలోకించి యాతండు. 112

ఉ. పాడియు సత్యముం గలుగు ♦ పాండవకోటికి నీవు ద్రోహి
యు|పాడిమెయిన్ సభం గరము ♦ భంగ మొనర్చితి
నాఁటియందఱుం|జూడఁగ నేఁడు తత్ఫలము ♦ సూపెద నీ
కని మూఁదలించి యై|నాఁడఁగ నేసెఁ గృష్ణభుజ ♦ గావలిఁ
బోలిననారసంబులన్. 113

క. దానికిఁ జల మెడలక నీ
సూనుం డాపవనసూను ♦ సూనుని మేనం
దానుగ్రశరము లిరువది
యేను వెసం గీలుకొలిపె ♦ నిభపురనాథా. 114

తే. అసుర గినిసి కృతాంతజి ♦ హ్వాయనుబోని
శక్తియెత్తిన నమ్మహీ ♦ శ్వరున కపుడు
వంగపతి యడ్డపడుటయు ♦ వానిగజముఁ
గూలవైచిన నాతండు ♦ నేల కుతికె. 115

క. ఏనుంగు వడిన నచ్చటి
సేనలు దెరలుటయు రాజ ♦ సింహుఁడు దన్నుం
దాన పుడికొల్పికొని నెఱి
పూనక దానవునియెదుర ♦ నొక్కఁడ నిలిచెన్. 116

క. నిలిచి మహాస్త్రం బెఱమం
టలు గ్రమ్మఁగఁ బెలుచ నేయు ♦ టయు నడుమున చె
క్కలుగాఁగ నేసి దిక్కులు
వలిగులిగా నతఁడు సింహ ♦ నాదము సేసెన్. 117

వ. ఇట్లు సేసిన విని గాంగేయుండు గురుపక్షయోధవీరులం
గలయం గనుంగొని. 118

క. భీమునితనయుం డత్యు
ద్ధామగతిఁ రాజుఁ దొడరి తత్కరటిఘటా
స్తోమంబు గూల్చి యాతని
పై మారి మసఁగినట్లు ♦ బలువిడిఁ గవిసెన్. 119

వ. ఆఘటోత్కచుండు దివిజులకు నజయ్యుండు మీరు వేవేగ
రారాజుం గూడి కొనుండనిన సేనాపతి పలుకులకు గురు
కృపాశ్వత్థామచిత్రసేనులు బృహద్బలబాహ్లీకావంతీనాథ
భూరిశ్రవసులును సైంధవసోమదత్తవివింశతివికర్ణులు నేకో
ద్యోగంబునం దమతమయనుచరులైన యోధవీరసహస్రం
బులతో రథంబులు దోలికొని చని భవత్తనయుం
బరివేష్టించి హిడింబాతనయుం దాఁకిన నతండును దైతేయ
బలంబులం గొని బలిమి మెఱసి నిలిచి మార్కొనియె
నారెండు సైన్యంబులు నొండొంటి కెదిర్చి పేర్చి పెనఁగు

చుండ నాభీమసేననందనుం డాచార్యప్రభృతులగు నాపన్ని
ద్దఱపై బహుప్రకారక్రూరబాణంబులు వరఁగింప నందు.

ఘటోత్కచుండు ద్రోణాచార్యప్రభృతులతో యుద్ధంబు సేయుట.

క. కొందఱుసూతులు నొలిసిరి
కొందఱచాపములు దునిసె ♦ గొందఱచటుల
స్యందనహయాలి వడియెను
గొందఱయంగములు ప్రస్సె ♦ గురుకులముఖ్యా. 121

వ. ఇట్లతిరథమహారథులం జిక్కు పఱచినరక్కసున కలిగి రయంబున సాధనంబులు సమకట్టుకొని రభసంబున నాకుంభసంభవాదిద్వాదశరథికవరులు నొక్కపెట్ట చుట్టు ముట్టి మహాస్త్రవ్రాతాజాలంబులం బొదివిన. 122

ఆ. ఓర్వ రాక దానవోత్తముఁ డంబర
వీథి కెగసి పోయి ♦ విపులరవము
సెలఁగ బెలుచ నడరి ♦ జీమూతభంగి దు
ర్దాంతుఁడైనఁజూచి ♦ ధర్మసుతుఁడు. 123

వ. భీమసేనుతో నిట్లనియె 'నిక్కడ భీష్ముబారింబడిన పాంచాల బలంబులఁ బరిపాలింపను నక్కడ నాచార్యాదులకగివడ్డ ఘటోత్కచుం గావను నలసియున్నయది యివ్వాలనికిం గవ్వడి గలం డవ్వాలనికి వేగంబ యరుగు మనిన సింహనాదంబు సేయుచు.

క. కౌరవబలములు సుడివడ
మారుతి గవియుటయు మెఱసి ♦ మార్కొనికురుధా

శ్రీరమణుఁ డర్ధచంద్రా
కారశరము దొడిగి ధనువు • గ్రక్కునఁ దునిమెన్. 125

తే. తునిమి తోడన క్రొవ్వాఁడి • వాఁడినార
సంబు భీమునివక్షస్స్థలంబు దూఱ
నేయుటయు సోలఁ గని ద్రౌప • దేయు లదరఁ
గడఁగె సౌభద్రుఁడును ఘటో • త్కచుఁడుఁ గలసి. 126

వ. ఇట్లు దండ్రి నొచ్చినఁ బాండుపౌత్రులు నీపుత్రునిపై నొ
క్కపెట్ట మిక్కుటంబగుకోపంబునం గవిసిన. 127

చ. కని కృపబాహ్లికాదిరథి • కప్రకరంబు గడంగి వారి మా
ర్కొని పెనఁగంగఁ దేఱి కడుఁ గ్రూరత నేచినమారుతా
త్మజుం | డెనసి గురుండు రక్తపరి•షిక్తునిఁజేసిన నాతఁ డల్గి
యా | తని నొకనారసంబున ను•దగ్రత మూర్ఛ మునుంగ
నేసినన్. 128

మ. ధనురాచార్యుఁ | జూచి తత్తనయుఁడుం•ధాత్రీశుఁడుం భీము
మా | ర్కొని రాతం డెలనవ్వు చెన్నుగ గదా•ఘోరాకృ
తిం దేరు డి | గ్గినయాయోధన తేఱి ద్రోణుఁడు గడం•గెం
జూచితోడ్తో కృపా | దినికాయంబుఁ గడంగి వాయుసుతుపైఁ•
దీవ్రాస్త్రముల్ నింపఁగన్. 129

క. ఏపున హిడింబసుతుఁడును
ద్రౌపదిపుత్రులు సుభద్ర•తనయుఁడు, గోపో
ద్దీపితులై వారలయా
టోపముఁ గుదియించి రతిప•టుప్రదరములన్. 130

వ. అప్పుడనూపభూపాలుండును భీమసేనసఖత్వలోలుండునగు నీలుండును నశ్వత్థామం దొడరి నొచ్చినం గని ఘటోత్కచుండు. 131

క. తలపడి యగ్గురునందనుఁ
జలమున నొప్పింప గురుఁడు ♦ సరభసముగ ను
జ్జ్వలబాణావృతుఁ జేసిన
బల మఱి దనుజుండు మాయఁ ♦ బన్నెఁ గుపితుఁడై. 132

వ. ఇవ్విధంబున హిడింబాసూనుండు నేసినమాయం జేసి. 133

క. గురుఁడు మొదలైనయాప
న్నిరువురుఁ గురుపతియు నొవ్వ ♦ నేటులఁ బడి నె
త్తురు దొరఁగ సోలి సంగర
ధరణిం బడినట్లు దోఁచెఁ ♦ దత్సేనలకున్. 134

చ. కనుఁగొని సైన్యముల్ విఱిగి ♦ క్రందుకొనంగ వెసఁ బొఱి
నాపగా । తనయుఁడు సేన నాఁగి యివి ♦ దైత్యులమా
యలు గాని బొంకు గాం । కని యెలుఁగెత్తి చెప్పఁగభ♦
యంబున నమ్మక పోయె నట్లు వో
యినఁ జనుదెంచెఁ గౌరవమహీశుఁడు దీనతభీష్మపాలికిన్.

వ. వచ్చి యిట్లనియె. 136

క. నీవును ద్రోణుఁడుఁ గలుగం
గా వైరులచేత నేను ♦ గష్టపడితిఁ గా
దే వారితోడఁ దలపడి
చావొండెను విజయ మొండె సంపాదింతున్. 137

చ. అన విని నవ్వి పాండవుల • యంతటివారికిఁ గాక నీకు నా
రొక్కన నగు నయ్యు యుష్పరసు•కుత్సితవర్తన మిట్టిదుష్కరం
బునఁ దగులావు సేయ మము • బోటులు లేరె చలంబు
డింపు విమా । వని పతితోడఁ జెప్పి సరి • దాక్షుఁజుఁ డప్పు
డు ప్రాభవంబునన్. 138

వ. భగదత్తు నాలోకించి. 139

క. దనుజు లొనరించుమాయలు
నినుఁ జేరవు వారి గెలుతు • నీ విప్పుడ యా
జనపతి మెచ్చఁగ నాదై
త్యుని గెలువుము నీదు సేన • తో నడరి వడిన్. 140

వ. అని భీష్ముండు వలికినం బ్రాగ్జ్యోతిషపతి మేటిమగండు గా
వున నమ్మాటకుం బొంగి సింగం బడరినచందంబున నార్చి
సుప్రతీకంబు నెక్కి సేనాసమేతుండై. 141

తే. పరఁగి తోఁతెంచు పాండవ • బలముమీఁదఁ
గవియుటయు నంత నంతఁ గౌ • రవులమూఁక
మరలి యేర్పడఁ జూచి య • మ్మాట యప్పుడు
నిజముగాఁ గొని యాజికి • నిగిడె మగుడ. 142

వ. ఇట్లుభయసైన్యంబులుం దలపడినసంపడి కయ్యంబున
నపరాహ్ణంబగుచునుండ. 143

క. నగపతియుఁబోనిగజపతిఁ
దగనేడ్తెఱ నెక్కి ప్రబల • దైత్యబలముతో
నిగుడఁగ ఘటోత్కచుం డా
భగదత్తునిమీఁదఁ గవిసెఁ • బార్థివముఖ్యా. 144

వ. తదవసరంబున వృకోదరుం డరదంబురయంబు మెఱయ నయ్యభిమన్యుద్రౌపదేయప్రముఖులుం దానును హైడింబు నకులుం దోడ్కొని కడంగి నట్టియెడ. 145

ఆ. పొదివి పలువు రేయఁ • బొడువ వ్రేయఁగ భగ
దత్తుదంతిరక్త ♦ ధారలొప్పెఁ
జెలువు రెట్టి గాఁగ ♦ జేవులు సెలయేఱు
లున్న తాచలమున ♦ నునలునట్లు. 146

క. శూలంబున హైడింబుఁడు
గాలాకృతితోడ వైవఁ ♦ గా నదిపొడిపై
రాలేనునట్లుగ మగఁటిమి
వ్రాలినిభగదత్తుఁ డేసె ♦ వడిబల్లెమునన్. 147

వ. ఇట్లేసి యార్చి వెండియు. 148

ఆ. భీమహరులఁ గూల్చి ♦ పేర్చి సౌభద్రాది
యోధవరుల నెల్ల ♦ నుఱక తఱుచు
టంపవానఁ దడిపి ♦ హయరథభటసమూ
హంబుఁ జంపె సమద ♦ హస్తిబలిమి. 149

క. మందరము మహాంభోనిధి
యందుఁ దిరుగునట్లు పాండ ♦ వానీకములో
నం దిరిగి సుప్రతీక మ
మందగతిం జంపెఁ బెక్కు ♦ మాతంగములన్. 150

క. అలిగి దశార్ణాధీశుఁడు
గొలిపెను భగదత్తుమీఁదఁ ♦ గ్రూరగజము ను

జ్వాలము లగుశతనితోమర
ములతోఁకున నది చలించి ♦ మొగతిరిగ వెసన్. 151

వ. ఇవ్విధంబునం బోరుభగదత్తుం గనుంగొని గండు మిగిలి కురువిభుండు గురుకృపాద్యోధవీరసమేతంబుగాఁ దతిమినం దమబలంబులు గోలాహలబహుళంబు లగుటయుఁ బాండవాగ్రజుండు పార్థపాంచాల పురస్సరుండై యవ్వాలనికిం గ్రొవ్వాలరం గోల్తల సేసె నట్టిసమయంబున. 152

— అర్జునుఁ డిరావంతుని చూడచచ్చుట భీమునిచే విని దుఃఖించుట, —

క. నరుఁడు ధనుర్గుణరావ
స్ఫురణంబును దేవదత్త ♦ భూరిరవము నం
బరము వగిలింప నానా,
శరములఁ గురుసైన్యసరభ ♦ సత్వం బుడిపెన్. 153

ఆ. అపుడు సేరి భీముఁ . డశనికి భుజగేంద్ర
కన్యకాసుతుంకు ♦ గలనఁ బడుట
నల్లఁ జెప్పటయును ♦ నడలి యెచ్చట నని
యడిగి యతఁడు సూప ♦ నచటి కరిగి. 154

వ. దలుజఖండితుం డయి వడియున్న యయ్యి రావంతుశరీరం బు గనుంగొని యాధనజయుండు. 155

చ. ఘనతరశోకవేగమునఁ ♦ గన్నులనీళులు నించి యాను యో! ధనునవినీతియుం బిదప ♦ ధర్మతనూజుఁడు సంధిగోరి పల్కినతగవుం గడంగి యని ♦ కిం దలకొన్ననిజోద్యమం బుఁ దోఁ! చినమదిఁ దిట్టుచున్ వినుతి ♦ సేయుచు రోయు చు నుండెనయ్యెడన్. 156

వ. ఇట్లు పుత్రశోకానలసంతప్తచిత్తుం డగుసవ్యసాచిం జూచి గోవిందుండు మందస్మితంబు సేసిన 157

క. కనియతఁడు దెలిసినీచే
వినినది యిది మున్నదీని ♦ విడిచితి నహిభం
జనతేరు నడపు గురుబల
వినిపాతనపాటవమున ♦ విహరించుటకున్ 158

వ. అనిపలికినం బద్మనాభుండు రథంబు రయంబున మనమొన పయిం బఱపఁ బార్థుండు పటుబాణపరంపరలు వరగింప భగదత్తుండును గృపాచార్యుండును ద్రిగర్తపతియును భీష్ముం గూడుకొని యాక్రీడి నెదిర్చిరి సాత్యకి యడరినం గృతవర్మ బాహ్లికులు మార్కొనిరి మారుతి గవిసినం గుంభసంభవుండు దలపడియె నతని ప్రాపున నేపు మిగిలి నీపుత్రకు లాబకమర్దను మర్దింపఁ గడంగి కవిసిన 159

క. గురునంపవెల్లి నాగుఁచు
సరభసముగ వారిమీద ♦ శరవర్షంబుల్
గురియుచు వారలయమ్ముల
దెరలక భీముండు పటుగ ♦ తిన్యందనుఁడై 160

వ. సమరక్రీడ సలుపుచుఁ గురుకుమారుల దొరఁగించునారాచధారల నొచ్చి యాజ్యధారాక్రాంతుండై నయర్చిష్మంతుం డునుంబోలెమండియు దండకోదండుఁడై పుణ్యంబుసూపినంగుండభేదియు ననాధృష్యుండును గనకధ్వజుండును విరావియు సుబాహుండును దీర్ఘబాహుండును దీర్ఘలోచనుండు దీర్ఘనిద్రం బొందిరి పెఱవారు వెఱచఱచి విఱిగి పఱచిన నజం

బుల వెనుకొనువృకంబువిధంబున వృకోదరుఁడు దోర్బలా
సంబు మెఱసె నప్పుడు ప్రొద్దు గ్రుంకు చుండ నీపెద్దకొ
డుకు బలువెనలం బురికొల్పికొని చలంబునం గోల్తల
సేసినం గాంగేయవ్యూహంబులు నభినవోత్సాహంబునం
బోక చెనఁగిన 161

తే. ధరణి నెత్తుటఁ దోఁగి యా • భరణకాయ
శస్త్రఖండజాలంబులఁ • జాల నొప్పెఁ
బలుచ గాకుండఁ గుంకుమ • మలఁది పెక్కు
చెఱఁగుతోడవులు దొడిగిన • చెలువపోలె. 162

వ. అంత. 163

క. తిమిరము గపిసినఁ బాండవ
సమితియుఁ గౌరవులు రణము • సాలించి నివా
సములకుఁ దగఁ జని రయ్యు
ష్టమయామిని నుదితపటువి • షాదుం డగుచున్. 164

క. గురువిభుఁడు నగరు సొచ్చియుఁ
జొరమిన గాంధారవిభుని • సూతతనూజుం
ద్వరితముగఁ బిలువు మని యా
తురతం బలుమాఱుఁ జెప్పె • దుశ్శాసనుతోన్. 165

వ. చెప్పిన నతండు వారిం గూర్చికొని వచ్చుటయు నేకాంతం
బున నమ్మహీకాంతుండు వారలతో నిట్లనియె గాంగేయ
గురుకృపాశ్వత్థామలు మధ్యస్థులై పాండవబలంబులం
జెఱుచునట్టిసంరంభంబునకుం జొరరు మనసేనలు నానాఁ

టికి సన్నాహంబులై సమయుచు పచ్చె నేమి సేయం గలవార
మనిన విని రాధేయుండు రణక్రీడా లంపటుండై. 166

క. నరనాథ యింత భీష్ముని
దురమునకుం దేవ మేను ♦ దోర్బలవిభవో
ద్ధురంత పాండుకుమారో
త్కరముం దత్సేనలక్ష మ ♦ దం బడఁగింతున్. 167

క. అని పలికిన విని దుశ్శా
సనుఁ గనుఁగొని మనము పోయి ♦ శాంతనవునిభం
డన ముడిపి వత్తమని చె
ప్పి నరేంద్రుడు పీడుకొల్పెఁ ♦ బెఱవారిఁ దగన్. 168

వ. ఇట్లు కర్ణసౌబలుల నిజనివాసంబులకుం బోఁబంపనిచ్చి బహు
ప్రకారసౌరభసంవాసితంబు లగుజలంబుల జలకం బాడి
పరమసురభిచందనానులేపంబులను జీనిచీనాంబరపరిధానం
బులను మహనీయమాల్యాభరణంబులను ప్రస్ఫీతమణి
మయ భూషణధారణంబులను దగ నలంకృతుండై తమ్ము
లుం దగువారలుం బరివేష్టింపఁ బరిమళపరంపరాభాసిత
నూతనతైలధారాభిషేకప్రదీపితంబు లయిన కరదీపికా
సహస్రంబులు వెలుంగ వేత్రహస్తులు దొలంగు తొలం
గుం డని సందడి నెడ గలుగ జడియ వందిసందో
హంబులు సంకీర్తనంబులు సేయ మాగధమంజుల
గానంబులు వీనులం బొరయఁ బాఠకపఠనరవంబుల మ
నంబు రంజిల్ల రమణీయ రత్నఖచితం బగురథం బెక్కి
మందమందగమనంబున మందాకినీనందను మందిరంబు సే

రం జని తదీయద్వారంబునం దేరు డిగ్గి దుశ్శాసనుముం
జేయి కరతలంబున నవలంబించి యల్లన నడచి యుచిత
ప్రకారంబునం బ్రవేశించి యప్పితామహు పాదంబులకుం
బ్రణామంబులు సేసి తత్పురసమీపంబున సముంచితకనకాస
నంబున నతం డనుప నాసీనుండై చేతులు మొగిచి య
మ్మనుజపతి యతనితో నిట్లనియె 169

మ. నిను మున్నెంతయు నమ్మి పాండవుల యు♦న్మేషంబు నేఁ
జీరికిం । గొన నీపౌరుషచందముల్ దెలియఁ బె♦క్కుల్
సూచితిం జేరి చే । రి నయం బిచ్చుచు నోంప నూల్కొనక
వా♦రిం బట్టి పాలార్చ దొం । డన నేరం గురుముఖ్య
యిఁక నిట నీ♦వాలంబు సాలింపవే. 170

చ. అని మొన దేవదానవుల♦కైనను మార్కొనరాదు నిన్ను నే
డెనిమిదినాళ్ళు లయ్యె నను♦ గుంపవు నొంపవు నవ్యసా
చి న।ప్పని యటులుండ నిమ్ము నను♦ బ్రార్థన సేసెద
నింతవట్టు నా చనవునఁ బోవ నిచ్చి నృప♦సత్తమ పోరికిఁ
గర్ణుఁ బంపవే. 171

న. అనవుడు. 172

క. అమ్మాట మనమునకు వా
లమ్మై తాఁకుటయు భీష్ముఁ♦ డత్యంతవిషా
దమ్మున నించుకవడి మా
నమ్ము దగం దాల్చి యుండె♦ నతవదనుండై. 173

వ. పదంపడి నిట్టూర్పు నిగిడించి మొగం బెగయించి భూపా
లు నాలోకించి. 174

క. తలఁకొని నీకుం బ్రాణం
బులు డాఁపక యోపినట్లు ♦ వోరఁగ
బలుకఁ దగునె యక్కట నా
వలనం గలభక్తియెల్ల ♦ నమ్మ్రనఁ గలయున్. 175

వ. అని పలికి ఝులుక వాఁడమి వెండియు. 176

సీ. కాల్పఁడే మహనీయ ♦ ఖాండవం బింద్రుని
సమరగణంబుతో ♦ విముఖుఁ జేసి
బహుదివ్యశరములు ♦ వడయఁడే యొక్కటి
బవరాన మెప్పించి శివునిచేత
గంధర్వులకు నోడి ♦ కర్ణుండు నీతమ్ము
లును బాఱ విడిపించి ♦ కొనఁడె నిన్ను
వినుము వను ద్రోణు నా ♦ తనిపుత్త్రుఁ గృపుఁ గర్ణుఁ
గెలిచి విరాటుగో ♦ వులఁ గొనండె

ఆ. తక్కు. పెక్కు లెడలఁ ♦ బెక్కండ్ర నేమేమి
సేసె వినమె యట్టి ♦ జెట్టి నిన్ని
దినము లిట్లు దొడరి ♦ పెనఁగియు నీచేత
నేఁడు వినఁగ వలసె ♦ వేఁడిపలుకు. 177

క. తగనిపని యని తలంపక
పగగొంటి వజయ్యులైన ♦ పాండుసుతులతోఁ
డెగ్గి యింక నీవు రణమున
మగఁటిమి వాటింపు రిత్త ♦ మాటల నగునే. 178

వ. అని మఱియును. 179

క. గాండీవి గెలువ రాదు శి
ఖండిని జంపంగ నాకుఁ ♦ గాదు వినుము న
న్నొండుమగలు మార్కొనినం
జెందుదు నుగ్రముగ మున్న ♦ చెప్పితి నీకున్. 180

క. ఏనును నాఁటిశమునుద్రుపద
దానీకవి ఘాటసైన్య♦యాదవబలసం
తానములతోడఁ బెనగెదఁ
బూనుఁడు మీరెల్లఁ బాండు♦పుత్రుల గెలువన్. 181

ఆ. నడికిరేయి వచ్చి ♦ నను నొవ్వఁ బలికినఁ
గలుగునయ్య జయము♦గడఁగి నీవు
నడవు మనికి నెల్లి ♦ నా చేతిబలువు నూ
చెదవు గాక వేయుఁ ♦ జెప్పనేల. 182

క. అనినఁ బ్రియ మంది నగరికిఁ
జని పతి సుఖనిద్ర సేసి♦ సముచితసమయం
బున మేలుకాంచి కయ్యం
బున కాయిత మయ్యె మేను ♦ పొంగారంగాన్. 183

వ. ఇట్లు సన్నద్ధుం డయి బలంబుతో వెడలి నీపుత్రుండు భీష్ము
నుపలక్షించి భూపతి ప్రకరంబులతో నిట్లనియె. 184

భీష్మునవమదివసయుద్ధము,

తే. ఇతఁడు పాంచాలు రాదిగ ♦ నెల్లబలముఁ
జంపి పాండుతనూజుల ♦ సమరభూమి
గెలువఁ గలవాఁడ నని రాత్రి♦వలికె నేడు
దఱిమి మనలాపుఁ జేవయు ♦ మెఱయ వలయు. 185

క. అని యాడుతులువమాటలు
విని బీభత్సుంబు సిగ్గువిపులవిషాదం
బున నొక్కట బెట్ట పుట్ట గ
నినిమిషతటినీతనూజుఁ డతిదుఃఖితుఁ డై. 186

వ. తన్నుం దాన యుపశమించుకొని యున్నం గనుంగొని కౌర
వేశ్వరుం డతనికన్నెఱిఁగినవాఁ డై దుశ్శాసనునితో నిట్లనియె.

క. మన మెల్లఁ బితామహునొ
ద్దన యుండుట మఱియు గాకితనిముందటఁ జౌ
ట్టన వలయు శత్రుబలమ
ద్దను లిరువదిరెండువేలరథములవారిన్. 188

వ. అని నియోగించిన నతం డట్ల చేసె నద్ధరణీశుండు గురు
కృపాశ్వత్థామల నాలోకించి గాంగేయుం జూపి సత్యవ్ర
తుండగు నీతండు శిఖండిపై నేయనని మనమెత్తిపిడియు
నాడఁ జెప్పుట మీ రెఱుంగుదురు కాదె యస్నీచునకు గోచ
రంబు గాకుండ నిమ్మహానుభావుం బొదివికొని రావలయు
ననిన వారలు నట్ల కాక యని రయ్యమరనదీసూనుండు
సర్వతోభద్రవ్యూహం బొనర్చె నందుఁ గృపాచార్యకృత
వర్మ శల్యశకునిసుదక్షిణసైంధవులును గురుకుమారులుం
దానును ముందటనిలిచెఁ దదనుమతిం గుంభసంభవభూరి
శ్రవోభగదత్తులు వలపటను సోమదత్తి ద్రోణపుత్రవిందాను
విందులు డాపటను హాలాయుధాలంబుసశ్రుతాయువులు
వెనుకను త్రిగర్తప్రకరపరివృతుండై జననాథుండు నడుమను
నిలిచి రంతకు మున్న కౌంతేయులు సైన్యసమేతఁ బుగా

వెడలి రట్టిమొడ నర్జునుండు మనమొగ్గరంబు నూచి ధృష్ట
ద్యుమ్మున కిట్లనియె. 189

తే. కంటెగాంగేయు నతనిచ ♦ క్కటి శిఖండిఁ
బెట్టుమీతని మన మెల్లఁ ♦ బిండుగట్టి •
పొదివికొని వస్త్ర మువ్విధం ♦ బునకుఁ దగ ద
ళంబుగా మోహరింపు బ ♦ లంబువెల్లఁ 190

వ. అనినవిని యతండట్లే చేయుదు నని సాత్యకివిరాటులు
వలపటను నభిమన్యుపాంచాలకేకయులు దాపటను నకుల
సహదేవద్రౌపదేయపురత్సరుండై నయుధిష్ఠిరుండును దు
మను జేకితానకుంతిభోజులు వెనుకనుం గా నొనర్చియగ్ర
భాగంబున శిఖండి నునిచి యతనికెలంకుల డాసి భీమసేన
ఘటోత్కచులొక్కవలనను బార్థుండు దానునొక్కది
క్కున నిలిచి తక్కిన యోధువీరులంగలయం జేర్చి గట్టి
యొనగా నమర్చె నిట్లుభయసైన్యంబులుంబన్ని భేరీభాం
కార శంఖాది నిస్వన గర్జాస్ఫూర్జితబహుళంబుగా నొం
డొంటిం దాకె నట్టిసమయంబున 191

క. చెంగట నభిమన్యుండు పి
శంగతురంగప్రచార ♦ చంచద్రథుఁడై
పొంగి మనదిక్కు ప్రజమీఁ
దం గవిసెం జిచ్చు దూది ♦ దరికొను మాడ్కిన్ 192

వ. ఇట్లుగవిసి. 193

తే. మెఱసి మండలచారియై ♦ కొఱవి ద్రిప్పి
నట్లు గురుగృపసింధుజా ♦ జాదులైన

యోధవీరులు వెగడంద ♦ నులివు మిగిలి
తరువ బడునబ్ధిక్రియ సేన దిరుగబడగ. 194

వ. ఇట్లు మాఱులేక తఱుముచున్న సౌభద్రుం గనుంగొని కౌరవపతి యలంబుసుతో నిట్లనియె వీఁడు రెండవయర్జునుండై మనబలంబులఁ గలంచుచున్నవాఁడర్జుననందను నెదుర్కొన నీవ కాని మాఱు లేదేము పాండవుల కడ్డుపడియెదము నీవు వీని బొదివి భంజింపుము. 195

అలంబుసుఁడు దుర్యోధనప్రేరితుండై యభిమన్యుపైఁ గవియుట.

క. అనవుడు నతండు దుర్దమ
ఘనుజావలి మున్నుగాఁగఁ ♦ దఱిమెం గుంతీ
తనయుబలము గారాకులు
పెనుగాలిం దూలునట్లు ♦ భీతిం జెదరన్. 196

ఉ. అప్పుడు ద్రౌపదేయులు ర ♦ యంబున నడ్డము సొచ్చి దైత్యులం | గుప్పలుగా మహిం బెలుచఁ ♦ గూల్చిన దానవనాథుఁ డత్యులం | గప్పెఁ గడంగి వారల నఖండపరాక్రమలీల వారు వాఁ | డొప్పఱి తేరికూబరము ♦ యూఁతగ వ్రాలఁగ నేసి యార్చినన్. 197

క. ఆలోనన తెప్పిఱి లయ
కాలుండునుబోలె నసుర ♦ గన్నుల నిప్పుల్
రాలఁగ వారలసిడములు
నేలం బడ నేసి చాపనికరము ద్రుంచెన్. 198

వ. త్రుంచి నవ్వుచు. 199

తే. ఒకని నొకని నైదైదుమ • హోగ్రభాసు
రాస్త్రముల నేసి నొంచిన • నతనిమదము
సొంపు సోదరవ్యథయును • జూచి యసురె
నప్పు డాతనిపై సుభ • ద్రాత్మజుండు. 200

వ. అప్పు డుభయసైన్యంబులవారును వెఱఁగందె. 201

క. దనుజుఁడు మాయాధికుఁ డ
ర్జునతనయుఁడు దివ్యశరధ • రుఁ డెట్లగునో
యనుచుం గ నయ్యిరువురు
ననిసేసిరి వృత్రవాస • వాకృతి దోఁపన్. 202

క. ఇతరేతరశరకృతశో
ణితధారలు నిగుడ నపుడు • నిర్భరదావ
ద్యుతు లడరఁ బొలుచునగముల
గతిఁ బొలిచిరి వారలుగ్ర • కింపోన్నతులై 203

క. దనుజేశ్వరుఁడు మాయం
బొనరించినఁ దమము గవిసె • భూనాయక ఫ
ల్గునసుతుఁడు భాస్కరాంబక
మున వెలుఁగొనరించె సురస • మూహము వొగడన్.

తే. అసుర వెండియుఁ బెక్కుమా • యలు ఘటింప
శక్రపౌత్రుడు దివ్యాస్త్ర • జాల మడరఁ
జేసియన్నింటి నడఁగించి • చెలఁగి నొంప
రథము డిగి పాఱెఁ బెలుచ నా • రాక్షసుండు. 205

క. రక్కసుఁడు విఱిగినం గడు
నుక్కున సౌభద్రుఁ డడరు • నురవడి గని న

ల్లిక్కుల బఱచెం దమలోఁ
జిక్కు వడుచుఁ గౌరవేంద్రు ♦ సేనలుభీతిన్. 206

వ. అప్పుడు పెక్కండ్రు రథికులతోడం గూడి గాంగేయుం
డభిమన్యుపయిఁ గవిసిన, 207

తే. అతఁడు దానికి దలకక ♦ యందరకును
నన్నిరూప లై పోరంగ ♦ నర్జునుండు
సరభసంబుగ భీష్ముపై ♦ నురవడింపఁ
బొంగి యిరువాఁగు నిరువురఁ ♦ బొదివె బెరసి. 208

వ. అట్టిసంకులసమరంబున నభిమన్యుపై నడుకృపాచార్యుం
డాఁకి సాత్యకి బెడిదంపునారసంబు లేసిన వాని నన్నంటిని
నశ్వత్థామ గునిమి యతనివిల్లు ద్రుంచినం గోపించి. 209

క. ఆసాత్యకి వేఱొకవి
ల్లానురగతి నెత్తి యుగ్ర ♦ మగునారాచం
బేసిన నాతఁడు కేతు
వ్యాసక్తుం డయ్యె మూర్ఛ ♦ వచ్చి నరేంద్రా. 210

క. ఆలోనన తెలిసి మెఱుఁగు
వాలికతూపుఁ దతని ♦ వక్షమునడుమం
గీలించి సిడము ద్రెక్కన
నేలం బడ నేసి యార్చె ♦ నింగి వడంకన్. 211

వ. దానికిం గినిసి శినిమనుమండు పొగరు మిగులునారాచని
చయంబులం బొదివిన నశ్వత్థామ రాహుగ్రస్తుం డగును
గ్రగభస్తియుంబోలె నైనం గనుంగొని. 212

క. ద్రోణాచార్యుండు సుశ
త్రాణపరత్వమునఁ గృష్ణు • తమ్మునిపై న
క్షీణోద్ధతిఁ గవియుడు గీ
ర్వాణాధిపసుతుఁడు వచ్చి • వడి నెడఁ జొచ్చెన్. 213

చ. అనవుడు నాంబికేయవసు • ధాధిపుఁ డిట్లను ద్రోణుఁడా
త్మ న | ర్జునుననుఁ గూర్చు నాతఁడు గు • రుం గని యెంతె
యు భక్తి సేయు వా | రనిఁ దమలోన నట్లు వెస • నప్పు
డు దాఁకొని యెట్లు పోరిరో | వినఁ గల దేర్పడం జెపుము.
విశ్రుతభంగిగ నాకు సంజయా. 214

వ. అనిన నాసూతనందనుం డతని కిట్లనియె. 215

క. క్షాత్రము దలకొని సంగర
ధాత్రికి నేతెంచి గురులు • దండ్రులు దమ్ముల్
పౌత్రులు శిష్యులు మామలు
పుత్రు లనం గలదె తో • డరిపోరన వలయున్. 216

— అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యులతో యుద్ధము సేయుట. —

వ. వినుము. 217

సీ. అర్జునుం డడరి ద్రో • ణాచార్యు మూఁడునా
రసముల నేసి యు • గ్రంపుటంప
వెల్లువ వఱపిన • వెగడొంద కాఁత డా
తనిమేనఁ దూపులు • దఱచు నాఁగ
నాటించె నంత భూ • నాథుండు పురికొల్పఁ
గాఁ ద్రిగర్తులు గురుఁ • గడచి కవియ

నరుఁ జేచి వాయుబా ♦ ణమ్మున నమ్మునఁ
దూలింపఁ గుంభజు ♦ శైలశరము
ఆ. వచ్చి యుడుప నలిగి ♦ వాసవి నారాచ
వర్షమునఁ ద్రిగర్త ♦ వరునిపుత్ర
చయముఁ దెరలుచుటయు ♦ జనపతి కృపశల్య
బాహ్లికులునుఁ దానుఁ ♦ బార్థుఁ దాఁకె. 218

వ. అట్లు దాఁకుటయు వారల నతండు గన్నె లాకమ్ములం జీకా
కుపఱిచెనట్లు గురుండు మొదలైనయందఱకును నాధనం
జయుపోరు దలమునుక లయ్యెఁ గురుపితామహుండు ధర్మ
సూతి యున్నయిట్టి కుతికి తలలు చెండాడె శకునిభూరిశ్రవ
సులు గవలం దలపడిరి కళింగపతియును భగదత్తుండును
విభసేనలతోడం దొడరి భీమసేనుం బోదివిన. 219

క. గిరి డిగు కేసరిచాడ్పున
నరదము డిగి భ్రమితపటుగ ♦ దాభీలత నా
కరువలిపట్టియుఁ గవిసినఁ
గరులుఁ దెరలెఁ బవనధూత ♦ ఘనపంక్తిగతిన్. 220

తే. క్రందుకొని యిట్లు మాతంగ ♦ ఘటలు విఱుగ
నాశ్రుతాయువుఁ బ్రాగ్జ్యోతి ♦ షాధిపతియుఁ
బోక నిలచి యమ్మారుత ♦ పుత్రుఁ జోడుఁ
దనువుఁ జించిరి వివిధాస్త్ర ♦ తతులు వఱపి. 221

వ. అప్పుడు గాంగేయుండు సేయుదారుణరణంబు ధర్మపుత్రు
నకు భరంబైన నతండెలుం గెత్తి పేరువేరం బిలిచి చేయి

పేచిన నాగళింగనాథభగదత్తుల విడిచి యప్పుడు గవ్వు
చుచు. 222

క. కలయఁగఁ గరములఁ జరణం
బుల నురమున శోణితంబు ♦ బోరన దొరఁగం
దలి రెసఁగిననడమామిడి
చెలువ్రునఁ బఱతెంచె భీమ ♦ సేనుఁ డచటికిన్. 223

వ. అంతకు మున్న ధృష్టద్యుమ్నశిఖండి విరాటద్రుపదులు
ధర్మనందనున కడ్డపడి భీష్ముపై నడచి బహుప్రకారవిశిఖం
బుల నెగడుపఱచిన నతం డలిగి శిఖండి నేయ నొల్లక
యమ్మువ్వురను మూడేసివాఁడితూపుల నేసిన నా
వీరరథికులు హుతాగ్నిత్రయంబునుంబోలెఁ బ్రజ్వలించి
బాణజ్వాలలు నిగిడించి యతని నొప్పించిరి వృకోదరుఁ
డద్దెసం గవియుటం గనుంగొని కేకయగణంబు నేయద్రౌ
పదేయులు గూడుకొని కవిసినం గౌరవసేనం జేయం గల
మేటిమగ లెల్లను మిన్నేటి కొడుకునకుం దలకడచి వారిం
దలపడిన నిరుదెఱంగులదొరలును బలంబులును నొక్క
మ్మడిం గ్రందుకొన బెరసి పోట్లాడు చుండం జండరశ్మి
వినువీధిచక్కఁ సగంబునకుం జనుదెంచె నట్టియెడ. 224

తే. రథములను సామజములఁ దు ◦ రంగమములఁ
నుఱక నెత్తురుటేఱులఁ నీఁది ♦ తఱియ నడచి
పోరి రేటునఁ బ్రేటును ♦ బోటు నొక్క
యొలబిఁ జెలఁగంగ నుభయమైన ♦ న్యములవారు. 225

వ. అప్పుడు మనబలంబులజనంబులు. 226

క. ధృతరాష్ట్రుండును బుత్రులు
నతిలోభంబునఁ బ్రజాక్ష ♦ యము సేసిరి ధ
ర్మతనూజు గెలువవచ్చునె
మతి లేరై రింక నేటి ♦ మాటలు మనకున్. 227

ఆ. అనుచు వగచుపలుకు ♦ లాలించుభీష్మాది
యోధవరులతో సు ♦ యోధనుండు
చెనఁటిమాట లేమి ♦ వినియెద రనిన వా
రదియు నదియు వినని ♦ యట్లపోలె. 228

వ. పరాక్రమక్రీడలు సలుపు చుండి రాసందడికయ్యంబునం
గిమ్మీరమర్దనుండు గదపంపువు సేయు చుండె నప్పుడు. 229

క. సరభసముగ సారథి దన
యరదముఁ దెచ్చుటయు నెక్కి ♦ యతినిశితశర
స్ఫురణాపరిణతి బాహ్లికు
విరథుఁ గావించె సురలు ♦ వినుతింపంగన్. 230

తే. చిత్రసేనుండు సౌభద్రుఁ ♦ జిత్రబాణ
పాతమున నొంచి యార్చినఁ ♦ బాండుపౌత్రుఁ
డతనిసారథిఁ బడ నేసి ♦ యంతఁ బోక
తురగములఁ జంపి యాతని ♦ త్రుళ్ళడంచె. 232

వ. అక్కుమారుండును దుర్ముఖునిరథం బెక్కెఁ బాంచాలపతి
గుంభసంభవుపై నడరి యతనిమేన నానాస్త్రంబులు నిం
చిన, 232

క. ద్రోణుఁడు గోపించి తను
త్రాణం బలువుళ్ళు సేసి ♦ తనువున రాజ

ద్బాణంబులు గ్రుచ్చిన సం
క్షీణబలుండై యతండు ♦ సి గ్గతి తోలఁగెన్. 233

సీ. తఱిమి సుశర్ముండు ♦ దాఁకి యర్జును నొంచి
కృష్ణుపై నమ్ములు ♦ గీలుకొలుప
నలిగి యన్నరుఁడు వా ♦ లంపకోలువ లోలి
నడరించుటయు వాని ♦ యఖిలబలముఁ
జేతిసమ్మెటలను ♦ జేరుకోలల ప్రేసి
యంకుశంబుల నూఁటి ♦ యతిరయమున
వాహనంబులఁ దోలు ♦ వారును విండ్లును
బలకలు వైచుచుఁ ♦ బఱచువారు

తే. నైన మీఁతండ్రి క్రీడిపై ♦ నడర నడుమఁ
జొచ్చె సాత్యకి యన్నదీ ♦ సుతుఁడు శక్తి
వైవ మెయివాల్చియది వట్టి ♦ వైచె మగుడ
నాతఁడాభీష్ముఁడెడఁదును ♦ మాడెనధిప. 234

వ. ఇట్లు ద్రుంచి. 235

క. ఆలోచన మెయిఁ దొమ్మిది
వాలమ్ములు నాటఁ బొంద ♦ వవ్యూహము శుం
డాలరథఘోటసుభటా
భీలతఁ దలకడచి పొదివె ♦ భీష్ముని నంతన్. 236

దుర్యోధనుఁడు శకుని దుశ్శాసనుల భీష్మునకు సహాయంబుగాఁ బంపుట.

క. కని గౌరవపతి దుశ్శా
సనుతో నిట్లనియెఁ గంటె ♦ శాంతనవునిపై

ఘనసేన ద్రోచెఁ జని కై
కొనుఁ డీవును సౌబలుఁడు న • కుంఠితవృత్తిన్. 237

క. అనవుడు నయ్యిరువురు నే
పునఁ గదియుడుఁ జూచి ధర్మ • పుత్రుఁడు మాద్రీ
తనయులు నడరిన దుర్యో
ధనుఁ డప్పుడు తురంగమాయు • తముఁ బురికొలిపెన్.

వ. ఆపదివేవురు నెఱరావుతులు నొక్కపెట్ట శకునిదుశ్శాస నులకుం దలకడచి యెక్కినం బాండవబలంబు మహామ త్స్యసమూహావిహారంబునం గలంగుమడువునుం బోలె సంక్షోభించినం గోపించి కౌంతేయాగ్రజుండును గవలును వివిధవిశిఖపరంపరలు వరఁగింప ముందటికాళ్ళు దునిసిన గ్రుమ్మగతిలఁబడియును మోరలు పఱియలై నెఱి దప్పం గూలియు గుండియ లవిసిన నెగసి కెడసియు వాగెలు దె వ్విన వలియం బాఱియు నాశ్వికులు నేల కొఱగినఁ జెనఁటి దిరిగియు ననేక ఘోటకంబులు గూపఱిన నేపఱి యుత్తురంగనికరంబు లేట మొగంబునడి చెదరికనుఁకనిం బఱచిన. 239

క. భేరీశంఖాదిరవ
స్ఫారత నప్పాండుపుత్ర • బల మేచుటయుం
గౌరవపతి శల్యునితో
గారవమున నిట్టు లనియెఁ • గడు దీనుండై. 240

క. వెలివిరిసి వచ్చుజలనిధి
పొలుపునఁ దోఁతెంచు ధర్మ • పుత్త్రునిబలుగో

ల్లల నిలువరింప నీవొక
చెలియలికట్టవయి మమ్ముఁ • జేకొను మిఁచటన్. 241

ఆ. అనుడు నతఁడు పాండ • వాగ్రజుఁ గవలును
దాఁకి విపులబాహు • దర్ప మొప్ప
నారసములఁ బొదివి • మారిమసంగిన
ట్లయినఁ జూచి నరుఁడు • ననిలసుతుఁడు. 242

క. ఒక్కటఁ గడంగి శల్యుని
బెక్కమ్ముల నొంచుటయును • భీష్మద్రోణుల్
గ్రక్కునఁ దఱిమిన నయ్యిరు
దిక్కులసైన్యములు నత్యు • దీర్ణత బెరసెన్. 243

వ. ఇట్లు గలయఁ బెరసి యపరాహ్ణంబున నుభయచతురంగ మథనం బగుప్రథనంబు సేసె నట్టియెడ భీష్మగ్రీష్మాదిత్యుండు వేఁడి మిగిలి వాఁడి మెఱసిననారసంబు లను కిరణంబులు వరఁగించి. 244

సీ. పంద్రెంటఁబంద్రెంటఁ • బాండవాగ్రజుని భీ
మునిమాద్రికొడుకుల • మూఁటమూఁట
నేడింట నేడింట • నేచి సాత్యకిని ధృ
ష్టద్యుమ్ను నొప్పించి • సమదవృత్తి
నార్చిన మాత్స్యపాం • డ్యానీకములును సో
మకవరూథినియును • మగధబలముఁ
గాశసైన్యంబుఁ గ • రూశసేనయు నొక్క
పెట్ట రయంబున • భీష్మమీఁద

తే. సురవడించినఁ బాండవో ♦ త్కరముఁ గృష్ణ
తమ్ముఁ బాంచాలనందను ♦ సమ్ముఖమున
కడర నీఁ గాంగి యందఱ ♦ కన్నిరూపు
లై మహారణ మొనరించె ♦ నస్త్రగురుఁడు. 245

ఉ. శాంతనవుం డనేకబల ♦ సంతతి నుద్భటశౌర్యసారదు
ర్గాంతపరాక్రమస్ఫురణ ♦ దాఁకి సముద్ధ్వలశాతసాయక
క్రాంతపరీతనిర్మథిత ♦ కంపితపాతితమూర్తిఁ జేసి య
త్యంతరయంబునం దఱర ♦ ధంబుగతుల్ మెఱయం బ్రదీ
ప్తుఁడై. 246

మ. గజరాజోజ్జ్వలఘంటికావళిఁ దురం ♦ గప్రస్ఫురత్కింకిణీ
వ్రజముం గాహళదుందుభిప్రభృతితూర్యశ్రేణులన్ సుందర
ధ్వజఘంటాతతులన్ శరాసనగుణ ♦ వ్రాతంబుఁ దున్మాడి ధ
ర్మజసేనాతతి ముంపఁ జేసెఁ బటుదో ♦ ర్గర్వం బఖర్వంబు
గాన్. 247

వ. ఇట్లు బల్లిదుం డయి మల్లడిఁ గొని మాఱొక్కన మగలు లేక మదంబునం బొంగి గాంగేయుండు పాండవేయులు వెఱగుపడ మఱియునుం గడంగి దుర్వారంబు లగు దివ్యాస్త్రంబులు దీటుకొల్పి యేడ్కసూచినందాన యైన రథికులను హాస్తికులను నాశ్వికులనుం దునిమిన గంధసింధురక్రీడనంబున బ్రోడుపడినయుద్యానంబుచందంబున నగుచున్నచోట్లును గాలుబలంబులం గనుపకొట్టినం గాలు చేయి తల దొక్కయని యేఱుపాటులేక వండందఱిగినయట్లున్నయెడలును బెక్కుదెఱంగులచప్పళ్ళునిగుడరథచయం

బునవయవనిబులుం గరిహయనికరంబు లయ్యెమ్ములు విఱు
గంగార్చిచ్చుపొడిచిన నెదురుబడవి తెఱంగునం దోఁచుపట్లును
దఱుచు గొడుగులు విటతాటనంబు సేసినం బెనుగాలిం
జిక్కువడిన కుసుమితకాశవనంబునుం బోలు చక్కట్లును
బహురత్నమయ మకుటాదిభూషణవ్రజంబు వివిధవర్ణచామర
జాతంబు నఱికి పడవైచినం బ్రబలోద్ధతలులాయములిత్రొ
బయి కమలకైరవోత్పలాకీర్ణం బగుకొలని ననుకరించుప్ర
దేశంబులును నై పాండవసైన్యంబులు దైన్యంబు నొందియుఁ
గలగుండుగొనియు బెండుపడియుఁ గలంగం బాఱియుఁ
దోలంగం దెరలియుం గోలాహలబహుళంబులగుట గనుం
గొని గోవిందుండు. 247

ఉ. అర్జున చూచితే మనబలావళి నెల్లఁ గలంచు చున్నవాఁ
డూర్జితశౌర్యసంపదయు నుగ్రభుజాబలవైభవంబు వి
స్ఫూర్జితవిక్రమోద్ధతియుఁ జూపె నదీసుతుఁ డిట్టిచోట నీ
మర్జమునప్పచిభ్రమము నోవఁగఁ జేయకయుక్కుమొప్పనే.

వ. అనిన విన్వచ్చ్సాను విచారడోలాయమానంబగు చిత్తంబు
తోడ నిరుత్సాహుండై యున్నం జూచి వెన్నుం డతని
కిట్లనియె. 249

క. మును మత్స్యనాథునగరం
బున నాజమున గోత్రపుహాగును బెట్టా
డినమాట లెల్లమఱచిన
నిను నగరే రథికవరు లనింద్యచరిత్రా. 250

వ. అనుటయు నర్జునుండు. 251

ఆ. సకలబంధుజనులఁ ♦ జంపి కౌరవహీన
మైనరాజ్యమహిమ ♦ యేను బడసి
యనఘ యేమిసుకృత ♦ మాచరించినవాఁడ
నగుదు మనసు గొలుప ♦ దయ్యె ననిన. 251

వ. అయిన నీతో నప్పటప్పటి కేటిమాటలు గలవు మిన్నేటి కొడుకుం బడ త్రైచెదం దేరు నడపు మనుటయు నారాయ ణుండు నదీనందనస్యందనంబునకు సమ్ముఖంబుగా రథ్య మ్ములం ద్వరితగతి నడపినం జెరలిన సైన్యంబులు గూడి కొని గాంగేయు పయిం గవియ నతండు సెలంగి మహా స్త్రనికరంబులు నిగిడించి యబ్బలంబు నిలువరించి సింహ నాదంబు సేసి. 253

మ. ఖరనారాచ పరంపరోగ్రనిహతిం ♦ గాండీవియంగంబు లా | తురం బొందఁగ నేసి బాణమయుగా ♦ త్రుం జేసి గోవిందు ని | ష్ఠురలీలం దురగంబులం బటుశర ♦ స్యూతాస్యముల్ గాఁగ స | త్వరుఁడై యేసిరథంబు గూడఁ బొదివెన్ ♦ వాలంపమొత్తంబునన్. 254

వ. అప్పుడు

తే. బీఱువోయి రథ్యంబులు ♦ మాఱుమొగము
వడినఁ దా నొచ్చి యుండియుఁ దడవి శౌరి
నూలుకొనఁ జేసి తరిమిన ♦ వ్రాలి తీవ్ర
భల్లమునఁ గ్రీడి భీష్ముని ♦ విల్లుదునిమె. 256

క. అతఁ డొండకవిల్లెత్తిన
నతిరయమున నదియుఁ దునుమ ♦ నాతండోరా

శతమఖనందన యనుచును
ధృతి వేఱొకవింట శరతతిం బరఁగించెన్. 257

క. ఆ బెట్టిదఁపుటంపఱ
చే బీభత్సుండు నొచ్చి • చేడ్పడి మఱియుం
దా బంటుతనము పటుబా
హాబలముగఁ బోరుచుండె • నంగముదూలన్. 258

క. వివ్వచ్చునొవ్వ నెంతయుఁ
గ్రొవ్వున భీష్ముండు గడఁగుకోల్తలయుం ద
క్కెవ్వరు నాతనిఁ జేరక
దవ్వుల నిల్చుటయుఁ జూచి • తనచిత్తమునన్. 259

క. దారుణరోషం బడరఁగ
నారాయణుఁ డప్పుడు సైరింపం దొరఁగి వెసం
దేరినొగలఁ బగ్గము లిడి
క్రూరత ముని కోల యెత్తి కొని యిల కుఱికెన్. 260

శ్రీ కృష్ణుఁడు రథంబు డిగ్గి భీష్మునిపైకిం బోవుట.

వ. ఇట్లు లంఘించి. 261

మ. ధరణీచక్రము గ్రక్కునం గదల • దిగ్దంతావళశ్రేణికం
ధరముల్ గ్రుంగ్గఁబడన్ నదీశావలయ ముత్కంపంబు గానీబలం
బురలన్ బాఱఁగ భీష్ముపైఁ గవిసె రౌద్రోద్రేకముం జూచి ఖే
చరలోకంబును సంచలింపహరి • చంచచ్చక్రబాహుఘోరాకృతిన్.

తే. లలితపీతాంబరంబువిలాస మొప్ప
సింహనాదోద్ధటం బగు • చెలువుతోడ

మెఱుఁగు వెలుఁగును గర్జయు ♦ మఱయువచ్చు
కారు మొగి లన గృష్ణునా ♦ కార మొప్పె. 263

వ. అట్టియెడ 264

క. బలుజీవము వోయిన వెల
వెలఁ బాఱుచు నీదుయోధ ♦ వీరులు వొలిసెం
బొలిసెనదె భీష్ముఁ డనుచును
గలఁగం బడి యఱ్ఱులెత్తి ♦ కనుఁగొనుచుండన్ 265

చ. కనుఁగొని భీష్ముఁ డుల్లము వి ♦ కాసము నొందఁగ నల్ల
నవ్వి యి ట్లను జనుదెమ్ము వేగమ మ♦హాత్మ వికస్వర
పుండరీకలోచన యిది లెస్స నా ♦కిచట ♦ శాశ్వత మైన
యశంబు వచ్చుట న్నీను తికి న్యెక్కుసద్గతియు ♦ నీదయ
జేకుఱఁ జేయు మిష్టముగ 266

వ. అని పలుకునంత జృంభాంతకసూనుండు సరభసంబుగా
రథంబుడిగ్గి నుఱికి పెన్ను వెనుక నెయిది కరంబుల గ్రుచ్చి
పట్టిన నతండును దిగిచికొని వెండియుంబోవం బోవఁబడి
యడుగులకొలంది నాక్రాంతియుండు వదస్థైర్యంబును
బాహువీర్యంబును మెఱయ మహీతలం బూని మెట్ట
నిలువం బట్టినిట్టూర్పు నిగిడించుచు నద్దనుజమర్దనుతో
నిట్లనియె. 267

ఉ. కయ్యము నేయ నే ననియు ♦ కల్మషబుద్ధి ప్రతిజ్ఞ సేసి నీ
వియ్యెడఁ దప్పితేని జగ♦ మేమను నించుక సేపు పోరులకు
డయ్యుట దప్పె నావయిఁ గ ♦ డంగినభీష్మునిపాటుసూతు

రావయ్యె రథంబుమీఁది కిటు • లాశ్రితమానమువీఁటి
బుత్తురే. 268

వ. అని ప్రార్థించినఁ బార్థుపలుకులకుం బ్రియం బంది ముకుం
దుండు మఱియు నరదంబు వఱపుచు నెక్కినయరదంబు శిఖ
రద్వయసుందరం బైనశైలంబునుం బోలెఁ బొలిచి నిలిచినం
బ్రళయకాలభైరవుండునుం బగువారిదంబుకరణి గర్జిల్లుచుఁ
బలునారాచపటలాసారంబు నిగిడించి వారల వెగడుపఱిచి
యచ్చట నొండొరుల మెచ్చక యతిని తఱిమిన వైరివీ
రుల రూపుమాపి భీష్ముండు భీషణాకారుండై పరిశ్రాంతు
లైనకృష్ణార్జునులును భీతు లగుభీమసేనప్రముఖులును జేయు
నది లేక చూచుచుండం బాంచాలబలంబుల బారిసమరు
నప్పుడు బలుమానిసి నలిచీమలం గాలం జమరుచందంబు
దోఁచె. నయ్యవసరంబున. 269

క. తానస్తశిఖరి నుఱువడఁ
బోనియపుడు పాండురాజ • పుత్త్రనిరాజ
త్సేన పొడ వడఁగు ననుకృప
నో నలినాప్తుండు గ్రుంకె • నుర్వీనాథా. 270

వ. అట్టియెడ ధర్మతనయుం డతిఘోరం బగుసంధ్యాసమయం
బునం బరనిర్మగ్నమైన నావునుంబోలె నున్ననిజసేనం
జూచి యొక్కింతసేపు చింతాక్రాంతుండై యప్పటికిం
దిగుచుటయు కర్జంబుగాఁదలంచి తగువారల నెల్ల దివియ
నియమించి. 271

క. గాంగేయుచేత నొంతయు
భంగపడితి మనుచుఁ వగచు ♦ పార్థాదులుఁ ద
న్నుం గొలిచి చనఁగ విడిదల
కుం గను విన్ననగు పోయెఁ ♦ గురువంశనిధీ. 272

వ. ఇట్లు పాండవవ్యూహంబు లోపాటించి పోయినం దారును
సమబలంబులఁ దివియ నియమించి. 273

చ. ఎలమి నమస్కరించుచు న ♦ హీనపరాక్రమభంగు లేర్ప
డం బలికి యుదాత్తవాక్యముల ♦ బ్రస్తుతి సేయుచు భీష్ము
నందఱు స్వలసి భవత్తనూజులు మ ♦ నంబులు నిండి ము
దంబు మోములఁ వెలి విరియంగ నేఁగిరి న ♦ వీనవిభూతి
నివాసభూమికిన్. 274

వ. ఇట్లు ధర్మతనయుండు దొమ్మిటివనాఁటిబవరంబున బెండు
పడి యానిశాసమయంబునందు రహస్యప్రకారంబున. 275

క. మనమున విషాద మడరఁగ
ననుజులఁ గూర్చికొని దాన ♦ వాంతకుసదనం
బునకుం జని యిట్లను నా
తనితో నాత్మీయకార్య ♦ దశ దెలియుటకున్. 276

క. కార్చిచ్చు గవిసి మృగతతి
నేర్చుకరణి నేఁడు భీష్ము ♦ డేచినకడిమిం
బేర్చి మనసేనఁ బొదివె శ
రార్చుల నవ్వీరుఁ గన్ను ♦ లారం గంటే. 277

ఉ. మనవారెవ్వరు నోర్వ రాతనికి దు ♦ ర్వానంబునం జేసి యె
మ్మును గార్యస్థితిఁ గాన నైతి విను ని ♦ ర్మూలంబుగాఁ బోరఁ జ

చ్చిన సామ్రాజ్యము గొన్నయట్లగునె ని ♦ శ్చింతంబునం
గానవనం । బునకుం బోయెదఁ దమ్ములం గొని తపఁ ♦ పూ
జ్యుండనై యుండెదరా. 278

క. మున్నును నేఁ గారణము గ
నన్నియిడుమ లనుభవించి ♦ రనుజులు వీరిం
గ న్నారఁ జూతుఁగాని జ
గన్నుత భీష్ముసకుఁ గోలు ♦ గా నీఁజాలన్. 279

వ. నీకు మాదెస ననుగ్రహంబు గలదేనిఁ గయ్యంబు దక్కి
ధర్మవిరోధంబు గాకుండునట్టియొక్క తెరువు సెప్పు మని
సకరుణంబుగాఁ బలికిన విని శౌరి సాంత్వన వచనంబులన
నునయించి యతని కిట్లనియె. 280

క. సత్యప్రతిజ్ఞుఁడవు నీ
వత్యద్భుతబాహువీర్య ♦ లనుజన్ములు దా
ర్గత్యము గల్గునె నీకు వ
మాత్యుఁడ నై యేను రాజ్య ♦ మహిమ నొసర్తున్. 281

క. వగవఁగ నేటికిఁ బార్థుఁడు
దెగువకుఁ జోర కున్న భీష్ముఁ ♦ దెగఁ జూచి వెసం
బగ యడఁగించెద నన్నున్
మగిడింపక చూచు చుండు ♦ మనుజాధీశా. 282

తే. సఖుఁడు సంబంధి శిష్యుండు ♦ సవ్యసాచి
నాకు నతనికి నై యేను ♦ నరవరేణ్య
కూర్మిమై నిత్తుఁ గండలు ♦ గోసి యైన
నరయ నాతఁడు నాయెడ ♦ నట్టివాఁడ 283

వ. ఉపప్లావ్యంబున నతండు సంజయుతో నాడినబలుమాటలకు
నులూకుండు వచ్చినప్పు డతనిపలుకులం బుట్టినబెట్టిదంపుం
దనంబునకుం దగినయంత నాకుం జేయ వలయు నేను
నీకెండెకలం బెక్కులు వలికినవాఁడ మా కిపుడు నొం
డొరువుల పలుకులు పరిపాలించుట సమయం బయి యుం
డు ననిన వసుదేవనందనునకు ధర్మనందనుం డిట్లనియె.

క. కయ్యము సేయక తగుసా
హాయ్యము సేయఁ గలవాఁడ ♦ నని పలికితి ని
న్నియ్యెడ నే బొంకింతునె
దయ్యము నా కేల యిట్టి ♦ దైన్యము దెచ్చెన్. 235

వ. నాకు దేవవ్రతునకు నొక్కసమయంబుగల దమ్మహాత్ముం
డు గౌరవులకు నయి కయ్యంబు సేయుటకును నాకు హితం
బగు కార్యంబు బుద్ధిం దలకొనుటకుం బూనినవాఁ డతండు
రాజ్యం బొసంగు నని పలికి సఖేదంబుగా నిట్లనియె. 286

ఆ. అకట తండ్రి నచ్చి ♦ నంపెనుండియు నును
నరసి పోచినట్టి ♦ యనుఁగుఁ బాశఁ
జంప మదిఁ దలంచు ♦ తెంపు సూచితె రాజ
ధర్మమింత క్రూర ♦ కర్మమగునె. 28

వ. అనవుడు. 288

తే. వినిము రాంతకుఁ డితఁడు శాం ♦ తనవుకడరు
నరుగఁ జూచినవాఁ డని ♦ యాత్మ నెఱిఁగి
క్రమ్మఱంగ నే తెంచెదు ♦ గాక యనిన
యన్నదీసూను తొంటివా ♦ క్యములు దలఁచి. 289

వ. అజాతశత్రుున కిట్లనియె. 290

ధర్మరాజు రహస్యప్రకారంబున భీష్మునియొద్దకుఁ బోవుట.

ఆ. నీతలంపు లెస్స ♦ నీవు మున్ననినట్ల
కాక భీష్ముఁ డలుక ♦ గదిసి పోరఁ
జక్కఁజూచె నేని ♦ శత్రువుల్ వాలింపఁగ
యిప్పు డతనిపాలి ♦ కేఁగు మధిప 291

సీ. నీవు న న్నడిగిన ♦ నిజవధోపాయం బ
వశ్యంబుఁ జెప్పు దే ♦ నప్రతకాండు
మనసు రహస్య ♦ వర్తనమున నంపఁడు
మును జని యమ్మహా ♦ త్మునకు భక్తి
నెఱఁగి తెల్లంబుగ ♦ హితకార్యగతి విన
యంబునఁ బ్రార్థించి ♦ యడిగి యతని
సదయమంత్రోపదే ♦ శంబున నెగడుము
మని యిట్లు హరి నిశ్చ ♦ యంబు సేయ

ఆ. నయ్యజాతశత్రుఁ ♦ డనుజులు నతఁడును
దాను సౌమ్యవేష ♦ ధరణ మొప్ప
నతనిఁగూడ వృత్తి ♦ నాపగాసుతుమంది
రమునకరిగి సముచి ♦ తముగఁ జొచ్చి. 292

వ. అతనిం గాంచి యధికభక్తిం బ్రస్తవనపూర్వకంబుగాఁ దత్పా
దంబులకుం బ్రణమిల్లిన నతం డత్యాదరంబునఁ బేరువేర
వారలందఱ సేమంబు లడిగి యిట్లనియె. 293

క. ఇచ్చటికి మీర లందఱు
వచ్చినపని యేమి యేమి ♦ వలసిన నడుగుఁ

డిచ్చెద దుష్కరమైనను
జెచ్చెరఁ దలఁకొని ఘటింపఁ ♦ జేసెద బ్రీతిన్. 294

వ. అని తెలి వొందినమొగంబుతో నడిగిన దీనాసుండగుచు ధర్మసూనుం డతనికిట్లనియె. 295

క. మాకెమ్మెయి సామ్రాజ్యము
నేకులు నెబ్బంగి బహుళ ♦ సేనోత్పాద
వ్యాకులత రాక తక్కం
జేకొని యత్తెఱఁగు కరుణఁ ♦ జెప్పఁగవలయున్. 296

క. అనవుడు నేఁ బెనఁగఁగ మీ
కనఘా సైన్యక్షయంబు ♦ నగు సామ్రాజ్యం
బును గా నేరదు గావున
నను నిర్జింపంగ శో ♦ భనము లెల్ల నగున్. 297

వ. అని పలికిన శాంతనవునకుం గౌంతేయాగ్రజుండు. 298

ఉ. చిచ్చఱకన్ను మూసికొని ♦ చేతి త్రిశూలము డాఁచి లీల
మై । వచ్చినరుద్రుచందమున ♦ వ్రాలుదు వీ వనిలోన నో
ర్వఁ గా । వచ్చునె నిన్ను నెట్టిమగ ♦ వారికి నీకృప నాశ
యింపఁగా । వచ్చితి మెవ్విధిఁ గెలువ ♦ వచ్చు మహాత్మ
మొఱుఁగఁ జెప్పవే. 299

క. అనుటయు నిట్లను గంగా
తనయుడు నీ చెప్పినట్ల ♦ తథ్యం బది న
న్ననిమిషులు గెలుతురె చే
ధనువుండఁగ వినుము తద్వి ♦ ధము చేటపడన్. 300

తే. ఇట్టివానిఁగ నన్ను మీ ♦ రెఱిఁగి యిచటి
కిందఱును వచ్చి యక్కటా ♦ యిట్టులడుగ
మీకుఁ బ్రియ మైనకార్యంబు ♦ మెయికొనంగఁ
గనుటకంటెను సుకృతంబు ♦ గలదె నాకు. 301

వ. ఏ నాయుధవ్యాపారంబువలన నుదాసీనత్వంబు నొందినను నన్ను జయింపసమకూరఁగు జోకఁ బుచ్చినవానిని గైదువుఁ బెట్టినవానిని సిడంబు డించినవానిని నంగనను నంగనాపూర్వుని నంగనాభిధానునిఁ దలచీర వీడినవానిని భాగ్యహీనున పుత్రకునిం గని పెలుచఁ బోటుఁ దక్కి సమరంబు సేయ మానుదు మఱియు నొక్కవ్రతంబు పూనినవాఁడం బుట్టినప్పుడు లేక నడుమ దైవం బిచ్చినపురుషత్వంబు గలవానితోడఁ గయ్యంబు సేయం గావున మీకు నుపాయంబు సెప్పెద ద్రుపదునపత్యంబైన శిఖండి యట్టివాఁడగుట మీ రెఱుంగుదుర కాదె విశేషించి ముందటిపుట్టువున నంగనయగుట వాని కెదురు సేయ కుందుదు నర్జునుండు వానిం బురస్కరించుకొని వచ్చి యే నేయుట మానినయెడ నొప్పించి పడవైచునది పదంపడి బంధుమిత్రులగు ధార్తరాష్ట్రుల గెలుచుట సుకరంబగునిది నాపనుపేను బనిచినట్ల చేయుండని సహృదయంబుగాఁ జెప్పిన నట్లు దేవవ్రతుచేత ననుజ్ఞాతులై వార లతనికి నమస్కరించి వీడ్కొని విడిదలకుం బోవుచున్న సమయంబున బీభత్సుండు. 302

ఆ. సురనదీసుతుండు ♦ పరలోకగతి నిరీ
క్షించుటకును దాను ♦ గృతకవృత్తిఁ

జంప వలయుటకును ♦ సవిషాదమానసుం
డగుచు నిట్టు లనియె ♦ నచ్యుతునకు. 303

క. గురునిఁ గృతప్రజ్ఞుని ధ
ర్మరతుఁ ప వయోవృద్ధు లోక♦మాన్యు దయాళుఁ
సురతటినీసుతు వంచనఁ
బురుషోత్తమ చంప బుద్ధి ♦ పుట్టదునాకున్. 304

ఆ. నన్నుఁ బాంశుకేలి ♦ నున్న నర్మిలి నెత్తి
మేనిధూళి దనదు ♦ మేను వొరయఁ
బ్రీతిఁగౌఁగిలించి ♦ మాతండ్రిగుణము ల
గ్గించి కన్ను నీరు ♦ నించు నతఁడు. 305

ఉ. అక్కట తండ్రిలేనిమము♦నమ్మయి పెంచినతాతనిమ్మెయిం
ద్రెక్కొనఁగా దతండు సము♦దీర్ణభుజాబలశౌర్యశాలినై
యిక్కడిసేనఁ జక్కడిచె♦నేనియుఁ జూతునకాక ధర్మముం
దక్కటకోర్వఁ జాలుదునె♦ధర్మజుతమ్ములు క్రూరకర్ములే.

వ. అనిన విని కృష్ణుం డాజిష్ణున కిట్లనియె. 307

ఉ. క్రూరత కోర్చి యించుకయు ♦ రోయక పైకొని మొల్ల
భంగులన్ | వైరులఁ జంపి భూప్రజకు ♦ వర్ధనము ం గలిగిం
చి పాడిమైఁ | గోరరి గొంచు సద్వ్యయము ♦ గోరియున
ర్పుట రాజధర్మవిస్తారముగా బలారికి ♦ వచస్పతి సెప్పుట
యుప్రసిద్ధమే. 308

చ. అనియెను నోర్తు భీష్మునసి ♦ యాడినసీదగుపూర్వ లోక
మెల్లను విని యుండఁగా నిటు చ ♦ లం బెడలం జనదెట్టు
లైనఁ జంపన తగు రాజధర్మపరి ♦ పాలన గా కిది క్రూర

కర్మమే ! నిను విధి పంపఁ గొంతెకవు • కం బెగటార్పఁగ
వేయునేటికిఁ, 309

చ. అనుటయుఁ గ్రీడి యిట్టు లను • నా మనపదాత్మజుజన్మ
మూపగా | తనయువధార్థ ముం బ్రతిఁయుఁ • చప్ప దపుం
డును వాని నేయఁ డేటికి నకని నేయుచుండమున • నూ
ల్కాని యన్యులఁ నేయు చుందు వాఁడనితరవధ్యకాయుఁ
డగు • నాయనఁ దాఁ బడ నేయు నుగ్రతన్. 310

వ. అనవుడు నవ్వి కవ్వడికిం గమలనాభుం డిట్లనియె. 311

ఉ. నీ వాకరుండు దక్కఁగ నవనింద్యపరాక్రమశాలి భీష్ముని
జావఁగ నేయ నెవ్వఁడును • జాలఁడు నేతలఁ బెన్నిభంగు
లఁ | దైవముచూపువో లెఁ దుది • దాఁకునె యవ్విధమి
ట్టు లుండఁగాఁ | ద్రోవఁగ వచ్చునే యెటులుఁ • ద్రోచిన
బోవదు చూచి యుండుమిా. 312

వ. అని పలికిన విని యతం డట్ల కాక యప్పటికి నెట్లయిన న
ట్టిద్యోదు నని గర్జనుం డియ్యకొనిన గోవిందుండును
ధర్మనందనాదులుం బ్రమోదంబు నొందిరి యవ్విధంబున శిబిరం
బున కరిగి పాండవులు పుండరీకాక్షుని నిజనివాసంబున
కనిచి తమతమనికేతనంబులకుం జని యారాత్రి సుఖనిద్ర
నేసి రని చెప్పిన సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె.

క. పాండుసుతు లేమిభంగి శి
ఖండిం గూర్చికొని యాప • గాసుతుపై ను
ద్దండగతి నడచి రెట్లు ప్ర
చండగతిఁ సమర కేలి • సలిపిరి చెపుమా. 314

భీష్ముని దశమదివసయుద్ధానుక్రమము.

వ. అనుటయు నాసూతనందనుం డతని కిట్లను సూర్యోదయ సమయంబునం బాండుసూనులు సేనాసమేతులై వెడలి మోహరించునప్పుడు మొనట శిఖండి నిలిపి యతని కెలంకుల భీమార్జునులును వెనుక నభిమన్యుద్రౌపదేయులును వారియిరువంకలం జేకితానశైనేయులును నటపిఱుంద ధృష్టద్యుమ్నాది పాంచాలకుమారుల మున్నిడికొని కవలనుభయపార్శ్వంబులం బుట్టికొని యుధిష్ఠిరుండును వీరసూరెలం బొదివికొని విరాటద్రుపదముఖ్యు లగుపృథ్వీపతులు ననేకయుపంచక ధృష్టకేతులును నిలిచి రిత్తెఱంగున గట్టిమోహరంబు దీర్చుకొని నడచి రంతకు మున్న మనవారును వెడలి భీష్ముం డగ్రభాగంబున నుల్లసిల్ల నీకుమారు లమ్మహాత్మునిం బరివేష్టింపఁగుంభసంభవతత్సంభవులు దక్షిణవామభాగంబులను గృపకృతవర్మభగదత్తపురస్సరుండై కురురాజు మధ్యభాగంబునను బృహద్బలకాంభోజముఖ్యులైన మహీపతు లమ్మనుజేంద్రు చుట్టును ద్రిగర్తులపరభాగంబునను బన్ని బలు మొన యమర్చికొని త్రోచి నడచి రిట్లిరువాఁగునుం గవిసి వివిధతూర్యస్వనంబులు నింగి ముట్ట నొండొంటిం దాఁకిన. 315

క. సమరం బప్పుడు దనుజులు
సమరులునుం బెనఁగుచందమై తోఁపఁగ భూ
రమణ విను మేమి సెప్పుదు
జముపురమున నగ్గలంపుసందడి యయ్యెన్. 316

వ. అట్టియెడ. 317

మ. కవ లుద్దామపరాక్రమస్ఫురణమైఁ ♦ గౌరవ్యసైన్యంబు సి
క్కువడం జేయఁగ భీమపార్థులును గో ♦ కొమ్మంచు నొక్కుమ్మడిం
గవియం బాండవసేనయుబ్బి యడరం ♦ గాఁ జూచి కల్పాంతభై
రవభీమాకృతి నేచి భీష్ముఁడు శర ♦ వ్రాతంబు గుప్పించినన్.

ఆ. కాలు కాలు పెనఁగి ♦ కాలుబలంబులు
నొడ్డగెడవు ఘోర ♦ ఘోత్కారంబు
మొగ్గతిలఁగ గుఱ్ఱ ♦ ములు నేలయఁద్రువ మా
తంగఘటలు గూలెఁ ♦ దక్షిణంబ. 319

క. కనుఁగొని శిఖండి వెస మా
ర్కొని భీష్ముని నేసె నూఁడు ♦ క్రూరాస్త్రములం
గని యతఁడు మరలి చూడక
తని నుద్దేశించి పలికె ♦ దరహాసముతోన్. 320

ఉ. ఎవ్వతనేని ధాత సృజి ♦ యించెఁ దగ మగవానిఁగాఁగ
నాక్రొవ్వమిఁ జేసి యట్టినిను ♦ నుగ్గలి నేయఁగ నొల్ల నా
పయిం గ్రొవ్వెసలార నీవు శర ♦ కోటి వెసం బరఁగిం
చినేని నేనవ్వుదుఁ గాని కోపము మ ♦ నంబునఁ బుట్టదు
సూ శిఖండినీ. 321

వ. అనినం గోపించి శిఖండియు నతని కిట్లనియె. 322

క. గెలిచితి రాజుల నెల్లను
బలియుం డగుపరశురాము ♦ ప్రతివీరుఁడ వై
యలవుకలిమి నెఱపితి నీ
చలము బలము నాకుఁ జూపఁ ♦ జాలవు కంటే. 323

క. ఏయు మొక నేర్పు మైని.
శ్లైమక క్రేడించి యరుగు ♦ మెట్టయినను మ
త్సాయకముల నినుఁ గూల్చెదఁ
జూ మెవ్వత నైతి నేమి • సూచెదు నన్నున్. 324

క. నేఁడిమ్మొఱ నైనను నీ
పోఁడిమి సెడఁదోన తవిలి ♦ పొదువుదు నిన్నుం
వాఁడిమగఁ డనుట యుడుపుదు
వేఁడిమిసొం పెసఁగ నస్త్ర ♦ విద్య మెఱయుచున్. 325

వ. అనుచు మఱియు నయిదమ్మ లేసె నప్పలుకులు విని ఫల్గునుం డాత్మగతంబున నేఁడు శిలండిచందంబు వింతయ యియున్నయది నదీనందనుండు సమయుటకు సమయం బైనదై వదత్యోత్సాహంబున నేచి పలికెం గావలయునని యూహించి యుపోద్బలంబుగా నతని కిట్లనియె. 326

అర్జునుఁడు శిఖండికిఁ బ్రోత్సాహంబు గలిగించి భీష్ముపైఁ గవియించుట.

ఆ. ఇట్టు లాడి పిదప ♦ నేమియుఁ జేయంగఁ
జాల కున్న మనల • జగము నవ్వు
నేను గలుగ నిన్ను ♦ నెవ్వరి కేనియుఁ
జేయ రాదు భీష్ము ♦ నేయు మడరి. 327

వ. అనియె నప్పుడు గాంగేయుండు దొలంగి పాంచాలంబులపైఁ దఱిమినం దెఱపి గని పాండవబలంబులు గాండీవియున్నుగాఁ గవిసినం గౌరవసేన దెరలి మరలినం జూచి కురురాజు సురనదీసూనుతోడ నీవు నలుగ మనసైన్యంబు దైన్యంబు నొందసగునే యనవుడు రారాజుతో నతండు. 328

క. మును పదివేవురఁ జంపుదు
నని యిచ్చినబాస వచ్చె • నవనీశ్వర నీ
మనిచినఋణంబు దీర్చితి
విను లావిట మీఁదఁ దఱుఁగు • సిధ్ధమైతోఁచెన్. 329

ఆ. నేఁటిభంగి సూడ • నృపవర పాండవు
లోఁడె నన్ను వారి • నోఁడె నేను
సమయఁజేత గలుగు • సమసెద రేయొక
మర్త్యుచేత వార • మర్త్యబలులు. 330

వ. ఐనను నాచేతిబలువు సూడుమీ యని పలికి పేర్చి
పటుతర శరార్చులం బ్రచండ నరనాథయూథంబులం
బొదివికొని పాండవులకుం దేఱి చూడ రాక నిర్ధూమ
దహనస్వభావుం డైన పితామహు పార్శ్వమున భవత్పుత్త్రులు
శత్రుబలంబుల బడలువడం జేయం దొడంగిన వారిం
గనుంగొని. 331

ఆ. పాండవేయమాత్స్య • పాంచాలయాదవ
పాండ్య కేకయాది • బలములొక్క
మొగిన క్రోవనీదు • మొనలుమార్కొనుట యు
నపుడుపోరు ఘోర • మయ్యె నధిప. 332

వ. అట్టియెడ నర్జునుండు శిఖండి నాలోకించి. 333

తే. నీవుభీష్మున కలికిన • బోవ దేను
గలుగ వెఱపేల యతనిపైఁ • గవియు మొదిది
కొనిమదీయ బాణంబులఁ • గుప్పఁ గూరఁ
బఱపికూల్చెద నీతనిఁ • బటురయమున. 334

వ. అసిన నాతనిపలుకులు విని యెలుంగెత్తి ధృష్టద్యు
మ్నుఁడు. 335

క. మనయోధు లందఱును శాం
తనవునిపైఁ దఱుముఁ డిఁదఱి ♦ తనయుఁడు గలుగన్
మనమతనికి శంకింపఁగఁ
బని లేదని పలికి యార్చి ♦ బలువిడి నడచెన్. 336

వ. అప్పుడు ధర్మజభీమనకుల సహదేవులును సుభద్రాతనయుఁడు
దౌపదేయులును ద్రుపదవిరాటులును సాత్యకిచేకితాన
ధృష్టకేతు కేకయమాగధులును మఱియునుం జేయం
గలరథికులు నొక్కపెట్ట బెట్టడరిన నిక్కడగురుపుత్ర
భూరిశ్రవసులును కృతవర్మకృపకాంభోజపతులును వికర్ణ
దుర్ముఖవివింశచిత్రసేనలును లోనైన యోధులు దేవవ్ర
తునకుం దలకడచి వారిం దలపడి రిట్లు మందాకినీనందను
పయింగవియుపాండవసైనికులను నతని కడ్డపడుకౌరవ్య
వీరులును జూచునెడ సురల కనిమిషత్వంబు సార్థకం
బయ్యె నయ్యవసరంబున. 337

క. మొనసి శిఖండిని మున్నిడి
కొని యురవడిఁ దరుమునరున ♦ కును వెసదుశ్శా
సనుఁ డడ్డపడియెఁ బొంగిన
వననిధికిని వేలవోలె ♦ వసుధాధీశా. 338

వ. ఇట్లు నిలువరించి. 339

క. ఇరువురఁ గృష్ణుల నాతం
డిరుపది బలునారసముల ♦ నేసెం గ్రోధ

స్ఫురితుఁ డయి నొంచెఁ గ్రీడియు
నరనాయక యతనినూటఁ ♦ నారాచములన్. 340

తే. అతఁడు నొచ్చియు నాటించె ♦ నైదుదూపు
లింద్రసుతుఫాలమున నాతఁ ♦ డేచివిల్లు
దునిమి పెల్లేయఁ దలఁకక ♦ దుస్ససేనుఁ
డన్యధనువున నిరుపదే ♦ నమ్ము లేసె. 341

క. ఆతూపులు నఱకి పరి
స్ఫీతం బగునారసంబు ♦ పృథుతరవక్షః
స్ఫూర్తంబు సేసి విజయుఁడు
నీతనయుని మూర్ఛపుచ్చె ♦ నిష్ఠురవృత్తిన్. 342

వ. అట్లు దుశ్శాసనుండు సోలి వ్రాలుటయు. 343

క. సారథి యరదము భీష్ముని
తేరివెనుక కెగిచె నంతఁ ♦ దెలివొంది ధృతి
స్ఫారుఁ డగునక్కుమారుఁడు
దారగతిఁ మగిడి వచ్చె ♦ తాఁకెం గ్రీడిన్. 344

వ. తదవసరంబున సాత్యకితో నలంబుసభగవత్తులును నభిమన్యుతో సుదక్షిణుండును విరాటద్రుపదులతో నశ్వత్థామయు సహదేవునితోఁ గృపాచార్యుండును నకులునితో వికర్ణుండును ఘటోత్కచునితో దుర్ముఖుండును భీమసేనుతో భూరిశ్రవసుండును జేకితానుతోఁ జిత్రసేనుఁడును ధర్మనందనుతో నశ్రుగురుఁడును దలపడిన బెట్టిదం బగు బవరంబయ్యె నందఱు వెఱఁగుల యోధులు నన్యోన్యధ్వజభంజనంబును బరస్పరతురగహాననంబులు నితరేతరసూత

నిపాతనంబును మిథః కోదండఖండనంబును జేయుచుండం బటుతర శరసంపాతసంపాదితశింపాజాలకాభీలంబును భీషణగుణరణనగర్జాస్ఫూర్జితంబును రక్తధారాసార ఘోరంబుననగునపూర్వపర్జన్యసమయంబు దోఁచ నప్పుడు గవ్యంబుకలయూ పంతయుం గనుంగొనుటకు మింటిక్రేవనున్న వెరవుగా దనుపరుసున సవితృండు చక్కనిమింటికిం జను దెంచె నట్టియెడ. 345

మ. పటుదుశ్శాసనబాణపంక్తి నతిద ♦ ర్పస్ఫూర్తిమైఁ ద్రుంచి
యుత్కటకోపానలదీ ప్తవక్త్రుఁ డగుచుం ♦ గాండీవి
పై ల్లేయుచుం| ద్రుటితజ్యాలతికాధనుర్ధ్వజుఁడు ని ♦ ర్లూ
నాఖిలాంగుండునై| రటదశ్వం బగు తేరితో నతఁడు సం
త్రానంబునం బాఱెనన్. 346

తే. ఫల్గునుఁడు భీష్ము నుందటి ♦ బలము లెల్ల
జటులరథవల్గనుం డయి ♦ చంపు చున్నఁ
జూచి ద్రోణుండుగుణరవ ♦ స్ఫురణఘూర్ణ
రోదసీభాగుఁడగుచుమూ ♦ ర్కొనఁగడంగి. 347

ద్రోణాచార్యు లశ్వత్థామయు భీష్మునకు సహాయంబుగాఁ బంపుట.

వ. అక్కడ నడచినం గాంగేయాగ్రజుండు తోడన తవలిసేనా సమేతంబుగా నడ్డపడి పోనీక పెనంగు చుండ నక్కుంభ సంభవుండు. 348

క. అప్పుడు క్రోధమునం గను
నిప్పులు రాలంగఁ దనకు ♦ నెఱసంగడ మై

గొప్పితనయున కిట్లని
చెప్పం దత్కాలగతిచిశేషము లెల్లన్. 349

చ. తడంబడె దివ్యబాణములతంత్రిము మంత్రముఁ దప్పెడుం
గడు । న్వడఁ కెడుఁ జాపదండము మనంబును నాకు వశం
బు గాదు వి । ద్వడిమెదుఁ జెయ్యు లంగము గడంక దొ
అంగెడు నేఁటిభంగిఁ గ । వ్వడి తనపూన్కి దీర్చుటధ్రు
వం బని బుద్ధిజనించెఁ బుత్రకా. 350

వ. అతనిమును మటు తెలదొత్తిచూపుము. 351

క. కూలెడు గుఱ్ఱంబులు ధర
వ్రాలెడు నేనుఁగులుఁ గెడయురథములు నై యా
భీలయుగాంతసముద్భట
కాలపుగోభాగరేఖ గానఁగ నయ్యెన్. 352

వ. అదియునుం గాక. 353

తే. అడరి కురుసేనపైఁ గద్దలాడఁ జొచ్చెఁ
బఱచుచున్నవి యుల్కాలిక్కడవినంగ
వచ్చెనతిరూక్షభంగిశివారుతంబు
లాపగానందనునకుఁ గీడావహిల్లు. 354

వ. యుధిష్ఠిరుమొగంబునం గ్రోధం బగ్గలంబై తోఁచుచున్న
యది ద్రౌపదేయనకులసహదేవసహితుం డగు తమ్ము
నతని మిగిలి నాకు రా రాదు నీవు దేవవ్రతుపాలికిం బోయి
యుతనికి దాపట వలపటం బ్రాపై నిలువు మిది ప్రాణం
బులు డాఁచుసమయంబు గా దని పలికి పనిచిన నశ్వత్థా
మ యుద్దామగతిం జనియె నక్కడ భీమసేనుండు. 355

క. నరుఁ డేచి శిఖండిఁ బుర
స్కరించుకొని యప్పుడు భీష్ము ♦ సమయింపఁగ స
త్వరుఁ డగుటయుఁ దగ రథతి
త్వరుఁడై కురుసేనమీఁదఁ ♦ దఱిమెం బెలుచన్. 356

వ. ఇట్లు దఱిమి గాంగేయుపుందటిబలంబుల బారిసమరం
బొడంగిన భగదత్తకృపకృతవర్మశల్యసైంధవ చిత్రసేన
దుర్మర్షణ విందానువిందవికర్ణులు పదుండ్రు నొక్కపెట్ట
యాతనిం బొదివి నానాస్త్రసంతానంబుల నొప్పించిన
నొచ్చియుం జలింపక పోరునమ్మారుతిం గనుంగొని
క్రీడితోడై తెఱియ నుఱికి ధనువులతునియలను బాణంబు
లపఱియలను కేతుచ్ఛత్రచామరంబులచెక్కలను భూషణం
బుల పోళ్ళను బుడమిం గప్పినం జూచి సుయోధనుండు
సుశర్మాదిభూపాలకుల నాలోకించి యాభీమార్జునులం
దాఁక నియోగించిన. 357

క. ముందటిపదుండ్రు నానృపు
లంటియునుం గూడి పెనఁగి ♦ యయ్యిరువురచే
తం దూలఁబోవఁ జొచ్చినఁ
గ్రందుగ బలుమొనల నెల్లఁ ♦ గవియం బనిచెన్. 358

వ. ఇవ్విధంబునం బెక్కుమొనలు పయింబడిన నయ్యిరువుర
కుం బోరు భరంబగుడు నెఱింగి సౌభద్రసాత్యకిప్రముఖు
లగురథికజనంబులు సైన్యోపేతంబుగాఁ ద్రోచి యేచిన.

క. పాండవబలములయుత్యు
ద్దండపరాక్రమము సూచి ♦ దర్పోద్ధతవే

దండములఁ గనిన కేసరి
చండత భీష్ముండు వొదివె ♦ శరనఖరములన్. 360

క. దోర్లెడుసూతులుఁ బెలుచం
ద్రెళ్ళెడుతురగములుఁ గా న ♦ తిక్రూరగతిం
బెల్లేయుచు సత్వరముగ
నెల్లెడలం దాన యగుచు ♦ నేడ్తెఱఁ బొదివెన్. 361

వ. ఇట్లు పెద్దయుం బ్రొద్దు విహరించి యపరాహ్ణం బగుట
యు నతం డాత్మగతంబున. 362

తే. ఉత్తమక్షత్త్రియులనెల్ల ♦ నుగ్రవృత్తి
నేఁడు పదినాళులేని నా ♦ నిశితశరచ
యములఁ గూల్చితి వేసరి ♦ నట్టు లయ్యె
మేనితోడి పొత్తిం కిట ♦ మానుటొప్పు. 363

వ. అని తలంచి తొలంగ బలంబులం దెరల్చికొనుచుం గ
య్యంబు సేయుచందంబునం గౌంతేయాగ్రజుం గదిసి
యుల్లన యతనితో నిట్లనియె. 363

క. జనియించినంతనుండియు
జనపతులం గ్రూరవృత్తిఁ ♦ జంపుచు నుండం
జనియెం గాలము విసివితి
ననఘా యే నింకఁ జాల ♦ నాసురవిధికిన్. 365

ఆ. మీరు నాహితంబు ♦ గోరుదురేని శి
ఖండి మున్ను గాఁగఁ ♦ గడఁగి యంత
వట్టువారు నొక్క ♦ పెట్టకాఁబెఁ బడి
యేయుఁ డింకఁ దడవు ♦ సేయవలదు. 366

వ. అని పలికి సమరప్రకారంబునం దేరు ద్రోళ్ళుదోలి పాం
చాలబలంబులపయి నడచె నవ్వం డయ్యాజాతశత్రుండు
సమీపవర్తియగుధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి. 367

క. దేవవ్రతుపలుకులు విం
టే వేగమ పనుపు మొక్క • టిగఁ దఱుమఁగ యో
ధావళి నెల్లను భీముఁడు
నీవును నరుతోడఁ గూడి • నిగుడుఁడు పెలుచన్. 368

వ. అనవుడు నతండు. 369

సీ. మాత్స్యకై కేయాది ◦ మనుజేంద్రులకుఁ జేయు
గలయట్టియోధవీ • రులకుఁ జేయి
చూపి మరున్నదీ సూనుపైఁ గవియింపఁ
బవనజపార్థుల • ప్రాపుకలిమి
వెఱ పేది యందఱుఁ • దఱుమఁ గౌరవపతి
తమ్ములు దొరలును • దానుఁ దాఁ
గడచి తాఁకినఁ బోరు • ఘన మయ్యె నప్పుడు
సౌభద్రుఁడమ్మహీ • శ్వరుని నొంచె

తే. ద్రోణతనయుండు శైనేయు • బాణమయశ
రీరుఁ గావించెఁ జేదీశ • పౌరవులన
మానఘోరాక్రమం బొప్పె • మారుతాత్మ
జుండు రారాజునేనిక • పిండుఁ జదిపె. 370

వ. మఱియు నందు చిందును మందాకినీనందనుపయిం ద్రోవను
నతనిం గావను దలంచి కడంగిన సైనికు లనేకులు నానా
ప్రకారంబుల వివిధాయుధంబులం బెనంగు చుండ. 371

క. మొనసి మృగేంద్రము మృగేంద్రుఁడు
సెయనం జనుపగిది నరుఁడు ♦ శీఘ్రగతిన్ శాం
తనవుపయిఁ గవియ దుశ్శా
సనుఁ డడ్డము సొచ్చె దేవ ♦ సంఘము వొగడన్. 372

ఆ. అతనికప్పు డెదుర ♦ నమ్మొన నెవ్వరుఁ
జాలరైరి సవ్య ♦ సాచి యొకఁడ
నిశితవిశిఖపంక్తి ♦ నిగిడించి నొప్పించి
యొత్తిభీష్ము వెనుక ♦ కొదుఁగఁ జేసె. 373

వ. తదవసరంబున సరభసంబున నడరిన. 374

క. భగదత్తుని నాకవ్వడి
వెగడొందఁగఁ జేసియతని ♦ వెల్లేనుఁగుఁ గెం
పుగఁ జేసిన నాతండును
నిగిడెం బాంచాలమేది ♦ నీపతిమీఁదన్. 375

వ. ఆఖండల నందనుండును శిఖండిం దఱిమి తెఱపి సూపి
దేవవ్రతు నేయు మని పురికొలిపె నంత. 376

క. మన యోధప్రకరము శాం
తనవుం దలకడచి యత్యు ♦ దగ్రత నయ్యు
ర్జునుఁ బొదివె నతండలిగినఁ
బెనుగాలిం దూలు మొగిలు ♦ పిండును బోలెన్, 377

ఆ. అట్టియెడ శిఖండి ♦ యాపగాసుతుమీఁద
వాలుటమ్ము లేయ ♦ వాని నేయ
నొల్లకతఁడు గెలని ♦ యోధవీరావళి
నేయుచుండె శౌర్య ♦ మెసక మెసఁగ. 378

క. నగుఁడు శిఖండిం దఱిమిన
శరము లతఁడు భీష్మునురుభు ♦ జామధ్యమునం
గురియఁగ నవ్వుచునుండెం
గరి యంత్రజలంబు దొరఁగఁ ♦ గా నున్నక్రియన్. 379

వ. ఇట్లు దేవవ్రతుండు శిఖండి యేయుట సరకు సేయక యతం
డగ్గ మైన నేయక సాయకంబులు సవ్యసాచిపయి నిగ్ర
హింప మగిడి దుశ్శాసనుండు గడంగి కవ్వడి నెగడుపడునంత
కయ్యంబు సేసినొచ్చిపాసినఁ గౌరవపతిగనుంగొని యెలుంగు
సూపి చేయి వీచి పురికొల్పినం గళింగమాళవబాహ్లీక
విదేహశూరసేనప్రముఖబలంబులు బలమర్దను తనయుదె
సకుఁ గవిసిన. 380

తే. అతఁడు దివ్యాస్త్రజాలంబు ♦ నతిశయంబు
సూపి చతురంగబలముల ♦ రూపుమాపి
యుఱక తఱిమి సిఖండికిఁ ♦ దెఱపి సూప
వాఁడితూపులు భీష్ముపై ♦ వాఁడు నినిచె. 381

వ. ఆసమయంబునం గృప శల్య వివింశతి వికర్ణులం గూర్చి
కొని పేర్చి దుశ్శాసనుఁడు శాంతనవున కడ్డపడినం బార్థుం
డయ్యేవురను విరథులం జేసిన. 382

క. కురుపతియు ననుజవర్గముఁ
బరమక్రోధమునఁ దెంపు ♦ బలుపును మెఱయన్
సురనాథనందనునిపై
నురవడిఁ ద్రోచుటయు సేన లుగ్రత నడరెన్. 383

క. పాండవబలములు దలపడి
భండన మొనరింప నగ్ర ♦ భాగంబున ను
ద్దండతఁ బోరెడుమనుమల
తండము గని మెచ్చి య ♦ ప్పితామహుఁడు వెసన్. 384

తే. అరిబలంబు పై నొక్కడి ♦ వ్యాఘ్ర మేచుఁ
దలఁచి యరిఁబోసి తిగిచి యు ♦ దగ్రవృత్తిఁ
గవిసి ముంపల నున్న శి ♦ ఖండిచూడ్కి
దోడరుటయుఁ దాల్మి మైఁ దెగ ♦ యుడిపె నధిప. 385

వ. అంత. 386

క. సోమక మాత్స్యప్రముఖో
ద్దామబలము లేచి పెలుచఁ ♦ దఱుముటయును సం
గ్రామతలము సేనాంగ
స్తోమాంగమయంబు సేసె ♦ దుర్దాంతగతిన్. 387

క. సేనల నిమ్మెయి భీష్ముఁడు
దీనత బొందింప నలిగి ♦ ధీరత్వము వీ
రానీకం బగ్గింప శ
తానీకుఁ డెదిర్చె నతని ♦ నాసురభంగిన్. 388

— విరటు తమ్ముఁడగు శతానీకుండు భీష్మునిచేఁ జచ్చుట. —

వ. ఇట్లు దాఁకి విరటుతమ్ముఁడు వాలమ్ముల నొప్పించినం గో
పించి. 389

శా. విల్లుం గేతువుఁ ద్రుంచి సూతు వెస ను ♦ ర్విం గూల్చి
రథ్యంబులన్ ।డొల్లన్ దీవ్రత నేసి యాతఁడు భుజా ♦ టో
పంబు శౌర్యంబు శో । భిల్లన్ వైచిన శక్తియుం దునిమి

యా ♦ భీలద్యుతిప్రస్ఫురద్భల్లం బొక్కటి భీష్ముఁ డేసి నఱ
కెం ♦ దన్మస్తకం బుగ్రతన్. 390

వ. ఇవ్విధంబున శతానీకుం జంపిన. 391

క. మొన లెల్ల విఱుగ మత్స్యం
దినమునయినమాఁడ్కిఁ బయలఁ ♦ దేజోనిధి శం
తనుసూనుఁ డొప్పె నప్పుడు
గనుఁగొని యిట్లనియె శౌరి ♦ గాండివితోడన్. 392

క. మన మీహారములు సెడి కను
కనిఁ బాఱెడు నిప్పు డావ ♦ గాసుతునకు గ్ర
క్కున నీవు మార్కొనక త
క్కినఁ గార్యము దప్పఁ బోదివి ♦ గెలువుము కడఁకన్. 393

వ. అనిన విని యతండు రథరథ్యసారథిసహితంబుగా సురనదీ
నందను నమందమార్గణ పుంజంబునం బొదివె శిఖండియుం
జేరి నారాచంబుల నొప్పించిన దేవవ్రతుండు వాని నేయ
నొల్లనిసందున నాసవ్యసాచి యతనివిల్లు దునిమి పెల్లేయు
చున్నం జూచి సైరింపక శల శల్య కృప కృతవర్మ చిత్రసేన
భూరిశ్రవఃప్రభృతివీరలోకం బతలోకంబుగ దివ్యాస్త్రజా
లంబులు నెఱపుచు నేయుచు భీష్మున కడ్డపడుండు దలకడ
వుం డను నెలుంగులు నింగి ముట్ట బలసమేతంబుగా నడరి
రినం గని సమీరనందనసాత్యకిసౌభద్రవిరాటద్రుపదఘటో
త్కచప్రముఖయోధవర్గం బనర్గళభంగిం దఱుమం దత్సై
న్యంబులు గూడుకొని కవిసిన దివిజదానవసంపాతసమ
రం బయ్యె నందుఁ బురందరనందనుండు మనసైనికుల శం

దఱు కన్నిరూపు లయి యైంద్రవారుణాగ్నేయాది మ
హాశరంబులఁ దెరల్చుచు సురక్షితుండైన శిఖండిం బురి
కొల్పికొని కిరీటి డాయుచుఁ నతం డన్నివిండ్లుత్రిన
నన్నిటిం దోడ్తోన తునుమాడుచుండె నా క్రీడిపై నతండు
గ్రశక్తి ప్రయోగింప నదియును ద్రుంచి సూతునిం గేతు
నంబునుం గూల్చిన, 394

సీ. మనమున భీష్ముఁ డి ♦ ట్లని వితర్కించుఁ బాం
డవుల నాయొక్కవిం ♦ టన కడంగి
గెలువనే వీరికిఁ ♦ గృష్ణుండు ప్రాపు గా
కున్న సు ... లుండ నిమ్ము
కృష్ణుఁ దోడుగఁ గొని ♦ కీడ్పడి వీరలు
వచ్చినఁ జెప్పిత ♦ వధవిధంబు
సమర ముపేక్షించి ♦ శాంతియై నుండెద
నడిచిపాటటికి ♦ ననఁగ నెఱిఁగి

తే. చదల సురలిట్టు మేలిది ♦ సమ్మతంబు
మాకు నని ప్రీతిమైఁ జెప్ప ♦ మాటలాత్రఁ
డొక్కరుండును వినియె నే ♦ నొక్కఁడు వింటి
మునిమహానుభావంబున ♦ మనుజనాథ. 395

వ. తదవసరంబున సూక్ష్మజలశీకరశిశిరం బగుమారుతంబు
మరుత్తటినీతనయునిమీఁద నుడిసె సురదుందుభులు మ్రో
సెఁ గుసుమవర్షంబులు గురిసె నవియు ననన్యగోచరంబు
లయ్యె నిట్లు నిశ్చయించియు నమ్మహాత్ముం డూరకున్నం
గెలని కొంకభంగమై తోఁచు నని తలంచి. 396

తే. ఒక్కవిల్లెక్కువెట్టంగ • నుఱక వెస శి
ఖండిపటుమార్గణంబులఁ ♦ గడఁగి యేయ
నతఁడుమిసిమింతుఁడును గామి ♦ కల్లనవ్వి
పఱపెఁ దనయమ్ములతనిపై ♦ ఫల్గునుండు. 397

వ. శాంతనవుండును సముల్లాసంబున నేసిన. 398

క. నరుఁడు పనమీఁదఁ దొరఁగెడు
శరములు వారించి యతని ♦ చాపం బధిక
త్వరితగతిఁ ద్రుంచి యతని
స్ఫురనారాచంబు దనువు ♦ సొఱ నేయుటయున్. 399

వ. తమకుఁ దమయోధవరులకుఁ వారింపం జేరం జనయుం
గాలంది కాక వెల్లివిరిసిన శరనిధిభంగిం బొంగినవివ్వచ్చు
వెఱఁగుపడి చూచుచుఁ దన్నువిడువక కెలంకుల నున్న
కొడుకులం గనుంగొని మీంతండ్రి రారాజుతో నిట్లనియె.

మ. అని దేవాసురకోటికైనను నశ • క్యం బిమ్మహావీరు మా
ర్గాన పీఁ డల్గిన మర్త్యు లేరెదు రుదా♦రుం డైన యీ
క్రీడి దక్కిన నిప్పాండవసైన్య మింతయును గ్ర ♦ గ్గింప
గ నే జాలుదుఁ | విను సత్యంబిది పీనివింటి కెదురఁ
విల్లెత్తలేఁ డెవ్వఁడున్. 400

క. అనునెడ శిఖండిచాపము
వెనుకం ధనవిల్లు నిల్పి ♦ వెస నాతం డే
సినభంగిగ నరుఁ డేసెను
జననాయక దొడ్డనార♦సంబుల భీష్మున్. 402

వ. అప్పుడు దేవవ్రతుండు దుశ్శాసను నాలోకించి. 403

సీ. అశనికల్పము లివి ♦ యర్జునుబాణముల్
గాని శిఖండివి ♦ గావు సుమ్ము
కర్కటి గర్భంబు♦కరణి గాత్రము వచ్చి
నిట్టివి వీనికి ♦ నెందుఁ గలవు
బ్రహ్మదండంబుల♦పాటివై మర్మంబు
లిట్టు నో నాటు నే♦యితనిచేతి
జముదూతలట్లు ప్రా♦ణముల వెలార్పంగ
క్షీద్రుపదాత్మజుఁ ♦ డెన్నఁడేసె

ఆ. దృఢవిముక్తములును ♦ దీప్తాకృతులు లక్ష్య
శుద్ధిమంతములును ♦ సుశితములు
నైన నారసంబు ♦ లతనివి గాక యీ
తనివి యగునె యెవ్వి♦ధమునఁ జూడ. 404

క. అనుచుఁ బటుశక్తి నవ్వా
రుని వైచిన నది యతండు ♦ మహామాడుసు శాం
తనవుఁడు వాలుం బలకయుఁ
గొని యరదము డిగ్గఁజూచు♦కొలఁదిం బెలుచన్. 405

తే. ఏసి యా రెంటఁ దునియలు ♦ సేసి యెలుఁగు
సూపి యేనుండ వెఱ వేల ♦ నాపగాత
నూజుఁ బొడువుఁడు మీ రని ♦ యోజఁ జెప్పె
శక్రతనయుండు దనయోధ♦జనుల కెల్ల. 406

వ. అప్పలుకు లాకర్ణించి.

క. ఏయుఁడు పొడువుండు పొడువుఁడు
వ్రేయుఁడనుచు వారు జాహ్నవీతనయుఁ గవిసె

డాయుడు మన సైనికులుం
గోయని తలపడ్డఁ బోరు ♦ ఘోరంబయ్యెన్. 408

వ. అప్పుడు. 409

తే. ఏచి గాండీవి కురుసేన ♦ నెగవ నతని
నారు వెఱవక భీష్ముసిఁ ♦ జేరి యొడల
వ్రేలెఁడెడ లేనియట్లుగ ♦ వివిధభంగి
నిష్ఠురాస్త్రశస్త్రంబుల ♦ నిలిచి రథిప. 410

భీష్ముఁడు శరతల్పగతుఁ డగుట.

వ. అంత నంశుమంతుఁడు శాంతుం డగుచునచ్చె నట్టియెడం గదిసి కవ్వడి గాంగేయుపైఁ గ్రూరనారాచనికరంబులు నిగిడించి పడఁద్రోచిన. 411

క. తూర్పుతల గాఁగ నీసుతు
లేర్పడఁ గనుఁగొనుచు నుండ । నిల గంపింపఁగ
దర్పోజ్జ్వలుఁ డాభీష్ముఁ డ
హార్పతి యస్తాద్రి నేరు ♦ నట్లుగఁ బడియెన్. 412

తే. తనువు ధరఁ బొంద కుండఁగఁ ♦ దల్పభంగి
శరము లూఁతయై పొలుపారె ♦ నరవరేణ్యా
యట్లు శరతల్పగతుఁ డగు ♦ నమ్మహాను
భావు దేవవ్రతుని దేవ ♦ భావమొందె. 413

చ. అనిమిషు లప్డు సూచి మృతుఁ ♦ డయ్యెడు నక్కట దక్షిణాయనం । బునఁ గృతపుణ్యుఁ డంచు వగఁ ♦ బొందిన భీష్ముఁ డెఱింగి వారి కి । ట్లను సురలార కాలగతి ♦ నాత్మ

దలంచియుఁ గాదె మేదినిలో । ననిచినవాఁడఁ బ్రాణముల ♦
నుత్క్రమింపఁగఁ దలఁచు కేళియున్. 414

వ. సత్యవతీవివాహంబు సేయుటకు మా తండ్రి మెచ్చి యవధ్యత్వంబును స్వచ్ఛందమరణంబును నిచ్చినవాఁడు గావున దద్వరప్రభావంబున నావధంబున కేనొడంబడక కానేరదయ్యెఁ బ్రాణంబులు నావశంబ యనిన విని వారలు సంతోషించి యాసమయంబున భాగీరథీతనువున నొందఱు మునివరులు హంసరూపంబుల నమ్మహాత్మునకు దక్షిణాయనంబు వెడలింపం జనుదెంచి యతండు దెలిసియునికి నానిచేత నెఱింగి ప్రియంబు వడి యేఁగి రట్టియెడ దుర్యోధనుండు పుచ్చిన దుశ్శాసనుండు గుంభసంభవుపాలికిం బోయి భీష్ము పాటు సెప్పిన నతండు మూర్ఛిల్లి యొక్కింత దేఱి దీనాననుం డగుచు నమ్మహీనాథుకడకుం జనియె న య్యవసరంబున 415

సీ. పాండవేయులు మాఱ్స్య ♦ పాంచాలయాదవ
సహితంబుగా సంత ♦ సమునఁ బొదలి
రాఁ జెన బొబ్బలు ♦ నార్పులు బహుతూర్య
కోటియుఁ జెలఁగెనీ ♦ కొడుకుగమియు
నీదిక్కుదొరలును ♦ నెఱుఁ గత్తియేద్వంగ
నంబరచరులహా ♦ హారవంబు
లులియంగ రోదసి ♦ గలయంగ నట్టును
ఖనశబ్దమయమయ్యె ♦ మనుజనాథ

తే. కాలు సేయార్పుటలు లేక ♦ కన్నుఁగవల
నశ్రు లొలుకంగఁ జిత్తంబు ♦ లడలఁ బాండు
సూనుతతిఁ జూచు చుండిరి ♦ గాని యించు
కయును గడఁగరు మనవారు ♦ గర్వమునకు. 416

వ. తదనంతరంబున సంబరమణి యపరరత్నాకరంబు సొచ్చె
ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 417

క. నాయుల్ల మరయ నిను మో
డాయో కాకిట్లు రూప ♦ డక విన నేర్చెఁ
సాయకసముదయశిరభవ
దీయవచనచయము గవియు ♦ దేరం దిరమై. 418

వ. ఇంక నేమేనియుం జెప్పఁగొఁ తగలదే యనుటయు నాసూత
నందనుం డిట్లనుసప్పుడు కౌరవులుం దారును దమవారును
మొముఖవు లూడ్చి యాయుధంబులు వెట్టి గంగేయు
కడకుం బోయిరి కౌంతేయులు నట బంధుమిత్రసహితు
లయి యచటికిం జనిరి ధనంజయుం డొకరుండును ధను
స్పాణియై యరిగె నిట్లయ్యిరు దెఱంగులవారలుఁ దత్కా
లప్రశాంతస్వాంతులై యన్యోన్య విషయరోషంబులు
దక్కి తన్నుం బరివేష్టించినం గులగురుం డగునమ్మాదాక
నీనందనుండు వారి నభినందించి కొలిపించికొని యుండె.

తే. తనకుఁ గ్రీడల యని భవ ♦ త్తనయులకు నె
ఱుంగఁ జెప్పిన వారు గ ♦ డంగి మొత్త
దనము గలతలగడలు దేఁ ♦ బనుచుటయును
జూచి చిఱునవ్వుతో సవ్య ♦ సాచిఁ బిలిచె. 420

. పిలుచుటయు నతఁడు బొప్పము
లొలుకఁగ గాండివము వెట్టి ♦ రొయ్యనచనినం
దలగడతూపులు సెజకు
నలవడ, శెట్టు మని భీష్ముఁ ♦ డాత్రినిఁ బనిచెన్. 421

వ. ఇట్లు వనిచినం బార్థుం డట చేయుదు నని గాండీవంబు వుచ్చికొని మఱియు ననుజ్ఞ గొని మూఁడువాలమ్ము లభి మంత్రించి పెడతలఁ దాఁకి యెత్తి పట్టుకొని పుంఖంబులు భూమి మోచి నిలుచునట్టుగా నేసినం దాత క్రీతుండై తల్పంబునకుం దగినయుపధానంబు వెట్టె తని యుతనిం గొనియాడి సకలపౌత్రులను ధాత్రీపతులను నవలోకించి.

క. ర(విగొల్పి యుత్తరాయ.ణ
మివ్వన తెకు నంపవాన్పు ♦ నం దిల్లుమహాహా
త్సవలీల నిలుతు నాకీ
డినసంబులఁ జేయవలయు ♦ దృఢరక్ష దగన్. 423

క. అలయు కరయు నోపిననా
రలు గ్రక్కునఁ బరిఘుతోడి ♦ ప్రాకారం బి
ట్టలముగఁ గావింపు డనుడుఁ
దలకొని నీసుతులు (బాండు ♦ తనయులు భక్తిన్. 424

ఎ. అత్తెఱంగాచరింపనుం దాత్పర్యంబున రక్షింపనుం దమ తెమయుఁడుఁ దగినవారల నియోగించి రంతఁ జికిత్సకులు వచ్చి శల్యచికిత్స సేసెద మని తొడఁగిన గాంగేయుండు వారించి వారి కభిమతార్థంబు లొసంగి వీడుకొల్పె గీత వాద్యనృత్తప్రవీణంబు లగుపాత్రంబు లమ్మహాత్మునకు

వినోదంబు సలుపుచుండె నట్టియెడ నా దేవవ్రతుండు నీళ్లు ద్రావ నడిగినం దనుపాయని రనేకులు గొనివచ్చిన నతండు. 425

తే. వి్యుడు శరతల్పగతుండ నై ♦ యునికిం జేసి
యన్యసలిలంబు సేవింప ననుచితంబు
నాకుం దేజోమయాస్త్రవి ♦ న్యాసవిధిస
ముద్ధృతంబైన భూజల ♦ మొకటఁడు దక్క. 426

వ. అనుటయుఁ గౌరవులును దక్కటిరాజులును వెఱఁగుపడి యున్నం గవ్వడిం గనుంగొని గాంగేయుండు. 427

క. శరవేదన సర్వాంగము
నెరియంగ నాకిపుడు పెదవు ♦ లెండెడుం దృష్ణా
భర ముడుపం దగిననీళులు
వెరవునం దే నేర్తు వీవ ♦ వే తెమ్మనఘా. 428

వ అనిన నట్ల కాక యని యతం డతనికిం బ్రదక్షిణంబు సేసి తేజోమయంబయిన మార్గణంబు పర్జన్యమంత్రాభిమంత్రితంబుగావించి మహీతలంబు గాడ నేసిన భాసురచ్ఛాయం బగుతోయంబు ధారారూపంబున దివ్యగంధరసోపేతం బయి యెగసిన. 329

ఆ. కౌరవులు ప్రకంప ♦ గాఢవిస్మయులైరి
పాండుసుతులు వారి ♦ బలము నుబ్బి
యార్చి సంకులొత్తి ♦ రాజలంబుల నమ్మ
హాత్ముం దృప్తుం జేసె ♦ నర్జునుండు. 304

వ. ఇట్లు తృప్తిబొంది మందాకినీనందనుండు పురందరనందనున
కిట్లనియె. 431

ఉ. నారదుచేత విన్న ముని ♦ నాథునిఁ గాఁగ నెఱింగి యుం
డుదుర|శౌరియు నీవుఁ గూడిన న ♦ సాధ్యము లెవ్వియు
లేవు దర్పదు|ర్వారుఁడ వైననీవలని♦వైరము గీడని చెప్పఁ
జెప్పనీ | కౌరవరాజు మానఁడు దె ♦ గం జెముఁ గా కిట
మీఁద భీముచేత. 432

వ. అని పలికి దీనవదనుం డగు చున్న భవమ్యానుతో నిట్ల
నియె. 433

మ. నను ఁ డత్యద్భుతవిక్రముం డతని కా ♦ నాగాయుతుం డా
పుఁ డె|వ్వారికిఁ వీరి జయింప రాదు నమరా ♦ వష్టంభ
ముం దక్కి ధ|ర్మరతుం డైనయజాతశత్రునకు నిం♦ద్రప్రస్థ
మి మ్మర్ధరా|జ్యరమం బొందుము మీరు గొంద అయినం
♦ జాతున్న నీ కొప్పదే. 434

వ. అని పలికి యూర కుండినం గౌరవపాండవులును మాఱు
పలుకక యతనికి నమస్కరించి నిజనివాసంబులకుం జని
రట్లు సను నెడ గోవిందుండు గాంగేయాగ్రజుం గనుం
గొని. 435

క. సురలకు నజయ్యుఁ డగునీ
సురసరిదాత్మజుని గెలువఁ ♦ జొప్పడునే యె
వ్వరి కైన నద్భుతావహ
పరికరు లగుమీకుఁ దక్కఁ ♦ బౌరవముఖ్యా. 436

క. అనుటయు నతఁ డిట్లను నే
మనఁగా నొకమానుసులమె ♦ యప్రతిహతపౌ
రుని నిన్నుఁ బడసి యింతటి
పనులకుఁ జాలితిమి గాక ♦ భక్త్యాధీనా. 437

— కర్ణుండు భీష్మునియొద్దకుఁ బోయి వినతుం డగుట. —

వ. అని యిట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బ్రశంసించుచు నఖిల జనపరివృతులై శిబిరంబుల కరిగిరి తదనంతరంబ కర్ణుండు గాంగేయుకడకుం బోయి భక్తివినయంబులు దోఁపం బాదప్రణామం బాచరించి. 438

ఆ. అలుక దక్కి నన్ను ♦ నధికవాత్సల్యశీ
తలము గాఁగఁ జూచి ♦ తగినమాట
లాడవే మహాత్మ యనుటయు నాతండు
గారవమున నతనిఁ ♦ జేరఁ బిలిచి, 439

వ. ఒక్క కరంబు మలంచి కౌఁగిలించికొని యచ్చట నున్న రక్షకాదిజనంబుల నవ్వలం బోవం బనిచి యతనితో నిట్లనియె. 440

క. నీ దెసఁ గోపింతునె కుల
భేదముగాఁ బలుకుటయును ♦ బిడ్డలఁ జెఱుపం
గా దని కినియుదు లే దన
రాదలఁతును నిన్ను నిష్ఠు ♦ రంపుఁ బలుకులన్. 441

వ. అది శిక్ష గాని రోషంబు గా దట్లుం గాక. 442

క. నీయుదయము దైవికగ
ర్భాయత్తము నీకు మర్త్య ♦ లసదృశులు గాం

తేయుఁడవు గాని విను రా
ధేయుండవు గావు నీవు • ధీరవిచారా. 443

వ. ఇదికృష్ణద్వైపాయనుండు నాకు నేకాంతంబున నెఱింగించె సే
నను భవదీయతేజోవిశేషంబువలననుం గనుంగొనియుండు
దుఁ బాండుతనయుండ వగుటం జేసి నీయెడవాత్సల్యంబ కాని
మాత్సర్యంబు లే దొక్కటి సెప్పెద విను మేను గురుపాండుల
వైరంబు సీపి పుచ్చితి నప్పాండవేయు లజయ్యు లప్రమే
యుం డగుకృష్ణుండు వారికి విధేయుండు గావున వారల
తోడివిరోధం బొప్పదు నీవును నొండుదలంపుదక్కి య
క్కౌంతేయులం గలసి యుండు మసినం గర్ణుం డతని కి
ట్లనియె. 444

క. కౌంతేయుండ నగుదు నది
యంతయుఁ దొల్లియును వింటి నార్యులచే ని
ట్లింతయు నెఱిఁగినఁ గుంతీ
సంతానము తోడిపొత్తు • సను నేనాకున్. 445

ఉ. వారు మహాబలుల్ వారియు • వారికిఁ బ్రాపు గలండు
వారలం | బోర జయింప రామియును • బుద్ధి నెఱుంగుదు
నైనఁ గౌరవ | క్ష్మారమణుండు సేయుతగు • మన్నన లెల్లఁ
దలంచి చూచినన్ | భూరివివేక యే విడిచి • పోవుట ధర్మ
మె వీరకర్మమే. 446

వ. అదియునుం గాక. 447

ఉ. మాటలు పెక్కులాడి యను•మానము లేక సభం గడంగి
ప | ల్మాటుఁ బరాభవించితిఁ జ • లంబునఁ బాండవకోటి

కెప్పుడుం | జేటు దలంచి యే బలువు ♦ నేసితి వైరము నాకు నింక నీ | పేటికి వారిపేటికిని ♦ వెక్కస మయ్యెడు కయ్య మొప్పగున్ 448

శా. దైవాధీనము సర్వమున్ మనమతిం ♦ దప్పింపఁగా వచ్చునే| నీవింకన్ నను నొంచు వల్కుక పరా ♦ నీకంబు పైఁబంపు మ♦ త్స్వాధర్మము నిర్వహించెదబలో . త్సేకం బులోకంబు సం| భావింపన్ విహరించెదన్ మురరిపుం ♦ బార్థుం దలంకించెదన్. 449

చ. అన విని భీష్ముఁ డిట్టులను • నంతకుఁ జాలు టెరుంగనే నుయో|ధనునకు నెవు నీదుభుజ♦దర్పమ కాదె సహాయ మె ద్దియా|తనికిఁ బ్రియంబు దానిన యు ♦ దాత్తమతిం దగ నాచరింపునీ మనముసంతసిల్లు మను ♦ మానము దక్క మనుజ్ఞ యిచ్చితిన్. 450

వ. అని తెలి వొంది పలికిన దేవవ్రతుబంధుభావంబునకుం బర మానందంబు నొంది రాధేయుండును నిజనివాసంబునకుం జనియె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పెనని జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు సెప్పుటయు. 451

ఉ. మర్దిత తాపసంకలన♦మంజులనామ దురంతదుర్దశా కర్దమలేపనిర్హరణ♦కారికృపామృత పూరకర్మస మ్మర్దనిరాసకర్మఠ స♦మత్వపరిస్ఫుటరూపభావనా నిర్దళితారివర్గ మహ•నీయమనోరమణీయవైభవా

క. భసిత పరభాగహేలా లసితశ్రీవత్సలలిత♦లాంఛన పింఛ

ప్రస్ఫురదరుచిరబలోరగ
విస్ఫురదీధితకలావిశేషితమాళీ. 453

మాలిని. స్ఫురణరహితవృత్తీ ♦ గ్రాహ్యాభక్తప్రవృత్తి
కరణగమనలీలా ♦ గాఢకారుణ్యశీలా
స్మరణశుభదమూర్తీ ♦ మధ్యరశ్మిప్రవర్తీ
చరణవినమదింద్రా ♦ సంతతానందసాంద్రా. 454

గద్యము.

ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర
బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం
బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మ
పర్వంబునందు సర్వంబును
దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి
భీష్మపర్వము సమాప్తము.

